

T.C.
MARMARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İŞLETME ANABİLİM DALI
MUHASEBE FİNANSMAN BİLİM DALI

**TÜRK SANAYİ İŞLETMELERİNİN FİNANSAL TABLOLARININ
BASEL II KRİTERLERİNE UYGUNLUĞUNUN İNCELENMESİ VE
BİR UYGULAMA**

Yüksek Lisans Tezi

MURTAZA MUTLU

İstanbul, 2010

T.C.
MARMARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İŞLETME ANABİLİM DALI
MUHASEBE FİNANSMAN BİLİM DALI

**TÜRK SANAYİ İŞLETMELERİNİN FİNANSAL TABLOLARININ
BASEL II KRİTERLERİNE UYGUNLUĞUNUN İNCELENMESİ VE
BİR UYGULAMA**

Yüksek Lisans Tezi

MURTAZA MUTLU

Danışman: YRD.DOÇ.DR. FATMA PAMUKÇU

İstanbul, 2010

Marmara Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü

Tez Onay Belgesi

İŞLETME Anabilim Dalı MUHASEBE FİNANSMAN Bilim Dalı Yüksek Lisans öğrencisi MURTAZA MUTLU'nun TÜRK SANAYİ İŞLETMELERİNİN FİNANSAL TABLOLARININ BASEL II KRİTERLERİNE UYGUNLUĞUNUN İNCELENMESİ VE BİR UYGULAMA adlı tez çalışması, Enstitümüz Yönetim Kurulunun 19.07.2010 tarih ve 2010-14/19 sayılı kararıyla oluşturulan jüri tarafından oybirliği/oyçokluğu ile Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

Öğretim Üyesi Adı Soyadı

İmzası

Tez Savunma Tarihi : 26.08.2010

1) Tez Danışmanı : YRD. DOÇ.DR. FATMA PAMUKÇU

2) Jüri Üyesi : DOÇ. DR. CEMAL ÇAKICI

3) Jüri Üyesi : YRD. DOÇ.DR. HABİB KOÇAK

.....
.....
.....

GENEL BİLGİLER

İsim ve Soyadı	:	Murtaza Mutlu
Anabilim Dalı	:	İşletme
Programı	:	Muhasebe Finansman
Tez Danışmanı	:	Yrd.Doç.Dr. Fatma Pamukçu
Tez Türü ve Tarihi	:	Yüksek Lisans – Ağustos 2010
Anahtar Kelimeler	:	Basel II, Derecelendirme, Kobi

ÖZET

TÜRK SANAYİ İŞLETMELERİNİN FİNANSAL TABLOLARININ BASEL II KRİTERLERİNE UYGUNLUĞUNUN İNCELENMESİ VE BİR UYGULAMA

Globalleşen dünya düzeni ile birlikte daha sık yaşanmaya başlanan küresel ekonomik krizler, finansal sistemlerin daha sağlam temellere oturtulmasını, reel sektör işletmelerinin daha sağlam bir finansal yapıyla faaliyetlerini sürdürmelerini gerekli kılmıştır. Bu amaçla gündeme gelen Basel II Sermaye Yeterliliği Uzlaşısı ile ülke ekonomilerinin daha güvenli ve istikrarlı bir yapıya kavuşturulması beklenmektedir.

Basel II uygulamalarıyla bankacılık sisteminde, gelişmiş risk ölçüm yöntemlerinin kullanması, düzenleyici otorite tarafından denetimlerin uygulanması ve piyasa disiplinin oluşturulması istenmektedir. Reel sektör işletmelerinin, Basel II ile beraber finansal yapılarını daha sağlam konuma getirmeleri, farklı finansman alternatiflerini kullanmaları, iyi bir derecelendirme notu elde ederek daha uygun şartlarla borçlanmaları sağlanacaktır.

Çalışma altı temel bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde; Basel Komitesi ve Uluslar arası standartların oluşumu ile Basel II'nin ülke ekonomisi ve finansal sistem üzerine etkileri; İkinci bölümde, Basel II uygulamasının temelini oluşturan üç yapısal blok; Üçüncü bölümde, Basel II'nin kobilere ilişkin hükümleri ile alternatif finansman kaynakları ve ülkemizde yoğun olarak tercih edilen teminat ve garanti türleri üzerindeki Basel II etkisi; Dördüncü bölümde derecelendirme sistemi ve uygulamaları; beşinci bölümde Basel II geçiş sürecinde reel sektörün karşılaşılabileceği sorunlar ve çözüm önerileri incelenmiştir. Altıncı bölüm, farklı sektörlerden şirketlerin derecelendirme uygulaması ve karşılaştırmaları ele alınarak konunun uygulama yönü açıklanmaya çalışılmıştır.

GENERAL KNOWLEDGE

Name and Surname : Murtaza Mutlu
Field : Business Administration
Programme : Accounting Finance
Supervisor : Assistant Professor Doctor Fatma Pamukçu
Degree Awarded and Date : Master – August 2010
Keywords : Basel II, Rating, SME

ABSTRACT

ANALYZING THE SUITABILITY OF THE FINANCIAL STATEMENTS OF TURKISH INDUSTRIAL COMPANIES ACCORDING TO BASEL II CRITERIONS AND AN APPLICATION

Global economic crisis that have been seen more often with the globalizing world order have required the financial systems to be set upon stronger basis and the real sector businesses to maintain their activities via more financial structure. With the help of Basel II being on the agenda for that reason, the economies of the countries are expected to turn into more reliable and stable form.

Via the applications of Basel II, it is supposed to be used advanced risk measurement methods, to be checked by the regulatory authority and to be formed market discipline throughout the system of banking. With Basel II, real sector businesses will be provided with stronger financial structure, the usage of various finance choices and loaning in more suitable circumstances while getting a nice grade.

The study is consisted of six basic parts. In the first part, the impacts of Basel Committee and the evolution of the international standards upon the economy of the country and the financial system; in the second part, three structural pillars of basis of The Basel II application; in the third part, the judgements of Basel II regarding SME(Small and Medium Sized Enterprises), alternative financial sources and its impact upon the kinds of warranty and assurance of our country; in the fourth part, the measurement system and its applications; in the fifth part, the problems that real sector businesses are likely to run into and resolution proposals during the process of transition to Basel II. In the sixth part, it is tried to explain the application side of the subject in regards to the measurement applications and the comparisons of the companies from different sectors.

İÇİNDEKİLER

Sayfa No.

TABLO LİSTESİ	ix
ŞEKİL VE GRAFİK LİSTESİ	xii
KISALTMALAR	xiii
GİRİŞ	1
1.BASEL KOMİTESİ VE ULUSLARARASI STANDARTLARIN OLUŞUMU	5
1.1. BASEL KOMİTESİNE İLİŞKİN GENEL BİLGİLER	5
1.2. BASEL II STANDARTLARININ GELİŞİMİ	6
1.2.1. Basel II Standartlarına Duyulan İhtiyaç ve Ortaya Çıkış Süreci	6
1.2.1.1. Nisan 1995 Değişikliği	9
1.2.1.2. Ocak 1996 Değişikliği	10
1.2.1.3. Haziran 1999 Önerisi	11
1.2.2. Basel II'ye Geçiş Sürecinde Yapılan Çalışmalar	13
1.2.3. Basel II'ye Hazırlık Sürecinde Karşılaşılan Temel Sorunlar	14
1.3. BASEL II'NİN ÜLKE EKONOMİLERİNE VE FİNANSAL SİSTEMLERE ETKİSİ	16
1.3.1. Basel II'nin Doğuracağı Genel Ekonomik Etkiler	16
1.3.1.1. Ekonominin Devresel Hareketleri Üzerine Etkisi	16
1.3.1.2. Finansal Kriz Olasılığını Artırması	17
1.3.1.3. Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeler Üzerine Etkisi	18
1.3.1.4. Derecelendirme Kuruluşlarına Verilen Önemin Yaratacağı Olumsuzluklar	19
1.3.1.5. OECD Klüp Kuralı'nın Kaldırılması	20
1.3.1.6. Müşteri Piyasasının Bölünmesinin Belirginleşmesi	21
1.3.1.7. Bankalara ve Resmi Otoritelere Getireceği Maliyetler	21
1.3.2. Basel II'nin Finansal Birimler Üzerine Etkileri	21
1.3.3. Basel II Sermaye Uzlaşısı'nın Gelişmekte Olan Ülkelere Etkileri	23
1.3.4. Komite Üyesi Olmayan Ülkelerde Basel II'nin Uygulanmasına İlişkin Göstergeler	24

1.3.5. Amerika Birleşik Devletleri’nde Basel II’nin Uygulanmasına İlişkin Göstergeler	27
1.3.6. Avrupa Birliği’nde Basel II’nin Uygulanmasına İlişkin Göstergeler	27
1.3.7. Avustralya’da Basel II’nin Uygulanmasına İlişkin Göstergeler	29
1.3.8. Hong Kong’da Basel II’nin Uygulanmasına İlişkin Göstergeler	29
1.3.9. Singapur’da Basel II’nin Uygulanmasına İlişkin Göstergeler	29
1.3.10. Güney Afrika’da Basel II’nin Uygulanmasına İlişkin Göstergeler	30
1.4. BASEL I İLE BASEL II ARASINDAKİ BENZERLİK VE FARKLILIKLAR	30
2. BASEL II UYGULAMASININ TEMELLERİ	32
2.1. MİNİMUM SERMAYE YETERLİLİĞİ	34
2.1.1. Kredi Riski ve Ölçüm Yaklaşımları	38
2.1.1.1 Standart Yaklaşım	42
2.1.1.2. Basitleştirilmiş Standart Yaklaşım	50
2.1.1.3. Gelişmiş Yaklaşımlar	50
2.1.1.4. Kredi Riskine İlişkin Risk Azaltım Teknikleri	54
2.1.2. Piyasa Riski ve Ölçüm Yaklaşımları	55
2.1.2.1. Standart Yaklaşım	57
2.1.2.2. İçsel Model Yaklaşımı	58
2.1.3. Operasyonel Risk ve Ölçüm Yaklaşımları	59
2.1.3.1. Operasyonel Riske Neden Olan Faktörler	61
2.1.3.2. Operasyonel Risk Ölçüm Yöntemleri	62
2.2. SERMAYE YETERLİLİĞİNİN DENETİMİ	66
2.2.1. Prensip I: Sermaye Yeterliliği Değerlendirme Sistemi	68
2.2.2. Prensip II: Denetim Otoritesinin Değerlendirmesi	68
2.2.3. Prensip III: Denetim Otoritesinin Yaptırım Gücü	69
2.2.4. Prensip IV: Denetim Otoritesinin Erken Müdahale Kabiliyeti	70
2.3. PİYASA DİSİPLİNİ	70
3. BASEL II VE KOBİ’LERE İLİŞKİN HÜKÜMLERİ	73
3.1. KOBİ TANIMLAMASININ ÖNEMİ VE KULLANILAN ÇEŞİTLİ TANIMLAR	73
3.1.1. Türkiye’de Kullanılan Çeşitli KOBİ Tanımlamaları	75

3.1.2. Çeşitli Ülke ve Uluslararası Kuruluşlara Ait KOBİ Tanımlamaları	77
3.1.2.1. Amerika Birleşik Devletleri (ABD)'nde KOBİ Tanımlaması	77
3.1.2.2. İngiltere'de KOBİ Tanımı	77
3.1.2.3. Avrupa Birliği (AB)'nde KOBİ Tanımı	78
3.1.2.4. Almanya'da KOBİ Tanımı	78
3.1.2.5. Avrupa Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Teşkilatı'nın (OECD) KOBİ Tanımı	79
3.1.2.6. Japonya'da KOBİ Tanımı	79
3.1.2.7. Kore'de KOBİ Tanımı	79
3.1.2.8. Kanada'da KOBİ Tanımı	80
3.1.3. Basel II Standartlarına Göre KOBİ Tanımlaması	80
3.2. PERAKENDE KOBİ VE KURUMSAL KOBİ AYRIMI VE NİTELİKLERİ ..	81
3.3. İŞLETMELERİN FİNANSMAN ALTERNATİFLERİNİN BASEL II ÇERÇEVESİNDE İNCELENMESİ	83
3.3.1. Ticari Krediler (Satıcı Kredileri)	84
3.3.2. Girişim (Risk) Sermayesi	85
3.3.3. Factoring	86
3.3.4. Forfaiting	87
3.3.5. Finansal Kiralama (Leasing)	88
3.3.6. Barter	89
3.3.7. Franchising	89
3.3.8. Sermaye Piyasası	90
3.3.9. Angel Finanslama (Melek Yatırımcılar)	91
3.3.10. Türkiye'de KOBİ'lere Destek Sağlayan Çeşitli Kurum ve Kuruluşlar	92
3.3.10.1. Kosgeb	93
3.3.10.2. Halk Bankası	93
3.3.10.3. KOBİ Girişim Sermayesi Yatırım Ortaklığı A.Ş. (KOBİ A.Ş.)	94
3.3.10.4. Türkiye Sınai Kalkınma Bankası (TSKB)	94
3.3.10.5. Teknoloji ve Yenilik Destek Programları Başkanlığı (TEYDEB)	95
3.3.10.6. Teknoloji Yatırım A.Ş.	95
3.3.10.7. İş Girişim Sermayesi	96
3.3.10.8. Türkiye Teknoloji Geliştirme Vakfı (TTGV)	96
3.3.10.9. Kredi Garanti Fonu (KGF)	97
3.3.10.10. Türkiye İhracat Kredi Bankası A.Ş. (Türk Eximbank)	97

3.4. BASEL II’NİN ÜLKEMİZDE KULLANILAN TEMİNAT VE GARANTİ TÜRLERİ ÜZERİNDEKİ ETKİSİ	98
4. BASEL II VE DERECELENDİRME (RATING) SİSTEMİ	100
4.1. DERECELENDİRMEYE İLİŞKİN GENEL BİLGİLER	100
4.1.1. Derecelendirme Sisteminin Tanımı	100
4.1.2. Derecelendirme Sisteminin Önemi	102
4.1.3. Derecelendirme Sisteminin Tarihsel Gelişimi	103
4.1.4. Derecelendirme Sisteminin Sağlanan Faydalar	105
4.1.4.1. Finans Kuruluşlarına Sağlanan Faydalar	105
4.1.4.2. Yatırımcılara Sağlanan Faydalar	106
4.1.4.3. Firmalara Sağlanan Faydalar	106
4.1.4.4. Sermaye Piyasalarına Sağlanan Faydalar	107
4.1.4.5. Ülke Ekonomisine Faydaları	107
4.1.5. Derecelendirme Çeşitleri	107
4.2. DERECELENDİRME SİSTEMİNİN GENEL YAPISI	110
4.2.1. Derecelendirme Süreçleri	110
4.2.1.1. Moody’s Firmasınca Kullanılan Derecelendirme Süreci	110
4.2.1.2. Thomson Bankwatch Firmasınca Kullanılan Derecelendirme Süreci ..	113
4.2.1.3. FitchRatings Firmasınca Kullanılan Derecelendirme Süreci	113
4.2.2. Derecelendirme İşleminde Dikkate Alınan Kriterler	114
4.2.2.1. Kalitatif (Niteliksel) Kriterler	115
4.2.2.2. Kantitatif (Niceliksel) Kriterler	118
4.3. DERECELENDİRME NOTUNUN KREDİLER ÜZERİNDEKİ ETKİSİ	119
4.4. DERECELENDİRME ŞİRKETLERİ VE KULLANILAN ÇEŞİTLİ DERECELER	121
4.4.1. Standard and Poor’s Derecelendirme Şirketi (S&P)	122
4.4.2. Moody’s Derecelendirme Şirketi	123
4.4.3. FitchIBCA Derecelendirme Şirketi	124
4.4.4. S&P, Moody’s ve FitchIBCA Derecelerinin Karşılaştırılması	124
4.4.5. Türkiye’de Faaliyet Gösteren Derecelendirme Kuruluşları	125

5. BASEL II SERMAYE YETERLİLİĞİ UZLAŞISINA GEÇİŞ SÜRECİNDE REEL SEKTÖRÜN KARŞILAŞABİLECEĞİ MUHTEMEL SORUNLAR VE ÇÖZÜM ÖNERİLERİ	127
5.1. BASEL II SERMAYE UZLAŞISI İLE BİRLİKTE GÜNDEME GELMESİ MUHTEMEL SORUNLAR	127
5.1.1. Finansman Sorunları	127
5.1.2. Kredilendirmede Risk Bazlı Fiyatlandırma ve Teminatlandırmaya İlişkin Sorunlar	128
5.1.3. Kurumsal Yönetim Eksikliğine Dayalı Sorunlar	128
5.1.4. Derecelendirme ile İlgili Sorunlar	129
5.2. REEL SEKTÖRÜN BASEL II İLKELERİNDEN MAKSİMUM FAYDAYI SAĞLAYABİLMESİ İÇİN GERÇEKLEŞTİRMESİ GEREKEN DEĞİŞİMLER	131
5.2.1. Kurumsal Yönetim Anlayışının Benimsenmesi	131
5.2.2. Ekonomik Faaliyetlerin Kayıt İçine Alınması	133
5.2.3. Finansal Yönden Yapılandırma	135
5.2.4. Stratejik Yönetim ve Süreçlerinin Benimsenmesi	137
5.2.5. Etkin Risk Yönetiminin Benimsenmesi	138
5.2.6. Kurum Kültürü Oluşturma	139
5.2.7. Muhasebe ve Denetim Sürecinin Yeniden Yapılandırılması	140
5.2.8. İnsan Kaynağının Yeniden Yapılandırılması	142
5.2.9. Teknolojik Alt Yapının Revize Edilmesi	144
5.2.10. Üniversite ve Diğer Kurumlarla İşbirliği Yapmak	146
6. KREDİ DERECELENDİRME NOTUNUN TESPİTİ VE FARKLI ŞİRKET DERECELENDİRME NOTLARIYLA KARŞILAŞTIRILMASINA İLİŞKİN UYGULAMA	147
6.1. UYGULAMANIN AMACI	147
6.2. UYGULAMANIN KAPSAMI	147
6.3. UYGULAMANIN SINIRLARI	147
6.4. UYGULAMANIN YÖNTEMİ	147
6.5. UYGULAMAYA KONU OLAN ŞİRKETLERE İLİŞKİN GENEL BİLGİLER	149
6.5.1. Tekstil Sektörü Bünyesindeki Şirketler	149
6.5.1.1. “Y A.Ş.”	149

6.5.1.2. “A A.Ş.”	150
6.5.2. Gıda Sektöründe Faaliyet Gösteren Şirketler	151
6.5.2.1. “D A.Ş.”	151
6.5.2.2. “K A.Ş.”	152
6.5.3. Otomotiv Sektöründe Faaliyet Gösteren Şirketler	153
6.5.3.1. “F Otomotiv A.Ş.”	153
6.5.3.2. “K Otomotiv A.Ş.”	154
6.6. Şirket Analizlerinin Yapılması	155
6.6.1. Sektörel Verilerin Analizi	155
6.6.1.1. Sektörel Gelişimin İncelenmesi	155
6.6.1.2. İşletme Satışlarının Eğilimi ve Konjonktürel Bağımlılığın İncelenmesi	158
6.6.1.3. Müşteri ve Tedarikçi Ağı Gelişmişliğinin İncelenmesi	160
6.6.1.4. Rekabet Yoğunluğunun İncelenmesi	162
6.6.1.5. Mal ve Hizmetlerin Niteliğinin İncelenmesi	165
6.6.2. Yönetim ve Organizasyonel Yeteneğin Analizi	167
6.6.2.1. Yönetimin Niteliğinin İncelenmesi	167
6.6.2.2. Mali İşler ve Kontrolün İncelenmesi	169
6.6.3. Bankalarla İlişkilerin Analizi	172
6.6.3.1. Hesap Yönetiminin İncelenmesi	172
6.6.3.2. Bankalara Yönelik Yeterli Bilgi Paylaşımının İncelenmesi	175
6.6.4. İşletme Gelişimine Yönelik Bilgilerin Analizi	177
6.6.4.1. Geçmiş Dönem İşletme Gelişiminin İncelenmesi	177
6.6.4.2. Planlama Çalışmalarının İncelenmesi	180
6.6.4.3. İş Risklerine İlişkin Güvencenin İncelenmesi	183
6.6.5. Finansal Verilerin Analizi	185
6.6.6. Derecelendirme Notunun Saptanması	190
6.7. ŞİRKET DERECELENDİRME NOTLARININ KARŞILAŞTIRILMASI VE YORUMLANMASI	196
7. SONUÇ	202
EKLER	210
KAYNAKÇA	224

TABLO LİSTESİ

	Sayfa No.
Tablo 1: Basel II 2004 Yılı Anket Sonuçları.....	25
Tablo 2: Basel II'yi Uygulama Planları Olan Ülke Sayısı.....	26
Tablo 3: Basel II Risk Ölçüm Yöntemleri.....	37
Tablo 4: Basel II Kredi Riski Ölçüm Yöntemleri.....	41
Tablo 5: Standart Yaklaşımda Risk Ağırlıkları	42
Tablo 6: Basel II'ye Göre Risk Ağırlıklandırması.....	44
Tablo 7: İhracat Kredi Kuruluşları Risk Puanları	45
Tablo 8: 1. Seçenek Risk Ağırlığı Skalası.....	46
Tablo 9: 2. Seçenek Risk Ağırlığı Skalası.....	46
Tablo 10: Kurumsal Krediler Risk Ağırlıkları	48
Tablo 11: Piyasa Riski Ölçüm Yöntemleri ve Gelişmişlik Düzeyleri	56
Tablo 12: Operasyonel Risk Ölçüm Yöntemleri ve Gelişmişlik Düzeyleri.....	62
Tablo 13: Standart Yaklaşım İş Kolu, Genel Gösterge ve (β) Katsayıları	64
Tablo 14: KOBİ Sınıflandırmaları.....	76
Tablo 15: Ülkemizdeki KOBİ Tanımlamaları.....	76
Tablo 16: ABD'de KOBİ Sınıflandırması.....	77
Tablo 17: İngiltere'de Sektörlere Göre KOBİ Tanımlaması	78
Tablo 18: Kore'de KOBİ Tanımı	79

Tablo 19:	KOBİ Sınıflandırması	81
Tablo 20:	Derecelendirme Notu ve Risk Ağırlıkları1	20
Tablo 21:	S&P, Moody's ve FitchIBCA Karşılaştırılabilir Kredi Derecelendirme Notları	125
Tablo 22:	Uygulama Modelinin Uluslararası Notlarla Eşleştirilmesi	149
Tablo 23:	Sektörel Gelişime İlişkin Değerlendirme Alternatifleri	155
Tablo 24:	Satışların Eğilimi ve Konjonktürel Bağımlılık Alternatifleri.....	158
Tablo 25:	Müşteri ve Tedarikçi Ağı Değerlendirme Alternatifleri	160
Tablo 26:	Rekabet Yoğunluğu Değerlendirme Alternatifleri.....	162
Tablo 27:	Mal ve Hizmet Niteliği İncelemesine İlişkin Alternatif Sonuçlar.....	165
Tablo 28:	Yönetimin Niteliğine İlişkin Değerlendirme Alternatifleri.....	167
Tablo 29:	Mali İşler ve Kontrol Değerlendirmesine İlişkin Değerlendirme Alternatifleri	170
Tablo 30:	Banka Hesap Yönetimleri İncelemesine İlişkin Değerlendirme Alternatifleri	172
Tablo 31:	Bankalarla Bilgi Paylaşımına Yönelik Değerlendirme Alternatifleri	175
Tablo 32:	Geçmiş Dönemlerde İşletme Gelişimine İlişkin Değerlendirme Alternatifleri	177
Tablo 33:	Y A.Ş. 2 Yıllık Gelişim Verileri	178
Tablo 34:	A A.Ş. 2 Yıllık Gelişim Verileri	178

Tablo 35:	D A.Ş. 2 Yıllık Gelişim Verileri	179
Tablo 36:	K A.Ş. 2 Yıllık Gelişim Verileri	179
Tablo 37:	F Otomotiv A.Ş. 2 Yıllık Gelişim Verileri.....	180
Tablo 38:	K Otomotiv A.Ş. 2 Yıllık Gelişim Verileri	180
Tablo 39:	Planlama Çalışmaları Değerlendirme Alternatif Sonuçları.....	181
Tablo 40:	İş Risklerine İlişkin Güvence Değerlendirme Alternatifleri	183
Tablo 41:	Finansal Analiz Değerlendirme Alternatifleri.....	185
Tablo 42:	Y A.Ş. Finansal Rasyoları	185
Tablo 43:	A A.Ş. Finansal Rasyoları	186
Tablo 44:	D A.Ş. Finansal Rasyoları	187
Tablo 45:	K A.Ş. Finansal Rasyoları	188
Tablo 46:	F Otomotiv A.Ş. Finansal Rasyoları	188
Tablo 47:	K Otomotiv A.Ş. Finansal Rasyoları.....	189
Tablo 48:	Y A.Ş. Derecelendirme Notu Tespit Tablosu	190
Tablo 49:	A A.Ş. Derecelendirme Notu Tespit Tablosu	191
Tablo 50:	D A.Ş. Derecelendirme Notu Tespit Tablosu	192
Tablo 51:	K A.Ş. Derecelendirme Notu Tespit Tablosu	193
Tablo 52:	F Otomotiv A.Ş. Derecelendirme Notu Tespit Tablosu.....	194
Tablo 53:	K Otomotiv A.Ş. Derecelendirme Notu Tespit Tablosu	195
Tablo 54:	Uygulama Sonuçlarının Karşılaştırılması	196

ŞEKİL VE GRAFİK LİSTESİ

Sayfa No.

Şekil 1:	Basel II Sistem Üyeleri	22
Şekil 2:	Basel II Bünyesindeki 3 Yapısal Blok	33
Şekil 3:	Basel Temel İlkelerinin Basel I ve II Üzerindeki Etkisi	34
Şekil 4:	IRB – İDD Yaklaşımına İlişkin Risk Bileşenleri	53
Şekil 5:	Operasyonel Risk Ölçüm Yaklaşımları ve Gelişmişlik Seviyeleri.....	62
Şekil 6:	KOBİ Tanımlaması	81
Şekil 7:	Derecelendirme Grupları.....	109
Şekil 8:	Derecelendirme Süreci	114
Grafik 1:	Kredi Riski Ölçüm Yaklaşımları Yüzdesi.....	25
Grafik 2:	Kredi Risk Ölçümünde İçsel Derecelendirmeyi Yaklaşımını Kullanmayı Planlayan Bankalar.....	41
Grafik 3:	Basel'in Gelişimi ile Artan Gelişmişlik Düzeyi.....	56

KISALTMALAR

a.g.e.	:	Adı Geçen Eser
AB	:	Avrupa Birliği
ABD	:	Amerika Birleşik Devletleri
APRA	:	Australian Prudential Regulation Authority Avustralya Bankacılık Sektörü Denetim Otoritesi
ASY	:	Alternatif Standart Yaklaşım
BDDK	:	Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu
BIS	:	Bank for International Settlements Uluslararası Ödemeler Bankası
BÖMB	:	Büyük Ölçekli Mevduat Bankaları
ECA	:	Export Credit Agencies İhracat Kredi Kuruluşları
GSMH	:	Gayri Safi Milli Hasıla
IRB	:	Internal Ratings Based Approach İçsel Derecelendirme Yaklaşımı
İDD	:	İçsel Derecelendirme Yaklaşımı
İKK	:	İhracat Kredi Kuruluşları
IMF	:	International Monetary Fund Uluslararası Para Fonu

KDO	:	Krediye Dönüşüm Oranı
KGF	:	Kredi Garanti Fonu
KOSGEB	:	Küçük ve Orta Ölçekli Sanayi Geliştirme ve Destekleme İdaresi Başkanlığı
MPM	:	Milli Prodüktivite Merkezi
OECD	:	Avrupa Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Teşkilatı
S&P	:	Standard and Poor's Corporation
s.	:	Sayfa Sayısı
SBA .	:	Small Business Administration ABD Küçük İşletme Teşkilatı
SPK.	:	Sermaye Piyasası Kurulu
SYR	:	Sermaye Yeterliliği Rasyosu
TEYDEB	:	Teknoloji ve Yenilik Destek Programları Başkanlığı
TKYD	:	Türkiye Kurumsal Yönetim Derneği
TMUDESK	:	Türkiye Muhasebe ve Denetim Standartları Kurulu
TOBB	:	Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği
TSE	:	Türk Standardları Enstitüsü
TSKB	:	Türkiye Sınai Kalkınma Bankası
TUBİTAK	:	Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu
UFRS	:	Uluslararası Finansal Raporlama Standartları
VDMK	:	Varlığa Dayalı Menkul Kıymet

GİRİŞ

21. Yüzyıl ile birlikte, hızlı globalleşme ve yoğun teknolojik gelişmeler temelinde yerel şirketlerin; ülke dışı faaliyetlere yönelmeleri, uluslararası markalarla global pazarlarda yer almaları, yabancı yatırımcıların yerel şirketlere yatırım yapmaları teşvik edilerek finansman olanağı sağlamaları vb. gibi gelişmeler finansal piyasaları da etkilemiştir. Piyasalarda işlem gören varlık türleri çeşitlenerek hacimleri artmış, piyasa işleyiş şekilleri değişmiştir. Tüm ülke ekonomileri ve piyasalar birbirleriyle etkileşim içine girerek birbirlerine bağımlı hale gelmişlerdir. Dolayısıyla herhangi bir finansal piyasa da oluşan kriz, kısa süre içerisinde diğer ülke ekonomilerini ve finansal piyasalarını da kolaylıkla etkileyebildiğinden, finansal kırılganlıklar yada finansal krizler zincirleme sorun olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu risklerden korunmak amacıyla sağlam temellere dayanan ekonomik sistem ve finansal istikrarın sağlanabilmesi için genel kabul görmüş prensipleri içeren Basel II Sermaye Yeterliliği Uzlaşısı standartlarının benimsenerek, işlerliğinin sağlanması gerekmektedir.

Uluslararası ödemeler bankası bünyesinde bulunan Basel Komitesince ilk sermaye uzlaşısı olan Basel I, 1988 yılında yayınlanmıştır. Tek tip risk ölçümüne odaklanan ve zaman içinde gelişen yeni risklere karşı yetersiz kalan Basel I yerine çok daha rasyonel sonuçlar elde eden, günümüz şartlarında ortaya çıkan yeni risk türlerine duyarlı gelişmiş ölçüm teknikleri vasıtasıyla sermaye yeterliliğini tespit eden Basel II Sermaye Yeterliliği Uzlaşısı 2004 yılında yayınlanmıştır.

Basel II Sermaye Yeterliliği Uzlaşısı üç yapısal blok temeline dayanmakta olup, birinci blokta kredi riski, piyasa riski ve operasyonel risk hesaplamalara dahil edilerek günümüz gerçekleriyle bağdaşır bir minimum sermaye yeterliliği rasyosu elde edilmektedir. İkinci yapısal blok içerisinde düzenleyici otorite tarafından, finansal sistemin işleyişi denetlenmektedir. Üçüncü yapısal blok çerçevesinde, daha şeffaf bir yönetim anlayışı ile bankaların mali durumları, risk profilleri gibi nitel ve nicel bilgiler, bilgi kullanıcılarıyla paylaşılarak piyasa disiplini sağlanmaktadır.

Güçlü ekonomik birimler ve istikrarlı finansal piyasaların oluşturulması bağlamında Basel II uzlaşısının, reel sektör şirketleri üzerinde ciddi etkiler yaratması

beklenmektedir. Yeni düzenleme ile şirketlerin, daha sağlam finansal yapıda olması, yönetsel faaliyetlerini kurumsal yönetim ilkeleri doğrultusunda şekillendirmeleri, şeffaflık temelinde, tüm faaliyetlerini profesyonel bakış açısıyla gerçekleştirmeleri gerekmektedir. Gerekli şartları sağlayamayan kuruluşların, bankalardan daha yüksek maliyetler ve daha zor şartlarla kredi sağlanması, çeşitli kurum ve kuruluşlarca sağlanacak avantajlardan faydalanılamaması, uygun kredi ve destekleyici ödemelere ilişkin taleplerin kabul edilmemesi gibi çeşitli kısıtlayıcı yaptırımlar ile karşılaşılması muhtemeldir. Ülkemiz gibi küçük ve orta ölçekli işletme sayısının fazla olduğu ülkelerde, bu gibi finansal kısıtlamaların ortadan kaldırılarak, KOBİ'lere daha rahat çalışma alanlarının yaratılması, ekonomik kalkınma bakımından önemli bir unsur olarak değerlendirilmektedir.

Basel II uzlaşısı ile özellikle KOBİ niteliğindeki işletmelere daha uygun şartlar sağlanarak, güçlü finansal yapıya kavuşmaları, stratejik planlar temelinde belirli hedefler ile çalışmaları, profesyonel yönetim anlayışı ile büyümeleri, sadece müşterilerine değil çalışanlarına ve işletme dışındaki topluma yönelik sorumluluk olarak kurumsal kimlik kazanmaları sağlanmalıdır. KOBİ'lerin, toplam işletmelerin içerisindeki payları incelendiğinde; ülkemizde %98,8, Fransa'da %99,9, İngiltere'de %96, Japonya'da %99,4 gibi yüksek oranlara sahip olunması, neden bu niteliğe sahip işletmeler üzerinde yoğun olarak durulduğunu bir kez daha gözler önüne sermektedir. Bu statüdeki işletmelerin geliştirilmesinin ve güçlendirilmesinin, ülkelerin ekonomik gelişimine, finansal istikrarına ve toplumsal kalkınmasına hizmet edeceği açıktır.

Basel II süreciyle birlikte bankalar ile reel sektör işletmeleri arasında yeni bir dönem başlayacaktır. Kredilendirme işlemlerinde, kredi talep eden şirketin kredi derecelendirme notuna dayanarak, risklilik durumu tespit edilecek ve kredi maliyetleri belirlenecektir. Özellikle KOBİ niteliğindeki işletmeler için banka kredilerinin, önemli bir finansman kaynağı olması dolayısıyla, kredi derecelendirme sistemine uyum sağlanması ve yüksek kredi derecelendirme notunun nasıl elde edileceğinin önemli bir sorun olarak karşımıza çıkması muhtemeldir. Bu amaçla Basel II uygulamalarına hazırlık sürecinde şirketler, işletme yapılarını gözden geçirmeli, yeni uygulamaları benimsemelidir.

Basel II uzlaşısının temelde, bankacılık sektörü, denetim otoritesi ve reel sektör işletmelerine yönelik uygulamaları etkilemesi beklenmektedir. Bu çalışmada, Basel II uygulamasının temellerine ilişkin açıklamalarda, kısmi olarak bilgi mahiyetinde bankacılıkla ilgili uygulamalara değinilmiş olsa da, bu çalışma yalnızca reel sektör işletmeleri açısından ele alınmıştır. Bankacılık veya denetim otoritesi bakış açısıyla konuya bakılmamıştır.

Bu çalışmanın hazırlanmasındaki temel amaç; Basel II Sermaye Uzlaşısının ne olduğunun ve etkilerinin kavranması; yeni uzlaşıdan, Türk sanayi işletmelerinin süregelen mevcut yapı ve faaliyetlerinin nasıl etkileneceği ile karşılaşılması muhtemel sorunların ve çözüm önerilerinin ortaya konulmasıdır.

Bu amaçları gerçekleştirmek maksadıyla yapılan çalışma altı ana bölümden oluşmaktadır. Bu bölümler aşağıdaki gibi özetlenebilir;

Birinci bölümde; Basel komitesi, Basel II Standartlarının gelişim süreci ve ülke ekonomileri ile finansal sisteme yönelik etkilerine değinilmesinin yanı sıra Basel I ve Basel II arasındaki benzerlik ve farklılıklar açıklanmıştır.

İkinci bölümde; Basel II uygulamasının üç yapısal blok temelinde açıklamalarına değinilmiştir. Birinci yapısal blok dahilinde kredi riski, piyasa riski ve operasyonel riski unsurları açıklanarak ilgili risklere yönelik ölçüm yöntemlerine değinilmiştir. İkinci yapısal blok içeriğinde, bankaların toplam risklere yönelik sermaye yeterliliği değerlendirilmekte, bankaların risk değerlendirme sistemleri gözden geçirilmekte, gerektiğinde sermaye yeterlilik oranının artırılmasını isteme yada erken müdahalede bulunularak soruna ilişkin hızlı düzeltici tedbir alınmasını isteme kabiliyetleri incelenmektedir. Önceki blokların tamamlayıcısı olan üçüncü yapısal blok, bankaların mali durumlarını, maruz kalınan risk düzeylerini, sermaye yapılarına ilişkin bilgileri, kamuoyuna nasıl, ne şekilde ve sıklıkla açıklanması gerektiğine ilişkin düzenleme ve müdahaleler kadar piyasa disiplini ve şeffaflığa dikkat çekmektedir.

Üçüncü bölümde; ülkemiz ve farklı ülkelerde kullanılan KOBİ tanımları ile Basel II uyarınca kabul edilen KOBİ tanımları, işletmelerin kullanabileceği finansman alternatifleri ve Basel II uygulamalarının, ülkemizde kullanılan teminat ve garanti türleri

üzerindeki etkisi açıklanmıştır.

Dördüncü bölümde; Basel II ile gündeme gelen derecelendirme sistemi açıklanmıştır. Bu bölüm dahilinde, derecelendirmenin tarihsel gelişimi, çeşitli birimler üzerindeki faydaları ve çeşitleri açıklanmış, uluslararası kuruluşlarca kullanılan derecelendirme süreçleri, derecelendirmede dikkate alınan kriterler, derecelendirme notunun krediler üzerindeki etkisi ve bazı derecelendirme şirketleri ile kullandıkları derecelere değinilmiştir.

Beşinci bölümde; Basel II uzlaşısına geçiş sürecinde karşılaşılmaması muhtemel sorunlar ile muhtemel çözüm önerileri açıklanmıştır. Şirketlerin, Basel II uygulamalarından en üst derecede fayda sağlayabilmesi için bu değişimlerin, yeni uygulamalar yürürlüğe girmeden önce yapılması ve eksikliklerin giderilmesi gerekmektedir.

Altıncı bölümde; basit bir model çerçevesinde kredi derecelendirme notunun tespitine ilişkin tekstil sektöründen iki, gıda sektöründen iki ve otomotiv sektöründen iki olmak üzere toplam altı firma seçilerek uygulama çalışması yapılmış ve ulaşılan kredi derecelendirme notlarının karşılaştırılması yapılarak gerek şirketler gerekse sektörler bazında çeşitli yorumlarda bulunulmuştur.

Çalışma kapsamında, yukarıda açıklanan ana bölüm özetlerinden görüldüğü üzere, Basel II Sermaye yeterliliği uzlaşısı ve gelişimi açıklanmış, yeni uzlaşının uygulanması ile birlikte gündeme gelecek etkileri ve bu dönüşüm sürecinden en iyi faydanın sağlanabilmesi için yapılması gereken değişikliklerin neler olduğu incelenmiştir. Bu amaca yönelik olarak Basel II Standartları, Derecelendirme sistemi ve reel sektör işletmeleri ayrı ayrı ele alındığı gibi, birbirleriyle ilişkili olarak da incelenmiştir. Yapılan uygulama çalışması ile halka açık nitelikte faaliyet gösteren çeşitli şirketler, detaylı incelemeye tabi tutularak derecelendirme notlarına ulaşılmış, aynı sektör ve farklı sektörler itibarıyla Türk sanayi işletmelerinin Basel II temelinde sahip oldukları düzey gösterilmeye çalışılmıştır.

1. BASEL KOMİTESİ VE ULUSLARARASI STANDARTLARIN OLUŞUMU

1.1. BASEL KOMİTESİNE İLİŞKİN GENEL BİLGİLER

Dünya’da 160 dolayındaki ülkenin merkez bankalarının üyesi bulunduğu BIS (Bank for International Settlements), en eski uluslararası finansal organizasyon olarak 1930 yılında kurulmuştur. Bu organizasyonun temel amacı Dünya’daki parasal ve finansal istikrarı sağlamak üzere ilke ve kuralları tespit etmektir.¹ Basel Komitesi 1974 yılı sonunda On Ülke Grubu (Group of Ten, G-10) merkez bankaları başkanları tarafından, bankacılık alanında gözetim standartları geliştirmek üzere oluşturulan bir komitedir. Komitenin sekretarya hizmetleri İsviçre’nin Basel şehrinde Uluslararası Ödemeler Bankası (BIS - Bank for International Settlements) tarafından verilmektedir. Halihazırda komite üyeleri Belçika, Kanada, Fransa, Almanya, İtalya, Japonya, Lüksemburg, Hollanda, İspanya, İsveç, İsviçre, İngiltere ve Amerika Birleşik Devletleri’nin merkez bankaları veya bankacılığın denetiminden sorumlu otoriteleri temsilcilerinden oluşmaktadır. Düzenli olarak yılda dört defa toplanan komitenin altında 30 civarında çalışma grubu faaliyet göstermektedir. Komitenin herhangi bir uluslar üstü yasal veya formel gözetim yetkisi bulunmamaktadır.² Komite, üye ülkelerin denetleme teknikleri ve çalışmalarını ayrıntılı bir şekilde belirlemekten çok, ortak ve standart yaklaşımlar saptayarak, belirli bir vizyonu dünyaya yayabilmek amacı taşımaktadır. Bu çerçevede, Komitenin önemli hedeflerinden birisi de uluslararası denetim sistemindeki boşlukları doldurmaktır. Bu hedef kapsamında iki önemli prensip belirlenmiştir. Birinci prensip, hiçbir bankacılık kuruluşunun denetlemeden kaçmaması gerektiği, ikinci prensip ise, yapılan denetlemelerin yeterliliğidir.³ Komite üyesi ülkeler, kendi merkez bankalarının yanı sıra diğer bankacılık denetiminden sorumlu kurumları tarafından da komisyonda temsil hakkına sahiptir.

Uluslararası piyasalarda oluşan krizlerin kendine has özelliklerinin olmasına

¹ İ.Ufuk Mısırlıoğlu, ‘UFRS ve BASEL II’nin İşletme Faaliyetleri Üzerindeki Etkileri’ **Mali Çözüm Dergisi** Sayı:76, 2006, s.29.

² Mustafa Özçam, “Basel II Uzlaşısı,” **Sermaye Piyasası Kurulu Araştırma Raporu**, 31 Ağustos 2004, <http://www.spk.gov.tr/yayin.aspx?type=yay03> (24.04.2009), s.2.

³ Güler Aras, Basel II Uygulamasının Kobi'lere Etkileri ve Geçiş Süreci, **Yıldız Teknik Üniversitesi S.B.E. 24.5.2005 Çalıştay Tebliği**, s.3.

karşın, IMF, Dünya Bankası vb. diğer finans kuruluşları, makro ekonominin ve finansal istikrarın güçlendirilmesi konusunda yardımda bulundukları ülkelere uygulanmasını öngördükleri ekonomik istikrar programı dahilinde Basel Komitesinin prensiplerini tavsiye etmektedir. ⁴

1.2. BASEL II STANDARTLARININ GELİŞİMİ

1.2.1. Basel II Standartlarına Duyulan İhtiyaç ve Ortaya Çıkış Süreci

Dünya ekonomisi, 1980’li yıllarda başlayan ve 1990’lı yıllarda hızlanan bir küreselleşme sürecine girmiştir. Küreselleşmenin, özellikle gelişmiş ülkelerde uygulanan ekonomi politikaları ve bilişim (bilgisayar/iletişim) teknolojilerindeki ilerlemenin etkisiyle hızlandığı kabul edilmektedir. Bu gelişmeler reel sektör firmalarını daha rekabetçi hale getirdiği gibi finans sektörü üzerinde de önemli etkileri olmuştur.

1970’li yılların başında Bretton Woods sisteminin çökmesiyle kur, faiz ve fiyatlarda yaşanan dalgalanmalar karışından korunmak amacıyla yeni finansal ürünler ortaya çıkmaya başlamıştır. Bu süreç, 1990’lı yıllarda yaygınlaşan “de-regülasyon” içerikli iktisat politikaları sayesinde daha da güçlenmiştir. Bankalar, hem küresel ekonominin yeni düzenine uyum sağlamaya çalışan reel sektörün finansman taleplerini karşılayabilmek hem de şiddetlenen rekabet ortamında rakiplerine karşı üstünlük sağlayabilmek için sundukları finansal ürünlerde bir dizi yenilik gerçekleştirmiştir. Bu nedenle, bankaların sunduğu finansal ürünler hem sayısal olarak çoğalmış ve hem de daha önce arz edilen finansal ürünlere göre çok daha karmaşık bir hale gelmiştir. Aynı zamanda, finansal sektörde artan rekabet baskısı, farklı hizmetleri sunan finansal kuruluşlar ve/veya farklı finansal ürünler arasında var olan ayrıştırıcı çizgilerin belirsizleşmesine ve bunun sonucunda benzer finansal ürünlerin aynı finansal kuruluş çatısı altında birlikte sunulmasına yol açmıştır. Diğer taraftan, 1990’lı yıllar ve sonrası yoğun bir şekilde iktisadi krizlerin yaşandığı bir dönem olmuştur. Söz konusu dönemde Japonya, Güney Kore, Endonezya, Rusya, Türkiye ve Arjantin’de makroekonomik krizler yaşanmış ve bu ülkelerde özellikle finans sektörü derinden etkilenmiştir. Reel sektör firmalarının ödeme kabiliyetini kaybetmesi ve bankaların alacaklarını tahsil

⁴Emre Alkin, A.Tuğrul Savaş, Vedat Akman, **Bankalarda Risk Yönetimine Giriş**, Çetin Matbaacılık, 2001, s.84.

etmede büyük sorunlarla karşılaşması gibi nedenler, Japonya, Endonezya, Güney Kore ve Türkiye gibi ülkelerde bankacılık sektörünün yeniden yapılandırılmasını gerektirmiş ve bunun sonucunda kriz yaşanan ülkelerde Gayri Safi Yurt İçi Hâsıla'nın yüzde 50'sine varan maliyetlere katlanılmak zorunda kalınmıştır. Ancak, finansal krizler sadece makroekonomik sebeplerle ortaya çıkmamaktadır. Mikro düzeyde bir bankanın kötü yönetiminin de, büyük çaplı finansal krizleri tetikleyebileceği veya mevcut krizleri derinleştirebileceği hususu göz ardı edilmemelidir. Bankalar veya finansal kuruluşlar sadece dışsal gelişmelerden etkilenmemektedir. Son dönemlerde giderek daha dinamik hale gelen ve karmaşıklaşan finans sektöründe, mevduat sahibinden elde ettiği yabancı kaynaklarla reel sektöre önemli ölçüde fon sağlayan bankaların, sahip oldukları bu yabancı kaynakları yönetebilme kalitesi ve etkin risk yönetimi, finans sektörünün istikrarı açısından kritik önem taşımaktadır. Bu nedenle, bankaların etkin risk yönetimlerinin kalitesiyle finansal sistemin istikrarlı olması arasında anlamlı bir ilişki bulunmaktadır. Kredi, piyasa, likidite ve diğer risklerin iyi yönetilememesi halinde bankalarda oluşabilecek zafiyetlerin diğer sektörlere de sıçrama ihtimali, risk yönetimine özen gösterilmesini zorunlu kılmaktadır. Finansal sektörde ve tüm ekonomide istikrarın sürdürülebilir olması için, bankaların kendi risk algılamaları ve yönetme isteklerine ek olarak, asgari düzeyde uymak durumunda oldukları ve risk yönetimini daha güçlendirecek nitelikteki ihtiyati düzenlemelerin getirilmesi uluslararası finans çevrelerinde ilke olarak benimsenmiştir.⁵

1980 ve sonrasında uluslararası riskler artarken, evrensel bankalarca yayınlanan sermaye yeterlilik rasyolarında düşüşlerin baş göstermesi, Basel komitesini konuyla ilgili çözümler içeren çalışmaları gerçekleştirmeye itmiştir. Basel Bankacılık Denetim Komitesi (Basel Committee on Banking Supervision - BCBS), 1988 yılında ülkelere uygulanan sermaye yeterliliği hesaplama yöntemlerinin standardize edilmesi ve uluslararası platformda geçerli olacak asgari bir sektör standardı oluşturulması amacıyla genel itibarıyla Basel I olarak adlandırılan "Basel Sermaye Uzlaşısı" (Basel Capital Accord) yayınlanmıştır.

Geçmişte yaşanan ekonomik krizlerde görüldüğü üzere; sadece asgari sermaye

⁵ Münir Yayla, Yasemin Türker Kaya, **Basel II, Ekonomik Yansımaları ve Geçiş Süreci**, BDDK ARD Çalışma Raporları, Mayıs 2005, s.1.

yeterliliğine sahip olmak, sağlıklı ve istikrarlı bir sistemin sürdürülebilirliğini sağlamamaktadır. Sağlanan asgari sermaye yeterliliğinin yanı sıra, etkin bir denetim ve gözetim sisteminin oluşturulup işlerliğinin sağlanması ve piyasa disiplinine ilişkin etkinliğin de artırılması ile sistem daha güvenli ve başarılı olacaktır.

Basel I, Komiteye üye ülkelerde 1992 yılı sonu itibariyle uygulanmak üzere çıkarılmış ancak, üye ülkeler dışındaki hemen hemen tüm ülkelerde aşamalı olarak uygulamaya konulmuştur. Daha sonra Ocak 1996'da asgari %8'lik Özsermaye yeterliliğinin hesabına faiz oranları, döviz kurları ve mal fiyatlarındaki değişimin etkilerini dikkate alan piyasa riski de dahil edilmiştir.⁶

Basel I'e göre bankaların sermaye yeterliliği en az % 8 olmalıdır. Sermaye yeterliliğinin hesaplanmasında sermayenin riskli aktiflere oranı dikkate alınmıştır.⁷

1988 sonrası Basel I :

$$\text{Minimum Sermaye Yeterliliği} = \text{Özkaynak} / \text{Kredi Riski} < \% 8$$

1996 yılında değişim sonrası Basel I;

$$\text{Minimum Sermaye Yeterliliği} = \text{Özkaynak} / (\text{Kredi Riski} + \text{Piyasa Riski}) < \% 8$$

ABD'de 1996 yılında kullanılmaya başlayan yeni formül Türkiye'de 2000 krizi sonrasında uygulanmaya başlanmıştır.⁸

Basel II ile birlikte Operasyonel risk de hesaplama dahil edilmiştir;

Basel II Sermaye Yeterlilik Oranı	=	$\frac{\text{Toplam Sermaye}}{\text{Kredi Riski} + \text{Piyasa Riski} + \text{Operasyonel Risk}}$	=	% 8 (en az)
-----------------------------------	---	--	---	-------------

1994 Meksika krizine bir tepki olarak ortaya çıkan ve Basel Komitesince (BCBS), 1996'da yayımlanan bir dokümanla (Market Risk Amendment), piyasa riskinin sermaye yeterliliği hesaplama yöntemi içerisine dahil edilmesiyle, yayınlanan ilk uzlaş

⁶ Özçam, a.g.e., s.1.

⁷ Süleyman Uyar, Hakan Aygören, "Basel II Kriterlerinin Kobilere Olası Etkileri" **Mali Çözüm Dergisi**, Sayı:76, 2006, s.54.

⁸ Mahmut Yardımcıoğlu, Alper Veli Çam, "Sermaye Piyasalarındaki Derecelendirme Müessesinin Basel II Kapsamında Değerlendirilmesi", **Mali Çözüm Dergisi**, Sayı:80, 2007, s.61.

mevcut risklere karşı daha duyarlı hale getirilmiş ve gerçekleştirilen bu piyasa riski ilavesiyle Basel I gelişim süreci hız kazanmıştır.

1988 Basel Uzlaşısı, ilk amaçladığı banka çevresinin ötesinde de kabul görmüş ve genelde bankaların sermaye yeterlilik oranlarını artırmaları yönünde olumlu katkı yapmıştır. Ancak zaman içinde ortaya çıkan gelişmeler bu yaklaşımın bazı açılardan yetersiz kaldığı görüşünü kuvvetlendirmiştir: “Sadece kredi riskini sınırlamaya çalışan 1988 uygulaması, ticari riski ele alımında sorunlu idi. Örneğin açık pozisyonlar ve hükümet bonosu portföyleri dikkate alınmamıştı”. Bu bağlamda ileri sürülen eleştiriler iki başlık altında özetlenebilir.⁹

- Risk temelli sermaye yaklaşımında kullanılan sermaye kavramı, bir bankanın beklenen ya da beklenmeyen kayıplarını karşılama kapasitesini yeterince ifade etmemektedir (örneğin, kredi karşılıkları konjonktürün iyi olduğu dönemlerde karşılaşılan riskin gerektirdiğinin üstüne çıkmakta, tersine gelişmeler olduğunda da yetersiz kalmaktadır).
- Kullanılan risk ölçütü doyurucu değildir. Varlıkların riski değerlendirilirken, kredi riskindeki farklılıklar yeterince göz önüne alınmamıştır. Bunun sonucu olarak bankalar risk temelli sermaye oranlarını tutturabilmek için mali araç değişikliği yaparak arbitraj yoluna gidebilmişlerdir.

Basel Bankacılık Gözetim ve Denetim Komitesince 1988 yılında yayınlanan sermaye yeterliliği uzlaşısı, zaman içerisinde eksikler görüldükçe yeniden düzenlemelerle yapılandırılması düşünülen geniş kapsamlı bir uzlaşma metni olup, ihtiyaçlar doğrultusunda aşağıda açıklanacak güncellemelerle son halini almıştır.

1.2.1.1. Nisan 1995 Değişikliği¹⁰

Komite, Nisan 1993'te “The Supervisory Treatment of Market Risks” isimli raporunu yayınlamıştır. Raporda bankaların, fiyatlarda meydana gelen değişimler sonucu bilanço içi ve nazım hesaplar nedeniyle, üstlendikleri piyasa riskleri için bir sermaye gereğinin ayrılabilmesini sağlayacak bir yapı amaçlanmıştır. Rapor belli bir

⁹ Aydan Aydın, Sermaye Yeterliliği ve VAR: Value At Risk, TBB Bankacılık ve Araştırma Grubu, www.tbb.org.tr/turkce/arastirmalar/sermaye_var.doc (27.04.2009), s.4.

¹⁰ Aydın, a.g.e., s.4.

süre tartışmaya açık kaldıktan sonra 1995 Nisan ayında gözden geçirilmiş yeni hali görüşülmeye sunulmuştur.

Önceki rapora dahil edilen riskler; Menkul kıymetler ve nazım hesaplarda izlenen sözleşmeler nedeniyle üstlenilen riskler ve Döviz kuru riski iken, bu raporda ürün riski de dahil edilmiştir.

Bankaların kullanabileceği içsel modeller, tipik olarak riske maruz değer (RMD - value at risk - VAR) yaklaşımının ortaya koyduğu şekilde tanımlanmıştır. Bankanın ticari işlemleri nedeniyle ortaya çıkan fiyat ve pozisyon verileri belli ölçüm parametreleriyle beraber bir model dâhilinde hesaplandığında bankanın piyasa risk üstlenimine dair bir veriyi ortaya koymaktadır. Böylece belli bir istatistikî güven aralığında bir banka portföyünün uğrayabileceği tahmini maksimum zarar hesaplanabilmektedir.

İçsel model olarak VAR'ın kullanılabilmesi için gereken nicel ve nitel özelliklerden bahsedilmiş, modelin ne kadar etkin olduğunun tespit edilebilmesi için test edilmesi (backtesting) gerekliliği vurgulanmıştır. Yapılan hesaplamalar ardından elde edilen VAR rakamına bağlı bir sermaye gereği hesaplanmasının bazı nedenlerle yeterli olmayacağı düşünülmüştür. Dolayısıyla düzenlemeciler tarafından, ortaya çıkan rakamın belli bir katsayı ile artırılmasına karar verilmiştir. Ancak bu çarpım faktörünün (multiplication factor), test etmenin yerini almak üzere ortaya konmadığı özellikle vurgulanmıştır. Ayrıca ülkelerin bireysel düzenleyicilerinin de tespit edilen çarpım faktörünün 3'ün altında kalmamak üzere kendi değerlendirmeleri çerçevesinde kendi ülke uygulamaları için daha yüksek bir çarpım faktörü tespit edebilecekleri belirtilmiştir. Böylece tespit edilen riske bağlı olarak tutulması gerekli olan minimum sermaye miktarı tespit edilecektir.

1.2.1.2.Ocak 1996 Değişikliği ¹¹

Komite, Ocak 1996'da bankaların açık döviz pozisyonları, borçlanma araçlarının ikinci elde alınıp satılması, iştirakler, ürünler ve opsiyonlar nedeniyle üstlendikleri piyasa risklerini de düzenleme içine dahil edebilmek üzere yeni bir

¹¹ Aydın, a.g.e., s.5.

düzenleme açıklamıştır.

1993 ana raporu ve 1995 değişiklik önerilerinin tartışılmasının ardından komite 1988 düzenlemesinde bir değişiklik olarak bu belgeyi yayınlamıştır. Böyle bir değişikliğin gündeme gelmesinin nedeni bankaların karşı karşıya oldukları fiyat riskleri için belirgin bir sermaye gereğinin ortaya konabilmesidir.

Tartışmalar sırasında, içsel model yaklaşımı genel olarak olumlu karşılanmış, nitel özelliklerin kullanımı destek bulurken, nicel özelliklerle ilgili bazı eleştiriler gündeme getirilmiştir. Eleştirileri değerlendiren Komite önceki raporun genel yapısını korumakla beraber, nicel parametrelerde bazı değişikliklere gitmiştir.

Raporda çarpım faktörüne yönelik eleştirilere cevaben, faktörün gerekli olma sebebi açıklanmıştır: Komite, banka portföy risklerinin ölçülmesinde içsel modelleri güzel bir başlangıç kabul etmekle beraber günlük VAR tahminlerinin, daha uzak bir zaman dilimi içinde kötü piyasa koşulları nedeniyle oluşabilecek zararlara karşı bir tedbir oluşturabilmesi için bir sermaye gereği cinsinden ifade edilmesi gerekliliğini ortaya koymaktadır. Komite, diğer nicel parametreler de dikkate alındığında, çarpım faktörü olarak 3 değerini yeterli bulmaktadır.

1.2.1.3.Haziran 1999 Önerisi¹²

Haziran 1999'da Komite, 1988 düzenlemesinin yerine geçmek üzere yeni bir teklifi tartışmaya açmıştır. Yeni önerinin 3 ayağı vardır:

i. 1988 Kurallarını Geliştirme ve Genişletmeyi Amaçlayan Asgari Sermaye Gereklileri: Bankaların asgari sermaye gereklerinin hesaplanmasında kullanılan kredileri ve taahhütleri için mevcut olan risk ağırlıklandırması değiştirilmiştir. Artık bankaların risk kategorileri dışarıdan, derecelendirme kuruluşları tarafından belirlenecek ya da daha büyük uluslararası faaliyetleri olan bankaların durumunda, bankalar kendi iç derecelendirme sistemlerini kurabileceklerdir.

ii. Kurumların Sermaye Yeterliliğinin Ölçümü ve İç Denetim: Komite, sermaye durumu, risk yapısı ile uyumlu olmayan bankalara denetimsel müdahale

¹² Aydın, a.g.e., s.5.

konusunda aceleci davranılmaması gerektiğini düşünmektedir. Ayrıca denetimcilerin halen bazı ülkelerde olduğu gibi, minimum sermaye gereğinin üzerinde sermaye tutulmasını isteyebilme haklarını desteklemektedir. Komite daha çok sayıda bankanın kendi iç sistemlerini geliştirmelerini teşvik etmektedir.

iii. Güvenli ve Etkin Bankacılığın Uygulanabilmesi, Şeffaflığın Güçlendirilebilmesi İçin Piyasa Disiplininin Etkin Kullanımı: Kurumların risk yapıları arzu edilen yapının dışına çıkmaya başladığında piyasanın kendi başına sinyal verebilmesini sağlamak üzere daha şeffaf bir yapının sağlanması arzulanmaktadır.

Basel I'in içerdiği standartların basit ve kolay uygulanabilir olması, özellikle gelişmekte olan ülkelere benimsenmesini kolaylaştırmıştır. Basel I, bu ülkelerin düzenlemelerinin modernleşmesine ve finansal sektörlerinde rekabetin artmasına katkıda bulunmuştur.

Haziran 1999'da komite Basel I'in yerine geçmek üzere yeni bir sermaye yeterliliği sistemi önerisi ortaya koymuş ve bu önerilere ülke otoriteleri, bankalar ve sanayi gruplarının geniş kapsamlı katılımı ve yapılan üç sayısal etki analizinin (quantitative impact study) sonucunda Haziran 2004'te son şekli verilmiştir.¹³

Sermaye yeterliliği açısından minimum standartlar olmasına rağmen bunlar ileri düzey istatistikî yöntemleri de içerecek şekilde tasarlanmıştır. Bu özelliği ile Basel II düzenlemesi mevcut uygulamalar arasındaki farkın kapatılmasına, bir nevi yeknesaklaştırılmasına yönelik bir yaklaşımdır. Ancak muhtelif portföyleri dikkate alan farklı yöntemleri içeren mönü yaklaşımıyla da çok seçeneklilik ve yenilik sunmakta olup, basitten karmaşığa doğru muhtelif seçenekler sunmaktadır.¹⁴

Son yıllarda mali piyasaların hızla gelişmesi, işlemlerin çeşitliliğinin ve sayısının artarak karmaşıklaşması, yakın aralıklarla yaşanan finansal krizler, Basel I kriterlerinin eksikliğini gündeme getirmiş ve Haziran 2004'te yapılan sayısal etki çalışması sonucu risk odaklı sermaye yeterliliği temeline dayanan rasyonel değişiklikler içeren Yeni Sermaye Uzlaşısı Basel II standartları geliştirilmiştir.

¹³ Özçam, a.g.e., s.1.

¹⁴ C.Coşkun Küçüközmen, "Basel II Çerçevesinde Finans Sektöründe Risk Algılaması ve Yönetimi", **Basel – II Çerçevesinde Finans Kesiminde Risk Algısı ve Risklerin Yönetimi**, İstanbul: İktisadi Araştırma Vakfı Yayınları, 2008, s.32.

1.2.2. Basel II'ye Geçiş Sürecinde Yapılan alışmalar

Bankaların önemli bir bölümünde, banka yol haritaları uyarınca; projeye ilişkin faaliyetlerin planlanması, banka içi koordinasyonun sağlanması ve yol haritasına uyumun takibine yönelik olarak çeşitli komiteler tesis edilmektedir. Bununla birlikte, özellikle büyük bankalarda riskler bazında teknik çalışmalar yürütmek, cari muhasebe ve raporlama sistemlerini Basel II gereklerine uygun hale getirmek, bilgi yönetimi ve veri depolama sistemlerini güncelleştirmek gibi amaçlarla çalışma grupları oluşturulmaktadır.¹⁵

Katılım bankaları, küçük ölçekli bankalar ve orta ölçekli bankaların önemli bir bölümü kredi, piyasa ve operasyonel risk için sermaye yeterliliğinin hesaplanmasında basit ve standart ölçüm yaklaşımlarını kullanmayı hedeflemektedir. Bankalar tarafından bu amaca yönelik olarak yürütölen başlıca faaliyetler şunlardan oluşmaktadır:¹⁶ Varlıkların portföyler itibarıyla tasnif edilmesi, Kurumsal/KOBİ/perakende kredi ayırımının yapılması, Müşteri/teminat takip sistemlerinin işlevsel hale getirilmesi, Dış derecelendirme notlarının eşleştirilmesi, Faaliyet kolları bazında gelir/gider ayırımının yapılması.

Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumunca (BDDK) yayınlanan, Basel II geçiş sürecine ilişkin yol haritasında belirtilen uygulama doğrultusunda, bankalar kredi riski ve operasyonel riske ilişkin olarak başlangıç döneminde sadece Basit ve Standart ölçüm yaklaşımlarının kullanılması öngörölmüştür. Büyük Ölçekli Mevduat Bankaları (BÖMB), diğerlerine kıyasla daha erken tarihlerde gelişmiş hesaplama metotlarını içeren ileri ölçüm yaklaşımlarını kullanmayı istemelerine rağmen öncelikle standart yöntemlere uyum sağlamaları gerekli kılınmıştır. Bu bağlamda bankalar, Bilgi işlem sistemlerinin otomasyonu, Eksikliklerin tespit edilmesi, Veri toplama sürecinin merkezileştirmesi, Veri depolaması, Risk ölçüm modellerinin satın alınması veya içsel olarak geliştirilmesi, Risklerin sayısallaştırılması için gerekli yöntem ve tekniklerle kullanılacak sistemlerin belirlenmesine ilişkin çalışmalarda yoğunlaşmışlardır.

Bazı küçük ölçekli bankalarda risk yönetimi ve iç kontrol sistemleri başta

¹⁵ Bankacılık Sektörü Basel II Gelişme Raporu, BDDK, 2006, s.2.

¹⁶ Bankacılık Sektörü Basel II Gelişme Raporu, s.2.

olmak üzere organizasyonel yapının değiştirilmesine yönelik çalışmalar yürütülmektedir. Bu çalışmaların başlıcaları şunlardır;¹⁷ Organizasyonel yapı ile örgütsel şemalarının Basel II'ye uyumlu hale getirilmesi, Aktif-pasif yönetimi ile piyasa riski yönetimi arasındaki bağlantının ve bilgi akışının güçlendirilmesi, Risk matrisleri hazırlanması, Teftişler ve iç kontrollerde ortaya çıkarılan bulguların risk matrislerine aktarılması, Anket çalışmaları yapılması, Öz değerlendirme raporları hazırlanması, Birimlerle toplantılar yapılması, Benimsenecek politika ve takip edilecek stratejilerin çeşitli birimlerin katılımıyla belirlenmesi/güncellenmesi.

Bankaların Basel II'ye hazırlık sürecinde önem verdiği bir başka konu ise, mevcut insan kaynağının eğitimi ve yeterli hale getirilmesidir. Bankalar, genellikle bu problemin çözümünde profesyonel danışmanlık firmaları ile çalışılmasının yanı sıra, seminerler, toplantılar, sirkülerler ve süreli bültenler aracılığıyla veya intranet sistemleri kanalıyla personelin, süreç hakkında bilgilendirilmesi yoluyla insan kaynağının konuya hâkimiyeti artırılmaktadır. Yabancı banka şubeleri ile yabancı ortaklı bankalar ise, ana merkezlerinden ve yabancı ortaklarından destek alarak gerekli yeterlilik seviyesine ulaşma gayreti göstermişlerdir.

Büyük bankaların tamamına yakın bir bölümünde, piyasa risklerinin ölçümü hâlihazırda Riske Maruz Değer (Value at Risk) yöntemleriyle yapılabilmektedir. Riske Maruz Değer, finansal piyasalarda belli bir güven aralığında, belli bir dönem içinde meydana gelebilecek en yüksek zararı geleceğe dönük bir bakışla, herkesin anlayabileceği bir cinsten (para değeri olarak) ifade eden bir yöntemdir.¹⁸ İlgili bankalarda, kullanılan Riske Maruz Değer (RMD) modellerinin genel bilgi işlem sistemleri ile uyumlu hale getirilmesine yönelik çalışmalar yürütülmektedir.

1.2.3. Basel II'ye Hazırlık Sürecinde Karşılaşılan Temel Sorunlar

Bankaların Basel II'ye hazırlık sürecinde karşılaştıkları temel sorunlar aşağıda özetlenmektedir.¹⁹

Türk bankacılık sektöründe risk kültürünün yeterli düzeyde yerleşmemiş

¹⁷ Bankacılık Sektörü Basel II Gelişme Raporu, s.3.

¹⁸ <http://www.dersnotlari.net/arastirmayazilari/valueatrisk.htm> (27.04.2009).

¹⁹ Bankacılık Sektörü Basel II Gelişme Raporu, s.4.

olması, Basel II'ye yönelik faaliyetlerin banka tabanına yayılmasında önemli sıkıntılarla karşılaşılmasını beraberinde getirmektedir.

Basel II teknik seviyesi yüksek düzeyde bir düzenleme olması sebebiyle insan kaynağı ve bilgi sistemleri gibi altyapı unsurlarına önemli düzeyde yatırım yapılmasını gerektirmektedir. Bu çerçevede, özellikle küçük ve orta ölçekli bankalar açısından kaynak tahsisi, hazırlık sürecinde karşılaşılan en önemli sorunların başında gelmektedir.

Gelişmiş yaklaşımları kullanmayı planlayan bankalar açısından ileri yöntemler için gerekli risk verilerinin istenilen sayıda, nitelikte ve tek bir kaynaktan otomatik olarak temin edilememesi hazırlık sürecinde yaşanan önemli güçlüklerdendir. Veriler konusunda yaşanan sorunların temel nedenleri olarak bankaların mevcut veri sistemlerinin Basel II gereklerinden farklı tasarımıyla reel sektör kuruluşlarının yeterli düzeyde dokümantasyon, muhasebe ve kayıt sistemlerine sahip olmamaları gösterilmektedir. Bu nedenle, reel sektörün de Basel II sürecine ilişkin bilgilendirilmesinin ve çeşitli düzenlemelere tabi olmasının gerekli olduğu bankalarca ifade edilmektedir.

Birleşme süreci devam eden veya tamamlanan bankalarda, müşteri bilgileri ile bilgi sistemlerinin bütünleştirilmesi ve sistemlerin birbirleri ile uyumlu hale getirilmesinde yaşanan sorunlar, bu bankaların Basel II'ye hazırlık çalışmalarında aksamalara neden olabilmektedir.

Cari bankacılık düzenlemeleri ile raporlama, muhasebe ve denetim çerçevesinin, Basel II'den önemli ölçüde farklı sistem, süreç ve uygulamalar gerektirmesi tüm bankalar açısından hazırlık sürecinin etkin bir biçimde yönetilmesini engelleyen en önemli sorun olarak görülmektedir. Bu sorunların Basel II'nin altyapısını oluşturacak yasal düzenlemelerin, ulusal inisiyatif çerçevesinde alınacak kararların ve bankalara yol gösterici rehberlerin zamanında ortaya konulması suretiyle aşılabılır.

BDDK tarafından benimsenen kademeli geçiş stratejisi nedeniyle özellikle ileri yaklaşımları hedefleyen bazı bankalar için hem standart yaklaşım hem de içsel modele yönelik hazırlıkların aynı anda sürdürülmeye çalışılması ilave operasyonel yük ve maliyet olarak görülmektedir. Ayrıca, bu hazırlıklarla eş anlı olarak cari mevzuat

kapsamındaki yükümlölüklerin de devam etmesi bazı bankalarca bir problem olarak değeriendirilmektedir.

1.3. BASEL II’NİN ÜLKE EKONOMİLERİNE VE FİNANSAL SİSTEMLERE ETKİSİ

1.3.1. Basel II’nin Doğuracağı Genel Ekonomik Etkiler

1997 Asya ekonomik krizine ilişkin yapılan yayınlarda, krizin ortaya çıkmasındaki önemli etkenler; küresel bankalarca, bölge ölkelerine sağlanan fonlar dolayısıyla oluşan kredi patlaması sonrası ortaya çıkan olağanüstü borçlar ve mevcut bankaların kriz ve ekonomi yönetimindeki yetersiz uygulamaları ile bankacılık sisteminin kırılgan bir yapıya sahip olması sonunda oluşan “kötü bankacılık” (Bad Banking) uygulamaları krizin temel etkenleridir.

Yeni Sermaye Uzlaşısıyla birlikte, bankaların riske duyarlılıkları artırılıp, kötü bankacılık uygulamaları önlenmeye çalışılacak, özellikle gelişmiş ve gelişmekte olan ölkelerin mali piyasalarının disipline edilmesine ilişkin önemli etkilerin ortaya çıkması beklenmektedir.

1.3.1.1. Ekonominin Devresel Hareketleri Üzerine Etkisi

Yeni Sermaye Uzlaşısında, sermaye gereğinin belirlenmesi sürecinde kredi riskinin hesaplanmasında, borçluların risk ağırlıkları sahip oldukları kredi notuna bağlı olarak belirlenmektedir. Gerek standart yaklaşımlar altında bağımsız derecelendirme kuruluşlarınca verilen derecelendirme notlarının gerekse bankanın içsel veri tabanlarından tahmin edilen parametrelerin ekonominin devresel hareketleri (business cycle) ile aynı yönde hareket etmesi (pro-cyclical) beklenmektedir. Hesaplanan sermaye gereğinin devresel hareketlerle yöndeş olmasının, devresel hareketlerin hem süresini uzatacağı hem de şiddetini artıracığı düşünülmektedir.²⁰

Kredi riskinin standart yöntemle hesaplanmasında kullanılacak olan ve derecelendirme kuruluşları tarafından verilen ölk/hazine notu (sovereign rating), bu

²⁰ Yayla, Türker Kaya, a.g.e., s.15.

kuruluşların ülkelere ilişkin bilgileri erken alamamaları sonucu piyasaları yönlendiren değil, takip eden niteliktedir. Nitekim Asya Krizinde derecelendirme kuruluşları kriz tahmininde başarısız olmuş, oldukça iyi nota sahip ülkelerde kriz yaşanmaya başladıktan sonra ülke notları indirilmiş ve bunun sonucu krizi derinleştirdikleri gerekçesiyle ciddi eleştirilere maruz kalmışlardır. Kredi notlarındaki bu gecikmeli davranışın hakim olduğu bir yapıda, varlıkların risk düzeyleri ekonominin devresel hareketlerine göre değişmekte ve buna bağlı olarak hesaplanan sermaye ise türdeş bir devresel hareket niteliği taşımaktadır; bankaların ekonominin genişleme dönemlerinde daha az sermaye tutup daha çok (aşırı) kredi açarken, daralma dönemlerinde tersini yapmaları ciddi küçülmeye neden olabilecektir. Bu durum ekonomideki daralma-büyüme (boom-bust) hareketini güçlendirmektedir. Bunun sonucu devresel hareketler hem daha uzun sürmekte, hem de dip ve tepe noktaları arasındaki fark açılmaktadır.²¹

Benzer şekilde, borçlulara ait parametrelerin banka tarafından belirlendiği içsel derecelendirme yaklaşımlarında, devresel hareketlerle yöndeşlik daha belirgin hale gelmektedir. Banka tarafından hesaplanan temerrüt olasılığının devresel hareketlerle türdeş olması sonucu, ekonominin iyi olduğu dönemlerde temerrüt olasılığı azalmakta, kötü olduğu dönemlerde ise artmaktadır. Buna bağlı olarak, bankaların sermaye gereği de devresel hareket etmektedir.²²

1.3.1.2. Finansal Kriz Olasılığını Artırması

Yeni Sermaye Uzlaşısı, bankaları piyasaya duyarlı benzer risk yönetim sistemleri geliştirmeye teşvik etmektedir. Bu sistemlerde risk dışsal bir unsur olarak değerlendirilmektedir. Ancak özellikle kriz zamanlarında bankaların benzer hareket etmeleri krizi içselleştirmekte ve şiddetini artırmaktadır. Örnek vermek gerekirse mali varlıkların fiyatında bir düşüş başladığında bankaların bu varlığı satmaya başlaması fiyatını daha da düşürmektedir. Bu durumda bankaların verdikleri kararlar sektörün istikrarı için olumsuz bir dışsallık yaratmaktadır. Bu bağlamda, özellikle kısa vadede piyasaya duyarlı risk yönetimi metotlarının uygulanması, sürü psikolojisi ve bulaşma etkisi piyasadaki oynaklığın ve/veya varlıklar arası korelasyonun artmasına neden

²¹ Yayla, Türker Kaya, a.g.e., s.15-16.

²² Yayla, Türker Kaya, a.g.e., s.16.

olmakta ve bunun sonucu bankaların potansiyel kayıpları artabilmektedir. Bu durumun sistemik riski ve buna bağlı oluşacak kriz olasılığını artırması mümkündür.²³

1.3.1.3. Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeler Üzerine Etkisi

Yeni Sermaye Uzlaşısında kredi riskinin hesaplanmasında getirilen yeniliklerin KOBİ'lere gidecek fonun miktarını ve fiyatını olumsuz etkileyebileceği yönünde kaygılar bulunmaktadır. Basel II'de satış cirosu 50 milyon Euro'nun altında olan şirketler KOBİ olarak tanımlanmaktadır. Kredi riskinin hesaplanmasında, KOBİ'ler toplam satış cirolarına ve kullandıkları kredi büyüklüklerine göre sınıflandırılmaktadır. Bir bankadan kullandığı nakdi ve gayri nakdi kredi toplamı 1 milyon Euro'nun üzerinde olan KOBİ'ler kurumsal krediler kategorisinde yer almaktadır. Kullandığı kredi miktarı 1 milyon Euro'nun altında olmasına rağmen satış cirosu 50 milyon Euro'nun üzerinde olan şirketler ise yine kurumsal krediler altında sınıflandırılmaktadır. Satış cirosunun 50 milyon ve kullanılan kredinin 1 milyon Euro'nun altında olması halinde ise ilgili kredi perakende sınıfına girmektedir.²⁴

Standart yaklaşımda perakende kredilere %75 risk ağırlığı verilmektedir. Kurumsal krediler sınıflamasına giren KOBİ'lerin kullandıkları krediler için ise dış derecelendirme şirketlerince verilecek not, banka tarafından dikkate alınacak ve risk ağırlığı buna göre belirlenecektir. İçsel derecelendirme yaklaşımında ise, bankalarca tahmin edilen parametreler risk ağırlığının hesaplanmasında belirleyici olmaktadır. Derecelendirilmemiş KOBİ'ler ise yüzde 100 risk ağırlığına tabi tutulmaktadır.²⁵

Dolayısıyla, KOBİ'lere açılan kredilerin Yeni Sermaye Uzlaşısından ne şekilde etkileneceği, banka tarafından kullanılacak yaklaşıma, KOBİ'lerin satış büyüklüğüne, kullanılacak kredinin tutarına ve teminatların kalitesine göre değişmektedir. Bu çerçevede, kurumsal yönetim ilkelerine önem vermeleri, bilanço yapılarını daha şeffaf ve muhasebe standartlarına uyumlu hale getirmeleri ve güçlü mali göstergeler oluşturmaya çalışarak iyi bir derecelendirme notuna sahip olmaları KOBİ'lerin (diğer firmalar gibi) önümüzdeki dönemde krediye erişim imkanlarının temel belirleyicileri

²³ Yayla, Türker Kaya, a.g.e., s.16.

²⁴ Yayla, Türker Kaya, a.g.e., s.16.

²⁵ Yayla, Türker Kaya, a.g.e., s.16-17.

olarak görülmektedir. Ayrıca, kredi riskini azaltmakta kullanılmak üzere KOBİ'lerin kredi karşılığı gösterdikleri teminatların kalitesi de açılacak kredinin fiyatı üzerinde doğrudan etkili olacaktır.²⁶

Raporlama standartlarındaki sorunlar, denetim yetersizliği nedeniyle kayıt dışı çalışılması, kurumsal yönetimdeki eksiklikler ve mali yapılarına ilişkin sorunların KOBİ'lerin mevcut kredi kanallarına erişimlerini güçleştirdiği düşünülmektedir. Bu bağlamda yeni dönemin, KOBİ'lerin önemli bir kısmı için ciddi yükler getirebileceği, ancak, koşulları sağlayan ve yüksek derecelendirme notuna, düşük temerrüt olasılığına ve Basel II'de öngörülen teminatlara sahip olanlar açısından bir fırsat olarak da değerlendirilebileceği düşünülmektedir.²⁷

1.3.1.4. Derecelendirme Kuruluşlarına Verilen Önemin Yaratacağı Olumsuzluklar

Standart yaklaşım kullanılarak kredi riskinin hesaplanmasında, gerekli olan risk ağırlıklarının tayininde, borçlunun notunun dikkate alınmaktadır. Bu yaklaşımın uygulanabilmesi için mevcut durumda toplam borçluların ne kadarının derecelendirme notuna sahip olduğu önem taşımaktadır. Örneğin, Avrupa'daki durumun tersine şirketlerin yaygın olarak bir kredi notuna sahip olmadığı bir yapıda doğrudan içsel derecelendirme yaklaşımlarının uygulanması daha anlamlı bulunmaktadır.²⁸ Ancak, söz konusu yaklaşımların uygulanmasının özellikle gelişmekte olan ülkeler açısından daha zor olduğu ileri sürülmektedir.²⁹

Ayrıca, standart yaklaşımda B-'nin altında derecelendirilmiş bir firmanın risk ağırlığı %150 iken, derecelendirilmemiş bir firmaya %100 ağırlık verilmesinin, riskli olduklarını düşünen firmaların not almaktan kaçınmalarına neden olabileceği düşünülmektedir. Derecelendirme kuruluşlarının, firmalara muhtemel notlarını kamuya açıklanmayacak şekilde bildirmesine yönelik uygulamaların da riskli firmaları not almamaya teşvik edebileceği düşünülmektedir. Derecelendirilmemiş firmalara %100 ağırlık verilmesinin özellikle KOBİ'lerin finansman maliyetlerini artırmamaya dönük

²⁶ Yayla, Türker Kaya, a.g.e., s.17.

²⁷ Yayla, Türker Kaya, a.g.e., s.17.

²⁸ Bu varsayım düzenli tarihsel veri seti ve uygun derecelendirme sistemleri mevcut ise geçerlidir.

²⁹ Yayla, Türker Kaya, a.g.e., s.17.

olduğu düşünülmektedir. Bu bağlamda, kredi notunun büyük firmalar için zorunlu tutulabileceği düşünülmektedir.³⁰

Bu notların farklı derecelendirme kuruluşları arasında tutarlı olması güvenilirlik açısından önem taşımaktadır. Derecelendirme şirketlerinin artan potansiyel talebi kendilerine çekmek üzere “iyi” not vermek için gerçekteki derecelendirme notlarını abartmaları gibi çeşitli politikalarla güvenilirliği sarsmaları ve artan talebi karşılayabilecek sayıda derecelendirme firmasının olup olmaması, talep edilmeksizin not verilmesi, birden fazla not verilmesi, standart yaklaşım uygulamasında ortaya çıkabilecek sorunlardır.³¹

Yapılan çalışmalarda, derecelendirme kuruluşlarınca ülke notlarındaki değişimlerin piyasa hareketlerini gecikmeli takip ettiği, tüm kredi kuruluşlarının notlarını değiştirmede yavaş davrandıkları görülmektedir. Ayrıca, özellikle Asya krizi sonrasında tüm derecelendirme kuruluşları not sistemlerini yeniden değerlendirmişlerdir. Yeni derecelendirmede kısa vadeli borçlar, bankacılık sektöründeki sistematik riskler, likidite riskine duyarlılık ve bulaşma etkisine daha büyük önem verilmeye başlanmıştır.³²

Derecelendirme kuruluşlarına ilişkin bu sıkıntılar içsel derecelendirme yaklaşımında bulunmamaktadır. Ancak, bu yöntemin hem bankalar hem de denetleyici otorite için yüksek maliyetler taşıması ve yöntemin gelişmişlik düzeyinin yüksekliği, uygun veri ve nitelikli personel ihtiyacı gibi nedenlerden dolayı gelişmekte olan ülkelerde uygulanabilmesinin orta vadede bile zor gözüktüğü görüşleri de mevcuttur.³³

1.3.1.5. OECD Klüp Kuralı’nın Kaldırılması

Yeni Sermaye Uzlaşısında OECD üyesi olma avantajının kaldırılması OECD üyesi düşük notlu ülkeler aleyhine olurken, OECD üyesi olmayan yüksek notlu ülkeler Yeni Uzlaşıdan olumlu etkilenmektedir. Buna bağlı olarak, yasal sermayenin bağlayıcı kısıt olduğu varsayımı altında, ülke notları hükümetlerin uluslararası piyasalardan

³⁰ Yayla, Türker Kaya, a.g.e., s.17.

³¹ Yayla, Türker Kaya, a.g.e., s.17-18.

³² Yayla, Türker Kaya, a.g.e., s.18.

³³ Yayla, Türker Kaya, a.g.e., s.18.

borçlanma imkânlarının belirleyicisi olabilecektir.³⁴

1.3.1.6. Müşteri Piyasasının Bölünmesinin Belirginleşmesi

İçsel derecelendirme yaklaşımında düşük temerrüt olasılığına sahip müşterilerin (ülke, banka, şirket) fonlanması yasal sermaye gereğini ciddi ölçüde azaltmakta, aksi durumdaki müşterilerin fonlanmasında ise yasal sermaye gereği artmaktadır. Bu nedenle içsel derecelendirme yaklaşımlarını kullanan bankaların daha kaliteli müşterilere kredi açmak istemeleri mümkün olabilecektir. Bunun sonucunda notu düşük olan müşteriler standart metot kullanan yerli/yabancı bankalar tarafından fonlanacak ve müşteri piyasası belirgin bir şekilde bölünebilecektir. Düşük notlu müşteriler, ya yüksek fonlama maliyetlerine ve muhtemelen daha düşük hizmet kalitesine katlanacaklar ya da notlarını artırma yönünde politikalara (şeffaflık, mali yapının güçlendirilmesi, iyi yönetim, raporlamanın standartlara uygun hale getirilmesi gibi) ağırlık vereceklerdir.³⁵

1.3.1.7. Bankalara ve Resmi Otoritelere Getireceği Maliyetler

Gerek bankalar gerekse denetçi otoritelerin Yeni Sermaye Uzlaşısına geçişte ciddi maliyetlerle karşılaşmaları beklenmektedir. Bu maliyetlerin Yeni Sermaye Uzlaşısının gerektirdiği bilgi teknolojilerine ilişkin donanım alımları, ilgili personelin istihdamı ve eğitilmesi gibi alanlarında yoğunlaşacağı düşünülmektedir. Örneğin, Avustralya’da ileri düzey yaklaşımların uygulanabilmesi için banka başına ortalama olarak 50 ila 100 milyon Avustralya Doları arasında bir miktarın Basel II’ye geçiş sürecinde harcanması beklenmektedir.³⁶

1.3.2. Basel II’nin Finansal Birimler Üzerine Etkileri

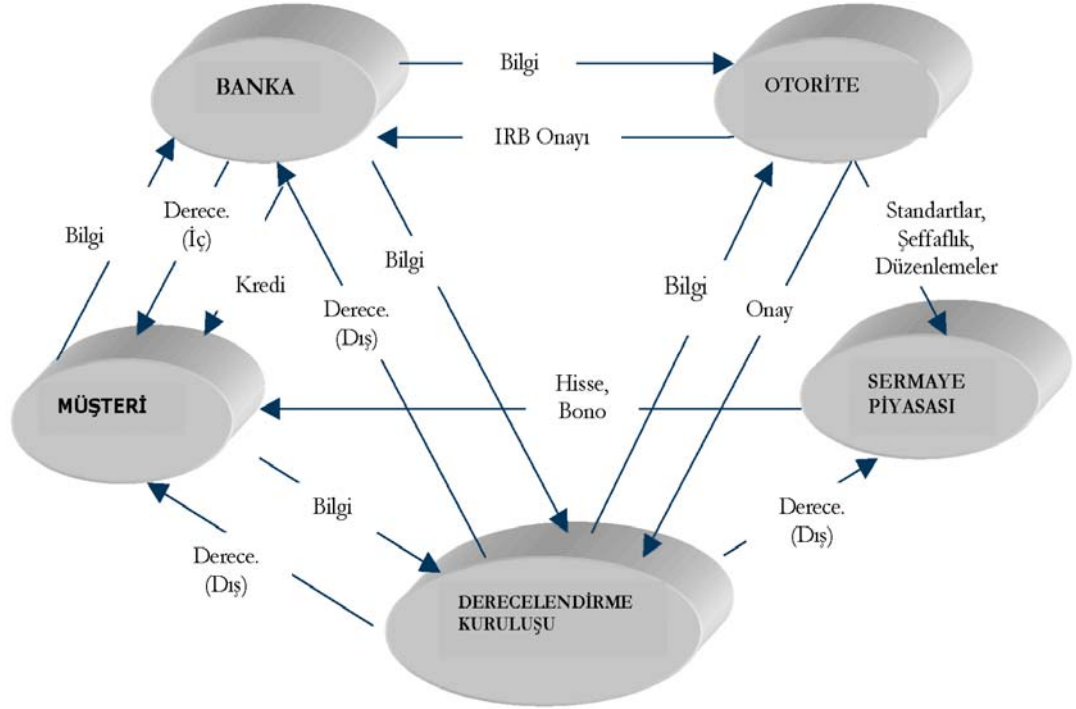
Basel II’nin mevcut sistem üzerine birtakım yeni işlev ve fonksiyonları adapte edecek olması dolayısıyla, birbiriyle veri iletişimi halinde olan banka, derecelendirme kuruluşları, hissedar/mevduat sahipleri, düzenleyici otorite, sermaye piyasaları, finansal kredi müşterileri vb. gibi sistem oyuncularının gerçekleştirecek değişim karşısında

³⁴ Yayla, Türker Kaya, a.g.e., s.18.

³⁵ Yayla, Türker Kaya, a.g.e., s.18.

³⁶ Yayla, Türker Kaya, a.g.e., s.18-19.

birbirlerinden etkilenmeleri muhtemeldir. Sistem üyelerinin birbirleriyle olan iletişimini aşağıdaki şekil yardımıyla da görmek mümkündür.

Şekil 1: Basel II Sistem Üyeleri

Kaynak: Yayla, Türker Kaya, a.g.e., s.13.

Denetim Otoritesi temel olarak iki farklı veri kaynağına sahiptir. Otorite, yerinde denetim veya uzaktan izleme aracılığıyla toplanan verilere dayanarak bankanın standart yaklaşımlarını kontrol etmektedir. Bunun yanı sıra denetim otoritesi, bankanın içsel derecelendirme yöntemlerini kullanmak istemesi halinde, ilgili bankanın kapasitesini değerlendirerek, içsel derecelendirme ve gelişmiş model yaklaşımlarına uygun (eligible) olup olmadığına karar vermektedir.

Düzenleyici otorite bankalara ve müşterilere dış derecelendirme notu veren kuruluşlara kuruluş ve faaliyet izni vermektedir.

Yukarıdaki şeklimizde olmayan bağımsız denetim kuruluşları ise; yaptıkları denetimler dolayısıyla, resmi otorite açısından ayrı bir bilgi kaynağı niteliğindedir.

Finansal birimlerin Basel II'den etkilenme şekilleri, ülkelerin mevcut durumuna göre değişeceğinden her ülke için standart bir etki derecesi belirlemek doğru olmayacaktır. Basel II'nin en fazla etkiyi öncelikle banka ve kredi müşterileri üzerinde yaratması beklenmektedir.

Düzenleyici otoritenin finansal birimler arasındaki bu etkileşim içerisinde, standartları belirlemek, gözetlemek, kontrol etmek ve yeni yaklaşımlara onay vermek gibi önceki ortama göre daha aktif davranmasını gerektirecek bir rolü olduğu söylenebilir.

Banka dışı mali kuruluşların da Basel II'nin ortamından etkilenmeleri beklenmektedir. Zira düşük dereceli müşterilerin bir kısmı bu kuruluşlara yönelebilirler.

1.3.3. Basel II Sermaye Uzlaşısı'nın Gelişmekte Olan Ülkelere Etkileri

Yeni Uzlaşının geliştirmekte olan ülkelere verilen uluslararası borçlar üzerine olan etkileri üç ana başlık altında incelenmektedir,³⁷

Fiyat etkisi: Düşük derecelendirme notuna sahip borçlular için bankaların daha fazla sermaye ayırması gerektiğinden, söz konusu borçluların mevcut duruma göre daha yüksek faiz oranıyla karşılaşmaları muhtemeldir. Aksi durum ise, yani yüksek dereceli borçluların, daha düşük faizle borç bulması ancak kredi piyasasının tam rekabetle çalışıyor olmasıyla mümkün olabilir. Başka bir ifadeyle, faiz iniş ve çıkışı simetrik olmayabilir. Ortalama olarak bakıldığında geliştirmekte olan ülkelerin kullanabilecekleri fonların faizlerinin yükselmesi beklenmektedir.

Yapısal etki: Uluslararası bankaların alacaklarını yüksek dereceye sahip ülkelerde yoğunlaştırması beklenmektedir. Böylece, bu ülkelerdeki yüksek derecelendirme notuna sahip müşterilere sunulan kredi arzının ve kredi çarpanının artması beklenmektedir.

Miktar etkisi: Kredi arz eğrisinin elastik olduğu varsayılırsa, Basel II'nin düşük dereceli müşterilere sunulan kredi arzını düşürmesi beklenmektedir.

³⁷ Yayla, Türker Kaya, a.g.e., s.20.

Basel II'nin gelişmekte olan ÷lkelerin kredi piyasaları üzerine olan etkileri iki başlık altında incelenmektedir,³⁸

Yapısal etki: Arz yönünden yaklaşıldığında, uluslararası borçlanmalarda olduğu gibi Basel II'nin ulusal kredi piyasası üzerinde bankaların portföylerinden kaynaklanacak bir etki yaratması beklenebilir. İştirakleri vasıtasıyla gelişmekte olan ÷lkelerde faaliyet gösteren uluslararası bankaların, içsel derecelendirme yaklaşımına (IRB'ye) kolayca geçiş sağlayacaklarından yüksek dereceleri olan müşteriilere yoğunlaşmaları, ulusal bankaların ise standart yaklaşımlarla daha düşük dereceli ve daha yüksek riskli müşterilerden oluşan piyasanın diğerk kısmına hizmet etmek durumunda kalacaklarından, daha düşük karla çalışmaları beklenmektedir. Talep tarafında ise BBB ve üzeri dereceli müşterilerin, IRB yaklaşımını kullanan bankalara yöneleceğı ve daha düşük faizle borçlanma imkânı bulacağı varsayılmaktadır. Yapısal etkinin kaynakların etkin dağılımına yardımcı olacağı düşün÷lmektedir.

Yerine geçme (displacement) etkisi: Yüksek karla ve daha rekabetçi yapısıyla IRB'den fayda sağlayan uluslararası faaliyet gösteren bankaların, iştirakleri aracılığıyla gelişmekte olan ÷lkelerin kredi piyasalarındaki hâkimiyetini artıracacağı ve ulusal bankaların yerini alacağı ileri sür÷lmektedir.

1.3.4. Komite Üyesi Olmayan ÷lkelerde Basel II'nin Uygulanmasına İlişkin Göstergeler

Basel Bankacılık ve Denetim Komitesince, komite üyesi olmayan ÷lkelerdeki Basel II uygulamalarına geçiş potansiyeline ilişkin geçici bilgi toplanması amacıyla 2004 yılının ilk yarısında 115 ÷lkeye anket yollayarak bilgi toplanması sağlanmıştır. Bu uygulama sonucunda aşağıdaki tabloda da gör÷ldüğü üzere 107 ÷lke gönderilen anketi yanıtlamış olup bunlardan 88 ÷lkenin Basel II sermaye uzlaşısını benimseyip uygulama eğiliminde olduğu gör÷lmüştür. Mevcut komite üyesi olan G10+ ÷lkelerini (G10+ ÷lkeleri 13 tanedir.) de Basel II Sermaye Yeterliliğı Uzlaşısını uygulayacağını varsayarsak 101 ÷lkenin bu uzlaş bağlamında faaliyetlerini düzenlemesi beklenmektedir.

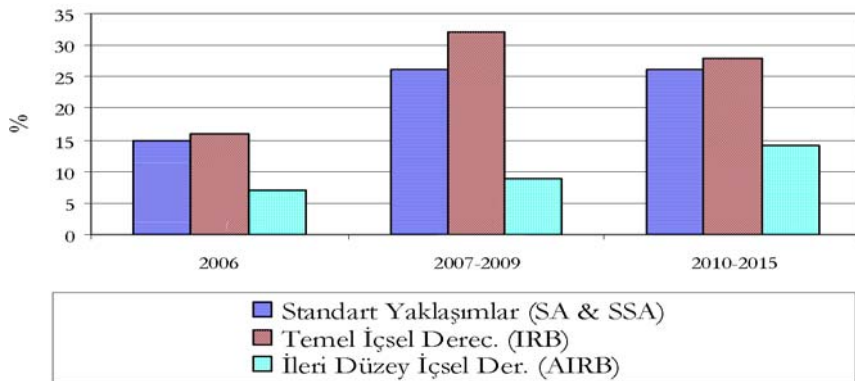
³⁸ Yayla, Türker Kaya, a.g.e., s.21.

Tablo 1
Basel II 2004 Yılı Anket Sonuçları

Bölge	Ankete Yanıt Veren Ülke Sayısı	Basel II'yi Uyarlamaya Niyetli Ülke Sayısı
Asya	18	15
Afrika	22	16
Latin Amerika	15	11
Karayip	7	5
Orta Doğu	8	7
Avrupa (Komite Üyesi Olmayanlar)	37	34
Toplam	107	88

Kaynak: Yayla, Türker Kaya, a.g.e., s.36.

Anket sonuçlarına göre, Yeni Uzlaşının G10+ üyesi olmayan ülkelerde 2007-2009 yılları arasında yürürlüğe gireceği ve uzlaşının söz konusu ülkelerde toplam varlıkların yüzde 75'ni elinde bulunduran 5.000'den fazla banka tarafından uygulanacağı ifade edilmektedir. Özellikle, bu ülkelerde şubeleri bulunan veya ulusal bankaları doğrudan kontrol eden uluslararası bankaların Yeni Uzlaşuya geçme konusunda öncü rol oynayacakları tahmin edilmektedir. Yeni Uzlaşuyu uygulayacak olan bankaların, Komite üyesi olmayan Avrupa ülkelerinde toplam varlıkların yüzde 100'üne yakın bir orana sahip oldukları anket çalışmasıyla belirlenmiş bulunmaktadır. Söz konusu oranlar, Latin Amerika için yüzde 95, Asya ve Afrika için yüzde 90'dır. ³⁹ Ancak çeşitli sebepler dolayısıyla, çoğu ülkede Basel II uygulamasına geçilememiştir.

Grafik 1: Kredi Riski Ölçüm Yaklaşımları Yüzdesi

Kaynak: Yayla, Türker Kaya, a.g.e. s. 37.

³⁹ Yayla, Türker Kaya, a.g.e., s.36.

Ağırlıklı ortalama rakamlarla hazırlanan bu grafiği yorumlamaya çalışır isek; 2006 yılı sonu itibariyle kredi riski yaklaşımına konu olan varlıkların yaklaşık % 16'lık kısmı, temel içsel derecelendirme yöntemleriyle ölçülmesi öngörülmekte iken, zaman dilimini genişlettiğimizde ise 2010 ve sonrasında, kurumların Basel II için gerekli hazırlıkları yapmalarına istinaden standart yaklaşımın artış trendinde azalma, buna karşılık daha rasyonel sonuçlar veren ileri düzey ölçüm tekniklerinin ön plana çıkmasının muhtemel olduğunu görebiliyoruz.

Anketi yanıtlayan ülkeler, ikinci yapısal blok bağlamında, içsel yöntemlere geçebilmek için bankaların teknik kapasitelerinin ve bilgilerinin artırılmasını, denetçi otoritenin içsel yöntemleri onaylama sürecini ve ana ülke (home) ve ev sahibi ülke (host) denetim kuruluşlarıyla olan eşgüdümü en fazla çaba sarf edilmesi gereken alanlar olarak tanımlamaktadır. Katılımcı ülkeler, piyasa disiplini çerçevesinde, uluslararası muhasebe standartlarına uyum ve bankaların yeni açıklama standartlarına alışmaları açısından gerekli olduğu düşünülen kültür değişiminin sağlanmasını gayret gerektiren alanlar olarak görmektedir. Denetleyici kurumun açıklanan bilgilerin doğruluğunu sağlaması ve mudilerin ve yatırımcıların banka açıklamalarını yorumlayacak şekilde eğitilmeleri ankette üzerinde durulan diğer hususlardır.⁴⁰

Tablo 2
Basel II'yi Uygulama Planları Olan Ülke Sayısı

Bölge	Planı Olan Ülke Sayısı	Henüz Planı Olmayan Ülke	Cevapsız/Uygun Değil
Afrika	6	13	3
Karayip	2	5	0
Latin Amerika	3	11	1
Orta Doğu	6	1	1
Avrupa (Komite Üyesi Olmayanlar)	17	17	3
Asya	11	7	0
Toplam	45	54	8

Kaynak: Yayla, Türker Kaya, a.g.e., s.37.

Gerçekleştirilen anket sonucu ulaşılan bilgilerden bir diğeri ise, Basel II sermaye uzlaşısını uygulama yönünde bilgi veren 45 ülkenin mevcut uygulama planının olduğu, 54 ülkenin henüz hazır bir planın olmadığıdır.

⁴⁰ Yayla, Türker Kaya, a.g.e., s. 37.

1.3.5. Amerika Birleşik Devletleri'nde Basel II'nin Uygulanmasına İlişkin Göstergeler

ABD'de düzenleme ve denetleme açısından parçalı bir ortam mevcuttur. Federal ve eyalet bazında düzenleyici otoritelerin varlığı, bir bankanın birden fazla düzenleyici kurumun gözetimine tabi olmasını gerektirmektedir. Ulusal bankalardan sorumlu olan OCC, eyalet bankaları ile banka holding şirketleri/finansal holding şirketlerinden sorumlu Federal Reserve System (FED), OCC ve FED'in üyesi olmayan tüm eyalet bankalarından incelenmesinden sorumlu olan FDIC Basel II'yi desteklemektedir. ABD bankacılık sektörünün varlıklarının üçte ikisine sahip olan ve uluslararası faaliyet gösteren yaklaşık 20 bankanın Basel II'ye geçişinin zorunlu tutulması beklenmektedir. Uluslararası faaliyetleri olan veya olmayan daha küçük ölçekli bankaların ise gönüllü olarak Basel II'ye geçmelerine olanak tanınmaktadır. Bu gelişmelere ilave olarak, ABD'de yapılan QIS-4 sayısal etki çalışmasında bankaların sermayelerinde beklenmedik ölçüde azalma olabileceği ortaya çıkmıştır.⁴¹

1.3.6. Avrupa Birliği'nde Basel II'nin Uygulanmasına İlişkin Göstergeler

Basel II'ye hazırlık süreci Avrupa Birliği normlarına uyum çerçevesinde de ele alınmak durumundadır. Basel II'ye uyum dolaylı olarak Avrupa Birliği standartlarına da uyumu sağlayacaktır.⁴² G10+ olarak adlandırılan ve 13 ülkeden oluşan gelişmiş ülkeler grubunun 9 üyesi, Avrupa Birliği üyesi ülkeler olması Basel II ve AB uygulamaları arasındaki doğrusal ilişkiyi göstermesine karşılık Avrupa birliğine özgü çeşitli farklılıklar eklenmiştir.

Avrupa Birliği Komisyonu, finansal hizmetlerde ortak pazarı hedeflemek suretiyle rekabeti artırmak ve firmaların sermaye maliyetini düşürmek istemekte, 1999 yılından itibaren yayımladığı istişare dokümanlarıyla Avrupa Birliği ekonomisinin özelliklerini de dikkate alarak risk yönetim çerçevesini Basel II kıstaslarına paralel hale getirmektedir. Sermaye yeterliliğine ilişkin olarak yayınlanan direktifler ile bankalar ve yatırım şirketleri kapsamaktadır. AB'ye yeni üye olan ülkelerin de uyum sağlanması bakımından bu direktifleri uygulamaları istenmektedir.

⁴¹ Yayla, Türker Kaya, a.g.e., s.39.

⁴² 10 Soruda Yeni Basel Sermaye Uzlaşısı (Basel II), BDDK, 2005, s.2.

Kredi kuruluşlarının faaliyetler ile sermaye yeterliliğine ilişkin güncellemeleri içeren direktifler, Basel II ile tamamen uyum içerisinde olmakla birlikte konsolidasyon yapan denetim otoritesinin (consolidating supervisor) rolünü çok daha etkinleştirmektedir. AB sınırları içerisinde çapraz faaliyeti olan bir grubun ana kuruluşunun (group's parent) denetiminden sorumlu ulusal otoritenin “konsolidasyon yapan denetim otoritesi” olması öngörülmektedir.

AB Komisyonu yeni direktifle birlikte, üye ülkeler arasındaki ilişkilere özel bir önem atfetmektedir. Üye ülkelerin denetim kuruluşlarının, ortak hareket ederek verimli bir düzenleme ortamı yaratmaları beklenmektedir. Uygulama esaslarının resmi otoriteler tarafından kamuoyuna açıklanması gerekmektedir. Sınır ötesi faaliyeti bulunan grupların tüm birimleri için derecelendirme sistemleri ve/veya içsel modellerin kullanımının onayı amacıyla tek başvuru yapmaları yeterlidir. Söz konusu başvurunun, grubun ana kuruluşunun denetiminden sorumlu otorite olan “konsolidasyon yapan denetim otoritesi” aracılığıyla yapılması gerekmektedir. Başvuruya ilişkin kararın grubun faaliyetinin bulunduğu ülkelerdeki ilgili otoritelerle ortak verilmesi gerekmele birlikte, karar çıkmaması halinde “konsolidasyon yapan gözetim otoritesi” nihai kararı almakla yetkilendirilmiştir.⁴³

Birlik bazında yapılan bu çalışmalara paralel olarak, üye ülkelerde de bir dizi faaliyet gerçekleştirilmektedir. Örneğin, Almanya, gözetim otoriteleri BaFin ve Bundesbank aracılığıyla Basel II'ye geçiş konusunda bir dizi çalışma yapmıştır. Bankalara soru seti yollanması, denetçilerle uzmanların eğitimi ve bankalarda denetim stajı yapılması gerçekleştirilmiştir. Banka personeli ve denetim otoritesi çalışanlarından oluşan çalışma grupları oluşturulmuştur. Almanya'nın AB üyeleri arasında en fazla aşama kaydeden ülke olduğu düşünülmektedir. Fransa, Lüksemburg, Belçika, İsveç, Hollanda ve İngiltere'de benzer çalışmalar yürütülmektedir. İngiltere'de FSA, içsel derecelendirme yaklaşımının uygulanmasına ilişkin CP-189 belgesini yayımlamıştır. Kredi ve operasyonel riske ilişkin danışma grupları oluşturulmuştur.⁴⁴

⁴³ Yayla, Türker Kaya, a.g.e., s.38-39.

⁴⁴ Yayla, Türker Kaya, a.g.e., s.39.

1.3.7. Avustralya’da Basel II’nin Uygulanmasına İlişkin Göstergeler

Avustralya’nın bankacılık sektöründen sorumlu denetim otoritesi Australian Prudential Regulation Authority (APRA), Basel II’nin uygulamaya konulması hususunda sorumluluğu üstlenen yetkili kurumdur. APRA, Basel II konusunda birkaç basın açıklamasıyla yeni uzlaşının yürürlüğe girmesi hakkında kamuoyunu aydınlatmaya çalışmıştır. Avustralya’da mevduat toplamaya yetkili 200’ün üzerinde kuruluş (bankalar ve kredi birlikleri gibi) mevcuttur. Ancak dört büyük banka, varlıkların yüzde 96’sına sahiptir. Sağlam finansal dereceye (AA-) ve karmaşık bankacılık ürünlerine sahip olan söz konusu bankaların içsel derecelendirme yaklaşımlarını kullanacak olmaları sebebiyle, varlıkların büyük kısmının ileri düzey yaklaşımlarla değerlendirilmesi beklenmektedir. APRA, daha küçük bankaların gerekli ve yeterli şartları sağlamaları halinde içsel yöntemleri kullanmalarına izin vereceğini açıklamaktadır. Buna karşın, küçük kuruluşların standart yaklaşımlara bağlı kalması, orta büyüklükteki finansal kuruluşların ise karmaşıklık düzeylerine göre zaman içerisinde standart yaklaşımlardan içsel yöntemlere geçmesi düşünülmektedir.⁴⁵

1.3.8. Hong Kong’da Basel II’nin Uygulanmasına İlişkin Göstergeler

Resmi denetim otoritesi Hong Kong Merkez Bankası (Hong Kong Monetary Authority – HKMA), yeni uzlaşayı desteklemektedir ve uygulamaya koyacağını açıklamıştır. İçsel derecelendirme yaklaşımlarının bazı bileşenlerinin uyarlanması planlanmaktadır.⁴⁶

1.3.9. Singapur’da Basel II’nin Uygulanmasına İlişkin Göstergeler

Mevcut rejim altında yüzde 12 Sermaye Yeterliliği Rasyosu (SYR) koşulu olan ülkede, ulusal bankalar içsel derecelendirme yöntemine geçmek konusunda isteklidir. Basel II’ye yönelik çalışmalar resmi otorite Singapur Merkez Bankası’nın (Monetary Authority Singapore – MAS) öncülüğünde devam etmektedir.⁴⁷

⁴⁵ Yayla, Türker Kaya, a.g.e., s.40.

⁴⁶ Yayla, Türker Kaya, a.g.e., s.40.

⁴⁷ Yayla, Türker Kaya, a.g.e., s.40.

1.3.10. Güney Afrika'da Basel II'nin Uygulanmasına İlişkin Göstergeler

Güney Afrika Merkez Bankası Basel II'ye geçiş çalışmalarına 1999'da başlamıştır. Merkez Bankası, 2003 yılına kadar etki analizi yapılması gibi faaliyetlerde bulunmuş, temel içsel derecelendirme yöntemlerinin uygulanmasına ilişkin esaslar daha çok 2004 yılında bankalarla ortak görüşmeler yapmak suretiyle ele alınmıştır.⁴⁸

1.4. BASEL I İLE BASEL II ARASINDAKİ BENZERLİK VE FARKLILIKLAR

Yayınlanan Yeni Sermaye Uzlaşısı Basel II içerisinde gerek ilk Uygulama olan Basel I ve gerekse sonrasında yayınlanan çeşitli taslaklar bakımından var olan çeşitli farklılıkları maddeler halinde aşağıdaki gibi sıralayabiliriz;

- Basel I, tek tip risk ölçümüne odaklanır iken, Basel II ile bankalara, dahili risk yönetim metodolojilerine, denetimlerine ve piyasa disiplinine dayalı bir yapı getirilmiştir.
- Basel II ile birlikte daha önceden Basel I de yer alan, kredi riskine ilişkin olarak sermaye yükümlülüğünün OECD ülkesi olup olmama kriterine göre belirlenmesi temeline dayanan klüp kuralı (club rule) yeni uygulama da kaldırılmıştır.
- Basel I'de kuruluşlara ilişkin tek tip model uygulanır iken, Basel II ile daha esnek yöntemlerin yer aldığı uygulama alanı oluşturulmuştur.
- Kredi riskinin içsel derecelendirme yöntemine göre ölçülmesinde iki yöntem (temel ve gelişmiş) oluşturularak, daha fazla sayıda bankanın bu yöntemi uygulayabilmesine olanak sağlanmıştır.⁴⁹
- Basel II'de tespit edilen kredi riski, krediyi alan tarafın sahip olduğu derecelendirme notuna dayanılarak tespit edilir.
- Basel II, sermaye yeterliliğinin tespitinde basit hesaplamaları içeren ölçüm metotlarından, karmaşık metotlar olan ileri ölçüm tekniklerine çeşitli yöntemler sunmaktadır. Basel II bünyesinde yer alan bazı yöntemler, Standard & Poors, Fitch, Moodys vb. gibi derecelendirme kuruluşlarınca verilen derecelendirme notlarını

⁴⁸ Yayla, Türker Kaya, a.g.e., s.40-41.

⁴⁹ Deniz Zafer, "Basel II'nin Kobi'lerin Finansal Yapıları Üzerindeki Muhtemel Etkileri", (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2007, s.35.

kullanırken, bazı ileri ölçüm metotlarını barındıran yöntemler ise ilgili bankacılık denetim otoritesinin izni doğrultusunda, bankaların kendi değerlendirme tekniklerine dayanılarak verdikleri derecelendirme notlarını esas almaktadır.

- Geçiş sürecinde kredi riskinin, standartlaştırılmış yönetime göre hesaplanmasında, kurumların risk ağırlıkları, mevcut risklerine yakınlaştırılmış, bankaların ve kurumların ülkelerinden daha iyi bir risk notu alabilmeleri mümkün hale getirilmiştir.

- Basel II ile birlikte daha önceden var olan kredi ve piyasa risklerine ilaveten Operasyonel riskler için de sermaye bulundurma yükümlülüğü eklenerek riske olan duyarlılık artırılmıştır. Operasyonel risk, yetersiz ve aksayan süreçler, çalışanlar, sistemler yada harici olaylar gibi daha çok faaliyetler dolayısıyla oluşabilecek olan zararlara ilişkin olarak tanımlanan riskleri ifade etmektedir. Dolayısıyla Basel II ile riske olan duyarlılığın daha fazla olduğu esnek bir yapının oluşturulması amaçlanmaktadır. Diğer risk unsurları gibi Operasyonel risklere ilişkin olarak da bankalar tarafından gerekli sermaye ayrılması gerekmektedir.

- Basel II, bankalara yeni maliyetler yüklemekle birlikte, daha etkin bir risk yönetimi ve uluslararası piyasalarda daha güvenli ve etkin bankacılık faaliyetleri sürdürülmesini amaçlayan bir uygulamadır.

- Basel II uzlaşısıyla birlikte, bankaların sermaye yeterliliklerini kurum bünyesinde değerlendirmelerini, gerek sermaye yeterliliği tespiti gerekse banka tarafından kendisine ilişkin olarak yürüteceği değerlendirme sürecinin ilgili bankacılık denetim otoritesinin denetimi ve gözetimi altında yürütülmesini gerekli kılmaktadır.

- Yeni Sermaye Uzlaşısıyla birlikte, Sermaye yeterliliğine ilişkin olarak Basel II'ye özgü detaylı bilgilerin kamuya açıklanması zorunluluğu getirilmektedir.

2. BASEL II UYGULAMASININ TEMELLERİ

Sermaye Yeterliliği Uzlaşısı standartları ile bankaların yaşanan krizlere ve finansal kırılganlıklara karşı, dayanabilme gücünü artırarak finansal istikrarın uzun vadeli sürdürülebilirliğinin sağlanabilmesi için kurumlarca uyulması gereken asgari temel kriterler belirlenmiştir.

Basel II Sermaye Uzlaşısı, risk odaklı sermaye yönetimi ve risk odaklı kredi fiyatlamasını temel almış olup, bankalarla kredi ilişkisine giren işletmeleri, özellikle kredi alma, kredibilitesini yükseltme ve benzeri gibi konularda zorluk çeken KOBİ niteliğine sahip işletmeleri etkilemesi beklenmektedir. Bu uzlaşi ile birlikte, kredi kullanıcılarından gelen kredi talepleri, ilgili kredinin sahip olduğu risk unsurlarına göre değerlendirilmektedir. Kredi riski ise, kredi talep eden firmanın finansal ve finansal olmayan faaliyet ve yönetim bilgileri ışığında belirlenen firma derecelendirme notu ile tespit edilmektedir. Konuyu banka temelinde ele aldığımızda, yüklenilen risk, sağlanan kredi karşılığında temin edilen teminatlara, vadesine, ilgili para birimi ve benzeri faktörler ışığında şekillenmektedir. Basel II ile birlikte, kredi işleminden kaynaklanan risk ile kredi talep edip kullanan işletmenin sahip olduğu firma riski bir arada değerlendirilerek kredi fiyatlaması yapılmaktadır. Yüksek riske sahip bir reel sektör işletmesinin kredi kullanması, ilgili bankanın maruz kaldığı riski artıracığından, banka daha fazla sermaye bulundurmak zorunda kalacaktır. Banka, bu yükümlülüğü karşılığında oluşacak kaybını, kredi fiyatına yansıtarak kendi güvencesini sağlama yoluna gidecektir.

Basel II uygulaması ile birlikte, kredilendirmede subjektif değerlendirmelerden çok objektif faktörlere dayanan kriterlerin benimsenmesi sonucu, kredi sınıflandırma sistemleri ve kredi risk ölçümünün çok daha homojen bir yapıya kavuşmasının sağlanması beklenmektedir. Yeni düzenleme bankalara, hem kredi riski hem de operasyonel risk için çok daha geniş bir risk ölçme ve yönetme esnekliği vermektedir. Böylece daha geniş bir kapsamda sermayenin mevcut riske uyumlu hale getirilmesi ile bankacılık sisteminin, daha güvenilir ve daha verimli bir yapıya kavuşması beklenmektedir.⁵⁰

⁵⁰ Aras, a.g.e., s.6.

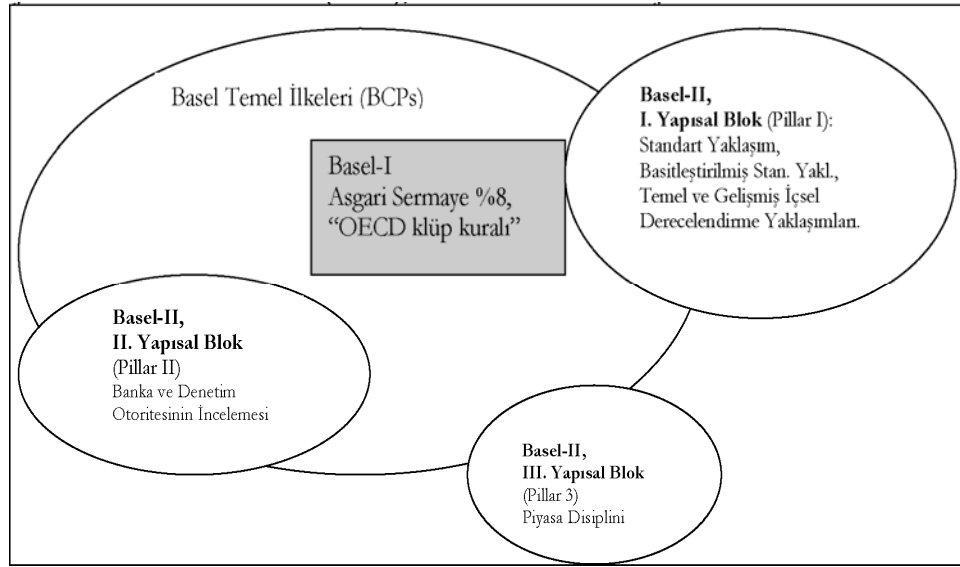
Yayınlanan Basel Sermaye Uzlaşısı (Basel II), bankaların sermaye yeterliliklerinin ölçülmesi ve değerlendirilmesi amacıyla 3 yapısal blok temelinde hazırlanarak Uluslararası Ödemeler Bankası (BIS) bünyesinde bulunan Basel Bankacılık Denetim Komitesi tarafından yayınlanmıştır.

Şekil 2: Basel II Bünyesindeki 3 Yapısal Blok

Kaynak: Basel II Gereksinimlerinde Neredeyiz?, İstanbul, Deloitte Yayınları, 29 Ocak 2004, s.12.

Minimum Sermaye yeterliliğiyle ilgili olan Birinci Yapısal blok içerisinde, Kredi Riski, Piyasa riski ve Operasyonel riske ilişkin olarak belirlenen yöntemler ile ilgili riskin tespiti ve bu risklere ilişkin gerekli asgari sermaye yeterliliği incelenmektedir.

Şekil 3: Basel Temel İlkelerinin Basel I ve II Üzerindeki Etkisi

Kaynak: Yayla, Türker Kaya, a.g.e., s.5.

Yukarıdaki şekilde de görüldüğü üzere; yeni sermaye uzlaşısı, daha önceki uzlaşısı olan Basel I uzlaşısına kıyasla çok daha yenilik getirmiş olmasına rağmen yine önceki uzlaşısı gibi Basel Temel Prensipleri doğrultusunda geliştirilmiştir. Birinci yapısal blok (Pillar I), daha çok nicel değerlendirmelerin ışığında riske daha duyarlı asgari sermaye şartlarının sağlanmasına yönelik olup, Basel temel prensipleri ile kısmi bir kesişim halinde olduğu görülmektedir. II. Yapısal blok (Pillar II) ise; güçlendirilmiş denetim otoritesinin incelenmesine yönelik olarak daha çok nitel değerlendirmelerin yer aldığı blok olup, genelde Basel Temel ilkelerinde belirtilen hususlardan oluşmaktadır. III. Yapısal blok (Pillar III), Piyasa disiplininin sağlanmasına yönelik olarak, 3.kişilere ve kamuya açıklama yapılmasına dayanmakta olup, Basel Temel Prensipleri bağlamında diğer iki bloğa kıyasla daha az ortaklık içermektedir.

2.1. MİNİMUM SERMAYE YETERLİLİĞİ

Birinci Yapısal Blok çerçevesinde, minimum sermaye yeterliliğine ilişkin genel bilgiler ile sermaye yeterliliği rasyosunun bileşenleri olan piyasa riski, kredi riski ve Operasyonel risk (faaliyet riski) ile bu risklerin tespit şekilleri açıklanmaya çalışılmıştır. Yeni uzlaşısı ile birlikte risk kalemlerinde çeşitli yenilikler gündeme gelmiştir. Piyasa riski kısmen, kredi riski ise büyük ölçüde değişmiş olup, operasyonel

risk ise yeni eklenerek çok daha reel bir rasyo elde edilmek istenmiştir.

Bankalar, gerek hissedarların karar alma sürecinde yönetsel kontrolü ellerinde bulundurmaları gerekse hukuki müeyyideler dolayısıyla sermayelerini belirli bir seviyenin üzerinde tutmak zorundadırlar. Bu zorunluluk gerek piyasa şartlarının olağanüstü seyretmesi sonucu oluşan sektörel krizlerin önüne geçilmesinde gerekse bankaların tahmin edilemeyen muhtemel zararlarını telafi edebilme kabiliyetlerini artırmaları bakımından ihtiyaç arz etmektedir.

Bankacılıkta gerekli olan minimum sermaye yeterliliği düzeyi, sektörel olarak üstlenilen risklerden doğabilecek olası zararları karşılamasının yanı sıra, bu tür olağanüstü dönemlerde arda kalan sermaye ile bankanın, olağan faaliyetlerine yeterli kapasite ile devam edebilmesini sağlayabilecek yeterlilikte olması gerekmektedir. Dolayısıyla, finans kurumu olması niteliği gereği bankalar, asgari sermaye düzeyini sağladıklarında, ana faaliyetleri olan kredi verme işlemlerini hem ilgili hukuki müeyyidelerde belirtilen kredi limitleri dahilinde gerçekleştirecekler, hem de piyasa koşullarının gerektirdiği rekabet ortamında faaliyetlerini sürdürebileceklerdir.

Sermayenin etkili bir unsur olarak görüldüğü diğer bir konu ise; bankaların kredibilite değerlendirmeleridir. Güçlü sermaye bileşenlerine sahip olan bankalar, daha düşük sermaye yapısına sahip bankalara kıyasla Derecelendirme (Rating) kuruluşlarından yüksek kredi notu alarak, gerek uluslararası gerekse ulusal piyasalardan daha ucuza borçlanma alternatiflerine sahiptirler. Aynı şekilde, güçlü sermaye yapısına sahip bankalar, serbest nitelikteki sermayelerini düşük getiriye sahip olmasına karşın, likiditesi yüksek yatırım alternatiflerinde değerlendirebileceklerinden olağandışı kriz dönemlerinde, mudilerin para çekme vb. gibi taleplerinin yanı sıra diğer kurumsal ve toplumsal sorunların çözümünde hareket serbestisine sahip olacaklardır.

Minimum sermaye yeterliliğince sağlanan fonksiyonlar; Bir bankanın kuruluşu ve faaliyete başlaması için gerekli olan masrafların finansmanını sağlar, Bankaya para yatıracak mevduat sahiplerine, bankaya borç veren kişi ve kuruluşlara, banka ile ticaret ilişkisine gireceklere gerekli güveni sağlar, Banka yönetimin önceden kestiremediği zararları karşılayabilecek bir güvenlik marjıdır, Bankanın iflası veya tasfiyesi

durumunda bankadan alacaklı durumunda onların uğrayabilecekleri kayıpları en aza indirmeyi sağlar, Banka için bir fon kaynağıdır, Mevduat fonlarının bankaya çekilmesini sağlayan önemli bir araçtır, Bankacılık faaliyetleri sonucu ortaya çıkan kredi riskini karşılar... gibi kısaca özetlenebilir.⁵¹

Sermaye Yeterliliğini ölçmek amacıyla sermaye yeterlilik oranı kullanılır. Bu oran, risk ağırlıklı aktifler (likit aktifler, krediler vb.) ile, öz sermayeye katkı sermayesinin (ödenmemiş sermaye, yedek akçeler, değerlendirme fonları) eklenip sermayeden yapılan indirimlerin (geçen yıl zararı, dönem zararı) çıkarılmasıyla elde edilen Sermaye Tabanı arasındaki ilişkiyi ölçer ve istenilen seviyesi %8 olarak belirlenmiştir. Bu oranın ölçülmesindeki amaç, bankanın sermaye tabanının, risk ağırlıklı aktiflerini ne ölçüde karşıladığını ölçmektir. Bu oranın yanı sıra, öz sermayenin borçlara oranı, öz sermayenin kredilere oranı, öz sermayenin duran varlıklara oranı, öz sermayenin toplam mevduata oranı, öz sermayenin aktifler toplamına oranı ve öz sermayenin pasifler toplamına oranı gibi oranlar ile de öz sermayenin riskleri karşılayabilmede yeterli olup olmadığı ölçülmektedir. Sermaye yeterliliği fonksiyonel olarak bir bankanın riske açıklığının ifadesidir.⁵²

Basel II Sermaye Yeterlilik Oranı	=	$\frac{\text{Toplam Sermaye}}{\text{Kredi Riski} + \text{Piyasa Riski} + \text{Operasyonel Risk}}$	= %8 (en az)
-----------------------------------	---	--	--------------

Bir bankanın öz sermaye yeterliliği riski ile karşılaşmaması için; Bankanın öz sermaye miktarı sabit kalırken, bankanın aktiflerinin çok daha hızlı artması halinde, Bankanın aktif kalemleri sabit kalırken öz sermaye miktarının azalması durumunda ve Bankanın sahip olduğu öz sermaye miktarının aktiflere göre daha hızlı azalması durumlarında önlemlerin alınmaya başlaması gerekir.⁵³

⁵¹ Zeki Bektaş, “Türk Bankacılık Sisteminde Risk Yönetimi ve Basel II Kriterleri”, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2006, s.55-56.

⁵² Murat Atan, “Risk Yönetimi ve Türk Bankacılık Sektöründe Bir Uygulama”, (Yayınlanmamış Doktora Tezi), Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2002, s.16.

⁵³ Bektaş, a.g.e., s.56.

Sadece tek tek bankaların değil, bir ülkedeki bütün bankacılık sektörünün yeterli sermaye ile faaliyet göstermesinin sağlanması, sistemin kriz riskini azaltır. Ulusal veya uluslararası ölçekte kamu veya özel sektör sermayeli tüm bankalar için uygulanan eşit sermaye yükümlülükleri, bir taraftan finansal istikrara hizmet ederken diğer taraftan rekabet eşitsizliklerini önleyici işlev görür.⁵⁴

Tablo 3
Basel II Risk Ölçüm Yöntemleri

GELİŞMİŞLİK DÜZEYİ	KREDİ RİSKİ	PİYASA RİSKİ	OPERASYONEL RİSK
BASİT	Basitleştirilmiş Standart Yaklaşım		Temel Gösterge Yaklaşımı (Basic Indicator Approach-BIA)
ORTA	Standart yaklaşım	Standart Yaklaşım	Alternatif Standart Yaklaşım Standart Yaklaşım
İLERİ	Temel İçsel Derecelendirme Yaklaşımı Gelişmiş İçsel Derecelendirme Yaklaşımı	Riske Maruz Değer Yaklaşımı (VaR)	İleri Ölçüm Yaklaşımları (Advanced Measurement Approach-AMA)

Sermaye Yeterliliği Rasyosu (SYR) =Özkaynaklar / Risk Ağırlıklı Aktifler = min. %8

Sermaye Yeterlilik Rasyosundaki Özkaynaklar şöyle hesaplanmaktadır;⁵⁵

Ana Sermaye (ödenmiş sermaye + dağıtılmamış karlar)
+
Katkı Sermaye (karşılıklar + rezervler + fonlar)
+
Üçüncü Kuşak Sermaye (sadece piyasa riski için kullanılabilen sermaye benzeri krediler)
-
Sermayeden İndirilen Değerler (aktifleştirilmiş giderler + mali iştirakler)
=
ÖZKAYNAK

⁵⁴ Bektaş, a.g.e., s.57.

⁵⁵ Suat Teker, K.Evren Bolgün, M.Bariş Akçay; “Banka Sermaye Yeterliliği: Basel II Standartlarının Bir Türk Bankasına Uygulanması”, **Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi**, c.3 s.12, 2005, <http://www.e-sosder.com/dergi/1204-TEKER.pdf> (10.06.2009) s.44.

Risk Ağırlıklı Aktifleri belirleyen; **Kredi Riski**; bankanın kullandığı kredinin, satın aldığı menkul kıymetin veya herhangi bir şekilde verdiği paranın geri dönüşünün kısmen ya da tamamen olmamasını, **Piyasa riski**, finansal piyasalarda oluşan volatiliteye bağlı olarak, faiz oranları, döviz kurları ve hisse senedi fiyatlarında meydana gelen değişimler sonucunda, bir bankanın zarar etme veya sermaye kaybetme riskini, **Operasyonel risk** ise, bir bankanın işlemeyen ya da uygun olmayan iç süreçler, insanlar, sistemler ya da dış etkenler nedeniyle ortaya çıkabilecek zarara uğrama riskini, ifade etmektedir.⁵⁶

2.1.1. Kredi Riski ve Ölçüm Yaklaşımları

Kredi riski, bir bankanın müşterisinin ya da kendisiyle bir anlaşmaya taraf olanın anlaşma şartları dahilinde taahhüt ettiği yükümlülükleri anlaşma koşullarına uygun biçimde karşılayamama olasılığıdır. Kredi riski, borcun vadesinde ödenmemesini ima etmemekle birlikte, böyle bir ihtimalin söz konusu olabileceğini ortaya koyar. Aslında kredi riski bankanın borç verme faaliyetlerinin doğal sonucudur.⁵⁷

Ölçülen kredi riskini azaltmak, bankaların daha güvenli bir yapıda çalışmasını sağlayacağından bankaların üzerinde durduğu önemli bir konudur. Bu amaçla, kredi talep edenlerden ya da taraf olan üçüncü kişilerden teminat alınması, verilen fonun bir ya da birkaç kişiye değil de çok daha fazla kişiye kullanılarak risk tutarının küçültülmesi ya da çeşitlendirilmesi yoluyla müşteri üzerindeki kredi riski azaltılır. Bu yöntemlerin yanı sıra kullanılacak kredilere üst sınır getirilmesi, çeşitli hukuki müeyyideler yoluyla kredi kullanılmasına ilişkin politikalar ile kredi riskini kontrol altında tutulması mümkündür.

Kurumun sahip olduğu aktiflerin kalitesi, kurumsal karlılığının ve kredibilitenin göstergesi niteliğindedir. Yüksek aktif kalitesine sahip şirketler daha karlı ve kredibl yapıya sahip olacaklardır. Dolayısıyla durumu “Kredi Riski” bakımından ele aldığımızda aktif kalitesiyle kredi riskinin ters orantılı olduğunu söyleyebiliriz. Yüksek Aktif kalitesine sahip kurumlar daha karlı ve kredibl olduğundan kredi riski düşük olacaktır.

⁵⁶ Basel II ve Kobi Çalışma Grubu, Basel II’nin Kobilere Etkileri, **Bankacılar Dergisi** Sayı 58, 2006, s.6.

⁵⁷ Zafer, a.g.e., s.14.

Kredi riski, özellikle sorunlu krediler üzerinde önem arz ettiğinden, kredinin kısa vadeden uzun vadeye dönüşmesi ve nakit akımında aksamalar şeklinde yeni belirsizlikler ortaya çıkaracaktır. Bu gibi belirsizlikler banka kredibilitesini düşürebileceğinden, kredi riski üzerinde önemle durulması gereken konulardan biridir.

Özellikle, gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerin bankacılık sektörlerinin aynı alanda rekabet etmeye başlaması ve büyük ölçekli bankaların, bankacılık sektörü dışındaki finansal kurumlarla yoğun rekabete girişmeleri kredi riskini daha önemli ve karmaşık hale getirdi.⁵⁸

1990 ve sonrasında yaşanan ekonomik krizler sonrası finans sektöründeki yoğun rekabetin, kar marjlarını daraltması, türev ürünlere olan talebin artması, teknolojik bilgi yönetiminin kolaylaşması kredi portföy analizlerine olan önemi artırmıştır. Özellikle, Sermaye piyasalarının hızlı gelişimi ile birlikte, büyük firmaların yanında orta ölçekli firmaların da sermaye piyasalarından direkt olarak kaynak temin edebilme imkanı artmıştır.⁵⁹

Sermaye, ticari işletmeler açısından kredi verenleri koruyucu bir unsur olmanın yanı sıra finansal işlemlerde alternatif bir kaynak olma özelliği de gösterir. Bankaların çalışma konuları gereği, kaynakların kullanım biçimi ve yerleri sonucu bu risk unsuru önem kazanmaktadır. Bu nedenle, ihtiyaç duyulan sermaye miktarı, aktif ve pasif kalemlerin kompozisyonuna, nakit akışlarının karlılığına, yönetimin kalitesine ve özellikle rekabet açısından bankanın içinde bulunduğu ortama bağlıdır.⁶⁰

Kredi riskinin yönetiminin amacı, bankanın kullandığı kredilerden beklediği geri dönüşü, en uygun koşullarda maksimize etmektir. Bankalar bunun için tek tek kullandıkları kredilerin risklerini dikkate alabilecekleri gibi tüm kredi portföylerinin risklerini bir arada izlemeleri de mümkündür. Kredi risk yönetimi, bir bankanın risk yönetimi için çok önemli bir parçadır ve uzun vadede banka başarısı için gereklidir.⁶¹

⁵⁸ Gazi Erçel, Finansal Risk Yönetimi; 6.Yıllık “Global Finance Conference” Bilgi Üniversitesi 8 Nisan 1999 İstanbul, <http://www.tcmb.gov.tr/yeni/evds/konusma/tur/1999/riskyon.html> (20.5.2009).

⁵⁹ Kaan Aksel, “Kredi Risk Yönetimi”, **Active Finans Dergisi**, Mayıs-Haziran 2001, s.66.

⁶⁰ Atan, a.g.e., s.14.

⁶¹ Atan, a.g.e., s.17.

Kredi riskinin ölçülmesindeki temel amaçlar, kredilerin bir portföy yaklaşımı ile yönetilmesi, kredi fiyatlamasının riskleri içerecek şekilde yapılması ve beklenmedik zararlara karşı güvence sağlamasıdır.⁶² Kredi riskindeki artışlar, borcun ve özkaynağın marjinal maliyetini artırmaktadır. Bu nedenle krediden sorumlu birim yada kişilerin kredilendirme kararlarının formülasyonunda bazı temel göstergeleri izlemeleri önem taşımaktadır.⁶³ Kredi kalitesindeki problemler, bankalarda halen en önemli başarısızlık nedenlerinden biri olmaya devam etmektedir. Birçok bankada kredi riski analiz departmanı bulunmaktadır.⁶⁴

Bir banka kredi riskini değerlendirirken; firmanın borç ödeme isteğine, kapasitesine, sermaye yapısına, teminat durumuna ve çevresel koşullar incelenerek kredi taleplerinin kabul edilebilirliğine karar vermelidir.

Bankada kesin tanımlanmış bir kredi politikasının olmaması veya kredi politikasına ilişkin sınırların açık bir şekilde belirtilmemesi ve kendi işlemi ile ilgili çalışanların paylaştığı değerlerin, düşünce biçiminin ve davranış normlarının toplamı olan kredi kültürünün eksikliği; Banka yönetiminin beklenmedik olaylar ve gelişmeleri değerlendirmedeki başarısızlığı; Kredi tahsis, kredi izleme ve kredi değerlendirme bölümlerinin koordineli şekilde çalışmasını sağlayacak organizasyon yapısının ve etkin bilgi akışını gerçekleştirecek risk enformasyon sisteminin eksikliği; Banka kredilerinin sektör, bölge ve para cinsi olarak sınırlı alanlarda yoğunlaşması ve kredi politikalarının sektörler ile ilgili makro ekonomik politikalar doğrultusunda belirlenmesi gibi sebepler kredi riskini artırmaktadır.⁶⁵

Basel II gereği kredi riski ölçüm yöntemlerinde borçlunun kredi değerliliği (mali tablo analizleri, mali performans öngörülleri, kalitatif değerler) ve kredi işlem riskini belirleyen teminat, garanti, kredi türevleri ve/veya netleşme anlaşmaları gibi unsurlar dikkate alınarak sermaye yükümlülüğü hesaplanmaktadır. Kredi riskinin hesaplanmasında dört ayrı metod geliştirilmiştir. Bunlar; Standart Yaklaşım,

⁶² Vedat Uslusoy, “Risk Yönetimi Nedir?”, <http://riskyonetimi.azbuz.com> (12.11.2009).

⁶³ Faik Çelik; Türk Bankacılığında Risk Yönetimi Yönetmeliği Dönemi Ve Piyasa Risk Ölçüm Metodları”, **İktisat Dergisi**, Eylül 2001, s.62.

⁶⁴ Zafer, a.g.e., s.17.

⁶⁵ Niyazi Berk, **Bankalarda Pazara Yönelik Kredi Yönetimi**, 2.Basım, İstanbul, Esbank T.A.Ş.Yayınları, 1999, s.46.

Basitleştirilmiş Standart Yaklaşım, Temel İçsel Derecelendirme Yaklaşımı (IRB), Gelişmiş İçsel Derecelendirme Yaklaşımı (Advanced IRB)'dir.⁶⁶

Tablo 4
Basel II Kredi Riski Ölçüm Yöntemleri

GELİŞMİŞLİK DÜZEYİ	KREDİ RİSKİ
BASİT	<i>Basitleştirilmiş Standart Yaklaşım Simplified Standardised Approach-SSA</i>
ORTA	<i>Standart Yaklaşım Standardised Approach-SA</i>
İLERİ	<i>Temel İçsel Derecelendirme Yaklaşımı Foundation Internal Ratings Based-IRB</i>
	<i>Gelişmiş İçsel Derecelendirme Yaklaşımı Advanced IRB</i>

Katılım bankaları, küçük ölçekli bankalar ve orta ölçekli bankaların önemli bir bölümü kredi riski için sermaye yeterliliğinin hesaplanmasında standart yaklaşımları kullanmayı planlamalarına karşın, büyük ölçekli mevduat bankaları ile küçük ve orta ölçekli yabancı bankalar içsel derecelendirmeye dayalı (İDD) yaklaşımları kullanmayı hedeflemektedirler. Aşağıdaki grafikte içsel derecelendirme yaklaşımının kullanılmasına ilişkin anket sonucunu görebiliriz.

Grafik 2: Kredi Risk Ölçümünde İçsel Derecelendirme Yaklaşımını Kullanmayı Planlayan Bankalar

Kaynak: Bankacılık Sektörü Basel II Gelişme Raporu, 2006 BDDK, s.6.

Yukarıdaki grafikte yer alan anket sonuçlarından, 2010 yılından itibaren 4 bankanın (aktif payı %25,4), 2012 yılından itibaren 13 bankanın (aktif payı %53,1) İDD

⁶⁶ Hatice Biçen Yılmaz, Basel II ve Kobiler üzerindeki Etkileri, *Paradoks Ekonomi, Sosyoloji ve Politika Dergisi*, Yıl:3, Sayı:1, http://www.paradoks.org/makale/yil3_sayil/hbyilmaz31.pdf (12.11.2009), s.5.

yaklaşımlarını kullanmayı planladığı görülmektedir.⁶⁷ Bu eğilimin, yıllar itibariyle daha hızlı artması beklenmektedir.

2.1.1.1 Standart Yaklaşım

Standart yaklaşım (Standardised Approach-SA) bağlamında Basel I ile Basel II kıyaslandığında, göze çarpan en önemli yenilikler; “OECD klüp kuralı” terk edilerek ilgili risk ağırlıklarının tespitine ilişkin olarak Bağımsız Derecelendirme Kuruluşlarınca (External Credit Assessment Institutions – ECAI) ülkelere, bankalara ve şirketlere verilen derecelendirme notlarının kullanılmasıdır. Örneğin; piyasa riskinin hesaplanmasında kamu menkul kıymetleri mevcut mevzuat gereği % 0 risk ağırlığına tabi iken, Basel II çerçevesinde kullanılan standart yada basitleştirilmiş standart yönteme göre söz konusu menkul kıymeti ihraç eden ülkeye, ihracat kredi kuruluşları tarafından verilen derecelendirme notuna göre farklı risk ağırlıkları kullanılmaktadır.

Bu yöntemde bankaların alacakları, karşı tarafın niteliği dikkate alınarak gruplandırılmaya çalışılmaktadır. Daha sonra alacağın bulunduğu grupta rating notu hangi risk ağırlığına denk geliyorsa o ağırlığa göre risk miktarı bulunmaktadır. Basel II dokümanında bankaların bütün alacakları için sınıflandırma ve rating notlarına göre risk ağırlıklarının ne olacağı belirlenmiş durumdadır. Derecesi olmayan kredi müşterileri %100 risk ağırlığına tabi tutulurken derecesi çok düşük olan müşterilerin kredileri %150 risk ağırlığına tabi tutulabilmektedir. Kurumlara verilen derecelendirme notları, ülke derece notunu geçemez.

Tablo 5
Standart Yaklaşımında Risk Ağırlıkları

Kredi Değerlendirilmesi	Ülkelerin Risk Ağırlıkları (%)	Bankaların Risk Ağırlıkları - I (%)	Bankaların Risk Ağırlıkları - II (%)	Şirketlerin Risk Ağırlıkları (%)
AAA’dan AA-’ye	%0	%20	%20	%20
A+’dan A-’ye	%20	%50	%20 (kısa vade) %50 (uzun vade)	%50

⁶⁷ Bankacılık Sektörü Basel II Gelişme Raporu, s.6.

BBB+'dan BBB-'ye	%50	%100	%20 (kısa vade) %50 (uzun vade)	BB-'ye kadar %100
BB+'dan B-'ye	%100	%100	%20 (kısa vade) %50 (uzun vade)	BB-'nin altı için %150
B-'den aşağı	%150	%150	%150	%150
Derecelendirilmemiş	%100	%100	%50 (kısa vade) %20 (uzun vade)	%100

Kaynak : Zafer, a.g.e. s.40-41.

Basel II'ye özgü bir husus, bazı konularda ulusal tercih (national discretion) seçeneğinin ve değişik opsiyonların kullanılmasının ülke otoritelerinin kararına bırakılmasıdır. Bu bağlamda, ulusal otoriteler, kendi ülke hazinelerine ilişkin, kaynağı ve kendisi ulusal para cinsinden olan risklere daha düşük bir risk ağırlığı uygulayabilmektedir. Bankalara verilen krediler için de ulusal tercihlerin uygulanabildiği Standart Yaklaşımda, yüksek risk sınıfına giren takipteki alacaklar ve diğer bazı varlıklara derecelendirme notlarından bağımsız, standart risk ağırlıkları verilmiştir. Örneğin, perakende krediler için % 75, ikamet amaçlı konut kredileri için %35 ve takipteki alacaklar için % 150'ye varan risk ağırlıkları tanımlanmıştır. Ulusal tercih seçeneğinin varlığı sebebiyle, Basel II önceki uzlaşıdan daha esnek bir yapıya sahiptir. Hangi derecelendirme şirketinin notlarının kullanılacağı hususu da ulusal otoritenin tercihinin bırakılan bir husustur. Basel II, ulusal otoritelere ilgili düzenlemelerde daha fazla hareket alanı sağladığından, söz konusu otoritelere daha fazla sorumluluk yüklemektedir.⁶⁸

2.1.1.1 Hazine ve Merkez Bankalarına Kullandırılan Krediler

Bankaların, ülkelerin hazine ve merkez bankalarına kullandırdıkları ve fonladıkları krediler karşılığında olan alacaklarını aşağıdaki tabloda gösterildiği üzere ülke derecelendirme notları (rating) dikkate alınarak risk ağırlıklandırılmasına tabi tutulacaktır.

⁶⁸ Yayla, Türker Kaya, a.g.e., s.6.

Tablo 6
Basel II'ye Göre Risk Ağırlıklandırması

Kredi Değerlendirmesi	AAA ile AA- arası	A+ ile A- arası	BBB+ ile BBB- arası	BB+ ile B- arası	B-'nin altı	Derecelendirilmemiş
Risk Ağırlığı	%0	%20	%50	%100	%150	%100

Kaynak : Sermaye Ölçümü ve Sermaye Standartlarının Uluslararası Düzeyde Uyumlaştırılması, Gözden Geçirilmiş Çerçeve Kapsamlı Versiyon, Basel Bankacılık Denetim Komitesi, BDDK, Haziran 2007, s.24

Ulusal uygulama tercihinine bağlı olarak, bankalar, kurulu bulundukları ülkenin hazinesine (veya merkez bankasına) ulusal para cinsinden kullandıkları ve fonladıkları krediler için daha düşük bir risk ağırlığı uygulayabilecektir.⁶⁹ Bu durumda örneğin Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu (BDDK) ulusal otorite olarak, Türk Hazinesi tarafından çıkarılmış iç borçlanma senetlerinden TL olarak çıkarılmış olanlara bankaların % 0 da dahil olmak üzere kendi belirlediği risk ağırlığını uygulamalarına karar verebilirken, yabancı para olarak çıkarılmış olanlara ülke rating notu hangi ağırlığa karşılık geliyorsa doğrudan o uygulanacaktır. Bu uygulama özellikle ülkemiz gibi rating notu düşük devletler için ulusal otoritenin yerel para cinsinden hazine borçlanmalarına uygulanacak risk ağırlığını düşük belirlemesi durumunda, bankaların yerel para ile çıkarılmış iç borçlanma enstrümanlarını tercih etmelerine ve yabancı para olarak çıkarılmış borçlanma enstrümanlarından kaçmalarına yol açacaktır.⁷⁰

Denetim otoriteleri, Hazine ve merkez bankalarına kullandırılan krediler için İhracat Kredi Kuruluşlarının (İKK) belirlediği ülke riski derecelerinin kullanılmasına izin verebilirler. Bir İhracat Kredi Kuruluşunun kabul edilebilmesi için, risk derecelerini ilân etmesi ve OECD'nin kabul ettiği yöntemi uygulaması gereklidir. Bankalar, kendi ulusal denetim otoritelerince kabul edilen belirli bir İhracat Kredi Kuruluşunun açıklamış olduğu risk puanlarını kullanabilecekleri gibi, "Resmen Desteklenen İhracat Kredileri Düzenlemesine" katılan İKK'larca ortak olarak belirlenecek risk derecelerini de kullanabilirler. OECD'nin kabul ettiği yöntemde, asgari ihracat sigortası primleri ile

⁶⁹ Sermaye Ölçümü ve Sermaye Standartlarının Uluslararası Düzeyde Uyumlaştırılması, Gözden Geçirilmiş Çerçeve Kapsamlı Versiyon, Basel Bankacılık Denetim Komitesi, BDDK, Haziran 2007, s.24.

⁷⁰ Bektaş, a.g.e., s.60.

ilişkilendirilmiş sekiz risk kategorisi bulunmaktadır. İhracat Kredi Kuruluşlarının risk puanları, aşağıda belirtilen risk ağırlığı kategorilerine tekabül etmektedir.⁷¹

Tablo 7
İhracat Kredi Kuruluşları Risk Puanları

İKK Risk Puanları	0 - 1	2	3	4 ilâ 6	7
Risk Ağırlığı	%0	%20	%50	%100	%150

Kaynak: Sermaye Ölçümü ve Sermaye Standartlarının Uluslararası Düzeyde Uyumlaştırılması, Gözden Geçirilmiş Çerçeve Kapsamlı Versiyon, Basel Bankacılık Denetim Komitesi, BDDK, Haziran 2007, s.24.

Uluslararası Ödemeler Bankası, Uluslararası Para Fonu, Avrupa Merkez Bankası ve Avrupa Birliğinden alacaklar için %0 risk ağırlığı uygulanabilir.⁷²

2.1.1.1.2. Bankalara Kullandırılan Krediler

Derecelendirilmemiş bankalara kullandırılan kredilere, bu bankaların kurulu bulunduğu ülkenin hazinesi veya merkez bankasına uygulanandan daha düşük bir risk ağırlığı uygulanamayacaktır.⁷³ Komite, ulusal denetim otoritesince tercih edilmek üzere, bankalara kullandırılan krediler ilişkin iki seçenek sunmuştur;

Birinci seçenekte, belirli bir ülkede kurulu bulunan tüm bankalardan olan alacaklara, o ülkenin hazinesine (ve merkez bankasına) kullandırılan kredilere uygulanan risk ağırlığından bir kategori daha yüksek risk ağırlığı uygulanacaktır. Bununla birlikte, derecelendirme notu BB+ ilâ B- arasında olan ülkelerle derecelendirme notu bulunmayan ülkelerdeki bankalar için risk ağırlığı azami %100 ile sınırlandırılacaktır.⁷⁴

⁷¹ Sermaye Ölçümü ve Sermaye Standartlarının Uluslararası Düzeyde Uyumlaştırılması, Gözden Geçirilmiş Çerçeve Kapsamlı Versiyon, s.24.

⁷² Sermaye Ölçümü ve Sermaye Standartlarının Uluslararası Düzeyde Uyumlaştırılması, Gözden Geçirilmiş Çerçeve Kapsamlı Versiyon, s.25.

⁷³ Sermaye Ölçümü ve Sermaye Standartlarının Uluslararası Düzeyde Uyumlaştırılması, Gözden Geçirilmiş Çerçeve Kapsamlı Versiyon, s.27.

⁷⁴ Sermaye Ölçümü ve Sermaye Standartlarının Uluslararası Düzeyde Uyumlaştırılması, Gözden Geçirilmiş Çerçeve Kapsamlı Versiyon, s.27.

Tablo 8**1. Seçenek Risk Ağırlığı Skalası**

Hazine Merkez Bankası Derecesi	AAA ile AA- arası	A+ ile A- arası	BBB+ ile BBB- arası	BB+ ile B- arası	B-‘nin altı	Raiting Yok
1.Seçenek Risk Ağırlığı	%20	%50	%100	%100	%150	%100

İkinci seçenek ise risk ağırlığının ilgili bankanın bağımsız derecelendirme notu doğrultusunda belirlenmesine dayanır ve derecelendirme notu bulunmayan bankalara kullandırılan krediler için uygulanacak risk ağırlığı %50’dir. Bu seçenekte, orijinal vadesi üç ay veya daha kısa olan krediler için, asgari %20 olmak kaydıyla, bir kategori daha düşük risk ağırlığı uygulanabilecektir. Bu uygulama, derecelendirme notu olmayan bankalar için de uygulanacak ancak %150 risk ağırlığına tabi bankalar için geçerli olmayacaktır.

Tablo 9**2. Seçenek Risk Ağırlığı Skalası**

Banka Derecesi	AAA ile AA- arası	A+ ile A- arası	BBB+ ile BBB- arası	BB+ ile B- arası	B-‘nin altı	Raiting Yok
2. Seçenekte Risk Ağırlığı	%20	%50	%50	%100	%150	%50
2. Seçenekte Kısa Vadeli Alacaklar İçin Risk Ağırlığı	%20	%20	%20	%50	%150	%20

2.1.1.1.3. Merkezi Hükümet İçinde Yer Almayan Kamu Kurum ve Kuruluşlarına Kullandırılan Krediler (KK)

Ulusal sınırlar içerisinde faaliyet gösteren yerel kamu kuruluşlarına kullandırılan kredilerin risk ağırlıkları, esasen bankalara kullandırılan krediler için öngörülen 1. veya 2. seçenek çerçevesinde ulusal inisiyatife bağlı olarak belirlenecektir. 2. seçeneğin tercih edilmesi halinde, kısa vadeli alacaklar için geçerli olan avantajlı uygulama olmaksızın

uygulanacaktır.⁷⁵ Ancak, Ulusal Denetim Otoritesinin tercihine göre, bu grup için kamu risk ağırlığı da kullanılabilir.⁷⁶

2.1.1.1.4. Çok Taraflı Kalkınma Bankalarına Kullandırılan Krediler (ÇTKB)

Çok taraflı kalkınma bankalarına kullandırılan krediler için uygulanan risk ağırlıkları, genel olarak bankalardan olan alacaklara ilişkin 2. seçenekte olduğu gibi bağımsız kredi derecelendirmelerine dayandırılacak, ancak kısa vadeli alacaklar için avantajlı uygulama geçerli olmayacaktır. Komitenin geçerli kıldığı kriterlerini yerine getiren ve yüksek dereceli çok taraflı kalkınma bankalarından olan kredi alacaklarına %0 risk ağırlığı uygulanacaktır. % 0 risk ağırlığı uygulanacak Çok Taraflı Kalkınma Bankaları şunlardır; Uluslararası İmar ve Kalkınma Bankası (IBRD), Uluslararası Finans Kurumu (IFC), Asya Kalkınma Bankası (ADB), Afrika Kalkınma Bankası (AFDB), Avrupa İmar ve Kalkınma Bankası (EBRD), Amerika Kıtası Kalkınma Bankası (IADB), Avrupa Yatırım Bankası (EIB), Avrupa Yatırım Fonu (EIF), Kuzey Avrupa Yatırım Bankası (NIB), Karaippler Kalkınma Bankası (CDB), İslam Kalkınma Bankası (IDB), Avrupa Konseyi Kalkınma Bankası (CEDB).⁷⁷

2.1.1.1.5. Menkul Kıymet Şirketlerine Kullandırılan Krediler

Söz konusu şirketlerin bu düzenlemede belirtilenlere denk denetimsel ve yasal düzenlemelere (özellikle, riske dayalı sermaye yükümlülüğü) tâbi olmaları kaydıyla, menkul kıymet şirketlerinden alacaklar, bankalardan olan alacaklar gibi değerlendirilebilecektir. Aksi halde, söz konusu alacaklar, kurumsal kredilere ilişkin kurallara tabi olacaktır.⁷⁸

2.1.1.1.6. Kurumsal Krediler

Aşağıdaki tablo, sigorta şirketleri dahil, derecelendirilmiş kurumsal kredilere ilişkin risk ağırlıklarını göstermektedir. Derecelendirilmemiş kurumsal

⁷⁵ Sermaye Ölçümü ve Sermaye Standartlarının Uluslararası Düzeyde Uyumlaştırılması, Gözden Geçirilmiş Çerçeve Kapsamlı Versiyon, s.25.

⁷⁶ Bektaş, a.g.e., s.62.

⁷⁷ Sermaye Ölçümü ve Sermaye Standartlarının Uluslararası Düzeyde Uyumlaştırılması, Gözden Geçirilmiş Çerçeve Kapsamlı Versiyon, s.26.

⁷⁸ Sermaye Ölçümü ve Sermaye Standartlarının Uluslararası Düzeyde Uyumlaştırılması, Gözden Geçirilmiş Çerçeve Kapsamlı Versiyon, s.28.

krediler için standart risk ağırlığı %100 olacaktır. Derecelendirilme notu bulunmayan bir şirkete kullanılan kredi için firmanın kurulu bulunduğu ülkenin hazinesi veya merkez bankasına uygulanandan daha avantajlı bir risk ağırlığı uygulanamayacaktır.⁷⁹

Tablo 10
Kurumsal Krediler Risk Ağırlıkları

Derece	AAA	A+/A-	BBB+	BB+/B-	B- altında	Rating yok
	AA-					
Risk Ağırlığı	%20	%50	%100	%100	%150	%100

Kaynak: BEKTAŞ, a.g.e, s 63

2.1.1.1.7.Perakende Krediler

Yasal perakende portföye dahil edilebilmeleri için, kredilerin; borçlu kriteri, ürün kriteri, çeşitlendirme kriteri ve kredilerin düşük tutarlı olması kriterine uygun olmaları gereklidir.⁸⁰ Bu portföy içerisinde yer alan krediler için, takip eden başlıklarda açıklanacak olan tahsili gecikmiş alacaklar hariç olmak üzere, %75 risk ağırlığı kullanılabilir.

2.1.1.1.8.Konut İpoteği Karşılığı Krediler

Borçlunun ikamet ettiği veya edeceği veya kiralanmış bulunan konut amaçlı gayrimenkul üzerindeki ipotekle tam teminat altına alınmış kredilerin risk ağırlığı düzeyi %35 olacaktır.⁸¹

2.1.1.1.9. Ticari Gayrimenkul İpoteği Karşılığı Krediler

Komite, olağan dışı durumlar haricinde, ticari gayrimenkul ipoteği karşılığı krediler için Basel II kapsamında uygulanacak risk ağırlığını %100 olarak belirlemiştir.

⁷⁹ Sermaye Ölçümü ve Sermaye Standartlarının Uluslararası Düzeyde Uyumlaştırılması, Gözden Geçirilmiş Çerçeve Kapsamlı Versiyon, s.28.

⁸⁰ Sermaye Ölçümü ve Sermaye Standartlarının Uluslararası Düzeyde Uyumlaştırılması, Gözden Geçirilmiş Çerçeve Kapsamlı Versiyon, s.29-30.

⁸¹ Sermaye Ölçümü ve Sermaye Standartlarının Uluslararası Düzeyde Uyumlaştırılması, Gözden Geçirilmiş Çerçeve Kapsamlı Versiyon, s.30.

2.1.1.1.10. Tahsili Gecikmiş Alacaklar

Herhangi bir kredinin (ikamet amaçlı gayrimenkul ipotek kredileri hariç) tahsili 90 günden fazla gecikmiş bulunan teminatsız kısmının özel karşılıklar düşüldükten (zarar kaydedilen kısımlar da dahil) sonra kalan net tutarı için uygulanacak risk ağırlığı, özel karşılıkların kredinin ödenmemiş kısmının %20'sinden az olması halinde, %150 risk ağırlığı; özel karşılıkların kredinin ödenmemiş kısmının %20'sinden az olmaması halinde, %100 risk ağırlığı ve özel karşılıkların kredinin ödenmemiş kısmının %50'sinden az olmaması halinde, %100 risk ağırlığı uygulanacak; ancak denetim otoritesi ulusal uygulama tercihine bağlı olarak bu risk ağırlığı oranını %50'ye düşürebilecektir.

2.1.1.1.11. Yüksek Risk Kategorileri

B-'nin altında derecelendirilmiş hazine ve merkez bankaları, yerel kamu kuruluşları, bankalar ve menkul kıymet şirketlerinden alacaklar, BB-'nin altında derecelendirilmiş şirketlerden alacaklar %150 ve üstü; BB+ ile BB- arasında derecelendirilen menkul kıymetleştirme dilimleri, %350 oranında risk ağırlığına tâbi tutulacaktır.

2.1.1.1.12. Diğer Aktifler

Nakit, kurum kasalarında muhafaza edilen külçe altın ya da karşılığı olan külçe altın sertifikaları ulusal tercihe bağlı olarak nakit kabul edilerek %0 risk ağırlığına tabi tutulabilir. Tahsil sürecindeki nakit benzeri aktifler %20 risk ağırlığına tabi tutulabilir. Diğer aktiflerin tamamı için uygulanacak standart risk ağırlığı %100'dür.⁸²

2.1.1.1.13. Bilanço Dışı İşlemler

Krediye dönüşüm oranı (KDO), vadesi bir yıla kadar olan taahhütlerde %20, bir yılın üzerindeki taahhütlerde %50, banka menkul kıymetlerini teminat olarak verilmesi durumunda %100, koşulsuz cayılabilir taahhütlerde ise %0'dır.⁸³ Bilanço dışı kalemler, krediye dönüşüm oranları ile çarpılarak kredi eşdeğerlerine indirgenecektir. Bilanço dışı kredi taahhütlerinde, iki KDO'dan daha düşük olanı uygulanacaktır.

⁸² Bektaş, a.g.e., s.65.

⁸³ Bektaş, a.g.e., s.65.

2.1.1.2. Basitleştirilmiş Standart Yaklaşım

Basitleştirilmiş standart yaklaşım (Simplified Standardised Approach - SSA), risk ağırlıkları tespit edilirken, ihracat kredi kuruluşları (Export Credit Agencies – ECA) tarafından verilen notlar dikkate alınmaktadır.

Basitleştirilmiş Standart Yaklaşım özü itibarıyla Standart Yaklaşımdan çok farklı değildir. Bununla beraber derecelendirme notlarında ECA’ların dikkate alınmasının yanı sıra diğer bazı konularda ilk yaklaşımdan ayrılmaktadır. Başlıca farklılık noktaları; bankalardan alacaklar için sadece bir numaralı opsiyona izin verilmesi, şirketlere verilen borçların tamamının yüzde 100 risk ağırlığına tabi tutulması ve kredi türevlerinin risk azaltma teknikleri kapsamında değerlendirilmemesi olarak sıralanabilir.⁸⁴

Basitleştirilmiş Standart Yaklaşımın, temel itibariyle Standart Yaklaşımla aynı niteliklere sahip olması dolayısıyla, sadece farklılıklarına değinilmiş olup diğer bilgiler Standart yaklaşım başlığı altında açıklanmıştır.

2.1.1.3. Gelişmiş Yaklaşımlar

Basel II’nin temel hedefi, risklerle daha uyumlu sermaye yönetimi olması dolayısıyla, analitik anlamda daha gelişmiş bir niteliğe sahip olan ileri düzey yaklaşımlar bu hedefi gerçekleştirmede daha başarılı olmaktadır.

İçsel Derecelendirme Yaklaşımı (IRB-İDD), bankalara kendi kurum içi derecelendirme yöntemlerini kullanma serbestisi sağlayacağından, bankalar daha geniş bir hareket alanına sahip olacaklardır. Dolayısıyla bankaların, kendi risk yönetim tekniklerini geliştirmesi; resmi otoritenin ise, bankanın içsel derecelendirme yöntem ve tekniklerini gözden geçirmek ve uygulanabilirliğine onay vermek durumunda olduğundan taraflara önemli sorumluluklar düşmektedir. Özellikle, gelişmekte olan ülkelerde, bankaların sahip olduğu içsel derecelendirme yöntemlerinin ilgili resmi otorite tarafından izlenmesi ve kontrolünde güçlükler çıkabileceği de unutulmaması gereken bir diğer sorun teşkil edebilecek konudur.

⁸⁴ Yayla, Türker Kaya, a.g.e., s.7-8.

İçsel derecelendirmeye dayalı yaklaşımla kurum, ülke ve banka riskleri benzer bir uygulama ile değerlendirilmekte, bireysel krediler, proje finansmanı ve hisse senedi riski ayrı yapılar altında incelenmektedir.⁸⁵

İçsel derecelendirme yaklaşımını benimseyen modeller, diğer alternatiflerine kıyasla çok daha rasyonel standartlara bağlandığından, özellikle ileri düzey içsel derecelendirme yaklaşımını kullanabilme yeterliliğine sahip olabilecek gelişmiş banka sayısının, entegrasyonun ilk dönemlerinde sınırlı olacağı tahmin edilmektedir.

Bankaların, öngörülen standartları karşılayabilme düzeyine göre tercih edebilecekleri iki farklı İçsel derecelendirme yaklaşımı söz konusudur;

- ***Temel İçsel Derecelendirme Yaklaşımı***
(Foundation Internal Ratings Based Approach)
- ***İleri Düzey İçsel Derecelendirme Yaklaşımı***
(Advanced Internal Ratings Based Approach)

Temel ve ileri yaklaşım arasındaki farklılık, temel yaklaşımda içsel derecelendirme sistemi ile ilgili bazı risk bileşenleri ve parametrelerin denetim otoritesi tarafından sağlanmasıdır. İleri yaklaşımda tüm risk bileşenleri, gerekli koşulları sağlamaları halinde, bankaların sorumluluğuna bırakılmaktadır. Risk ağırlık fonksiyonları, uzlaşıda standart olarak temin edilmiş olup, her seçenek altında aynıdır.

Her iki İçsel derecelendirme yaklaşımında, varlık sınıflandırmaları; bankalarca tahmin edilecek veya denetim otoritelerince standart olarak belirlenecek risk parametrelerinden oluşan ***Risk bileşenleri***, risk bileşenlerini girdi olarak alan, ‘beklenmeyen kayıplar’ için sermaye yükümlülüğünün hesaplanmasında kullanılacak ***Risk ağırlık fonksiyonları***, her bir varlık sınıfı itibarıyla içsel yaklaşımların kullanılabilmesi için ileri sürülen standartları içeren ***Asgari şartlar*** çerçevesinde şekillenmektedir.

⁸⁵ Bektaş, a.g.e., s.66.

İçsel derecelendirme yaklaşımı kredi portföyü ile ilgili '*beklenen kayıp (BK)*' ve '*beklenmeyen kayıp (BmK)*' tutarlarının hesaplanmasına dayanır. Sermaye yükümlülüğü beklenmeyen kayıplar içindir. Beklenen kayıpların sermayeden indirilmesi gerekir.

Beklenen Kayıp (BK); Bir yıl içinde beklenen kayıp tutarıdır ($TO \times THK \times TT$).⁸⁶

Beklenmeyen Kayıp (BmK); Bir yıl içinde temerrüde bağlı olarak gerçekleşecek kayıpların standart hatasıdır; beklenen kaybın oynaklığı (volatilitesi) olarak da ifade edilebilir.⁸⁷

2.1.1.3.1. Risk Bileşenleri

İçsel derecelendirme yaklaşımı kullanılmak üzere tercih edildiğinde, belirlenen koşullar doğrultusunda çeşitli risk parametrelerinin hesaplanması gerekmektedir.

Temerrüt Olasılığı (TO); Her banka rating sisteminde her bir risk sınıfına karşılık gelen 1 yıllık temerrüde düşme olasılığını tahmin etmek zorundadır. Temerrüt olasılığı (probability of Default - PD), bankaların içsel rating sistemlerinin her bir derecesine karşılık gelen ve ilgili dereceye sahip borçluların 1 yıl içerisinde temerrüde düşme ihtimalini gösteren risk unsurdur.⁸⁸

Temerrüt Halinde Kayıp (THK); (Loss Given Default - LGD), kredinin temerrüde düşmesi halinde, teminatların nakde çevrilmesi halinde karşılanamayan tutardır.⁸⁹

Temerrüt Anındaki Risk Tutarı (TT); (Exposure at Default - EAD), kredi temerrüde düştüğü zaman bankaya yasal olarak borçlu olunan tutarı ifade etmektedir.⁹⁰

Efektif Vade (V); Kredinin kalan ömrü olarak ifade edilebilir. Daha geniş bir ifadeyle, Efektif vade (Maturity - M), borçlunun kredi anlaşması gereği yüklendiği tüm

⁸⁶ TBB Çalışma Grubu, Kredi Riski Modelleri, **Bankacılar Dergisi**, Sayı 57, 2006, s.33.

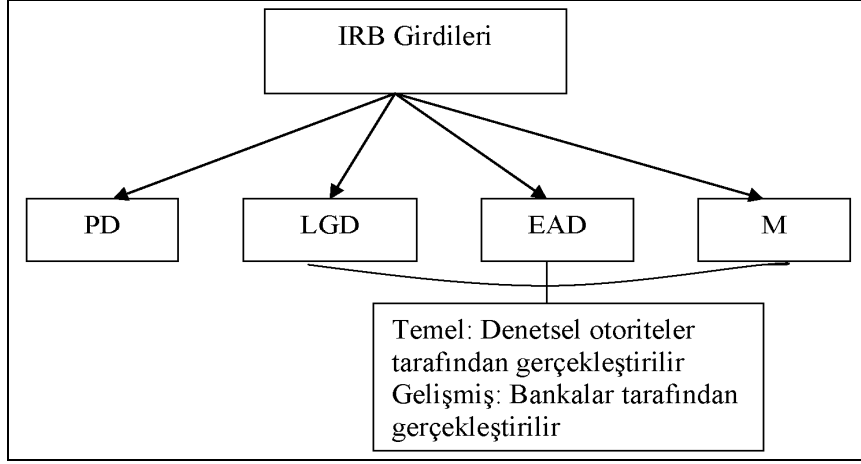
⁸⁷ TBB Çalışma Grubu, Kredi Riski Modelleri, s.33.

⁸⁸ Fatma Tuğba Avcıbaşı, "Basel II'nin Türk Bankacılık Sistemi Üzerine Etkileri"; (**Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi**), Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2008, s.30.

⁸⁹ Avcıbaşı, a.g.e., s.30.

⁹⁰ Avcıbaşı, a.g.e., s.30.

anapara, faiz, ücret ve komisyon ödemeleri için kendisine tanınan maksimum süreyi ifade etmektedir.⁹¹

Şekil 4: IRB – İDD Yaklaşımına İlişkin Risk Bileşenleri

Kaynak : Avcıbaşı, a.g.e., s.30.

2.1.1.3.2. Varlıkların Sınıflandırılması

İşsel Derecelendirme yaklaşımında, bankalar, bankacılık portföyü risklerini, farklı risk özelliklerine sahip geniş varlık kategorilerine ayıracaklardır;

İşsel Derecelendirme Yaklaşımı (İDD), çerçevesinde açıkça ele alınmayan diğer tüm varlıklar için risk ağırlığı %100 olarak uygulanacak ve hesaplanan risk ağırlıklı varlıkların sadece Beklenmeyen Kayıp'ı (BmK) temsil ettiği varsayılacaktır.

a) Kurumsal Krediler

Kurumsal krediler, genel olarak, şirketlerin, ortaklıkların veya işletmelerin yükümlülüğü olarak tanımlanmaktadır. Bankaların KOBİ'lere kullandıkları kredilerden kaynaklanan riskleri ayrıca ele almaları mümkündür. Kurumsal krediler, Proje Finansmanı, Duran Varlık Finansmanı, Emtia Finansmanı, Gelir Getiren Gayrimenkul Kredisi, Yüksek Volatiliteli Ticari Gayrimenkul Kredileri şeklinde beş alt çeşidi bulunmaktadır.

⁹¹ Avcıbaşı, a.g.e., s.30.

b) Hazine ve Merkez Bankasına Kullandırılan Krediler

İçsel Derecelendirme yaklaşımı dahilindeki Hazine ve Merkez Bankasına Kullandırılan Kredilerin, daha önceki bölümlerde ele alınan standart yaklaşım kapsamındaki Hazine ve Merkez Bankası kredisi olarak değerlendirilen tüm alacakları birebir kapsamaktadır.

c) Bankalara Kullandırılan Krediler

Bu varlık kategorisi, bankalara ve menkul kıymet şirketlerine kullandırılan kredileri kapsar. Banka kredileri, standart yaklaşımda bankalardan olan alacaklarla aynı uygulamaya tâbi tutulan yerel kamu kuruluşlarından ve standart yaklaşımda % 0 risk ağırlığı için öngörülen kriterlere uymayan çok taraflı kalkınma bankalarından olan alacakları da içerir.⁹²

d) Perakende Krediler

Bir kredinin perakende portföye dahil edilebilmesi için, Borçlunun Niteliğine veya Kredi Tutarına ilişkin hususları ve Kredi Sayısına ilişkin hususların tümünü karşılıyor olması gerekmektedir. Bankalarca oluşturulacak perakende portföydeki varlıklar; İkamet Amaçlı Gayrimenkul İpotek Kredileri, Rotatif Perakende Krediler ve Diğer Perakende Krediler şeklinde sınıflandırılabilir.

e) Sermaye / Hisse Senedi Yatırımları

Bu yatırımlar, konsolidasyona tabi tutulmayan veya sermayeden indirilmeyen finansal bir kuruluşun veya ticari bir işletmenin varlıkları ile gelirleri üzerindeki (bankaya oy hakkı versin veya vermesin) doğrudan ve dolaylı ortaklık paylarını kapsamaktadır.

2.1.1.4. Kredi Riskine İlişkin Risk Azaltım Teknikleri

Standart yöntemde kredi riskini azaltma; teminat alma ile kredi türevlerini veya garantilerini almayla ilgilidir. Yasal mekanizmanın güçlü olduğu yerde, kredi verenin teminatlar üzerinde açık haklara sahip olduğu görülür, yani kredi veren herhangi bir

⁹² Sermaye Ölçümü ve Sermaye Standartlarının Uluslararası Düzeyde Uyumlaştırılması, Gözden Geçirilmiş Çerçeve Kapsamlı Versiyon, s.71.

temerrüt, ödememe, iflas durumunda tasfiyeye gidebilir veya teminatı elinde muhafaza edebilir. Bu ortamın olduğu yerde teminatlar çok önemlidir. Teminat düzenlemeleri düzgün bir şekilde belgelenmelidir. Teminatların zamanında tasfiyesi için prosedürlerin güçlü ve açık olması gerekmektedir. Banka prosedürleri, müşterinin temerrüde düşmesi ve tasfiye sürecinde teminatların incelenmesi için gerekli olan koşulları sağlamalıdır.⁹³

Bankalar karşı karşıya bulundurdıkları kredi riskini azaltmak için pek çok teknik kullanabilirler. Örneğin kredinin teminatına, kredi riskinin tamamını veya bir kısmını karşılayacak miktarda nakit veya menkul kıymet alınması, üçüncü bir şahıs veya başka bir mali kurumun kullandırılan krediye kefil olması, kredi riskini azaltmak için türev ürün satın alınması, kredi borçlusunun banka nezdindeki mevduat ve alacaklarının bankanın kredi alacağına mahsup edilmesi bu yöntemlerden bazılarıdır.⁹⁴

Basel II, içsel derecelendirme yaklaşımları ile birlikte, standart metotta var olan teminat sınırlaması ortadan kalkmaktadır. Bankalar, temerrüde düşen kredileri için kayıp oranlarını, geçmiş veri setlerini de dikkate alarak tahmin edecek ve söz konusu kayıp oranlarını sermaye yükümlülüklerini hesaplarken kullanacakları formülasyonlara dahil ederek kredi risklerini azaltabileceklerdir. Teminatın risk azaltıcı etkisinin ulusal denetim otoritesine ispat edilmesi halinde, her türlü teminat kredi riskinin hesabında dikkate alınabilecektir.

2.1.2. Piyasa Riski ve Ölçüm Yaklaşımları

Piyasa riski, piyasa fiyatlarındaki hareketlerden dolayı bilanço içi veya dışı pozisyonlarda ortaya çıkabilecek kayıp riski olarak tanımlanır. Bu kapsamdaki riskler; Alım - satım hesaplarında yer alan faiz oranıyla ilişkili araçlar ve hisse senetleri nedeniyle maruz kalınan riskler ve Bankanın maruz kaldığı kur riski ve emtia riskidir.⁹⁵

Piyasa riski, karşı tarafın kredi değerliliğinde hiçbir değişme ile ilgili olmayan fiyat değişiklikleri yüzünden kayıpların olma olasılığı olarak tanımlanır.⁹⁶

⁹³ Zafer, a.g.e., s.41.

⁹⁴ Bektaş, a.g.e., s.65.

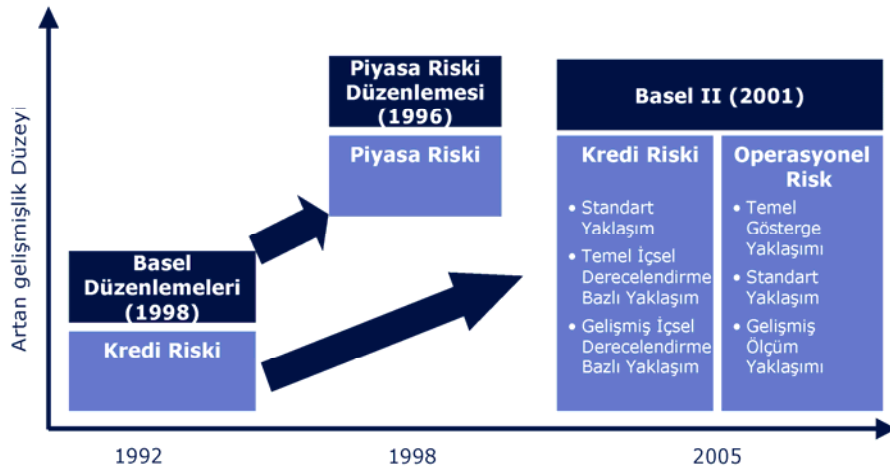
⁹⁵ Sermaye Ölçümü ve Sermaye Standartlarının Uluslararası Düzeyde Uyumlaştırılması, Gözden Geçirilmiş Çerçeve Kapsamlı Versiyon, s.205.

⁹⁶ Avcıbaşı, a.g.e., s.31.

Bankacılık Denetim ve Gözetim Komitesince, Basel II öncesi yürürlüğünü sürdüren Basel I Sermaye Uzlaşısı kapsamına, Ocak 1996 itibariyle Piyasa riski dahil edilmiştir. Sonradan gerçekleşen gelişme ve düzenlemeler sonucu ortaya çıkarılan Basel II Sermaye Uzlaşısı kapsamında, Piyasa Riskine ilişkin farklı bir yaklaşım getirilmemiş olup, piyasa riski ve ölçümüne ilişkin kriterler Basel I’de olduğu gibidir. Piyasa riskinin ölçümüne ilişkin olarak kullanılan yöntemler ve gelişmişlik düzeyleri aşağıdaki gibidir;

Tablo 11
Piyasa Riski Ölçüm Yöntemleri ve Gelişmişlik Düzeyleri

<i>GELİŞMİŞLİK DÜZEYİ</i>	<i>PIYASA RİSKİ</i>
ORTA	<i>Standart Yaklaşım</i>
İLERİ	<i>İçsel Model Yaklaşımı</i> <i>Riske Maruz Değer Yaklaşımı (RMD-VAR)</i>

Grafik 3. Basel'in Gelişimi ile Artan Gelişmişlik Düzeyi

Kaynak: Basel II Gereksinimlerinde Neredeyiz?, a.g.e., s.8.

Yukarıdaki şekilde görüldüğü üzere, Basel Sermaye uzlaşısı, bir süreç içerisinde gelişerek ilerlemiş olup, gelişmişlik düzeyi arttıkça, yeni ortaya çıkan risklerin bertaraf edilmesine yönelik olarak yeni ölçüm teknikleri ilave edilmiştir.

2.1.2.1. Standart Yaklaşım

Standart metoda göre her bir risk kategorisi faiz, kur (altın dahil), hisse senedi için gerekli sermaye gereksinimi ayrı ayrı hesaplanmaktadır. Daha sonra her bir risk kategorisi için ayrı ayrı hesaplanan bu tutarlar toplanarak toplam sermaye gereksinimine ulaşılmaktadır. Standart model, portföy halinde tutulan varlıklar ve yatırım enstrümanları arasındaki korelasyonu dikkate almamaktadır.⁹⁷

BIS bünyesindeki Basel Bankacılık Denetim ve Gözetim Komitesince, Şubat 2001’de yayımlanan yönetmeliğe dayanılarak Piyasa Riski üç ana başlık altında incelenebilir, bunlar;

Kur Riski; Yabancı para cinsinden alacak ve borçların, Türk Lirası karşısında muhtemel değer değişmesinden doğabilecek zarardır. Özellikle Türkiye gibi gelişmekte olan ülkelerde yaşanan sık finansal dalgalanmalar dolayısıyla önemli bir tehdit olup, her döviz cinsi için ayrı ayrı tespit edilir ve netleştirme yapılır.

Hisse Senedi Pozisyon Riski; finansal istikrarsızlık ve dalgalanmalar dolayısıyla, bankalarca, portföyde tutulan hisse senedi pozisyonlarının maruz kalacağı zarar etme olasılığıdır.

Faiz oranı Riski; işletmelerin borçlanmaları üzerinde etkili olan bu risk, faiz oranlarındaki hareketler nedeniyle bankanın alım satıma, satılmaya hazır ve üzerinden faiz taşıyan teminata konu menkul kıymetlerin pozisyonlarına bağlı olarak maruz kalabileceği zarar ihtimalidir.

Bu metoda göre faiz oranı ve hisse senedi risklerinin spesifik risk ve genel piyasa riski olmak üzere iki bileşeni söz konusudur. Spesifik risk, finansal araçları ihraç veya garanti eden ve ödeme yükümlülüğünü üstlenen kuruluşların yönetimlerinden ve mali bünyelerinden kaynaklanabilecek sorunlar nedeniyle meydana gelebilecek zarar riski

⁹⁷ Avcıbaşı, a.g.e., s.31.

olarak tanımlanmaktadır.⁹⁸ Genel piyasa riski ise piyasa faiz oranlarındaki değişiklik nedeniyle karşılaşılabilecek kayıpları ifade etmektedir.⁹⁹

2.1.2.2. İçsel Model Yaklaşımı

Gelecekteki piyasa koşullarının daha rasyonel içeriğe sahip istatistiki yöntemlerle tahmin edilmesi, bankaların finansal risk ölçümlerinde daha başarılı sonuçlar elde edilmesini sağlamıştır. Piyasa riskinin hesaplanmasında içsel modellerin kullanılabilmesi için gözetim otoritesinden, bankaca kullanılan modelin güvenilir, sağlıklı sonuç üretebilen, ilgili piyasa riskini doğru ölçtüğünün onayının alınması gerekmektedir. Piyasa riskinin ölçülmesinde, en yaygın kullanılan yöntem Riske Maruz Değer (RMD – Value at Risk) yöntemi olup BIS tarafından da tavsiye edilmektedir.

Riske maruz değer (Value at Risk - VAT), finansal piyasalarda belli bir güven aralığında, belli bir dönem içinde meydana gelebilecek en yüksek zararı geleceğe dönük bir bakışla, herkesin anlayabileceği bir cinsten -para değeri olarak- ifade eden bir yöntemdir.¹⁰⁰

RMD, bankalara farklı pozisyonlar ve risk faktörlerinden kaynaklanan riskleri bir araya getirebilme ve tek bir değerle ifade edebilme olanağı sunmaktadır. Ayrıca RMD risk faktörleri arasındaki korelasyonu da dikkate almakta, birbirini yok eden, azaltan riskler varsa toplam risk daha az olarak dikkate alınabilmektedir.¹⁰¹ RMD Hesaplama sürecinin parametrelerini aşağıdaki gibi özetleyebiliriz;

Elde tutma süresi, portföydeki kıymetin istendiğinde likit hale getirilmesinin ne kadar süre alacağını ifade etmektedir. Piyasa düzenleyicileri, olumsuz piyasa koşullarında likiditenin düşeceği ve alım-satım faaliyetlerinin zorlaşacağını düşünerek, hesaplamalarda daha uzun bir elde tutma süresini öngörmektedirler. Basel Komitesince bu süre 10 iş günü olarak dikkate alınmaktadır.¹⁰²

⁹⁸ Avcıbaşı, a.g.e., s.32.

⁹⁹ Zafer, a.g.e., s.32.

¹⁰⁰ Aydın, a.g.e., s.7.

¹⁰¹ Avcıbaşı, a.g.e., s.33.

¹⁰² Avcıbaşı, a.g.e., s.33.

Örnekleme periyodu; fiyat değişimlerinin gözleneceği ve buna dayanarak oynaklık ve korelasyonların hesaplanacağı süreçtir. Basel Komitesi örnekleme periyodu için bir yıllık asgari süre öngörmüştür.

Güven aralığı, istatistiki yöntemler kullanılarak hesaplanmakta ve Basel Komitesi, %99 seviyesinde ve tek taraflı güven aralığının kullanılmasını öngörmektedir.

Banka portföyleri tek bir finansal araçtan oluşmamaktadır. Portföy riskinin ölçülmesinde portföyde bulunan varlıklar arasındaki korelasyonların tespit edilmesi gerekir. Farklı finansal varlıklar, aynı olaylara karşı farklı tepkiler verdiği için farklı enstrümanlardan oluşan bir portföyün riski, enstrümanların aralarındaki korelasyonlardan dolayı enstrüman bazında tek tek toplanıp bulunan toplam riskten daha azdır.¹⁰³

Basel Komitesi, bankaların piyasa riskine dayalı sermaye şartlarının hesaplanmasında RMD rakamının kendi başına yeterli olamayacağını düşünmektedir. Bu nedenle, hesaplanan RMD rakamı çarpım faktörü ve modelin performansına yönelik artı çarpım faktörü olarak adlandırılan belli bir katsayı ile çarpılarak bankalarca bulundurulması gerekli sermaye tutarına ulaşmaktadır.¹⁰⁴

RMD'nin hesaplanmasında genel olarak Parametrik Yöntem, Tarihsel Benzetim Yöntemi ve Monte Carlo Simülasyonu yaklaşımlarının benimsendiği görülmektedir.

2.1.3. Operasyonel Risk ve Ölçüm Yaklaşımları

Operasyonel risk, yetersiz veya başarısız dahili süreçler, insanlar ve sistemlerden veya harici olaylardan kaynaklanan kayıp riski olarak tanımlanır. Bu tanım, hukuki riski de içerir, fakat stratejik riski ve isim ve ün riskini içermez.¹⁰⁵ Operasyonel risk; bankanın

¹⁰³ Avcıbaşı, a.g.e., s.34.

¹⁰⁴ Avcıbaşı, a.g.e., s.34.

¹⁰⁵ Sermaye Ölçümü ve Sermaye Standartlarının Uluslararası Düzeyde Uyumlaştırılması, Gözden Geçirilmiş Çerçeve Kapsamlı Versiyon, s.189.

işlemeyen ya da uygun olmayan iç süreçler, insanlar, sistemler ya da dış etkenler nedeniyle ortaya çıkabilecek zarara uğrama riskini, ifade etmektedir.¹⁰⁶

Operasyonel risk, bankaların karşı karşıya kaldığı en eski risk türü olup, bankaların kredi işlemleri veya piyasa pozisyonuyla ilgili karar vermeden önce bu risk türüne maruz kalmaları kaçınılmazdır. Özellikle son yıllarda yaşanan teknolojik gelişmeler, piyasa değişiklikleri, ürün ve hizmetlerdeki değişimler ve beklenmeyen olaylar, bankaların operasyonlarında çeşitli değişikliklere neden olmuş ve operasyonel risk yönetimi, bankaların ve denetim otoritelerinin gündeminde kredi ve piyasa riski dışında ayrı bir disiplin olarak önemini arttırmıştır. Basel I ile Basel II arasındaki en büyük farklılıklardan bir tanesi ise, Basel II sermaye yeterliliği uzlaşısı ile Operasyonel risk, hesaplamalara dahil edilerek daha rasyonel bir sermaye yeterliliği rasyosu elde edilmesi sağlanmıştır.

Operasyonel risk, firmanın operasyonlarındaki diğer risklerle bağlantısı olmayan ve çeşitli etkenlerle ilişkili olarak ortaya çıkan olaylarla ilgilidir. Bu olaylar bilgisayar arızaları, yazılımdaki yanlışlıklar, yanlış kararlardan sistem arızalarına, personelin kasıtlı sahtekârlıklarından hatalı işlemelere, doğal afetlerden üçüncü kişilerin yaptığı hırsızlıklara kadar geniş bir yelpazeyi kapsamaktadır. Genel olarak kredi riski ve piyasa riski dışında kalan tüm riskler olarak tanımlanan operasyonel risk, bankaların faaliyetleri sonucu maruz kaldıkları bir risk türüdür.¹⁰⁷

Komitenin, yasal sermaye amacıyla gerçekleştirilen risk ölçümlerinde yeknesaklığın sağlanması amacıyla detaylı olarak operasyonel risk kayıp olayları konusunda geliştirdiği/benimsediği operasyonel risk kayıp olayları sınıflandırmasını aşağıdaki gibi sıralayabiliriz.¹⁰⁸

- * Banka içi hile ve dolandırıcılık olayları,
- * Banka dışı hile ve dolandırıcılık olayları,
- * İstihdam uygulamaları ve işyeri güvenliği ile ilgili kayıp olayları,

¹⁰⁶ Basel II ve Kobi Çalışma Grubu, s.6.

¹⁰⁷ Avcıbaşı, a.g.e., s.35.

¹⁰⁸ Murat Mazıbaşı, **Operasyonel Riske Basel Yaklaşımı: Risk Verilerine İlişkin Bir Değerlendirme**, Temmuz 2005, BDDK Araştırma Raporları 2005/2, s.4.

- * Müşteriler, ürünler ve iş uygulamalarına ilişkin kayıp olayları,
- * Fiziki varlıklara verilen zararlar ilgili olaylar,
- * Faaliyetlerin durması ve sistem hataları ile ilgili olaylar,
- * İşleme, teslimat ve süreç yönetimine ilişkin kayıp olayları.

Bankaların faaliyet riskleri ile mücadelede en etkili yöntemlerden biri iç kontrol sistemlerini geliştirmeleridir. İç kontrollerin amacı; bir bankanın yönetim kurulunca belirlenen politika ve stratejilerine uygun biçimde, ihtiyati kurallara göre faaliyet göstermesini, işlemlerin uygun otoritelerin onayı alınarak yapılması, varlıkların korunması, yükümlülüklerin kontrol altında tutulmasını sağlamak, hesap ve kayıtların doğruluğunu test etmek ve banka yönetiminin bankanın taşıdığı her türlü riski tanıması, değerlendirmesi ve yönetilmesi için gerekli altyapıyı hazırlamaktır.¹⁰⁹

2.1.3.1. Operasyonel Riske Neden Olan Faktörler

Zimmet, hırsızlık, programlarda ve sistemlerde yapılan sahtekarlıklar ile yetkisiz işlemler, personel hataları, usulsüzlükler, çeşitli iş gücü kesintileri vb. **birey kökenli faktörler** operasyonel riske neden olabilmekte, bireyin bilgi ve deneyim eksikliğinin, aşırı iş yükünün ve motivasyon eksikliğinin giderilmesi ile bu sebepler ortadan kaldırılabilir.

Günümüzdeki hızlı teknolojik gelişmeler, bankalar için ciddi maliyet unsurudur. Banka sisteminin, mevcut teknolojinin gerisinde kalması, sistemin güvenilirliği, kapasitesi gibi **sistemle ilgili aksaklıklar** operasyonel risk kaynaklarını oluşturmaktadır.

Maruz kalınacak risklerin tam olarak algılanamaması veya tanımlanamamış olması, iç kontrol sistemlerinin yanlış geliştirilmesi veya doğru geliştirilmiş olsa bile yanlış uygulanması gibi **sürece dayalı aksaklıklar** operasyonel riski artırır.

Sahtekârlık, soygun, dolandırıcılık ile doğal afet, terör, savaş gibi felaketler, mevzuatlarda yapılan değişiklikler, yasal ve politik riskler, tedarikçilere ilişkilerden kaynaklanan riskler gibi **dışsal faktörler** operasyonel riskin artmasına neden olmaktadır.

¹⁰⁹ Atan, a.g.e., s.32.

2.1.3.2. Operasyonel Risk Ölçüm Yöntemleri

Basel II ile uygulamaya alınan operasyonel riske ilişkin mevcut olan dört risk ölçüm yöntemi ve bunlara ilişkin gelişmişlik düzeylerini aşağıdaki tablo ve şekil yardımıyla görmek mümkündür;

Tablo 12
Operasyonel Risk Ölçüm Yöntemleri ve Gelişmişlik Düzeyleri

GELİŞMİŞLİK DÜZEYİ	OPERASYONEL RİSK ÖLÇÜM YÖNTEMLERİ
BASİT	Temel Gösterge Yaklaşımı (Basic Indicator Approach-BIA)
ORTA	Standart Yaklaşım (Standardized Approach)
	Alternatif Standart Yaklaşım (Alternative Standardized Approach
İLERİ	İleri Ölçüm Yaklaşımları (Advanced Measurement Approach-AMA)

Şekil 5: Operasyonel Risk Ölçüm Yaklaşımları ve Gelişmişlik Seviyeleri

Kaynak: Basel II Gereksinimlerinde Neredeyiz?, a.g.e., s.23.

Operasyonel riskin ölçülmesinde asıl sorun, operasyonel risklerin makul ölçüde sayısallaştırılmasına imkan sağlayan ölçüm metotlarının belirlenmesidir. Temel Gösterge Yaklaşımı'nda (Basic Indicator Approach) ve son zamanlarda bütün iş alanları için Standartlaştırılmış Yaklaşım'da (Standardized Approach), brüt gelir (gross income)

gösterge olarak kullanılmaktadır. Böylece sermaye gerekleri, gelirin belirli bir yüzdesi (yaklaşık % 17-20) şeklinde hesaplanmaktadır. Burada bahsedilen iki yaklaşım arasındaki fark; ikinci yaklaşımda yüzdenin her bir iş alanı için farklı olmasında yatmaktadır.¹¹⁰

Karmaşık yapıli finansal kurumlar için İleri Düzeyde Ölçüm Yaklaşımları (Advanced Measurement Approaches); İçsel Ölçüm Yaklaşımı, Puan Kartı Yaklaşımı ve Zarar Dağılımı Yaklaşımı olmak üzere üç metot ortaya konulmuştur.¹¹¹

2.1.3.2.1. Temel Gösterge Yaklaşımı

Temel Gösterge Yaklaşımı, bankanın bütün faaliyetleri için tek bir gösterge kullanarak, operasyonel riski karşılamak üzere gerekli sermaye tahsisini tespit etmektedir.¹¹² Temel Gösterge Yaklaşımını kullanan bankalar, operasyonel risk için, pozitif yıllık brüt gelirin sabit bir yüzdesinin son üç yıl içindeki ortalamasına eşit tutarda sermaye bulundurulmalıdır. Yıllık brüt gelirin eksi veya sıfır olduğu herhangi bir yılla ilgili rakamlar, bu ortalamanın hesaplanmasında hem pay hem de paydanın dışında tutulmalıdır.¹¹³ Dokümanda brüt gelir, net faiz geliri ile net faiz dışı gelirin toplamı olarak tanımlanmıştır. Bu değerlerden, tüm karşılıklar, yatırım amaçlı tutulan menkul kıymet satış karları/zararları, taşeronlara yapılan ödemeleri içeren işletme giderleri, olağanüstü kalemler ve sigorta gelirleri gibi faaliyet dışı gelir gider kalemleri çıkarılacaktır.¹¹⁴

Temel Gösterge Yaklaşımı, brüt gelirin belirli bir katsayı (α) ile çarpılması sonucu ayrılması gereken sermayenin hesaplanmasıdır.¹¹⁵ Bu yaklaşımda, bankanın bütün faaliyetleri için “brüt gelir” tek gösterge olarak belirlenmiş olup, temel göstergenin belirli bir oranı tutarında operasyonel riske yönelik sermaye yükümlülüğü hesaplanmaktadır. Bu oran, $\alpha = \%15$ düzeyindedir. Temel Gösterge Yaklaşımı, bankalar arasında yaygın olarak kullanılan ve uygulaması oldukça kolay bir yaklaşım olmasına karşın risk yönetim

¹¹⁰ Yaşar Salcı, “Basel II, Derecelendirme Sistemi ve Türkiye’de Kobiler Üzerine bir Uygulama”, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2007, s.34-35.

¹¹¹ Salcı, a.g.e., s.35.

¹¹² Kaşif Dağ, “Türk Bankacılığında Basel II Kriterleri Çerçevesinde Risk Yönetimi”, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Projesi), Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2008, s.31.

¹¹³ Sermaye Ölçümü ve Sermaye Standartlarının Uluslararası Düzeyde Uyumlaştırılması, Gözden Geçirilmiş Çerçeve Kapsamlı Versiyon, s.190.

¹¹⁴ Dağ, a.g.e., s.31.

¹¹⁵ Nurgül Chambers, Atilla Çifter, “Operasyonel Risk Yönetimi’nde Zarar Dağılımları ile Gelişmiş Ölçüm Yaklaşımı Uygulaması”, *Doğuş Üniversitesi Dergisi*, Sayı:8 (2), 2007, s.144.

sistemleri açısından bankalar arasında bir fark gözetmediğinden gelişmiş bankalar tarafından tercih edilmemektedir.¹¹⁶

Brüt gelir'in (gross income) kullanımının pek mantıklı olmadığı son derece açıktır. Bu hesaplama metodu, bir finansal kurumun zarar ettiği yıllarda veya yapısal olarak kar edemeyecek olan bankalarda (örneğin kalkınma bankalarında) mantıklı sonuç vermemektedir.¹¹⁷

2.1.3.2.2. Standart Yaklaşım

Temel Gösterge Yaklaşımından daha karmaşık bir nitelik arz eden Standart Yaklaşım, banka faaliyetlerini 8 adet standardize edilmiş faaliyet alanına ayırmakta, ayrılan bu alanlara ilişkin bankanın faaliyet büyüklük ve hacmini yansıtacak farklı göstergeler tanımlanmaktadır. İlgili faaliyet alanları/iş kolları ve göstergeleri aşağıdaki gibidir;

Tablo 13
Standart Yaklaşım İş Kolu, Genel Gösterge ve (β) Katsayıları

İş kolu	Genel Gösterge	Beta (β)
Kurumsal Finansman	Brüt Gelir	[18%]
Alım-Satım Faaliyetleri	Brüt Gelir	[18%]
Bireysel Bankacılık	Yıllık Ortalama Aktifler	[12%]
Ticari Bankacılık	Yıllık Ortalama Aktifler	[15%]
Ödeme ve Takas	Yıllık Takas Sonuçları	[18%]
Aracılık ve Saklama Hizmetleri	Brüt Gelir	[15%]
Varlık Yönetimi	Yönetim Altındaki Toplam Fonlar	[12%]
Bireysel Aracılık Hizmetleri	Brüt Gelir	[12%]

Kaynak: Dağ, a.g.e., s.32.

Bu alanlarda bankanın faaliyetinin büyüklüğü ve hacmini yansıtan genel bir β katsayısı kullanılmaktadır. β katsayısı, 8 faaliyet kolu için gerekli sermaye gereksinimi ile brüt gelir düzeyinin ilişkilendirildiği sabit bir oranı ifade etmektedir. Yukarıda

¹¹⁶ Avcıbaşı, a.g.e., s.37.

¹¹⁷ Salcı, a.g.e., s.35.

sıralanan faaliyet kollarının brüt gelir tutarları, belirlenmiş β katsayıları ile çarpılmakta ve çıkan sonuçlar toplanarak operasyonel riske yönelik sermaye yükümlülüğü hesaplanmaktadır.¹¹⁸

Toplam sermaye gereksinimi, her yıl için her bir faaliyet kolu üzerinden elde edilen yasal sermaye gereksiniminin toplamının 3 yıllık ortalaması olarak hesaplanmaktadır. Bununla birlikte, bir yıldaki tüm faaliyet kollarının toplam sermaye gereksinimi negatifse, pay bölümüne o yıl için sıfır alınmaktadır. Bir faaliyet kolu için negatif sermaye gereksinimi oluşması halinde, bu negatif tutar diğer faaliyet kollarındaki pozitif tutarlardan düşebilecektir.¹¹⁹

Standart yaklaşımın temel gösterge yaklaşımından farkı, dikkate alınan brüt gelirin, 8 gelir grubuna göre değerlendirilmesi ve tek katsayı yerine (α) her bir gelir grubu için farklı katsayı (β) kullanılmasıdır.¹²⁰

2.1.3.2.3. Alternatif Standart Yaklaşım (ASY)

Ulusal denetim otoritesinin tercihine bağlı olarak, denetim otoritesi, bir bankanın bu alternatif yaklaşımın örneğin risklerin mükerrer sayımını engellemek yoluyla daha gelişmiş bir temel yarattığı konusunda kendisini ikna etmesi kayıt ve şartıyla, o bankanın Alternatif Standart Yaklaşımı (ASY) uygulamasına izin verebilir. Bir bankanın, ASY'yi kullanma iznini aldıktan sonra, denetim otoritesinden tekrar izin almadan yeniden Standart Yaklaşımına dönmesine izin verilmez. Büyük piyasalarda faaliyet gösteren ve risklerini çeşitlendirmiş bulunan büyük bankaların ASY'yi kullanması öngörülmemektedir.¹²¹

ASY'de, operasyonel risk yasal sermaye miktarı/yöntemi, iki faaliyet kolu (perakende bankacılık ve ticari bankacılık) dışında, Standart Yaklaşımın aynısıdır. Bu istisnai faaliyet kollarında, maruz kalınan risk göstergesi olarak brüt gelirin yerine krediler ve avanslar - bir 'm' sabit faktörüyle çarpılmak suretiyle¹²² - kullanılır.¹²³

¹¹⁸ Avcıbaşı, a.g.e., s.38.

¹¹⁹ Dağ, a.g.e., s.32-33.

¹²⁰ Avcıbaşı, a.g.e., s.38.

¹²¹ Sermaye Ölçümü ve Sermaye Standartlarının Uluslararası Düzeyde Uyumlaştırılması (Yeni Basel Sermaye Uzlaşısı) Gözden Geçirilmiş Düzenleme, Basel Bankacılık Denetim Komitesi, Haziran 2004, s.192.

¹²² "m= 0,035"

Toplam sermaye bulundurma yükümlülüğü ise, sekiz faaliyet koluna ilişkin hesaplanan sermaye bulundurma yükümlülüklerinin toplamı alınarak hesaplanmaktadır.

2.1.3.2.4. İleri Ölçüm Yaklaşımları

Gelişmiş Ölçüm Yaklaşımları, bankanın belirli kantitatif ve kalitatif kriterlerin kullanıldığı iç risk ölçüm sistemi ve bununla bağlantılı kayıp/zarar verisi kullanıldığından riske en duyarlı yöntemleri içermektedir. Dolayısıyla daha rasyonel sonuçlar elde edildiğinden diğer yöntemlere kıyasla daha az sermaye gereksinimini göstermektedir. Bankaların, gelişmiş ölçüm yaklaşımlarını kullanabilmesi için, kurum içi risk yönetimi ve çeşitli yasal düzenlemeler ile ilgili ulusal denetim otoritesince belirlenen standartları sağlaması gerekmektedir.

İleri ölçüm yaklaşımı kapsamında; standart yaklaşımda belirtilen 8 faaliyet kolu için 7 adet kayıp türü belirlenmiştir. Bu kayıp türleri ;¹²⁴ Kurum içi dolandırıcılık, Kurum dışı dolandırıcılık, Çalışma güvenliği, Müşteriler, ürünler, iş uygulamaları, Fiziksel varlıkların zarar görmesi, İş sürekliliğindeki aksamalar, Ulaştırma ve süreç yönetimidir.

Basel Komitesi, bankaları özellikle gelişmiş yaklaşımı kullanarak sermaye karşılıklarını hesaplamaları için teşvik etmektedir. Gelişmiş ölçüm teknikleri ile amaçlanan, gelecek bir yıl içinde beklenmeyen kayıpların %99,9 güven aralığında ölçülerek sermaye yeterliliğinin belirlenmesidir. Basel komitesince önerilen 4 ayrı gelişmiş ölçüm yaklaşımları şunlardır; İçsel Ölçüm Yaklaşımı (Internal Measurement Approach), Kayıp Dağılımı Yaklaşımı (Loss Distribution Approach), Skorkart Yaklaşımı (Scorecard Approach), Senaryo Analizi Yaklaşımı (Scenario Analysis Approach).¹²⁵

2.2. SERMAYE YETERLİLİĞİNİN DENETİMİ

İkinci yapısal blokta, bir yanda banka toplam risklere karşı sermaye yeterliliğini değerlendirmekte, diğer yanda ise düzenleyici otorite bankanın risk

¹²³ Sermaye Ölçümü ve Sermaye Standartlarının Uluslararası Düzeyde Uyumlaştırılması (Yeni Basel Sermaye Uzlaşısı) Gözden Geçirilmiş Düzenleme, s.192.

¹²⁴ Ayhan Yüksel; **Yeni Basel Sermaye Yeterliliği Uzlaşısı (Basel-II)**, BDDK Araştırma Dairesi, 2004, s.66.

¹²⁵ Dağ, a.g.e., s.33.

değerlendirmesini gözden geçirerek, birinci yapısal blokta hesaplanan sermayenin ötesinde daha fazla sermayeye gerek olup olmadığını belirlemektedir. Bankanın, birinci yapısal blokta kullandığı yaklaşımların doğasına ve karmaşıklığına uygun bir risk değerlendirmesini gerçekleştirmesi, ikinci yapısal bloğa tam uyum açısından oldukça önemlidir.¹²⁶ İkinci yapısal blokta önemli olan bir başka husus da Birinci Yapısal Blok altında dikkate alınmayan risklerin (bankacılık defterindeki faiz riski, yoğunlaşma riski, likidite riski vb.) İkinci Yapısal Bloкта ele alınmasıdır. Gözetim otoriteleri bu risklerin iyi yönetilip yönetilemediğini ve bankaların bu riskler için yeterli sermaye ayırıp ayırmadığını değerlendirmekle yükümlüdür.¹²⁷

Yayınlanan bu yeni uzlaşıda, ikinci yapısal blok olan Sermaye Yeterliliğinin denetimi ile bankalar taşıdıkları bütün riskleri karşılayabilecek yeterlilikte sermayeye sahip olmaları, bankalarca daha ileri yönetim teknikleri geliştirilerek kullanmaları hedeflenmektedir. Gözetim otoritesi bu süreçte; bankaların riske karşılık gelen sermaye ihtiyacının tespit sürecine gerekirse müdahalede bulunabilecektir. Bu tarz müdahale ve benzeri karşılıklı etkileşimler sonucu banka ile gözetim otoritesi arasındaki diyalog gelişecek, yetersizlik veya noksanlığın tespiti halinde risklerin azaltılması veya sermayenin yeniden yeterli düzeye getirilmesine yönelik kararlar alınabilecektir.

Çerçeveye göre, denetimcilerin, bir bankanın genel sermaye yeterliliğini değerlendirmeleri esnasında; Bankanın risk üstlenme isteği, Bankanın risk yönetimi konusundaki geçmiş sicili, Bankanın faaliyet gösterdiği piyasaların niteliği, Banka gelirlerinin kalitesi, güvenilirliği ve oynaklığı, Sağlam değerlendirme ve muhasebe standartlarına bağlı kalma, Bankanın faaliyetlerini çeşitlendirmesi gibi faktörleri ele almaları gerekmektedir.¹²⁸

Basel II düzenlemelerinin ikinci yapısal bloğu olan “Sermaye Yeterliliğinin Denetimi” dört temel prensibin uygulanması ile sağlanmaktadır. Bu prensipleri izleyen konu olarak inceleyelim.

¹²⁶ Yayla, Türker Kaya, a.g.e., s.11.

¹²⁷ Avcıbaşı, a.g.e., s.41.

¹²⁸ Ebru Tuncer, “Basel II Sadece Yeni Bir Sermaye Yeterlilik Oranı Hesaplama Yöntemi Değildir” **Aktive Dergisi**, 2006, No:47, s.17.

2.2.1. Prensip I: Sermaye Yeterliliği Değerlendirme Sistemi

Bankalar, taşıdıkları risklerle orantılı sermaye yeterliliğine sahip olup olmadıklarını tespit edebilecekleri bir değerlendirme sistemine ve mevcut sermaye yeterliliğinin korunarak sürekliliğinin sağlanacağı bir stratejiye sahip olmalıdır.

Hedeflenen içsel sermaye yeterlilik düzeyinin, karşı karşıya olunan risk düzeyiyle ve ekonomik koşullarla tutarlı olduğu, sağlam temellere dayandığı gerektiğinde bankalarca açıklanabilmelidir.

Bu prensibin uygulamaya konulabilmesi için, bankanın risk ölçüm tekniklerinin var olan tüm riskleri ölçebilecek gelişmişlikte olması gerekmektedir. Sermayenin riskli varlıklarla doğru bir şekilde ilişkilendirilmesi, iç denetim ve bankanın diğer birimlerinin entegrasyonu açısından önem arz etmektedir.¹²⁹

Bankaların, içsel sermaye değerlendirme sürecinin temel özellikleri şunlardan oluşmaktadır;¹³⁰ Yönetim kurulunun ve üst düzey yönetiminin gözetimi ve denetimi, Sağlam ve güvenilir sermaye değerlendirmesi, Risklerin kapsamlı bir şekilde değerlendirilmesi, İzleme ve raporlama, İç kontrol sistemi tarafından kontrolden geçirilmesi.

Banka, risk yönetimi sürecinin doğruluğunu, tamlığını ve uygunluğunu sağlamak amacıyla bu süreçleri düzenli olarak incelemelidir. Gözden geçirilecek alanlar şunları içermelidir: Bankanın sermaye değerlendirme sürecinin bankanın faaliyetlerinin doğası, kapsamı ve karmaşıklığına uygunluğu, Büyük risk tutarlarının ve risk yoğunlaşmalarının tanımlanması, Bankanın değerlendirme sürecinin girdisini oluşturan verilerin doğruluğu ve tamlığını, Değerlendirme sürecinde kullanılan senaryoların geçerli ve uygun olup olmadığı, Stres testleri ile varsayımların ve girdilerin analizi.¹³¹

2.2.2. Prensip II: Denetim Otoritesinin Değerlendirmesi

Denetim otoriteleri, bankaların kendi içsel sermaye yeterliliği değerlendirmeleri ve stratejileri ile birlikte yasal sermaye yeterliliğini izleme ve

¹²⁹ Avcıbaşı, a.g.e., s.42.

¹³⁰ Dağ, a.g.e., s.36.

¹³¹ Dağ, a.g.e., s.37-38.

sağlama kabiliyetlerini de incelemeli ve değerlendirmelidir. Denetim otoritesi bu süreçten tatmin edici sonuç elde edemediğinde gerekli tedbirleri almalıdır.¹³²

Gerek ulusal gerekse uluslararası sistemde bankalar, önemli bir yer tutmaktadır. Son dönemde sektörel olarak bankacılıkta yaşanan sorunların hızla ülke ve hatta global finansal krizlere dönüşmesi, bankaların denetimi ve gerekli tedbirlerin alınmasına ilişkin önemini bir kez daha gözler önüne sermiştir. Gözetim ve denetim otoritelerince, bankaların mevcut sermaye yeterliliği değerlendirme sistemleri ile mevcut stratejileri sürekli incelenmeli, dahili sistem yeterli bulunmaz ise gerekli tedbirlerin alınarak, yeterli düzeye ulaşılması sağlanmalıdır. Ayrıca bankaların, yönetim bilgilendirme sisteminin kalitesi ile banka yönetimince yeni ortaya çıkan yada değişen risklere karşı aldığı tedbirler de denetim otoritesince dikkate alınmalıdır.

Denetim otoriteleri, bankanın sermaye yeterliliği, risk pozisyonu, ortaya çıkan sermaye seviyesi ve tutulan sermayenin niteliği konularındaki değerlendirmelerine ilişkin süreci düzenli olarak incelemeli; ayrıca bankanın içsel sermaye yeterliliği değerlendirme sürecinin sağlamlık ve güvenilirlik seviyesini ele almalıdır. İncelemeler, bankanın risk yönetiminin ve kontrollerinin niteliği üzerine yönelmeli ve denetim otoritesinin, banka yönetimi gibi bir fonksiyonda bulunması ile sonuçlanmamalıdır.

Düzenli aralıklarla, yerinde inceleme ve soruşturmalar, uzaktan izleme ve değerlendirmeler, banka yönetimi ile görüşmeler, bağımsız denetçilerin çalışmalarının değerlendirilmesi ve raporlanması şeklindeki çalışmaların kombinasyonları şeklinde inceleme programları oluşturulabilir.

2.2.3. Prensip III: Denetim Otoritesinin Yaptırım Gücü

Denetim otoritesi, bankaların asgari sermaye yeterliliği düzeyinde faaliyet göstermelerini istemenin yanı sıra çeşitli sebeplerle gerektiğinde minimum sermayenin üzerinde sermaye ile faaliyetlerini sürdürmelerini talep edebilmeli ve bunu sağlayacak güce de sahip olabilmelidir. Resmi otorite, hedef rasyo belirlemesi, asgari düzeyin üzerinde sermaye sınıflarının tanımlanması (iyi sermayelendirilmiş, yeterli düzeyde

¹³² Sermaye Ölçümü ve Sermaye Standartlarının Uluslararası Düzeyde Uyumlaştırılması, Gözden Geçirilmiş Çerçeve Kapsamlı Versiyon, s.271.

sermayelendirilmiş gibi) vb. teknikler kullanarak sermayenin asgari düzeyin üzerinde tutulmasını sağlayabilir.

Denetim otoriteleri, bankaları, asgari sermaye yükümlülüğünün üzerinde sermaye ile faaliyette bulunma hususunda ikna ve teşvik etmelidir. Minimum sermaye yükümlülüğünün üzerinde bir sermaye ile çalışılması; yüksek kredi değerliliğine ulaşılmasını, faaliyet türü yada hacmindeki değişikliklerin neden olacağı dalgalanmalardan korunmayı, herhangi bir sebeple anlık sermaye ihtiyacının giderilmesinde katlanılacak yüksek maliyetlerden korunmayı mümkün kılacaktır.

2.2.4. Prensip IV: Denetim Otoritesinin Erken Müdahale Kabiliyeti

Bu prensip, bankaların, sermayelerinin, sahip olduğu risk profilleri doğrultusunda belirlenen asgari düzeyin altına düşmesini engellemek amacıyla denetim otoritesince, erken müdahalede bulunabilmesini ve bankalardan hızlı düzeltici tedbirlerin alınmasını isteyebilmesine ilişkindir.

Denetim otoriteleri, sayılan prensipler doğrultusunda, bankaların gerekli yükümlülükleri yerine getirmediklerine ilişkin kaygı taşımaları halinde; Bankanın izleme yoğunluğunun artırılması, Temettü ödemelerinin kısıtlanması, Bankadan sermaye yeterliliğini eski haline getirme (restore etme) planı hazırlamasını ve uygulamasını talep etme, Bankadan acilen sermaye artırımına gitmesini isteme gibi tedbirler alabilir.

2.3. PİYASA DİSİPLİNİ

Üçüncü yapısal blok, öncesindeki minimum sermaye yeterliliği (birinci yapısal blok) ve denetim otoritesinin inceleme sürecinin (ikinci yapısal blok) tamamlayıcı unsuru olup, bankaların mali durumları, maruz kalınan risk profili, sermaye yapılarına ilişkin açıklanacak nicel ve nitel bilgilerin, kamuoyuna hangi şekil, kapsam ve sıklıkla yapılacağına dair esaslar ile yapılan düzenleme ve müdahalelerin yanısıra piyasa disiplini ve şeffaflığa da dikkat çekilmektedir. Finansal kurumlar arasında sağlıklı karşılaştırma yapılabilmesi için tutarlı ve anlaşılır bir kamuya açıklama politikasına sahip olmak gerekir.

III. Dayanakta belirtilen açıklamalar istisnai durumlar dışında 6 aylık periyotlarda kamuya açıklanmalıdır. Genel bir özet sağlayan, bankanın risk yönetim amaç ve politikaları ile ilgili raporlama sistemleri ve tanımlamalar konularındaki niteliksel açıklamalar, yıllık olarak da yapılabilecektir. Yüksek risk duyarlılığının tespit edilmesi, sermaye piyasalarında daha sık raporlama eğilimi durumlarında büyük bankalar sermaye yeterlilik rasyosunu ve bileşenlerini 3'er aylık dönemlerde açıklamalıdır.¹³³

Piyasa disiplini yapısal bloğu bağlamında açıklanması gereken konular; Genel niteliksel açıklamalar, Genel niceliksel açıklamalar, Sermayeye ilişkin açıklamalar, Sermaye yeterliliğine ilişkin açıklamalar, Risk miktarı ve değerlendirmesi, Kredi riski açıklamaları, Piyasa riski açıklamaları, Operasyonel risk açıklamaları, Sermaye katılımları için açıklamalar, Bankacılık faaliyetlerine ilişkin faiz oranı riski açıklamaları şeklinde sıralanabilir.¹³⁴

Denetim otoriteleri, bu bilgilerin kamuya gerektiği gibi açıklanmasını sağlamakla görevlendirilmiş olmasına karşın bu husus genellikle gelişmiş piyasalarda öngörülen amaca hizmet etmektedir. Bu işlemlerden beklenen faydanın elde edilmesi için tüm kurallara uyulan, ulusal ve uluslararası piyasalara ihtiyaç vardır. Ancak ülkemiz gibi gelişmekte olan ülkelerde istenen sonuçların alınmasında aksaklıklar yaşanabilmektedir. Denetim otoritesince, uygulanan yaptırım mekanizmaları ülkeler arasında farklılık göstermesine karşın, banka yönetimleriyle diyalog kurulması suretiyle ahlaki iknadan bankanın uyarılmasına, bankaya para cezası verilmesine kadar çeşitli yaptırımlar uygulanabilmektedir.

Piyasa disiplini, piyasa aktörlerinin bilgiyi analiz ederek, gerek kendi menfaatlerini gerekse yatırımcıların menfaatlerini koruma adına, bilgiye anında tepki vermesi esasına dayanır. Bilgiye tepki veren aktörler banka ortakları, mudiler, diğer kreditorler olabileceği gibi, denetim otoriteleri veya derecelendirme kuruluşları, gözetim görevi gören diğer kurumlar da olabilir. Mudiler, yatırımcılar ve kreditorler, aşırı risk alan bankalara karşı tepkilerini daha yüksek faiz, daha kısa vade ve ilave teminat talep ederek,

¹³³ Bektaş, a.g.e., s.77-78.

¹³⁴ Dağ, a.g.e., s.41.

mevduatlarını çekerek veya borsada bu bankaların hisselerine ilgi göstermeyerek doğrudan disiplin oluşturlar. Bu şekilde gösterilen tepki, piyasa gösterge fiyatlarına hemen yansıtacağından hisseleri değer kaybeden veya yüksek maliyetle borçlanan finansal kuruluşlar, denetim ve gözetim otoriteleri tarafından yakından denetim ve izleme kapsamına alınmak suretiyle gerekli tedbirler uygulanarak veya derecelendirme kuruluşlarınca kredi notu düşürülerek, ikincil tepkiyle karşılaşılır ve böylece dolaylı disiplin gerçekleşir.¹³⁵

Şeffaflık eksikliği ve etkin olmayan gözetim ve denetim sistemi, bankaların sorunlu kredileri kamuoyuna yanlış açıklamalarına, resmi kayıtlarındaki gerçek sermayelerini farklı göstermelerine, kayıt ve raporlama tekniklerinde hile yapmalarına, vadeli işlemler ve türev piyasalarında yaptıkları işlemlerin risklerinin yanlış belirlenmesine yol açarak bankacılık sisteminde istikrarı tehdit edebilirler.¹³⁶

Türkiye’de son yaşanan bankacılık krizlerinde kamuoyuna bilgilerin çarpıtılarak verildiği, resmi kayıtların dışına çıkılarak mevzuata aykırı işlem yapıldığı, kamu otoritesinin banka bilgilerine ulaşmasının engellendiği en iyi örneklerden biri de İmar Bankası örneğidir. İmar Bankasının kamuya olan finansal maliyetinin artmasında; bankanın yeterli gözetim ve denetimden geçirilmemesi, buna bağlı olarak kamuoyuna doğru, zamanında, uluslararası standartlara uygun, karşılaştırılabilir ve güvenli bilgi sağlayan mekanizmaların olmamasının etkili olduğu söylenebilir.¹³⁷

¹³⁵ Bektaş, a.g.e., s.78.

¹³⁶ Avcıbaşı, a.g.e., s.46.

¹³⁷ Avcıbaşı, a.g.e., s.47.

3. BASEL II VE KOBİ'LERE İLİŞKİN HÜKÜMLERİ

3.1. KOBİ TANIMLAMASININ ÖNEMİ VE KULLANILAN ÇEŞİTLİ TANIMLAR

Küçük ve Orta Ölçekli İşletmelerin (KOBİ), ülke ekonomileri için vazgeçilmez bir unsur olduğu, ekonomik canlanma, yapısal değişim ve teknolojik yeniliklere uyum konusundaki önemli rolleri bilinmektedir. KOBİ'ler kitle üretiminin elverişli olmadığı ve üretim biriminin veya satış miktarının çok küçük olduğu sektörlerde en etkin işletme biçimidir. Ülkelerin kalkınma seviyesi ve sektörler arasındaki farklılıklar nedeniyle KOBİ tanımlamaları, ülkeden ülkeye, sektörden sektöre hatta bölgeden bölgeye bile değişmektedir. Farklı kaynaklarda yer alan tanımlara göre; KOBİ'ler, “bağımsız bir kişi tarafından işletilen, sahip olunan ve üretim yaptığı alanda baskın (lider) konumunda bulunmayan ve kredi, personel, stok seviyeleri, üretim, servis, pazarlama ve satış gibi kritik kararların firmada görevli uzmanların yardımı olmaksızın bir veya iki kişi tarafından alındığı işletmeler”, “İşletmelerin aynı anda hem sahibi hem de yöneticisi durumunda olan, çevresinin dışına çıkmamış, lokal faaliyetlerde bulunan, yalnızca özkaynakları ile finanse edilmiş işletmeler” olarak tanımlanmaktadır.¹³⁸ KOBİ'lerin esnek üretim sistemleri ile değişen pazar ve talep koşullarına kolayca uyabilmeleri ve dinamizmi ekonominin krizlere dayanma gücünü arttırmaktadır. Önceleri daha çok istihdamı artırma yolunda önemli görülüp destek verilen KOBİ'ler, 1990'lı yıllardan itibaren üretim sürecinde, satış arttırmada ve yönetim yapısında yeniliklere katkıda bulunacak, canlı, dinamik nitelikli işletmelerin doğuşunu ve gelişmesini sağlayıcı bir ortam yaratmaya yönelik hükümet politikalarıyla desteklenir hale gelmişlerdir.¹³⁹

KOBİ'lerin toplam işletmeler içindeki payları dünya genelinde %95'in üzerindedir. Bu oran Fransa'da %99,9 iken, İngiltere'de %96, Japonya'da %99,4, Türkiye'de ise %98,8'dir. KOBİ'lerde istihdam oranına bakıldığında Japonya'da %81,4, Hindistan'da %63,2, Fransa'da %49,4, Türkiye'de %45,6'dır. KOBİ'lerin üretim payı dünya genelinde %55'i geçememektedir. Üretimdeki payları Almanya'da %49, Hindistan'da %50, İngiltere'de %25, Fransa'da %54, Türkiye'de %37,7'dir.

¹³⁸ Nevin Yörük ve Ünsal Ban, **Kobi'lerin Finansman Sorunları ve Finansman Sorunlarının Kaynaklarının Belirlenmesine Yönelik Uygulama**, Ankara: Gazi Kitabevi, 2003, s.4.

¹³⁹ İsmet Mucuk, **Modern İşletmecilik**, 13.Basım, İstanbul: Türkmen Kitabevi, 2001, s.115.

KOBİ'lerin yatırım payı Almanya'da %44, Hindistan'da 27,8, Japonya'da %40, İngiltere'de %29,5, Fransa'da %45, Türkiye'de %6,5'dir. KOBİ'lerin ihracattaki payları ise %50 seviyelerine ulaşamamıştır. Bu oran Almanya'da %31, Hindistan'da %40, Japonya'da %38, İngiltere'de %22,2, Fransa'da %23, Türkiye'de %8'lerde kalmıştır¹⁴⁰

Ülkelerin farklı kalkınma düzeyleri, farklı sanayileşme seviyeleri ve sektörler arasındaki farklılıklar, kullanılan üretim tekniklerinden, işkollarına ve pazar hacimlerine kadar çok değişik ölçeklere sahip olmaları, KOBİ tanımlamasıyla ilgili gerek bilim adamları ve araştırmacılar gerekse kamu hizmetleri uygulayıcılarının, ortak zeminde buluşmalarını, fikir birliği sağlamalarını güçleştirmektedir. Bu durum yalnızca Türkiye'de değil, diğer dünya ülkeleri içinde geçerlidir.

KOBİ tanımları için, ilgili standardizasyon ölçütlerinde fikir birliğine varılması, tanım karmaşasını bir nebze de olsa çözüme kavuşturacaktır. KOBİ tanımlamasında kullanılan ölçütler çok farklı şekillerde karşımıza çıkıyor olsa da, genellikle Nicel Ölçütler (Özsermaye, satış gelirleri, personel sayısı, mevcut kapasite büyüklüğü, varlık toplamı, ihracat gelirleri, kar hacmi, piyasa payı, enerji kullanım miktarı, ödenen vergi tutarı vb gibi) ve Nitel Ölçütler (yönetim şekli, yerel pazara yönelik olma, sermayenin büyük kısmının işletme sahibince karşılanması vb. gibi) olarak iki ana gruba ayrılabilir.

KOBİ tanımı için; çalışan sayısı, satış miktarı, sermayelerinin miktarı ve yapısı, mülkiyeti, faaliyet alanı ve üretim yönetimi gibi sınıflandırma yöntemleri arasında en çok tercih edilen yöntem istihdam edilen kişi sayısı olmuştur. Ayrıca, satış hasılatları ve sermaye mülkiyetinin türü de ek tanımlama ölçütleri olarak kullanılmaktadır.¹⁴¹

İşletme ölçeği için tanımlama yapmanın oldukça pratik nedenleri bulunmaktadır. Devlet desteği alabilmek, kredi avantajlarından yararlanabilmek, ilgili danışmanlık kuruluşlarından destek alabilmek ve sözleşmeler yapabilmek için firma

¹⁴⁰ Bihder Güngör Ak; "Kurumsallaşma Sürecinde Basel II Ölçütleri ve Kobi'ler İçin Önemi"; **I. Uluslararası Sempozyumu: Kobi'ler ve Basel II Bildiriler Kitabı**, İzmir; İzmir Ekonomi Üniversitesi Yayın No:21 2008, s.196.

¹⁴¹ Sadi Uzunoğlu, Sudi Apak ve Ali Faruk Açıkgöz, **AB Müzakere Sürecinde KOBİ'lerin Korunması ve Uyum Stratejileri**, İstanbul, İstanbul Ticaret Odası Yayınları, 2005, s.31.

ölçeğinin belirlenmesi gerekmektedir. Bununla birlikte her tür işletmenin geliştirilmesi ve desteklenmesine yönelik politikaların belirlenmesinde de tanımlamalar büyük kolaylık sağlayacaktır.¹⁴² Ancak standart bir KOBİ tanımının bulunmaması, genel ekonomi bünyesinde yer alan KOBİ'lerin envanterinin yapılamamasına sebep olması dolayısıyla KOBİ statüsündeki işletmelere sunulan fonlar ve kredilerin tespiti ve doğru kullanılıp kullanılmadıklarının kontrolünün yapılmasını güçleştirmektedir.

3.1.1. Türkiye’de Kullanılan Çeşitli KOBİ Tanımlamaları

Basel II kriterleri gündeme gelmeden önce ülkemizde KOBİ'lerin en yaygın tanımlamalardan biri Hazine Müsteşarlığı’nca yapılmıştır. Buna göre, imalat sanayinde faaliyette bulunan ve yasal defter kayıtlarında arsa ve bina hariç, makine ve teçhizat, tesis, taşıt araç ve gereçleri, demirbaşlar vb. toplamının net tutarı 400 bin TL’yi aşmayan;

- 1-9 işçi çalıştıran işletmeler çok küçük ölçekli,
- 10-49 işçi çalıştıran işletmeler küçük ölçekli,
- 50-250 işçi çalıştıran işletmeler orta ölçekli işletmeler olarak kabul edilmektedir.¹⁴³

Dış Ticaret Müsteşarlığı tanımına göre KOBİ'ler; imalat sanayinde faaliyet gösteren, 1-200 işçi çalıştıran, gerçek usulde defter tutan, arsa ve bina hariç sabit sermaye tutarı bilanço net değeri itibariyle 2 milyon ABD doları karşılığı TL’yi aşmayan işletmelerdir.¹⁴⁴

Sanayi ve Ticaret Bakanlığı tarafından çıkarılan ve 18.11.2005 tarih 2005/9617 sayılı Resmi Gazete ile yayımlanan Küçük ve Orta Büyüklükteki İşletmelerin Tanımı, Nitelikleri ve Sınıflandırılması Hakkında Yönetmelik’te belirtilen KOBİ tanımı, küçük ve orta büyüklükteki işletmeleri ilgilendiren mevzuatın uygulanmasında dikkate alınacaktır. Ancak KOBİ'lere yönelik destek sağlayan kuruluşlar, bu yönetmelikte belirtilen sınırları aşmamak kaydıyla, kendi sektör ve büyüklük önceliklerini

¹⁴² Adnan Çelik ve Tahir Akgemci, **Girişimcilik Kültürü ve KOBİ'ler**, 2.Basım, Ankara, Gazi Kitabevi, 2007, s.107.

¹⁴³ **Basel II Uygulamaları ve Kobi'ler**, Bandırma İktisadi Araştırmalar Enstitüsü, Yayın No: BK – 3 / 2007, Mayıs 2007, s.26.

¹⁴⁴ **Risk Yönetimi ve Basel II'nin Kobi'lere Etkileri**, Yayın No: 228, Türkiye Bankalar Birliği, Eylül 2004, s.5.

belirleyebileceklerdir. Bu Yönetmeliğin yürürlüğe girmesi ile birlikte, ülkemizde kısmen de olsa KOBİ tanımı konusunda yeknesaklık sağlanabilecektir. İlgili Yönetmelik Madde 4.b ile, “Küçük ve Orta Büyüklükteki İşletmeler (KOBİ); 250 kişiden az yıllık çalışan istihdam eden ve yıllık net satış hasılatı ya da mali bilançosu 25 milyon TL’yi aşmayan ve bu Yönetmelikte mikro işletme, küçük işletme ve orta büyüklükteki işletme olarak sınıflandırılan ve kısaca “KOBİ” olarak adlandırılan ekonomik birimleri ifade eder” şeklinde tanımlanmaktadır.¹⁴⁵ Tanımlamayı aşağıdaki tablo yardımıyla da görebiliriz.

Tablo 14
KOBİ Sınıflandırmaları

İşletme Tipi	Çalışan Sayısı	Yıllık Net Satış Hasılatı Yada Mali Bilançosu
Mikro İşletme	10 kişiden az	≤ 1 milyon TL
Küçük İşletme	50 kişiden az	≤ 5 milyon TL
Orta İşletme	250 kişiden az	≤ 25 milyon TL

Ülkemizde kabul gören diğer KOBİ tanımlamaları ve bunların diğer kurum ve kuruluş tanımlamaları ile benzer ve farklılıklarını aşağıdaki tablo aracılığıyla görebiliriz;

Tablo 15
Ülkemizdeki KOBİ Tanımlamaları

KURUM	SEKTÖR	ÇALIŞAN SAYISI	SABİT YATIRIM TUTARI	GRUP İLİŞKİSİ
KOSGEB	İmalat Sanayi	≤ 150 kişi		
Halk Bankası	İmalat Sanayi	≤ 250 kişi	< 1.500.000 YTL	
Eximbank	İmalat Sanayi	≤ 200 kişi	< 2.000.000 \$	
Hazine Müsteşarlığı	İmalat Sanayi, Tarım, Turizm, Sağlık, Eğitim, Madencilik, Yazılım, Geliştirme	≤ 250 kişi	< 950.000 YTL	< %25
Dış Ticaret Müsteşarlığı	İmalat Sanayi	< 200 kişi	< 2.000.000 \$	
Devlet İstatistik Enstitüsü (DİE)		< 100 kişi		
Devlet Planlama Teşkilatı (DPT)		< 100 kişi		
Kredi Garanti Fonu		< 250 kişi		

Kaynak: Ahmet Dilek, Basel-II’nin Kobi Kredileri Üzerine Etkileri, (Yayınlanmamış Master Tezi), Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2007, s.4.

¹⁴⁵ Basel II’nin KOBİ’lere Etkileri, s.22.

3.1.2. Çeşitli Ülke ve Uluslararası Kuruluşlara Ait KOBİ Tanımlamaları

3.1.2.1. Amerika Birleşik Devletleri (ABD)'nde KOBİ Tanımlaması

ABD’de, KOBİ’ler için geçerli resmi bir tanımlama bulunmamaktadır. 1953 tarihli Küçük İşletme Kanunu, küçük işletmeyi, sahipliği ve yönetimi bağımsız, faaliyet gösterdiği alanda hakimiyet gücü bulunmayan işletme olarak tanımlamaktadır. ABD Küçük İşletme Teşkilatı (SBA, Small Business Administration), sektörel olarak işletmelerin satış tutarı ve istihdam edilen işçi sayısına göre KOBİ tanımları yapmaktadır.¹⁴⁶ ABD’de küçük işletmelere her türlü bilgi ve finansman desteği veren federal bir kuruluş olan SBA Büyüklük Standartları Bürosu tanımlamasına göre küçük işletme kriterleri şöyledir;¹⁴⁷

Tablo 16
ABD’de KOBİ Sınıflandırması

SEKTÖR	ÇALIŞAN KİŞİ SAYISI	YILLIK SATIŞ TUTARI
İmalat Sanayi -Küçük Boy İşletme -Orta Boy İşletme	1-499 500-1499	2,5 Milyon Dolar’dan az 2,5 Milyon Dolar-21,5 Milyon Dolar
Toptan Ticaret -Küçük Boy İşletme -Orta Boy İşletme	1-49 49-499	7 Milyon Dolar’dan az 7-25 Milyon Dolar
Perakende Ticaret ve Hizmet İşletmeleri -Küçük Boy İşletme -Orta Boy İşletme	- - -	3 Milyon Dolar’dan az 3 milyon Dolar-13 Milyon Dolar
Tarım İşletmeleri -Küçük Boy İşletme -Orta Boy İşletme	- - -	0,5 Milyon Dolar’dan az 0,5 Milyon Dolar-9 Milyon Dolar

Kaynak: Çelik ve Akgemci, a.g.e., s.120.

3.1.2.2. İngiltere’de KOBİ Tanımı

İngiltere’de Küçük ve Orta Boy İşletmelerin resmi bir tanımı mevcut değildir. Diğer ülkelerde olduğu gibi imalat sanayinde KOBİ’ler, çalışan kişi sayısı ile tanımlanmaktadır. Nitel ölçü olarak ise; işletmenin sermaye piyasasındaki mevcudiyeti göz önüne alınmaktadır. Küçük işletmeler araştırma komitesi tarafından sektörlere göre

¹⁴⁶ Basel II’nin KOBİ’lere Etkileri, s.19.

¹⁴⁷ Çelik, Akgemci, a.g.e., s.120.

yapılmış küçük işletme tanımları aşağıdaki tabloda görülmektedir.¹⁴⁸

Tablo 17
İngiltere’de Sektörlere Göre KOBİ Tanımlaması

SEKTÖR	KÜÇÜK BOY İŞLETME TANIMI
İmalat Sanayi	250 işgörenden az
İnşaat	25 işgörenden az
Madencilik	25 işgörenden az
Perakende Ticaret	Yıllık Satış Cirosu 50 bin Pound’dan az
Toptan Ticaret	Yıllık Satış Cirosu 200 bin Pound’dan az

Kaynak : Tahir Akgemci, “Kobi’lerin Temel Sorunları ve Sağlanan Destekler”, İstanbul: KOSGEB, 2001, s.11.

3.1.2.3. Avrupa Birliği (AB)’nde KOBİ Tanımı

Avrupa Birliği üyeleri arasında KOBİ tanımına ilişkin bir birlik sağlamak amacıyla Avrupa Birliği Komisyonu tarafından 1996 yılından başlayarak bir takım girişimler yapılmış ve 1996 yılında ortak bir KOBİ tanımı oluşturulmuştur. 06.05.2003 Tarihinde Avrupa Birliği Komisyonu ekonomik gelişmeleri de dikkate alarak, söz konusu tanımı revize etmiş ve yeni tanım 01.01.2005’ten itibaren geçerli olmak üzere uygulanmaya başlanmıştır.¹⁴⁹ Avrupa Birliği mevzuatında benimsenen tanımda ise; 250’den daha az çalışanı olma, yıllık cirosunun 50 milyon €’dan az olması, yıl sonu bilanço aktif büyüklüğü tutarının 43 milyon €’dan az olması ve KOBİ’nin bir veya bir kaç büyük şirkete ait yani grup firması olmaması kriterleri kullanılmaktadır.¹⁵⁰

3.1.2.4. Almanya’da KOBİ Tanımı

Çeşitli sanayilere ve çalışan kişi sayısına/yıllık satış tutarına bağlı olarak yapılan tanımlama AB’ye uyum açısından değiştirilmiştir. Bunun sonucunda oluşturulan KOBİ tanımı şöyledir; 1-49 işçi çalıştıran işletmeler küçük, 50-249 işçi çalıştıran işletmeler orta ölçekte işletmelerdir.¹⁵¹

¹⁴⁸ Tahir Akgemci, “Kobi’lerin Temel Sorunları ve Sağlanan Destekler”, İstanbul: KOSGEB, 2001, s.11.

¹⁴⁹ Çağrı Selim Vural, “Kobi’lerin Sermaye Piyasasından Fon Temin Etmesi”, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Marmara Üniversitesi Bankacılık ve Sigortacılık Enstitüsü, 2007, s.5.

¹⁵⁰ Ahmet Dilek, “Basel II’nin Kobi Kredileri Üzerine Etkileri”, (Yayınlanmamış Master Tezi), Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2007, s.3.

¹⁵¹ İdil Özlem Koç, **Türk Kobileri Bugünü ve Geleceği**, İstanbul, Arıkan Yayınları, 2008, s.13.

3.1.2.5. Avrupa Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Teşkilatı'nın (OECD)

KOBİ Tanımı

Avrupa Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Teşkilatı'nın (OECD) KOBİ tanımına göre 20'den az işçi çalıştıran işletmeler “çok küçük”, 20-99 arasında işçi çalıştıran işletmeler “küçük”, 100-199 arasında işçi çalıştıran işletmeler “orta ölçekli işletme” olarak kabul edilmektedir.¹⁵²

3.1.2.6. Japonya'da KOBİ Tanımı

Japonya'da Küçük ve Orta Boy İşletmeler tanımlanırken, çalışan işgören sayısı ve sermaye miktarı dikkate alınmıştır. Ölçeğe göre daha ayrıntılı bir tanımda, imalat sanayi sektöründe 5'den az işgören çalıştıran işletmeler mikro, 20'den az işgören çalıştıran işletmeler çok küçük, 20 ile 299 işgören çalıştıran işletmeler ise Küçük ve Orta Boy İşletme olarak kabul edilmektedir. İmalat sanayindeki Küçük ve Orta Boy İşletmelerin sermayesi, 100 Milyon Yen'den fazla olmamaktadır.¹⁵³

3.1.2.7. Kore'de KOBİ Tanımı

Bir firmadaki çalışan sayısının 300 kişiyi geçmediği durumlarda bu firma genel olarak KOBİ olarak nitelendirilmekle birlikte KOBİ Çerçeve Kanunu'nun 2.maddesindeki sınıflandırmaya esas alınan kriterler aşağıdaki tabloda belirtilmiştir;¹⁵⁴

Tablo 18
Kore'de KOBİ Tanımı

Endüstri	KOBİ'ler		Küçük Ölçekli İşletmeler
	İşçi Sayısı	Sermaye	İşçi Sayısı
İmalat	300 ve daha az	8 milyar won ve daha az	50 ve daha az
Ulaşım, İnşaat, Madencilik	300 ve daha az	3 milyar won ve daha az	50 ve daha az
Büyük Ölçekli Toptan Satışlar	300 ve daha az	30 milyar won ve daha az	10 ve daha az
Toptan Satışlar, Diğer Hizmetler	100 ve daha az	10 milyar won ve daha az	10 ve daha az

Kaynak: Büyür Atıcı, a.g.e., s.41.

¹⁵² Basel II'nin KOBİ'lere Etkileri, s.19.

¹⁵³ Akgemci, a.g.e., s.12.

¹⁵⁴ Gonca Büyür Atıcı, “Küçük ve Orta Ölçekli İşletmelerin (Kobi'lerin) Ekonomik Gelişime Etkileri, Finansman Kaynakları ve Kobi'lerin Büyümesini Sağlayan Faktörlere İlişkin Bir Araştırma” (Yayınlanmamış Doktora Tezi), İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2006, s.41.

3.1.2.8. Kanada’da KOBİ Tanımı

Kanada Bankacılar Birliği (Canadian Banker’s Association) bir firmayı, o firmanın almaya hak kazandığı kredi miktarına göre sınıflandırmaktadır. Bu kredi miktarının 250.000 Kanada doları’ndan az olması durumunda, firma KOBİ olarak değerlendirilmektedir.¹⁵⁵

Kanada İhracatı Geliştirme Kurumu (Canadian Export Development Corporation), firmaların yapmış olduğu yıllık ihracat miktarlarını dikkate alarak değerlendirme yapmaktadır. Yıllık ihracatı 1 milyon Kanada doları’nın altında olan firmalar, KOBİ veya gelişim aşamasındaki firmalar olarak nitelendirilmektedir.¹⁵⁶

Kanada Sanayi Kurumu (Canadian Industry Institution), firmaları çalışan sayısına göre sınıflandırmaktadır. İmalat sektöründe 100 kişiden daha az çalışanı olan yapılanmalar küçük ölçekli işletme kategorisinde yer almaktadır. Hizmet sektöründe 50 kişiden daha az çalışanı olan yapılanmalar da aynı sınıfta değerlendirilmektedir. Bu ölçütün üzerinde ve 500 çalışanın altında istihdam sağlayan kuruluşlar ise orta ölçekli işletme statüsünde yer almaktadır. Diğer bir deyişle, Kanada Sanayi Kurumu’na göre, 500 çalışanın altında istihdam sağlayan kuruluşlar KOBİ olarak değerlendirilmektedir. Kurum, 5 çalışanın altındaki KOBİ’leri özel bir sınıflandırma içerisinde incelemekte ve bu firmaları mikro ölçekli işletme olarak nitelendirmektedir.¹⁵⁷

3.1.3. Basel II Standartlarına Göre KOBİ Tanımlaması

Basel II sermaye yeterlilik düzenlemesi gereğince KOBİ tanımı, 7 Şubat 1996 tarihli Avrupa Birliği Konseyi Kararı ile düzenlenmiş KOBİ tanımlamasına uyumlu olarak yıllık satış hasılatı esasına göre belirlenmiştir.¹⁵⁸ Toplam yıllık satış tutarı 50 Milyon Euro’nun üzerinde olan firmalar “Kurumsal” olarak nitelendirilmekte, 50 Milyon Euro Satış tutarının altındaki firmalar ise “KOBİ (SME - Small and Medium Sized Enterprise)” olarak nitelendirilmektedir. Bir bankacılık grubuna ait kredisi (nakit+nakit olmayan) 1 milyon Euro düzeyinin altında kalan KOBİ’ler “Perakende

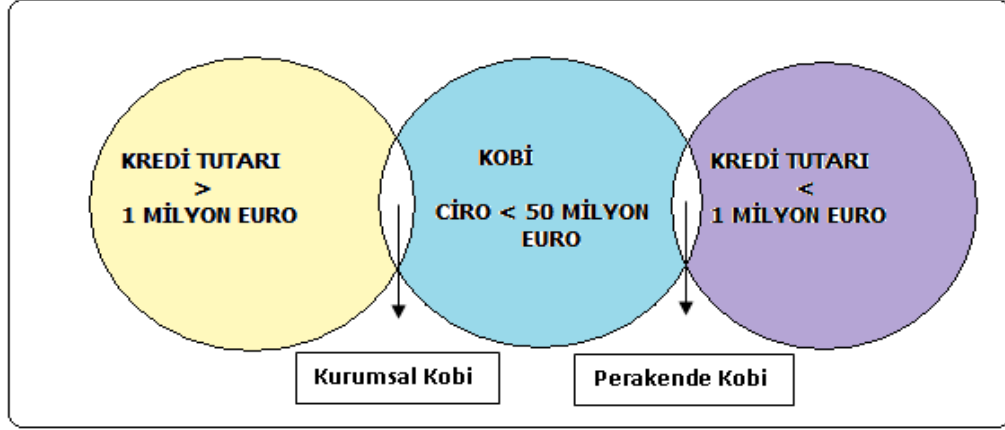
¹⁵⁵ Büyür Atıcı, a.g.e., s.118.

¹⁵⁶ Büyür Atıcı, a.g.e., s.118.

¹⁵⁷ Büyür Atıcı, a.g.e., s.119.

¹⁵⁸ Basel II’nin KOBİ’lere Etkileri, s.19.

KOBİ”, bu tutarı aşanlar ise “Kurumsal KOBİ” tanımlamasına sahiptirler. Aşağıdaki şekil yardımıyla kıyaslamalar yapılabilir;

Şekil 6: KOBİ Tanımlaması

3.2. PERAKENDE KOBİ VE KURUMSAL KOBİ AYRIMI VE NİTELİKLERİ

Bu başlık altında ele alınan konu “3.1.3. Basel II Standartlarına Göre KOBİ Tanımlaması” başlığı altında yer alan açıklamaların devamı niteliğinde olup, ilgili açıklamalarının kısaca kıyaslamasını aşağıdaki tabloda görmek mümkündür;

Tablo 19
KOBİ Sınıflandırması

Kredi Tutarı (KT)	Yıllık Satış Cirosu (C)	Sınıflandırma
KT > 1.000.000.- EURO	C > 50.000.000.- EURO	Kurumsal
KT > 1.000.000.- EURO	C < 50.000.000.- EURO	Kurumsal-(KOBİ)
KT < 1.000.000.- EURO	C > 50.000.000.- EURO	Kurumsal
KT < 1.000.000.- EURO	C < 50.000.000.- EURO	Perakende-(KOBİ)

Bir bankada, perakende portföyü içinde değerlendirilen bir firma toplam kullandığı kredi tutarına (1 milyon Euro) bağlı olarak başka bir bankada kurumsal portföy içerisinde değerlendirilebilecektir.

Firmalar kredi ihtiyaçlarını çeşitli bankalara bölüp, 1.000.000.€’nun altında dilimler halinde kullanarak, perakende KOBİ sınıfına dahil olarak avantaj yakalayabilmektedir. Örneğin cirosu 50.000.000.€’nun altında kalan ve 3.000.000.€

kredi ihtiyacı olan bir firmanın derecelendirme notu yüksek bir risk ağırlığına sahipse ihtiyacı olan krediyi çeşitli bankalara bölerek, 1.000.000.€'nun altında dilimler halinde kullanarak, perakende KOBİ (cirosu 50.000.000.€'nin altı, riski 1.000.000.€'dan düşük) sınıfına dahil olabilmektedir. Perakende KOBİ sınıfına giren firma %75 risk ağırlığı ile değerlendirilerek daha uygun maliyetlerle borçlanma imkanı bulabilecektir. Ancak ihtiyacı olan krediyi tek bir bankadan karşılamış olsaydı, kurumsal KOBİ sınıfına dahil olacaktı. Kurumsal KOBİ sınıfına dahil olan firmanın derecelendirme notu kötü olduğu için daha yüksek risk ağırlığı ile değerlendirilecek ve daha yüksek fon maliyetlerine katlanmak zorunda kalacaktı. Oysaki standart yöntemde perakende KOBİ kredileri % 75 risk ağırlığı ile değerlendirildiği ve ilk aşamada da standart yöntemin kullanılması söz konusu olduğu için riskliliğinin farkında olan firmalar kredi maliyetlerini bu tür yöntemlerle düşürme yolları bulacaklardır.¹⁵⁹

Standart yaklaşımla kredi riskinin tespiti esas alındığında, perakende KOBİ niteliğine sahip firmalar, standart olarak kabul edilen % 75 risk ağırlığına sahip olduğu kabul edilirken, kurumsal KOBİ ve kurumsal niteliğe sahip olan şirketler, çeşitli dış derecelendirme kuruluşlarınca verilen derecelendirme notları dikkate alınarak risk ağırlığı tespit edilecektir. Derecelendirme notuna sahip olmayan firmalar %100 risk ağırlığına tabi tutulacaktır. Dolayısıyla riskliliği %100'den daha yüksek olan firmalar(örneğin %150), %100 risk ağırlığına tabi olmak için derecelendirme notu almaktan kaçınabilirler.

Kurumsal KOBİ'lerin risk ağırlığının belirlenmesinde bir diğer unsur ise, Ülke Risk Ağırlığıdır. Dışsal derecelendirmeye tabi tutulmamış kurumsal firmaların, risk ağırlığı %100 kabul edilecek ve ülke risk ağırlığından daha iyi olmayacaktır. Derecelendirmeye tabi tutulmuş firmaların derecelendirme notu, ülke risk ağırlığından daha düşük olabilir.

Birbirleriyle bağlı olduğu düşünülen küçük işletmeler veya şahıslar tek bir işletme olarak kabul edilir ve portföydeki bu tarz firmalara verilen nakit ve gayri nakdi

¹⁵⁹ Yılmaz, a.g.e., s.10-11.

kredi miktarının perakende kredi portföyünün %0,2'sini geçmemesi şartı aranır.¹⁶⁰

KOBİ'ler, toplam işletmelerin %99,89'unu, toplam istihdamın %61,1'ini, toplam sermaye yatırımlarının %56,5'ini, toplam üretimin %37,7'sini oluşturmaktadır. Buna rağmen, yarattıkları katma değer %34 düzeyinde kalmıştır. KOBİ'ler Türkiye ekonomisinde sayısal anlamda büyük yer tutmakla beraber yeterli katma değer yaratamamaktadır. İstihdama olan katkıları, yatırımlardan aldıkları pay, ihracat ve GSMH'ye olan katkıları oldukça düşük kalmaktadır. Ancak, ekonomide sayısal olarak kapladıkları alan göz önüne alındığında KOBİ'lere ve gelişimlerine etki eden her türlü etkenin doğrudan ülke ekonomisini etkilediği de ortaya çıkmaktadır.¹⁶¹

3.3. İŞLETMELERİN FİNANSMAN ALTERNATİFLERİNİN BASEL II ÇERÇEVESİNDE İNCELENMESİ

KOBİ'ler; tahsilâta karşılaşılan güçlüklerle bağlı nakit sıkıntısını giderebilmek, işletme sermayesi ihtiyacını karşılamak, teknolojik yeniliklere ayak uydurabilmek ve yeni yatırımlar yapabilmek için finansman kaynaklarına ihtiyaç duymaktadır.¹⁶² T. Halk Bankası tarafından yapılan araştırmada, Türkiye'de KOBİ'lerin %88'inin dış kaynak kullandığı, %12'sinin ise kredi talep etmediği tespit edilmiştir. Finansman kaynaklarının %71'inin banka kredisi kalan kısmının ise ortaklardan avans (%10) ve yakın çevreden (%19) sağlandığı görülmektedir. İşletmelerin kredi kullanmama nedenlerine bakıldığında; en önemli sorunun % 40'lık bir oranla teminat şartlarının ağır ve formalitenin fazla olması oluşturmakta, bunu % 33 ile kredi faizinin yüksek olması, %23 ile özsermayenin yeterli olması, % 4 ile kredi vadesinin kısa olması izlemektedir.¹⁶³

KOBİ'lerin toplam kredilerden aldıkları pay Türkiye'de % 4, ABD'de % 42.7, Japonya'da % 50, G. Kore'de % 47, Singapur'da % 27 olarak belirtilmektedir. Bugün için bu oran Avrupa Birliği ülkelerinde % 30, Hindistan'da % 50, Japonya da % 38,

¹⁶⁰ Basel II Uygulamaları ve Kobi'ler, s.27.

¹⁶¹ C.Coşkun Küçüközmen, H.Dilek Oğuz, "Basel II'ye Geçiş Sürecinde Kobi'lerin Finansman Sorunları: Konya İli Örneği"; **I. Uluslararası Sempozyumu: Kobi'ler ve Basel II Bildiriler Kitabı**, İzmir; İzmir Ekonomi Üniversitesi Yayın No: 21, 2008, s.41.

¹⁶² Hatice Biçen Yılmaz, Emel Selimoğlu, "Bursa İlinde Faaliyet Gösteren Kobilerin Basel II'ye Geçiş Sürecinde Yaşayabilecekleri Zorluklar ve Çözüm Önerileri", **I. Uluslararası Sempozyumu: Kobi'ler ve Basel II Bildiriler Kitabı**, İzmir; İzmir Ekonomi Üniversitesi Yayın No: 21, 2008, s.126.

¹⁶³ Küçüközmen, Oğuz, a.g.e., s.41.

ABD’de % 32 düzeyindedir.¹⁶⁴ KOSGEB’in 40.000 işletmeyi kapsayan araştırmasına göre KOBİ’lerin %30,48’i kredi kullanmaktadır. Bu nedenle, KOBİ’lerin risk sermayesi, iş melekleri, Factoring, finansal kiralama (leasing) ve sermaye piyasaları gibi alternatif finansman yöntemlerinden yararlanmaları gerekmektedir. Ancak KOBİ’lerin çoğunun bu konularda yeterli bilgi, kapasite ve altyapıya sahip olmadıkları belirlenmiştir. Bu sorunların yanı sıra, KOBİ’lerin kayıt dışı olarak nitelenen alanlarda faaliyet göstermeleri de birçok finansal imkâna erişmelerinin önünde engel teşkil etmektedir. Basel II KOBİ’lerin kayıt içine alınmaları ve finansal imkanlara erişebilmeleri konusunda bir fırsat sağlayacaktır.¹⁶⁵

Reel sektör işletmelerinin, bankalardan kredi kullanılmasıyla ilgili olarak; garanti ve teminatlarda ortaya çıkan engeller, çeşitli formalitelerin fazlalığı, uygulanan kredi faizlerinin yüksek ve vadelerinin kısa olması gibi çeşitli engeller işletmeleri alternatif finansman kaynakları bulmaya yöneltmiştir. Uygulanan çeşitli alternatif finansman tekniklerinden bazıları aşağıda açıklanmıştır;

3.3.1. Ticari Krediler (Satıcı Kredileri)

Gerek yeni kurulacak girişimlerin gerekse de kurulu olan işletmelerin finansman kaynakları arasında satıcı kredileri oldukça önemli bir yere sahiptir. Satıcı kredileri, herhangi bir ödeme olmaksızın, satıcının malı teslim etmesi ve alıcıya ödeme için belirli bir süre tanınması sonucunda oluşur ve işletmeler arasındaki ticari ilişkileri güçlendirir. İşletmeler üretim ya da satış için satın aldıkları varlıkların finansmanında bu kredilerden yararlanabilmektedirler. Özellikle, fon sağlama kapasitesi sınırlı olan küçük ölçekli işletmelerin finansman yapılarının oluşumunda, satıcı kredilerinin toplam kaynaklar içerisindeki payı %50’lere ulaşabilmektedir.¹⁶⁶

Ticari krediler, kolaylıkla sağlanabilmeleri, esnek olmaları, elde edilmesinde daha az formaliteye tabi olunması ve olağandışı durumlarda borç yenilemesi yada vade uzatımının kolay olması vb. gibi önemli üstünlükler sağlarken; likiditesi düşük

¹⁶⁴ Mehmet Başar, “Finansal Sorunlar Çıkarmazında Kobilere ve Basel II Süreci”; **I. Uluslararası Sempozyumu: Kobi’ler ve Basel II Bildiriler Kitabı**, İzmir; İzmir Ekonomi Üniversitesi Yayın No:21, 2008, s.58.

¹⁶⁵ Küçüközmen, Oğuz; a.g.e., s. 42.

¹⁶⁶ Tamer Müftüoğlu, Yılmaz Ürper, Mehmet Başar, B.Tuğberk Tosunoğlu, “**Girişimcilik**”, 1.Baskı, Eskişehir: T.C. Anadolu Üniversitesi Yayın No:1567, Ekim 2004, s.72.

işletmelere satış yapan firmaların, yüksek fiyat uygulayarak kredi maliyetini yükseltmeleri ve bu kredi türünün kolay kullanılabilir olması, firmaları aşırı borçlanmayla yüz yüze bırakma gibi sakıncaları da mevcuttur.

3.3.2. Girişim (Risk) Sermayesi

Risk sermayesi, profesyoneller tarafından oluşturulan bir fondur. Genç, dinamik, hızlı büyüme ve yüksek karlılık potansiyeli olan projelere yatırım yapar. Şirketlerin başlangıç sermayeleri için iyi bir kaynaktır.¹⁶⁷ Elllerinde büyük miktarda fon fazlası bulunan yatırımcıların, gelişme potansiyeli yüksek olan küçük ve orta ölçekli işletmelerin (KOBİ) oluşumu ve faaliyete geçmesi için yaptığı orta ve uzun vadeli bir yatırım modeli olarak tanımlanmaktadır.¹⁶⁸ Temel yatırım aracı hisse senedi ve türevi menkul kıymetlerdir. Risk sermayesi yatırımdan getiri elde edilmesi 5 ile 10 yıl arası bir süreci gerektirmektedir. Risk sermayedarı yatırım yapılan firmaya, gerektiğinde yönetim ve organizasyon desteği sağlayarak yatırımın gelişimini kontrol edebilmekte bu şekilde yatırımın riskinin ve geri dönüş süresinin azaltılmasını amaçlamaktadır. Uluslararası uygulamalarda risk sermayedarları tarafından hedeflenen yatırım getirisi en az %30-%35 oranındadır.¹⁶⁹

Risk sermayesi şirketlerinin amacı, belirli bir karlılık seviyesine ulaşmasının ardından yatırım yapılan işletmelerin hisselerini satmak, bağlı tutulan fonları ve beklenen karları likit hale dönüştürmektir. Bunun için, yatırım yapılan şirketin piyasada belli bir büyüklüğe ulaşması gereklidir. Risk sermayesi şirketinin yatırımdan çıkması; şirket hisselerinin halka satılması, işletmenin tümünün satılması, şirketinin hisselerinin yatırımcı şirket veya üçüncü kişiler tarafından satın alınması şeklinde olabilmektedir. Risk sermayesi yatırımı sonucu elde edilecek karın %80'i fon sahibine, %20'si risk sermayesi şirketine kalmaktadır.¹⁷⁰

Risk sermayesi konusunda faaliyet gösteren şirketler; Türkven, Soros, Ata Invest, Fiba Invest, AIG, İlab, Lehman Brothers, Intel, Bilgi Grubu, Merrill Lynch,

¹⁶⁷ Arif Uğur, **Kobiler İçin Alternatif Finansman Yöntemleri**, Ankara: Sinemis Yayınları, 2006, s.90.

¹⁶⁸ Müftüoğlu, Ürper, Başar, Tosunoğlu, a.g.e., s.73.

¹⁶⁹ Büyür Atıcı, a.g.e., s.60.

¹⁷⁰ Büyür Atıcı, a.g.e., s.61.

Commercial Capital, PDF, Sparks Asset Management olarak sıralanabilir.¹⁷¹

Risk sermayesi özkaynak benzeri bir kaynak olduğundan KOBİ'ye, yabancı kaynaklarda olduğu gibi zorunlu bir ödeme getirmemektedir. Ayrıca, kar ve zarara katılmayı göze alan risk sermayedarı sermaye katkıları karşılığında garanti, kefalet ve ipotek de aramamaktadırlar. Bu tür teminatların istenmemesi, özellikle teminat gösterecek yeterli varlığı olmayan KOBİ'lere önemli bir imkan sağlamaktadır. Risk sermayedarının aldığı garanti, girişimcinin yetenekleri ve girişimin gelişme projesinin kar potansiyelinden ibarettir. Diğer bir ifadeyle, risk sermayedarlarının yatırım yaparken güvencesi, desteklediği yeni ve küçük işletmenin teknolojik yeniliği sayesinde büyümesinden elde edeceği sermaye kazancıdır.¹⁷²

KOBİ'lerin ya da sermaye bulamamış fakat projesi olan kişilerin veya işletmelerin, yatırımlarının gerçeğe dönüştürülmesi için gerekli finansman ihtiyaçlarının çözümünde kullanılan bu finansman modeli, özellikle gelişmiş ülkelerde yani ABD, AB ve Japonya gibi ileri teknoloji yatırımları olan ülkelerde başarılı şekilde uygulanmaktadır.¹⁷³

3.3.3. Factoring

Factoring kredili satış yapan işletmelerin, bu satışları nedeniyle doğmuş ve doğacak alacak haklarını factor adı verilen bir aracı kuruma temlik etmeleri, factor'ün de belirli bir oranda komisyon karşılığında satıcı işletmeye ön ödeme de bulunması, alacaklarla ilgili her türlü tahsilat işlerini yürütmesi ve alıcı firma borcunu ödeyemediği takdirde factor'ün tüm ticari riski üstlenmesi gibi işlemleri bulunan kısa vadeli bir finansman tekniğidir. Factor anlaşma karşılığı aşağıdaki hizmetleri sunmaktadır;¹⁷⁴

- Peşin ödeme yaparak, bütün alacakları satın alır,
- Alacakları tahsil eder,

¹⁷¹ Büyür Atıcı, a.g.e., s.63.

¹⁷² Sezer Korkmaz, "Küçük ve Orta Ölçekli İşletmelerin Pazarlama ve Finansman Sorunlarının Çözümünde Risk Sermayesinin Kullanılabilirliği Üzerine Araştırma", **Gazi Üniversitesi Ticaret ve Turizm Eğitim Fakültesi Dergisi**, Sayı:2, 2003, s.245.

¹⁷³ Sema Ay, "Risk Sermayesi ve Kobi'lerin Finansmanında Risk Sermayesinin Önemi", **Paradoks Ekonomi, Sosyoloji ve Politika Dergisi**, Sayı 2, Temmuz 2008, s.3.

¹⁷⁴ Semih Büker, Doğan Bayar, "**Finansal Yönetim**" 5.Baskı, Eskişehir; T.C. Anadolu Üniversitesi Yayınları No:875, 2001, s.258.

- Alacaklara ilişkin muhasebe ve defter kayıtlarını tutar,
- Borçluyla ilgili bilgileri toplar ve değerler,
- Zararları üstlenir.

Factoring, küçük ve orta boy firmalara 90-180 gün arasında kısa vadeli finansman olanağı sağlayan uygun bir finansman yoludur. Çünkü bu firmalar büyük ve organize firmalar gibi finansman sorunlarını kolay çözemezler. Kredi bulmakta zorlanırlar. Özellikle ihracatta iyi bir müşteri potansiyeli sağlayan firmaların üretimi, belli bir kaliteyi tutturarak artırabilmeleri için güçlü finansman desteğine ihtiyaçları vardır. Böyle bir durumda en güçlü finansman ise hiç şüphesiz satış hâsılatlarını nakde dönüştürmektir. Böylece büyüme satışlarla finanse edilmiş olacaktır.¹⁷⁵ Genel olarak, işletmelere factoring masrafları, satışların %0,5'i ile %3'ü arasında değişmektedir.¹⁷⁶

3.3.4. Forfaiting

Forfaiting, vadeli mal ve hizmet ihracından doğan ve belirli bir ödeme planına bağlı olarak tahsil edilecek olan alacakların, daha önce bu hakkı elinde bulunduranlara rücu hakkı olmaksızın, bir banka veya bu alanda uzmanlaşmış kurum tarafından kayıtsız şartsız olarak satın alınarak iskonto edilmesidir.¹⁷⁷

Uzun vadeli ve kredili ithalat-ihracat işlemlerine yönelik bir finans aracı olan forfaiting dünyada genellikle yatırım mallarının finansmanı için kullanılmakla birlikte günümüzde artık tüketim mallarının finansmanına yönelik faaliyetlerde de kullanılmaya başlanmıştır. Vade 3 aydan başlayarak 10 yıla kadar uzamakta olup, süre ihracat ve ithalat konusu ürüne, ihracat yapılan veya ithalatı yapan ülkeye ve dünya ekonomilerine göre belirlenmektedir.¹⁷⁸

¹⁷⁵ İ.Hakkı Polat, "İhracatta Faktoring Uygulması", **Vergi Dünyası Dergisi**, Sayı:235, 2001, s.103.

¹⁷⁶ Cevat Sarıkamış, Ali Ceylan, Nurhan Aydın, Metin Coşkun; "**Sermaye Piyasaları ve Finansal Kurumlar**" 1.Baskı, Eskişehir; T.C. Anadolu Üniversitesi Yayınları No:1581, Ekim 2004, s.31.

¹⁷⁷ Büyür Atıcı, a.g.e., s.73.

¹⁷⁸ Büyür Atıcı, a.g.e., s.73-74.

3.3.5. Finansal Kiralama (Leasing)

Taşınır ya da taşınmaz malların finansal kurumlar veya söz konusu malların üreticileri tarafından kiraya verilmesi leasing (kiralama yoluyla finansman) olarak adlandırılmaktadır. Leasing özel bir finanslama biçimidir. Öz ya da dış kaynak ile veya her ikisinin karışımı ile satın almanın yerini kiralamanın aldığı bu işlemde, kiralayan leasing vericisi, kiracı da leasing alıcısı olarak adlandırılır. Leasing hizmetini sunan finansal kuruluşlar, genellikle bankaların yavru şirketi olarak kurulurlar. Ancak bankalardan bağımsız bir biçimde kurularak faaliyet gösteren leasing şirketleri de bulunmaktadır.¹⁷⁹ Yatırım mallarının satın alınması yerine, leasing yoluyla temin edilip kullanılmasını sağlayan firmalar, mevcut işletme sermayelerini diğer ihtiyaçlarının karşılanmasında kullanılması ile verimliliğin ve karlılığın artırılmasında önemli avantaj sağlamış olurlar.

Leasing konusu mallar;¹⁸⁰ Tıbbi Cihazlar, Bilgisayarlar ve Diğer Bilgi İşlem Üniteleri, Santraller ve haberleşme cihazları, Enerji tesisleri, Kara Nakil Vasıtaları, Hava Taşıma Araçları, Kuru Yük Gemileri, Tanker ve Diğer Deniz Taşıtları, İnşaat Makineleri, Vinçler, İş Makineleri, Matbaa makineleri, Her Türlü Tezgah ve Üretim Makineleri, Tekstil makineleri, Komple Fabrikalar, Komple Hastane, Otel ve Büro donanımlarıdır. Ancak patent hakkı, fikri ve sınai haklar ile yazılım gibi maddi olmayan haklar leaseinge konu olamamaktadır.¹⁸¹

Finansal kiralama sözleşmeleri 4 yıldan kısa süreli olmamakta, sadece Hazine Müsteşarlığı tarafından belirlenen bazı sabit kıymetler için bu süre 2 yıla kadar kısaltılabilmektedir.¹⁸² Kira bedelinin vergi matrahından düşüldüğü “Leasing” sisteminde, kira dönemi sonunda malın mülkiyeti çok az bir bedel karşılığında kiracıya geçmektedir.¹⁸³

¹⁷⁹ Niyazi Berk, “**Finansal Yönetim**”, 6.Baskı, İstanbul: Türkmen Kitabevi, 2002, s.258.

¹⁸⁰ FİDER - Finansal Kiralama Derneği

<http://www.fider.org.tr/?intPageStructureNo=13&sintLanguageID=0&bytContentType=2&intPageNo=10&strHitCountParam=2|13|0|265|733> (26.01.2010).

¹⁸¹ Nurhan Aydın, Metin Coşkun, Hasan Bakır, Ali Ceylan, Mehmet Başar, “**Finansal Yönetim**” 2.Baskı, Eskişehir; T.C. Anadolu Üniversitesi Yayınları No: 1465, Ağustos 2004, s.233.

¹⁸² Büyür Atıcı; a.g.e., s.64.

¹⁸³ Dilek Eyuboğlu, **Girişimciliğin Geliştirilmesi**, Ankara; Milli Produktivite Merkezi Yayınları No:668, 2004, s.134.

3.3.6. Barter

Barter mal veya hizmetin takası (trampa edilmesi) anlamına gelmektedir. Yani bir firmanın satın aldığı mal veya hizmetin bedelini, kendi ürettiği mal veya hizmetle ödemesi olarak tanımlanabilir.¹⁸⁴ İlk uygulamaları takas yöntemi olan Barter Sistemi, organizatör bir şirket aracılığı ile çoklu takas yöntemini geliştirmiştir. Barter Şirketi, firmaları Barter sistemini kullanmaya davet ederken arz ve talep bilgilerini alarak karşılaştırmalar yapar.¹⁸⁵

Oluşturulan Barter sisteminin amacı, üye firmaların atıl kapasite ve stoklarının eritilmesi, finansman maliyetinin minimize edilmesi, yeni pazar ve müşteri kazanarak ciro artışı sağlanmasıdır.

Barter; para vermeden alış verişi imkanı tanıdığından dolayı işletmeler için bir finansman tekniğidir. İşletmelerde finansman yükünün hafifletilmesi, işletmenin sattığı mal ya da hizmetin girdi maliyetinin düşürülmesi anlamındadır. Barter finansman tekniği, diğer finansman tekniklerinden farklı olarak girdi maliyetini en aza indiren bir tekniktir. Çünkü barter sistemiyle finansman; mal ve hizmet alımında para ve paranın yükü olan faizle değil, mal ya da hizmete karşılık mal ya da hizmetle ödemektir. Sistem yoluyla karşı karşıya gelen alıcı ya da satıcı, talepte bulundukları mal ya da hizmetin temini için faiz yüküne katlanmazlar. Aynı mal ya da hizmeti kredi kullanmak yoluyla satın almak istediklerinde ise, kredilendirdikleri tutar kadar faiz yüküne katlanırlar. Oysa barter sisteminde ‘faiz’ yoktur.¹⁸⁶ Üye firma 12 ay vadeli sıfır faizli TL kredisi kullanır. İhtiyaçları için Barter Sistemini kullanan firma, sistemi kullandığı oranda nakit tasarruf eder, aynı oranda işletme sermayesi ihtiyacını aşağı çeker.¹⁸⁷

3.3.7. Franchising

Franchising bir ürün veya hizmetin imtiyaz hakkına sahip tarafın, belirli bir süre şart ve sınırlamalar dahilinde işin yönetim ve organizasyonuna ilişkin bilgi ve destek (know-how) sağlamak sureti ile, imtiyaz hakkını ticari işler yürütmek üzere

¹⁸⁴ Mehmet Erkan, “Yeni Bir Finansman Aracı Barter”, **Vergi Dünyası Dergisi**, Sayı:221, 2000, s.92.

¹⁸⁵ Turkbarter International, <http://www.turkbarter.com/125.aspx> (26 Ocak 2010).

¹⁸⁶ S. Burak Arzova, “Barter İşlemleri ve Muhasebeleştirilmesi”, **Mali Çözüm**, Sayı:54, 2001, s.68-69.

¹⁸⁷ Turkbarter International, <http://www.turkbarter.com/126.aspx> (26 Ocak 2010).

ikinci tarafa verdiği imtiyazdan doğan, uzun dönemli ve sürekli bir iş ilişkilerinin bütünüdür.¹⁸⁸

Franchising sistemi, işletmelerin ürettikleri mal ve hizmetlerin dağıtımında karşılaştıkları sorunları çözmek amacıyla uygulanan bir pazarlama yöntemi olarak geliştirilmişken, günümüzde özellikle KOBİ'lerin kurulması konusunda önemli olanaklar sunan bir sistem haline gelmiştir.¹⁸⁹ Franchising, sistemin yaratılma ve ilk uygulama yeri olan A.B.D.'de başlamıştır. Bu sistem ile çalışan yaklaşık 60 iş kolu mevcuttur. Bunlar arasında; Otomobil Kiralama, Otomobil Servis Ürünleri, İş Yardım Servisleri, İş Araçları, Giyim ve Ayakkabı, Yapı Dekorasyon, Bilgisayar, Kozmetik, Perakende Satış Mağazaları, Eğitim, Yiyecek, Sağlık Ürünleri, Ev Aletleri, Kuru Temizleme, Fast-Food, Otelcilik ve Lokanta vb. sektörler bulunmaktadır. Özellikle hizmet sektöründe çeşitlendirme hızla artmaktadır.¹⁹⁰

Franchising sistemini uygulamaları açısından sistemin uygulandığı ülkeye göre; Ulusal ve Uluslararası Franchising'den söz ediliyorken, Sunulan fırsatlar açısından; Ürün ve Marka Franchising'i, İşletme Sistemi Franchising'i şeklinde sınıflandırma yapmak mümkündür.

3.3.8. Sermaye Piyasası

Sermaye piyasası, genel olarak, uzun vadeli fon arz ve talebinin karşılaştığı piyasa, daha dar biçimde ise birikimlerin finansal varlıklara dönüştürülmesine, finansal değerlerin de gerektiğinde nakde çevrilmesine olanak veren bir mekanizma olarak tanımlanmaktadır. Sermaye piyasası, KOBİ'lerin ihtiyaç duydukları uzun vadeli kaynağı sağlamak gibi önemli bir işleve sahiptir.¹⁹¹ Ancak günümüzde gelişmiş sermaye piyasalarına sahip olan ülkelerde dahi KOBİ'lerin bu yolla finansman sağlaması çok kolay değildir. Bunu nedeni, genellikle sermaye piyasalarının, daha büyük ölçekte faaliyet gösteren işletmelerin, fon ihtiyaçlarını karşılamakta etkin olmasıdır. KOBİ'lerin

¹⁸⁸ Türk Franchising Derneği,
http://www.franchisedunyasi.com/index.php?option=com_content&task=view&id=25&Itemid=38#soru1
(20.01.2010).

¹⁸⁹ Büyür Atıcı, a.g.e., s.77.

¹⁹⁰ Türk Franchising Derneği,
http://www.franchisedunyasi.com/index.php?option=com_content&task=view&id=25&Itemid=38#soru1
(26.01.2010).

¹⁹¹ Büyür Atıcı, a.g.e., s.88.

sermaye piyasasına istenen oranda katılımı için buna yönelik önlemler ve teşviklerin uygulanması ve alternatifler üzerinde çalışılması gerekmektedir.¹⁹²

KOBİ'lerin sermaye piyasasından finansman temin etme yönteminden uzak durmalarının temel nedenlerinden biri çoğunlukla aile şirketi şeklinde kurulmuş olmaları ve sahiplerinin halka açılarak şirket üzerindeki kontrollerini kaybetmekten korkuyor olmalarıdır. Bir diğer neden ise bu şirketlerin organizasyon yapılarının ve muhasebe sistemlerinin halka açılmaya uygun olmamasıdır.¹⁹³

3.3.9. Angel Finanslama (Melek Yatırımcılar)

Melek yatırımcılar, genellikle parası olan kişi veya grupların, kar sağlama potansiyeli yüksek, katma değer yaratabilecek bir iş fikri olan fakat kaynak sıkıntısı içerisindeki girişimlere destek olunması anlamında kullanılan bir kavramdır. Melek yatırımcılar yoluyla sağlanan finansman, risk sermayesine benzetilmekle birlikte arasında önemli farklılıklar bulunmaktadır.¹⁹⁴ Bu farklılıklar şu şekilde sıralanabilir;

- Yapılacak yatırımlarda melek yatırımcılar, kendi paralarını kullanırlar, risk sermayedarları ise kendilerine yatırım yapan bireysel ve kurumsal yatırımcıların paralarını kullanırlar.
- Melek yatırımcılar, girişimin ilk evrelerindeki işletmelere yatırım yaparlar, risk sermayedarları ise çekirdek aşamadan son aşamaya kadar tüm aşamalardaki işletmelere yatırım yapabilirler,
- Melek yatırımcılar, kararlarında, ağırlıklı olarak girişimci ile ilgili kişisel değerlendirmelerini, teknolojiyi ve piyasayı dikkate alırken; Risk sermayedarları yatırımın doğruluğu konusunda ortaklarını ikna etmek durumundadırlar. Dolayısıyla Melek yatırımcılar risk sermayedarlarına göre daha az araştırma ve değerlendirme süreci ile karar alırlar.

¹⁹² Güler Aras, “Kobi’lerin Sermaye Piyasası Yoluyla Fon Sağlama Olanakları: Tezgahüstü Piyasalar ve Risk Sermayesi Finansman Modeli”, **I.Orta Anadolu Kongresi “Kobi’lerin Finansman ve Pazarlama Sorunları”**, Nevşehir: KOSGEB, 18-21 Ekim 2001, s.63.

¹⁹³ Büyür Atıcı, a.g.e., s.91.

¹⁹⁴ Müftüoğlu, Ürper, Başar, Tosunoğlu, a.g.e., s.72.

- Risk sermayedarları, melek yatırımcılara oranla daha fazla teknoloji tabanlı yatırımlara destek verirler.
- Melek yatırımcıların, yatırım oranları risk sermayedarlarına göre daha düşük olmasına karşın daha fazla risk alırlar ve beklentileri daha düşüktür.
- Melek yatırımcılar, işletme karar süreçlerine bizzat katılırlar; ancak risk sermayedarları stratejik denetimlerde bulunurlar.
- Melek yatırımcılar, yatırımlarını tamamen maceracı bir ruhla ve amatör bir şekilde yapmasına karşın risk sermayedarları profesyonel ve yüksek getiri amaçlı yaparlar.
- Risk sermayedarlarının girişimcilik deneyimleri melek yatırımcılara oranla daha düşüktür. Ancak yatırım sayısı bakımından risk sermayedarları, daha aktiftir ve yatırım sayısı daha fazladır.

Melek yatırımcıların kullanıldığı yatırımlara bakılacak olursa; geçmişte A.Graham Bell tarafından 1874 yılında kurulan Bell Telefon şirketini, Henry Ford tarafından kurulan Ford otomotiv fabrikası, Golden Gate Köprüsü; günümüzde ise amazon.com, yahoo.com, apple computer; ülkemizde ise İntersoft ve Panda Plastik Şirketleri melek yatırımcı fonları ile finanse edilmiş yatırımlara örnek verilebilir.¹⁹⁵

3.3.10. Türkiye’de KOBİ’lere Destek Sağlayan Çeşitli Kurum ve Kuruluşlar

Gelişmekte olan ülkelerde, ekonomik kalkınmaların sağlanmasında devlet teşvikleri önemli bir rol oynamaktadır. Gelişmekte olan ülkelerin ekonomilerde kaynak kıtlığı, kurumsallaşma sorunu, bölgeler arası dengesizlik, işsizlik, tabi kaynaklardan yeterince yararlanılamaması, beşeri ve fiziki sermaye yetersizliği, makro ekonomik istikrarsızlık ve girişimciliğin yetersizliği gibi nedenlerle, devlet yardımları, çeşitli

¹⁹⁵ Müftüoğlu, Ürper, Başar, Tosunoğlu, a.g.e., s.73.
Büyür Atıcı, a.g.e., s.88.

şekillerde, özel sektöre destek mahiyetinde gündemde yer almaktadır.¹⁹⁶

KOBİ'lerin sistemden kaynaklanan finansal sorunları, KOBİ'lerin kendi olanakları ile çözemeyeceği, devletin düzenleme ve desteğine gereksinim duyulan türden sorunlardır. Bu sorunların çözülmesi için devletin teşvik ve kredi düzenlemelerini ve olanaklarını açık biçimde ortaya koyması gerekmektedir.¹⁹⁷ Ülkemizde KOBİ'leri destekleyen çeşitli kurum ve kuruluşlardan bazıları aşağıda açıklanmıştır;

3.3.10.1. Kosgeb

Küçük ve Orta Ölçekli Sanayi Geliştirme ve Destekleme İdaresi Başkanlığı (KOSGEB) tarafından küçük ve orta ölçekli işletmelere istihdamdan eğitime, danışmanlıktan fuar katılımına dek uzanan geniş bir yelpazede hibe şeklinde destekler sağlanmaktadır.¹⁹⁸

KOSGEB tarafından yatırımcılara sunulan olanaklar; Banka Kredi Faiz Destekleri, Bilişim, Bölgesel Kalkınma, Danışmanlık ve Eğitim, Girişimciliği Geliştirme, Kalite Geliştirme, Pazar Araştırma ve İhracatı Geliştirme, Teknoloji Geliştirme ve Yenilik, Uluslararası İşbirliği Geliştirme vb. gibi çeşitli ana konular altında toplanabilir.

KOSGEB tarafından 2003 yılı ila 08.01.2010 döneminde sunulan KOBİ Finansman Destek Kredilerinden toplamda 104.332 işletmeye 6.507,53 Milyon TL Kredi kullandırılmıştır.¹⁹⁹

3.3.10.2. Halk Bankası

1938 yılından beri yatırımcılara destek sunmakta olan Halkbank, yurtiçi-yurtdışı ticari kredi olanakları, Nakit yönetimi, Leasing, Sigorta işlemleri ile Avrupa Yatırım Bankası (AYB), Fransız Kalkınma Bankası (FKB), Dünya Bankası (DB) gibi

¹⁹⁶ Levent Aytemiz ve Yeşim Helhel, "Kobi'lerin Teşvik Tedbirlerinden Yararlanma Eğilimi: Isparta Örneği", **Süleyman Demirel Üniversitesi İ.İ.B.F. Dergisi**, Cilt:12, Sayı:1, 2007, s.167.

¹⁹⁷ S.Hüseyin Tokay, "Kobi'lerin Finansal Sorunları ve Türkiye'de Kobi Yatırımlarında Devlet Yardımları Konusunda Son Yasal Düzenlemeler-I", **Yaklaşım Dergisi**, Sayı:104, 2001, s.42.

¹⁹⁸ **Sanayiye Sağlanan Devlet Destekleri**, İstanbul; İSO Yayın No: 2004-18, 2004, s.13.

¹⁹⁹ Kosgeb <http://www.kosgeb.gov.tr/Istatistikler/finansmandestek.aspx> (31.01.2010).

Yurtdışı kaynaklı kredilerin yatırımcılara sunulması yanı sıra özellikle KOBİ'lere yönelik Teminat mektubu kredisi ve Referans mektupları ile küçük ve orta ölçekli yatırımcılara avantajlar sunmaktadır.

Teminat mektupları, bankaların yurt içinde ve dışındaki gerçek ve tüzel kişiler lehine bir malın teslimi, bir işin yapılması veya bir borcun ödenmesi ve benzer konularda muhatap kişi veya kuruluşa hitaben verdikleri ve söz konusu yüklenimin yerine getirilmemesi durumunda mektup tutarının kayıtsız şartsız ödenmesi taahhüdünü içeren garanti belgeleridir.²⁰⁰

3.3.10.3. KOBİ Girişim Sermayesi Yatırım Ortaklığı A.Ş. (KOBİ A.Ş.)

KOBİ A.Ş. gelecek vaat eden şirketlere yatırım yaparak bunların gelecekte üreteceği katma değerden fayda sağlama ve yatırımın en iyi döneminde ortaklıktan ayrılma prensibiyle çalışmaktadır. Kuruluş, TOBB, Halk Bankası, KOSGEB, TESK ve 16 Sanayi ve Ticaret Odasının ortaklığında kurulmuş olup ödenmiş sermayesi 20 Milyon TL'dir.

KOBİ Girişim Sermayesi Yatırım Ortaklığı A.Ş. Finansman temini, Yeni pazarların tespit edilmesi, Strateji oluşturulması konularında kolektif kaynaklarını devreye sokarak ve yol gösterici rol oynayarak giriştiği ortaklıkların büyümesine katkı sağlamayı amaçlamaktadır.²⁰¹

3.3.10.4. Türkiye Sınai Kalkınma Bankası (TSKB)

Faaliyetlerine 1950 yılında başlayan Türkiye Sınai Kalkınma Bankası (TSKB), Türkiye'nin özel sermayeli ilk yatırım ve kalkınma bankasıdır. Türkiye'nin en güçlü finansal kurumları TSKB'de bir araya gelmiş ve TSKB'nin güçlü ortaklık yapısını meydana getirmiştir. Ana hissedarı T.İş Bankası Grubu (%50,1) olan TSKB'nin hisselerinin %32,6'sı İMKB Ulusal Pazarında TSKB kodu ile işlem görmektedir.²⁰²

²⁰⁰ Halkbankası <http://www.halkbank.com.tr/channels/1.asp?id=808> (31.01.2010).

²⁰¹ KOBİ Girişim Sermayesi Yatırım Ortaklığı A.Ş. <http://www.kobias.com.tr/> (02.02.2010).

²⁰² Türkiye Sınai Kalkınma Bankası, http://www.tskb.com.tr/sirket_profil/detail.aspx?SectionID=wsr4L2y7i6tbg6pVKaPqSQ%3d%3d&ContentId=iEoeRr%2bnHqzp7mNkChjxqA%3d%3d (03.02.2010).

Türkiye'nin sürdürülebilir kalkınması için; Girişimcilere orta ve uzun vadeli finansman sağlamak, Türkiye'de yatırım yapacak yabancı sermayeye en iyi yerel iş ortağı olarak destek vermek, Türkiye'de sermaye piyasasının gelişmesinde sürekli rol almak, Müşterilerine özgün ve yaratıcı bankacılık çözümleri ve aracılık hizmetleri sunmak, Çalışanlarına, hissedarlarına ve diğer tüm paydaşlarına artan oranda katma değer yaratmak, Çevreye saygılı bir bakış açısıyla sürdürülebilir bankacılık uygulamalarında öncü olmak misyonuyla çalışmalarına devam etmektedir.²⁰³

Bireysel ve Kurumsal Yatırımcılara yönelik çeşitli hizmetleri bulunmasına karşın genellikle; Kurumsal Kredi, Proje Finansmanı, Portföy Yönetimi, Özelleştirme, Şirket Evlilikleri, Varlık Alım Satımları vb. gibi çok çeşitli faaliyetleri bulunmaktadır.

3.3.10.5. Teknoloji ve Yenilik Destek Programları Başkanlığı (TEYDEB)

Teknoloji ve Yenilik Destek Programları Başkanlığı (TEYDEB), teknolojinin toplumsal faydaya dönüşme sürecini hızlandırmak amacıyla, ülkemiz sanayi kuruluşlarının araştırma-teknoloji geliştirme ve yenilik faaliyetlerini desteklemek amacıyla kurulmuştur. Böylelikle, ülkemiz kuruluşlarının araştırma-teknoloji geliştirme yeteneğinin, yenilikçilik kültürünün ve rekabet gücünün artırılması hedeflenmektedir. TEYDEB, bahsedilen hedefler doğrultusunda, destek programları tasarlamakta ve yürütmektedir. TEYDEB Bünyesindeki Sanayiye Yönelik Destek Programları; Sanayi Ar-Ge Projeleri Destekleme Programı, Proje Pazarları Destekleme Programı, KOBİ Ar-ge Başlangıç Destek Programı, Teknoloji ve Yenilik Odaklı Girişimleri Destekleme Programı (TEKNOGİRİŞİM), Uluslararası Sanayi Ar-Ge Projeleri Destekleme Programıdır.²⁰⁴ İlgili esaslara uygun olarak yürütülen programda sanayi kuruluşlarının Ar-Ge Projelerine %60'a varan oranlarda hibe şeklinde destek sağlamaktır.

3.3.10.6. Teknoloji Yatırım A.Ş.

Teknoloji Yatırım A.Ş., başlangıç ve büyüme aşamasındaki teknoloji firmalarına yatırım yapan bağımsız bir Girişim Sermayesi Fonu yöneticisidir. Amacı,

²⁰³ Türkiye Sınai Kalkınma Bankası, http://www.tskb.com.tr/sirket_profil/detail.aspx?SectionID=obOkuozYxiAQFKTa%2bLJMRA%3d%3d&ContentId=rbHe8zKvDTG7TLSCVIs5Q%3d%3d (03.02.2010).

²⁰⁴ TEYDEB <http://www.tubitak.gov.tr/home.do?sid=478&pid=478> (03.02.2010).

yaratıcı, benzersiz fikirleri ve vizyonu olan yetenekli girişimcilere yatırım yapmaktır. Hedefi, Enformasyon ve İletişim Teknolojisi, Yaşam Bilimleri (Biyo-teknoloji ve sağlık), İleri Mikroelektronik, İleri Malzeme (Polimerler, kompozit materyaller, yarı iletkenler vs.), alanlarında büyük ve başarılı global şirketlerin oluşmasını desteklemektedir. Teknoloji Yatırım A.Ş. özellikle ileri teknolojiler ve rasyonel iş modelleri aramaktadır. Sermaye dışında, Yönlendirme Komitesi ve Yönetim Kadrosu bilgi, network ve deneyimleriyle girişimcilere stratejik destek sağlamak ve endüstri profesyonelleri ile çalışma imkanı sunmaktadır.²⁰⁵

3.3.10.7. İş Girişim Sermayesi

İş Girişim Sermayesi'nin misyonu; yüksek büyüme potansiyeli olan sektörlerde rekabet avantajına sahip şirketlerin, Türkiye ekonomisine katkı sağlayacak projelerini gerçekleştirmeleri için yönetim bilgisi ve sermaye ihtiyacını karşılamak ve gelişimleri süresince desteklemeyi amaç edinmiştir.

İş Girişim Sermayesi, tüm sektörlerdeki fırsatlarla ilgilenmekle beraber; hedeflenen öncelikli sektörler; Perakende, Markalı hızlı tüketim malları, hizmet (toplu yemek, güvenlik, bina yönetimi, lojistik), Sağlık ve İlaç, İnşaat Malzemeleri, Kimya, Eğitim, Turizm, Enerji, TMT (Teknoloji, medya, Telekom).²⁰⁶

3.3.10.8. Türkiye Teknoloji Geliştirme Vakfı (TTGV)

TTGV, 1991 yılından bu yana Türk Sanayinin uluslararası piyasalarda rekabet gücünün artırılması maksadıyla özel sektörün Ar-Ge ve Teknolojik Yenilik projelerine destek sağlamaktadır.

Tamamlanan destekler; Teknolojik hizmet merkezleri, Teknolojik Destek Hizmetleri, Teknoparklar, Risk Sermayesi, İnovasyon Merkezi Faaliyetleridir. Örneğin Teknolojik Destek Hizmetlerinde, KOBİ'lere proje bazında sağlanan danışmanlık bedelinin %75'ine hibe desteği sağlanmıştır. Toplam 1266 firmanın 1367 projesine 2,3 Milyon ABD Doları destek sağlanmıştır.²⁰⁷

²⁰⁵ Teknoloji Yatırım A.Ş. <http://www.teknolojiyatirim.com.tr/teknolojiyatirim.asp?pg=2> (04.02.2010).

²⁰⁶ İş Girişim Sermayesi http://www.isgirisim.com.tr/TR/oncelikli_sektorler.asp (04.02.2010).

²⁰⁷ TTGV, <http://www.ttgiv.org.tr/page.php?id=90> (04.02.2010).

3.3.10.9. Kredi Garanti Fonu (KGF)

KGF, KOBİ'lere verdiği kefalet ve üstlendiği risk ile bu işletmelerin daha çok banka kredisi kullanabilmelerini sağlamakta, uzun vadeli ve uygun maliyetli kredilerden küçük işletmelerin de yararlanmasını mümkün hale getirmektedir. Bu sayede girişimcilik teşvik edilmekte, KOBİ'ler lehine ek bir kredilendirme yaratılarak ekonomik büyüme ve kalkınmaya katkı sağlanmaktadır. KGF kefaletlerinde, genç ve kadın girişimciliğin geliştirilmesi temel amaçtır. Yenilikçi yatırımların gerçekleştirilmesi, ileri teknoloji içeren küçük girişimler, ihracatın desteklenmesi, istihdam artışı sağlayacak yatırımlar ve bölgesel kalkınma amaçlı yatırımlar, KGF kefaletlerinde öncelikli olarak değerlendirilen konulardır.²⁰⁸

KGF, sıralanan kredi türlerine kefalet vermektedir, Yeni İş Kurma, Mevcut Tesisin Genişletilmesi, Hammadde Temini, Yeni Teknoloji Kullanımı, Yeni İş Yeri Taşınma, Nakit Sıkıntısını Giderme, İhracatın Finansmanı, İthalatın Finansmanı, Teminat Mektubu Amaçlı Krediler, Finansal Kiralama, KOBİ'lerin Kullandığı Diğer Nakdi ve Gayri nakdi Krediler.²⁰⁹

2006 Yılında KOBİ'lere kullandırılan 51 milyon TL'lik kredinin 33,9 milyon TL'lik kısmına kefalet verilmiştir. Kredi Garanti Fonu'nun kullandırılan kredilerin yaklaşık olarak %75'ine kefalet verdiği, bir başka deyişle banka kredisinin ortalama %75'lik kısmına ait riski üstlendiği anlaşılmaktadır.²¹⁰ 2008 yılı itibariyle; 1.138 adet kefalet talebi doğrultusunda 284,593,868TL tutarında kefalet verilerek 402,581,086TL Kredi hacmi yaratılmıştır.²¹¹

3.3.10.10. Türkiye İhracat Kredi Bankası A.Ş. (Türk Eximbank)

Türk Eximbank'ın temel amacı; ihracatın geliştirilmesi, ihraç edilen mal ve hizmetlerin çeşitlendirilmesi, ihraç mallarına yeni pazarlar kazandırılması, ihracatçıların uluslararası ticarete paylarının artırılması ve girişimlerinde gerekli desteğin sağlanması,

²⁰⁸ KGF, <http://www.kgf.com.tr/2amac.htm> (04.02.2010).

²⁰⁹ Çelik, a.g.e., s.81.

²¹⁰ Mevlüt Karakaya, Beyhan Marşap, Soner Gökten, "Yeni Sermaye Uzlaşısı ve Kobi'lerin Resmi Kredi Kanallarına Ulaşmasında Kurumsal Yapılanma: Kredi Garanti Fonu"; **I. Uluslararası Sempozyumu: Kobi'ler ve Basel II Bildiriler Kitabı**, İzmir: İzmir Ekonomi Üniversitesi Yayın No: 21, 2008, s.244

²¹¹ KGF, http://www.kgf.com.tr/4_15.htm 04.02.2010).

ihracatçılar ile yurt dışında faaliyet gösteren müteahhitler ve yatırımcılara uluslararası piyasalarda rekabet gücü ve güvence kazandırılması, yurt dışında yapılacak yatırımlar ile ihracat maksadına yönelik yatırım malları üretim ve satışının desteklenerek teşvik edilmesidir.²¹² Türk Eximbank, bu amaca yönelik olarak ihracatçıları, ihracata yönelik üretim yapan imalatçıları ve yurt dışında faaliyet gösteren müteahhit ve girişimcileri kısa, orta ve uzun vadeli nakdi ve gayri nakdi kredi, sigorta ve garanti programları ile desteklemektedir.²¹³

3.4. BASEL II’NİN ÜLKEMİZDE KULLANILAN TEMİNAT VE GARANTİ TÜRLERİ ÜZERİNDEKİ ETKİSİ

Küçük ve orta ölçekli firmaların, banka kredisi teminin de karşılaştıkları temel sorunlardan biri teminat ve garanti şartlarının sağlanamamasıdır. Basel II süreci ile birlikte teminat yapısı değişecek ve gerekli yeterlilikleri sağlayamayan firmaların kredi almaları zorlaşacaktır.

Ülkemizde kullanımı devam eden bazı teminat türleri, Basel II ile birlikte risk azaltıcı unsur olmaktan çıkarılacaktır. Bu konu ile ilgili yalnızca içsel derecelendirme yaklaşımına göre denetim otoritesine, garanti ve teminat ispat edilmek kaydıyla risk azaltıcı unsur olarak kabul edilebilmektedir.

Gayrimenkul ipoteği, Basel II uygulamalarında, teminat unsuru değil, alacak türü olarak tanımlanmaktadır. Bu ipotek türü, ülkemiz uygulamalarında sık sık kullanılmakta olup, temelde konut amaçlı ve ticari amaçlı olmak üzere iki gruba ayrılmaktadır. Konut finansmanı amacıyla tahsis edilen konut gayrimenkul ipoteğine dayanan kredinin risk ağırlığı %35, ticari amaçlı gayrimenkul ipoteği verilen ticari amaçlı kredinin risk ağırlığı %100’dür.

Ülkemizde yoğun olarak kullanılan **müşteri çekleri ve senetleri**, Basel II tanımlarında risk azaltıcı unsur olmamasına karşın, yalnızca ulusal tercihler kapsamında ve temerrüde uğramış alacakların teminatlandırılmasında 3 yıllık bir geçiş dönemi için teminat olarak kabul edilebileceğine dair istisna mevcuttur.

²¹² Türk Eximbank http://www.eximbank.gov.tr/html_files/kisaeximbankpg.htm (04.02.2010).

²¹³ Halime Temel; “Basel II Kriterlerine Göre Ticari Bankalarda Kredi Risk Yönetimi” (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Yıldız Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2006, s.13-14.

Taşıt rehni ve ticari işletme rehni, Basel II düzenlemelerinde yer almaması sebebiyle risk azaltıcı unsur olmamaktadır.

Alacak temliki, Basel II standart yaklaşımında risk azaltıcı unsur olarak tanımlanmadığından reel sektör şirketlerinin aleyhinde bir gelişme olmaktadır.

Gerçek ve tüzel kişi kefaleti ile ilgili olarak yeni sermaye uzlaşısında A- ve üzeri derecelendirme notuna sahip firmalar için tüm banka garantileri ve kredi türevleri teminat olarak kabul edilmektedir. Ancak ülkemizde bu derece notuna sahip kuruluşların yaygın olmayışı bu teminat türünün kullanılmasını kısıtlamaktadır.

Ülkemizde yaygın olarak kullanılan, yukarıda açıklanan teminat ve garanti türlerinin, yeni uygulama ile birlikte risk azaltıcı unsur niteliğinin ortadan kaldırılması dolayısıyla şirketlerin, yüksek kredi maliyetleriyle çalışma hayatına devam etmemesi için mali yapılarını revize etmeleri, teminat yapılarını Basel II standartlarına uygun hale getirmeleri gerekmektedir.

Basel I sermaye uzlaşısındakine benzer olarak daha anlaşılır şekilde Basel II’de teminat olarak kabul edilen kıymetler; nakit, mevduat, altın, endekse dayalı hisse senedi, yatırım fonu, borçlanma senedi, gayrimenkul ipoteği şeklinde sıralanabilir.²¹⁴

Bu başlık içerisinde, ülkemizde yoğun olarak kullanılan teminat ve garanti türlerine ve bunlar dolayısıyla yüklenilecek risk ağırlıklarına girilmiş olup, Basel II Sermaye Yeterliliği Uzlaşısı’nda yer alan diğer krediler ve bunlara ait risk ağırlıkları, “2.1.1.1. Standart Yaklaşım” başlığı altında daha detaylı olarak incelenmiştir.

²¹⁴ İsmail Çelik, “Basel II Bağlamında Kobi’lerin Finansman Sorunları: Tekstil Sektöründe Bir Uygulama”, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2007, s.125.

4.BASEL II VE DERECELENDİRME (RATING) SİSTEMİ

Derecelendirme faaliyeti, çok çeşitli kullanım alanlarına sahip olunmasına karşın genellikle ülkelerin uluslararası piyasalardan borçlanma kabiliyetlerinin tespiti; ticari faaliyet yürüten şirketler, finans kurumları, bankalar ve benzerlerinin çeşitli borçlanma yada menkul kıymet ihracı dolayısıyla oluşan yükümlülüklerinin değerlendirilmesi gibi çalışmalarda ön plana çıkmaktadır.

Çalışmanın bu bölümünde, derecelendirme kavramına ilişkin çeşitli tanımlar, amaç ve önemi, faydaları, tarihsel gelişimi, uygulama süreci ve çeşitleri, çeşitli derecelendirme kuruluşları ve uygulamaları incelenecektir.

4.1. DERECELENDİRMEYE İLİŞKİN GENEL BİLGİLER

4.1.1. Derecelendirme Sisteminin Tanımı

Derecelendirme (rating), en genel anlamda derecelendirmeye konu olan borçlunun, borcunu geri ödeme olasılığının saptanarak kredi değerliliğinin tespit edilmesi olup, günümüzde banka ve müşterisi arasında giderek artan bir öneme sahiptir.

Dereceleme sözlük anlamıyla “Şirketlerin, taşınır değerlerinin ticari riskine, ülkelerin de siyasi risklerine göre güvenilirliğinin derecelendirme kuruluşları tarafından belirlenip sıralanması işlemidir.”²¹⁵ Dereceleme işleminin farklı alanlarda kullanıldığı görülmektedir. Bunlardan bir kaçı; menkul kıymetler, ticari şirketler, finansal kurumlar ve bankalar şeklinde sıralanabilir. Dünya geneline bakıldığında çoğunlukla kamu ya da özel sektör borçlanma menkul kıymetleri için dereceleme işlemi yapılmaktadır. Dereceleme işlemi firmaların ilgili bilgi kaynaklarından elde edilen ekonomik ve sosyal veriler çerçevesinde yapılır.²¹⁶

Derecelendirme, sermaye piyasalarında işletmeci, yatırımcı ve aracı gibi katılımcılara yardımcı olan ve etkili bir biçimde işlem yapmayı sağlayan güçlü bir sembol, diğer bir ifade ile de kullanışlı bir sistemdir. Dereceler ülke içinde borç alanlar

²¹⁵Büyük Türkçe Sözlük <http://tdkterim.gov.tr/bts/?kategori=verilst&kelime=derecelendirme&ayn=tam> (05.04.2010).

²¹⁶Fehmi Karasioğlu, Sezgin Demir; Sermaye Piyasasında Derecelendirme (Rating); <http://bahadirakin.tripod.com/fehmi2.htm> (05.04.2010).

ile uluslararası borç alanlara yönelik olarak kullanılmaktadır. Ayrıca bu işlem borçlanan tarafın borç ödeme gücünün bir ifadesi olan finansal yapısının kuvvetliliğini göstermesi açısından da önem taşımaktadır.²¹⁷ Bir başka deyişle derecelendirme, ihracçının borç ödeme gücünün, şirketin tahvile ilişkin yükümlülüklerini zamanında yerine getirmeme riski, tahvilin ihrac koşulları ve şirketin mali yapısı, iflası veya finansal krize girmesi halinde tahvil sahibine sağlanan haklar gibi unsurlara dayalı olarak değerlendirilmesidir.²¹⁸

1 Kasım 2006 tarih ve 26333 sayı ile Resmi Gazete’de yayınlanan “Derecelendirme Kuruluşlarının Yetkilendirilmesi ve Faaliyetlerine İlişkin Esaslar Hakkında Yönetmelik” 5. maddesi uyarınca, Derecelendirme faaliyeti;

- a) Kredi değerliliğinin derecelendirilmesini,
- b) Kurumsal yönetim ilkelerine uyum derecelendirmesini,
- c) Bankalarca kullanılan derecelendirme yöntemlerinin geçerliliğinin değerlendirilmesini ve bu faaliyetlerin niteliğine göre yapılacak inceleme ve analiz sonucuna dayanılarak bir derecelendirme notu belirlenmesi sürecini içerir.²¹⁹

Derecelendirme, menkul kıymet hakkında verilen bir yatırım tavsiyesi değildir. S&P'ye göre, kredi derecelendirmesi, S&P'nin bir menkul kıymet ya da herhangi bir mali yükümlülükle ilgili güvenilirliği hakkındaki risk faktörleri dikkate alınarak yapılan görüşüdür. Moody's (Moody's Investors Service) için ise derecelendirme, belli sabit getirili bir menkul kıymetin anapara ve faizlerini zamanında ödeyebilme kapasitesini göstermektedir.²²⁰

²¹⁷ Güray Küçükkocaoğlu, “**Derecelendirme Kurumları**”, 2004, <http://www.baskent.edu.tr/~gurayk/finpazcarsamba7.doc> (24.03.2010) s.2.

²¹⁸ Küçükkocaoğlu, a.g.e., s.2.

²¹⁹ **T.C. Resmi Gazete**, <http://rega.basbakanlik.gov.tr/main.aspx?home=http://rega.basbakanlik.gov.tr/eskiler/2006/11/20061101.htm&main=http://rega.basbakanlik.gov.tr/eskiler/2006/11/20061101.htm> (16.04.20010).

²²⁰ Mehmet Burak Yalkın, “Basel II Kapsamında Şirket Derecelendirme ve Bankaların Mali Tahlil Birimleri Açısından Değerlendirilmesi”, (**Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi**), Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, 2007, s.6-7.

4.1.2. Derecelendirme Sisteminin Önemi

Globalleşmenin hızla arttığı günümüzde, gelişmekte olan ülkeler başta olmak üzere ülkeler, endüstriyel gelişimlerine katkı sağlayacak sermayenin temininde, yatırımcıya *güvenilir* ve *hızlı bilgi* akışının sağlanması önemini giderek artırmaktadır. Yatırımcılar, yatırım yapacağı alternatifler hakkında çeşitli resmi kurumlar, bankalar, sermaye piyasaları, aracı kurumlar, profesyonel yatırım kuruluşları, profesyonel danışmanlık şirketleri, çeşitli resmi yada özel kurum ve kuruluşlarca yayımlanan istatistiki çalışmalar ve benzerleri ile çeşitli yatırım ve ekonomi basınından bilgi sağlayabilir. Elde edilen bilginin güvenilirliğinin yanı sıra bu bilgi için harcanacak maliyet ve zaman unsurlarına da dikkat edilmelidir. Yukarıda belirtilen araçlardan sağlanacak veriler bir araya getirilip konunun uzmanlarınca değerlendirilerek maliyet ve zamanlılık açısından rasyonel sonuçlar elde edilip, bilgi akışı hızlandırılarak, hızlı kararlar alınarak piyasa değişkenlerine karşı sağlıklı ve etkin çalışılmasında derecelendirme kuruluşlarının önemi açığa çıkmaktadır.

Özellikle bankacılık gibi finans sektöründe, şeffaflık ve etkin bir bilgi sistemi ihtiyacı derecelendirme ile sağlanmaktadır. Derecelendirme işlemi sonucu elde edilen kredi notu, bir firmaya yada bir bireye kredi tahsisinde, müşterinin kredibilitesinin sayısal ifadesi olarak tanımlanabilir. Derecelendirme ile müşteriler, sahip olduğu riskler bakımında sınıflandırılıp sıralanmakta, müşterilerin gelecekte temerrüde düşme olasılığı tahmin edilerek kredi müşterisine ait borç ödeme kapasitesi tespit edilmektedir. Temel olarak Derecelendirme; dış derecelendirme kurumları tarafından yapılan *dış derecelendirme* ve bankalar tarafından kendi portföyündeki müşterileri için yapılan *iç derecelendirme* olmak üzere iki alt çeşide ayrılmaktadır.

Derecelendirme notunun güvenilir olmasının, yatırımcıyı doğrudan ilgili yatırım alternatifine yöneltme gibi bir amacı olmamasına karşın, ilgili yatırım kararı alınmasında ciddi bir etken olmaktadır. Sermaye piyasalarına bu güven unsurunun yerleşmesi, derecelendirmenin önemini daha da artırmakla birlikte, sermaye piyasalarının temel prensiplerinden olan *Kamunun Aydınlatılması İlkesinin* sağlanarak şeffaflığın ve tarafsızlığın gerçekleşmesine önemli katkı sağlanmaktadır.

Herhangi bir kredi sağlama işleminde, kredi veren kuruluş, bu işlem dolayısıyla üstlenilecek risklerin tespiti için kredi talebinde bulunan kuruluş ya da ülkenin kredi değerliliğini ölçmeye çalışır. Günümüz modern kredilendirme süreci öncesinde, kredi tahsis süresi 3 – 4 hafta gibi uzun bir süreyi kapsamakta iken günümüzde gelişmiş Kredi Derecelendirme Modelleri ile bu işlem sadece 1 – 2 saat gibi kısa sürelerde yapılabilmektedir. Dolayısıyla işlemler hızlandırılarak yatırımcıların, kısa vadede oluşan anlık gelişmelere uyum sağlayarak rasyonel karar alma süreçleri hızlandırılmaktadır.

Globalleşmenin hızla arttığı günümüzde şirketler arası rekabetin hızla artışı, devralma – birleşme gibi yatırım şekillerinin daha sık görülmesi, banka kredi faizlerindeki istikrarsız seyir, farklı şekillerde de olsa borçlanma sayısındaki hızlı artış vb. veriler dolayısıyla kredi değerliliğine duyulan ihtiyacın artması muhtemeldir. Bu amaçla risk analizi konusunda yılların verdiği tecrübeye sahip ekonomist, mali analist vb. uzmanları bünyesinde barındıran profesyonel nitelikteki bağımsız derecelendirme firmaları, saptanan kriterler doğrultusunda ilgili şirketlerin finansal tablolarını inceleyerek anlaşılabilirliği yüksek bir takım sembollerle ilgili bilgi kullanıcılarına şirket hakkında pratik, güvenilir ve tarafsız yorumlar sağlamaktadırlar.

4.1.3. Derecelendirme Sisteminin Tarihsel Gelişimi

Derecelendirme faaliyetlerinin kullanımı, 1980 ve sonrasında hızla yayılmış olsa da temelleri 19.yüzyılda Amerika Birleşik Devletleri'nde fon sağlayanlar ile fon talep edenler arasındaki ilişkilerin gelişimde önemli bir unsur olarak ortaya çıkmış olup, günümüzde gelişmiş ülkeler başta olmak üzere birçok ülkede çeşitli alanlarda kullanımı görülmektedir.

Derecelendirmenin kronolojik gelişimini basitçe aşağıdaki gibi özetleyebiliriz;

- 1837'de ABD ekonomisindeki büyük çöküş sonrası, tüccarların ödeme yükümlülüklerini yerine getirememelerinin ardından, 1841 yılında Lewis TAPPAN tarafından ilk rating şirketi kurulmuştur.
- 1900'de John Moody, "Moody's Manual of Industrial & Corporation

Securities’’i yayınlamıştır.²²¹

- 1905 yılında John Moody, ilk derecelendirme kuruluşu olan Moody’s Investors Service’yi kurarak, ilk kez 1909 yılında ABD demiryollarına ilişkin yatırımın derecelendirmesini yapmıştır. Bu faaliyetinde firma borçlarını; (A)En yüksek kalitedeki borç, (B) Orta kalitedeki borç, (C) Düşük kalitedeki borç gibi derecelendirmiştir.
- Poor's Publishing Company 1916’da, Standard Statistics Company 1922’de, Fitch Publishing Company de 1924’de ilk derecelendirmelerini yayımlamışlardır.²²²
- Dünya ekonomik buhranı (1929) sonrası Wall Street’in çöküşü vb. olumsuz ekonomik gelişmelerin ardından derecelendirmenin finansal düzenleme aracı olarak kullanılması gündeme gelmiştir. 1936 Tarihli ABD Bankacılık Yasası’nın yürürlüğe girmesinin ardından başlayan düzenlemeler ile Derecelendirme Notunun resmi olarak kabul edilmesi ABD finans piyasasında derecelendirme ve bu amaçla faaliyet gösteren şirketlerin önemini artırmıştır.
- 1932 Yılında Kamu Hizmet Şirketlerini incelemek amacıyla Chicago merkezli Duff & Phelps kurulmuş; 1982’den itibaren şirket, daha geniş perspektifte şirketler ve tahvil derecelendirme çalışmalarına geçmiştir.
- 1941’de Standard Statistics Company ile Poor's Publishing Company birleşerek “Standard and Poor’s’u (S&P) kurmuştur.
- 1950’lerde uluslararası ihraççı şirketler ve bankalar incelenmeye başlandı.²²³
- 1960’larda ticari senet (commercial paper) piyasasının hızlı büyümesi, belediyelerce ihraç edilen tahviller ratingin önemini artırdı.²²⁴

²²¹ Nesrin Şirvan, “Kredi Derecelendirme ve Türkiye Ekonomisi”, 2004.

<http://gunaycaymaz.googlepages.com/krediderecelendirme.pdf> (04.04.2010), s.3.

²²² Pelin Çelik, “Bankaların Risk Derecelendirmesi”, (Uzmanlık Yeterlilik Tezi), Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası Bankacılık ve Finansal Kuruluşlar Genel Müdürlüğü, 2004, s.8.

²²³ Şirvan, a.g.e., s.3.

²²⁴ Şirvan, a.g.e., s.3.

- 1970’lerde enflasyon, istikrarsız faiz oranları ve kurlar gibi makro ekonomik parametrelerdeki hareketlilik, yaşanan borç krizleri ve 1982 Meksika Krizi gibi nedenler sonrasında uluslararası para sisteminin derecelendirme ile daha hızlı ve etkin bir duruma ulaşabileceği konusundaki düşünceler derecelendirmenin daha yaygın bir faaliyet alanı bulmasını sağlamıştır.
- 1990 ve sonrasında özellikle artan rekabetle birlikte şirketler arası birleşme, devralma, globalleşmenin artması, uluslararası sermaye hareketlerinde hızlanma ve farklılaşma, yeni yatırım olanaklarının gündeme gelmesi, küçük yatırımcıların mali piyasalara ilgisinin artması gibi gelişmeler derecelendirme ve derecelendirme kuruluşlarının önemini artırmıştır.

4.1.4. Derecelendirme Sisteminde Sağlanan Faydalar

Finansal piyasalarda güven ortamının sağlanmasında derecelendirme önemli bir faktör olup, uzun vadeli yatırımların yaygınlaşması, devletin finansal sistem üzerindeki yükünün azalmasında derecelendirme sisteminin varlığı ve sorunsuz işlemesi önemli bir yer tutmaktadır.

Derecelendirmenin faydalarını, çeşitli birimler temelinde faydalar şeklinde gruplandırılmış olarak aşağıdaki gibi sıralayabiliriz.

4.1.4.1. Finans Kuruluşlarına Sağlanan Faydalar

Faiz oranlarının, riske göre farklılaşmasını sağlar. Bu sayede daha düşük risk gruplarına, daha düşük faiz oranları ile kredi verilmesi sağlanır. Bankalar arasında rekabetçi ortamda kurallara uygun olarak oluşturulan risk analizleri, verilecek kredinin faizlerinin belirlenmesinde finans kuruluşlarına rekabet avantajı sağlayacaktır. Bankalarda, mevduat maliyetinde tasarruf sağlar. Bankalar, Özsermaye ve kaynaklarını yönlendirirken piyasaya verdikleri kredileri ve bunların risklerinin göz önüne alarak karşılık ayırmak zorundadır. Bunun yanı sıra, mali yapının güçlenmesini ve risklerin sınırlandırılmasını teşvik eder, faaliyet etkinliğini artırır. Ayrıca, devlet garantisi olmaksızın sisteme güven duyulmasını sağlar. Uluslararası finans çevreleri ile ilişkileri geliştirir ve dış kaynak kullanım maliyetinde tasarruf sağlar. Büyük kredilerin

derecelendirilmesi problemleri kredilerin oluşumunu sınırlandırır ve aktif kalitesinin yükselmesini sağlar.²²⁵ Bankaların VDMK ihraçlarında üstlenilen riskin belirlenmesini sağlar.²²⁶ Bankaların kendi derecelendirme notları iyi ise, kurumsal tanıtımında bunun olumlu etkisinden faydalanılabilir.

4.1.4.2. Yatırımcılara Sağlanan Faydalar

Üstlenilen riskin kolay anlaşılabilir semboller aracılığıyla yatırımcılara anlatımını sağlar. Yatırımcıların yapamayacakları derinleştirilmiş analizlerin dereceler kanalıyla yatırımcılara ulaştırılmasını sağlar. Çeşitli borç enstrümanları arasındaki kalite farkının, dolayısıyla üstlenilecek riskin ortaya konmasına imkan verir. Yatırımcıların, risk eğilimlerine göre menkul kıymet tercihi yapabilmelerine imkan sağlar. İkincil piyasaların gelişimine yardımcı olur. Kurumların mali yapısı ve kalitesinin düzenli olarak incelenmesini sağlar. Özetle yatırımcılar için güvenli bir nitelik kriteri oluşturur.²²⁷

4.1.4.3. Firmalara Sağlanan Faydalar

Kurumsal yatırımcıları çekerek şirketlerin borçlanma imkânlarını genişletir. Yapılandırılmış finansman tekniklerini geliştirerek şirketlerin alternatif fon kaynaklarına ulaşabilmelerine, aktif-pasif vade uyumu ve likidite planlaması yapabilmelerini mümkün kılar. Piyasalarda yeterince tanınmayan küçük ve orta ölçekli işletmelerin borçlanma piyasasına girmelerini sağlar. Borçlanma operasyonunda maliyet tasarrufu sağlar ve derecelendirilen şirketleri avantajlı kılar. Şirket yöneticilerini kuruluşlarına daha farklı bakmaları ve stratejik kararlarını yeniden gözden geçirmeleri için zorlar. Kurumların otokontrol sistemlerinin ve yönetim kalitesinin gelişimini teşvik eder, etkinliği artırır. Yurtiçi ve yurtdışındaki ilgili çevrelere kurumun mali ve mali olmayan yapısı hakkında kapsamlı bilgi sağlar.²²⁸ Piyasada rekabetin temel unsur olması dolayısıyla, daha güçlü mali yapıya sahip kuruluşların piyasaya hakim olması ve yatırımcılarında bunu desteklemesi dolayısıyla mali yapı güçlenir. Kurum, değişen koşullar dikkate alınarak daha dinamik bir yapıya dönüştürülerek, verimliliği artırılır.

²²⁵ Salcı, a.g.e., s.49.

²²⁶ Şirvan, a.g.e., s.7.

²²⁷ Şirvan, a.g.e., s.8-9.

²²⁸ Şirvan, a.g.e., s.8.

4.1.4.4. Sermaye Piyasalarına Sağlanan Faydalar

Menkul kıymet alım-satımında derecelendirme sermaye piyasalarına yol gösterir ve risk tespitinde standardizasyon sağlar. Menkul kıymet fiyatlarındaki spekülasyon dalgaları sınırlandırır ve bir denge unsuru oluşturur. Kurumsal yatırımcıları çekerek piyasanın derinleşmesini sağlar ve yabancı yatırımcıların piyasaya girmelerini teşvik eder, uluslararası piyasalarla entegrasyonu kolaylaştırır. Ayrıca, uzun vadeli yatırım eğilimini güçlendirir.²²⁹

4.1.4.5. Ülke Ekonomisine Faydaları

Ekonomiye güvenilir ve istikrar içinde gelişen mali piyasalar kazandırır. Ekonominin dış kaynak teminini, piyasaların uluslararası piyasalarla bütünleşmesini sağlar. Ekonomideki genel risk düzeyini sınırlandırırken mali işlemlerin etkinliğini artırır ve büyümenin daha etkin finansmanını sağlar.²³⁰

4.1.5. Derecelendirme Çeşitleri

Ratingler *vadelerine göre* uzun ya da kısa olabilirler. **Uzun vadeli rating**, kurumun performansı ile kuruluşun ait olduğu sektörün temel ekonomik ve finansal özelliklerine dayanarak verilen görüştür. Bunda ekonomik konjonktüre duyarlılık, teknolojik gelişmeler, talep değişimleri, kanuni düzenlemeler, yönetim kalitesi gibi unsurlar etkili olur. Uzun vadede yükümlülüklerin yerine getirilebilme olasılığını belirler.²³¹ **Kısa vadeli rating** ise 1 yıla kadar olan tüm yükümlülüklerin, likidite ve sermaye kaynaklarına ulaşılabilme unsurları dikkate alınarak yerine getirilebilme olasılığı belirlenerek, rating notu ile ifade edilmektedir.

Ratingin *türlerine göre* çeşitlendirilmesinde ise üç alt çeşidi vardır. **Uluslararası Döviz Cinsinden Rating**; kurumun döviz cinsi yükümlülüklerini döviz yaratarak ödeyebilme kabiliyeti değerlendirilir. Tüm ülke riskleri konvertibilite riski dahil göz önüne alınır. **Uluslararası Yerel Para Cinsinden Rating**, kurumun yerel para

²²⁹ Salcı, a.g.e., s.50.

²³⁰ Salcı, a.g.e., s.50.

²³¹ A. Botan Berker, “Derecelendirme Kuruluşları”
http://www.fitchratings.com.tr/ftp/derecelendirme/drc_23.pdf (04.04.2010), s.2-3.

cinsinden yükümlülüklerini yerel para yaratarak ödeyebilme kabiliyeti, uluslararası kriterlere göre değerlendirilir. Konvertibilite riski hariç tüm ülke riskleri göz önüne alınır. **Ulusal Yerel Para Cinsinden Rating**, kurumun Yerel Para cinsi yükümlülüklerini yerel para yaratarak ödeyebilme kabiliyeti, ulusal kriterlere göre değerlendirilir. Ülke riskleri göz önüne alınmaz.²³²

Bankacılık sektörü için uygulanan “*Bireysel ve Destek notu*” şeklinde adlandırılan iki değişik rating türü daha olduğu gibi sigorta şirketleri için “*Finansal güçlülük notu*” adlı poliçe sahiplerine karşı yükümlülüklerin yerine getirilmesini de içeren bir rating tanımı daha bulunmaktadır. **Bireysel not** bir bankanın tamamen bağımsız olarak dışarıdan desteklenmediği varsayımı ile verilen değerdir. Burada bankanın karlılığı, risk yönetimi, riski tolere etme kapasitesi, bilanço bütünlüğü, sermayesi ve yönetimi değerlendirilir. Bireysel notlar A’dan E’ye kadar sıralanabilir. **Destek notu** ise bankanın gerektiğinde dış destek alma olasılığını ve destek verecek kuruluşun buna eğilimini ve kapasitesini gösterir. Destek notları 1 ile 5 arasında değişir.²³³ Destek notu 5 ise bankanın desteğe ihtiyacı olmadığı anlamına gelir.

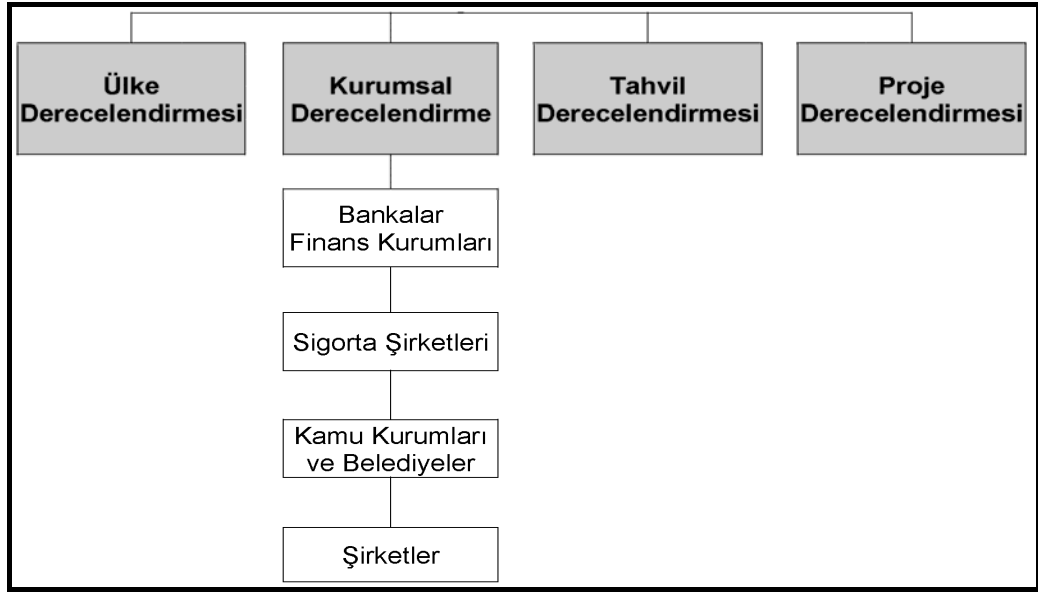
Derecelendirmeyi yapan kuruma göre iki çeşit derecelendirme vardır; **Dış kaynaklı derecelendirme**; Dış derecelendirme kuruluşları tarafından sağlanır. Genelde bono ve hisse senedi ihraç etmiş şirketler için mevcuttur. **İç kaynaklı derecelendirme**; Bankalar tarafından kendi kredi müşterileri için kullanılır.²³⁴

Uygulamada gerek borç gerekse borçlu derecelendirmesi, aşağıdaki şekilde de görüldüğü üzere **ülke, kurumsal, tahvil ve proje derecelendirme** gibi alanlarda gruplanmış olduğu görülmektedir.

²³² Şirvan, a.g.e., s.4-5.

²³³ Berker, a.g.e., s.3.

²³⁴ Temel, a.g.e., s.136.

Şekil 7: Derecelendirme Grupları

Ülke Derecelendirmesi; global dünya düzeniyle birlikte, son dönemde kamuoyunda en çok söz edilen derecelendirme çeşididir. Özellikle uluslararası sermaye piyasasından fon sağlamaya çalışan gelişmekte olan ülkelerde, ülke derece notunun iyi olması önem arz etmektedir. Ekonomisinin güvenli ve istikrarlı olduğunu gösteren ülkelerde, uluslararası yatırımlar daha hızla artacağından, piyasalar ivme kazanarak gelişim süreci daha hızlı ilerleyip planlanandan daha kısa sürede tamamlanacaktır. Derecelendirme kuruluşları, ülke notunun tespitinde; ülkede uygulanan pazar ekonomisi, yürütülen maliye politikası ve kamu borçları, para politikası ve enflasyon, ödemeler dengesi esnekliği ile ülkedeki siyasal sistem üzerinde önemle durmaktadır.

Kurumsal Derecelendirme; yukarıdaki şekilde de görüldüğü gibi, bankalar ile finans kurumları, sigorta şirketleri, kamu kurum ve kuruluşları ile belediyeler ve ticari şirket derecelendirmeleri olarak alt derecelendirme çeşitlerine ayrılmaktadır.

Tahvil Derecelendirmesi; sermaye piyasasında önemli bir yere sahip olup ihraççının ödeme gücü, tahvile ilişkin yükümlülüklerini zamanında yerine getirememesi riski, tahvilin ihraç koşulları, şirketin mali yapısı, iflası veya mali krize girmesi halinde tahvil sahibine sağlanan haklar vb. unsurlar dikkate alınarak yapılan derecelendirme.

Proje Derecelendirmesi'ne tabi olacak proje, farklı alanlarda planlanmış, maliyeti hesaplanmış, kurum ve kuruluşların yönetim organlarınınca onaylanmış, kısa ve

uzun vade de özel kurum veya devlet adına gerçekleştirilmesi kabul edilmiş bilimsel çalışma tasarısı olarak tanımlanabilir. Bir projenin derecelendirilmesinde; kamu / özel sektör ihtiyaçları, mevcut teknik, politik, işlevsel çevre kısıtları, projenin hayata geçme kabiliyeti, projenin süresi içinde tamamlanabilmesi, projenin taahhütlü / taahhütsüz olma durumlarına dikkat edilmektedir.

4.2. DERECELENDİRME SİSTEMİNİN GENEL YAPISI

4.2.1. Derecelendirme Süreçleri

Derecelendirme işlemine taraf olan işletme, bağımsız derecelendirme kuruluşu tarafından değerlendirilir. Burada derecelendirme kuruluşunun bağımsız olması, devamlılığının güvencesini oluşturmaktadır. Bu süreç içinde gizlilik çok önemli bir faktördür. Derecelendirme kuruluşu, bağımsız yeminli denetçi gibi davranmak zorundadır. Süreç içinde derecelendirme kuruluşunun denetçileri ki bunlar genelde tecrübeli ve incelenen konuda çok iyi yetişmiş uzman kişilerden oluşmaktadır. Bu uzmanlar, çoğu zamanda derecelendirme süreci içinde karışık takımlar oluşturarak çalışırlar. Bu takımlar çoğunlukla işletme derecelendirmesi konusunda, finans, üretim ve pazarlama vb. konularda uzmanlaşmış kişilerden oluşturulur.²³⁵

Derecelendirme süreci, ilgili kuruluşun işleyiş sistemi ve örgütlenme yapısına göre farklılık göstermesine karşın çoğunlukla benzer nitelikler arz etmektedirler.

4.2.1.1. Moody's Firmasınca Kullanılan Derecelendirme Süreci

Her derecelendirme kuruluşunun kendi organizasyonel yapısı ve işleyiş sistemi farklı olmasına karşın genellikle Moody's derecelendirme kuruluşunun kullandığı derecelendirme süreci daha yaygın olarak kabul görmektedir. Bu nedenle çalışmada bu süreç daha detaylı işlenecektir. Firmanın derecelendirme süreci; Tanıtım Toplantısı, Yöneticilerle Toplantı, Derecelendirme Notunun Tespiti, Derecenin Açıklanması ve Derecenin İzlenmesi aşamalarından oluşmaktadır.

²³⁵ Oktay Taş, "Almanya'da Ortaboy İşletmeler için Derecelendirme Sorunu", **Doğuş Üniversitesi Dergisi**, Ocak 2001, Sayı 3, s.110.

a) Tanıtım Toplantısı

Derecelendirme şirketince prosedürlerin açıklandığı, derecelendirme sürecinde ihtiyaç duyulması muhtemel olan bilgilerin ilgili şirket üst yönetimiyle konuşulduğu bir tanıtım toplantısı niteliğindedir. Tanıtım toplantısı öncesinde derecelendirme kuruluşu, son 5 yıla ilişkin Bilanço, Gelir Tablosu, Fon Akım Tablosu gibi gerçekleşmiş mali tablolar ile gelecek 5 yıla ilişkin projeksiyonlar, şirket yönetimince yapılmış yatırım planları ve analizler, geleceğe yönelik tahminler, sektör içerisindeki diğer firmalarla karşılaştırma raporları, menkul kıymetler ve portföy analizleri vb. gibi değerlemeyi etkileme niteliğine sahip diğer bilgi, kayıt ve raporları isteyebilir.

b)Yöneticiler Toplantısı

Tanıtım toplantısı sonrası ilk resmi görüşme genellikle derecelendirme talebinde bulunan kuruluşun merkezinde yapılmakta olup çalışma programına göre değişmekle beraber bir yada iki gün sürebilmektedir.

Bu toplantı dahilinde, derecelendirme talep eden şirketten, firmanın tarihçesi, felsefesi, stratejisi, firmanın tabi olduğu yasal düzenlemeler, yapılmakta olan ve yapılması düşünülen yatırımlar, düzenleyici gelişmeler ve potansiyel kazançlar, üretim kapasitesi, dağıtım sistemi, rekabet gücü, finansal yönetim ve muhasebe politikaları, yöneticilerin bireysel yeterlilik ve kalitesi gibi özel önem arz eden konular ele alınmaktadır.

c)Derecelendirme Notunun Tespit Edilmesi

Derecelendirme kararı aşamasında 5 veya 7 kişiden oluşan bir komitede, ilgili firma raporu ile firmanın derecesi tespit edilir.²³⁶ Derecelendirme firmasının uzmanları, yapılan toplantıda elde edilen bilgiler ışığında şirketi değerlendiren bir rapor hazırlarlar. Kendi görüşleri ile desteklenen bu raporda bir derece belirlenerek derecelendirme komitesine sunulur. Verilen derecenin uyumlu olabilmesinin sağlanması açısından gerek merkezdeki analistlerin gerekse diğer ülkelerde bulunan bürolarda faaliyet gösteren analistlerin katılımı sağlanır. Kurulan komitenin toplantısında raporu

²³⁶ Asiye Kömürcü; “Basel II Çerçevesinde Standart Yöntem Açısından Derecelendirme Sistemi ve Bir Uygulama” (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, 2007, s.42.

hazırlayan uzman analistler şirket hakkında detaylı bir prezantasyon yaparak finansal istatistikler ve karşılaştırmalı analizler hakkında bilgi vermektedir. Bu bilgiler genelde; Şirketin stratejik ve finansal yönetiminin değerlendirilmesi, Şirketin faaliyette bulunduğu sektörün yapısı, şirketin rekabet durumu, üretim kapasitesi vb. konuların incelenmesi, Finansal analizler, Finansal programlar ve işletme politikaları, Derece önerisi gibi konuları kapsamaktadır.²³⁷

d) Derecenin Notunun Açıklanması

Yapılan komite toplantısı sonucunda şirket ile ilgili derece belirlenmektedir. Sonuç öncelikle şirket veya kuruluşa nedenleri ile bildirilmektedir. Firma yapılan derecelendirmeyi kamuya açıklamadan önce gerekli yasal düzenlemeleri de incelemekte ve taahhüdün yasal, geçerli ve bağlayıcı yapısını garantileyen bir programlama yapmaktadır. Yasal konulardaki incelemeyi takiben verilen dereceler basın yoluyla kamuoyuna duyurulmaktadır. İstenildiği takdirde derecelendirilen şirket hakkında detaylı bilgiler, derecelendirme firmalarınca hazırlanan yayınlardan takip edilebilmektedir.²³⁸

Rapor, derecelendirilmeye tabi tutulan banka hakkında yayınlanacak olan ilk rapor ise genellikle raporun içeriğine banka tarafından yapılacak muhtemel bir itiraz kredi komitesince kabul edilmemektedir. Ancak yapılan itiraz devam ederse derecelendirme kuruluşu tarafından rapor yeniden incelemeye alınabilmektedir.²³⁹

e) Derecenin İzlenmesi

Derecelendirme işlemi sonrası, endüstrinin, ekonominin güncel durumu karşısında, şirketin güçlü ve zayıf yönleri, temel hedefleri ve ileriye dönük projeksiyonları gibi gelişmeleri takip edebilmek için derecelendirme şirketi ile ilgili şirket yada kuruluş sürekli ilişki içerisinde olmakta olup; 6 aylık yada yıllık periodlarla derecelendirme notu gözden geçirilmektedir.

²³⁷ Küçükkoçaoğlu, a.g.e., s.15.

²³⁸ Yalkın, a.g.e., s.76.

²³⁹ Kömürcü, a.g.e., s.43.

4.2.1.2.Thomson Bankwatch Firmasınca Kullanılan Derecelendirme Süreci

Thomson Bankwatch değerlendirme süreci ise; bilgi isteme, bilgilerin gözden geçirilmesi, süreli çalışma ziyareti, derecelendirmenin hazırlanması, derecelendirme önerisi, şirket profilinin hazırlanması, devam eden inceleme süreci aşamalarından oluşmaktadır. Burada şirket profili hazırlanması dışında diğer tüm aşamalar Moody's ile benzerlik arz etmektedir. Şirket profili hazırlanması aşaması ise derecelendirmenin neye göre hazırlandığı ve şirketin genel durumunu gösterir bir rapor hazırlanmasıdır.²⁴⁰

4.2.1.3. FitchRatings Firmasınca Kullanılan Derecelendirme Süreci²⁴¹

FitchRatings firması, tanıtım toplantısından önce değerlendirme talebinde bulunan bankanın ekonomik ve faaliyet ortamını analiz eder ve bankaya analizin çerçevesini oluşturacak sorulardan oluşan bir anket verir ve yazılı olarak cevaplanmasını ister.

Derecelendirme şirketleri değerlemeyi yapacak uzman grubu oluştururlar ve yöneticilerle yapılan toplantının ardından bankanın analizi yapılır. Daha çok bankanın riskleri üzerine yoğunlaşılır.

Derecelendirme talebinde bulunan kuruluşla yapılan yöneticiler toplantısını takiben derecelendirme firmasının vereceği notun belirlenmesine kadar geçen süre genellikle üç ile dört hafta arasındadır. FitchRatings firması analizini bitirdikten sonra bir ön rapor hazırlar ve incelenen bankanın notunu yazmadan, bu raporu bankaya gönderir. Buradaki amaç, banka yönetiminin raporda kullanılan verilerin doğruluğunu onaylaması ve raporda yönetimin kamuoyuna duyurulmasını istemediği gizli bilgi bulunuyorsa, rapordan bu bilgileri çıkarmaktır.

Yukarıdaki işlemler gerçekleştikten sonra raporun son hali hazırlanarak, dört ve üstü sayıdaki sektörde uzman olan kişilerden oluşan derecelendirme komisyonuna sunulur. Aynı rapor gerek merkezdeki analistlerce gerekse de diğer ülke bürolarında faaliyet gösteren analistlerce incelenir. Yapılan bu komite toplantısı sonucunda

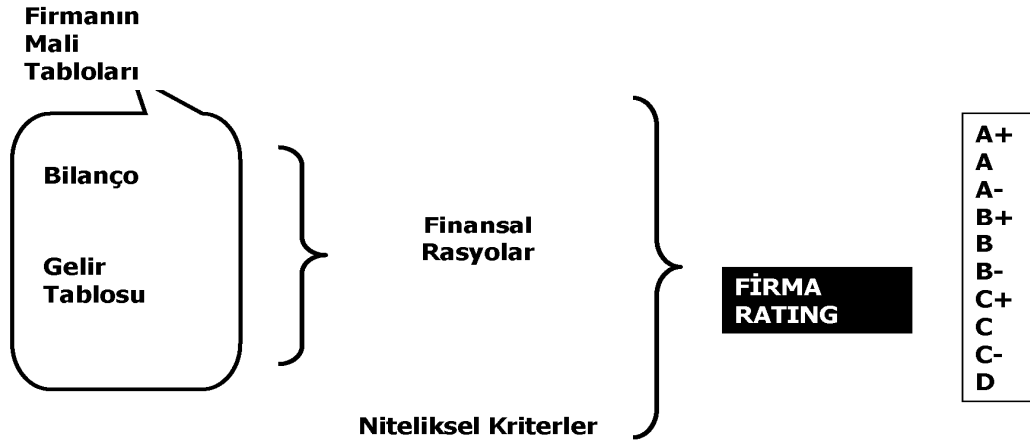
²⁴⁰ Kömürcü, a.g.e., s.43.

²⁴¹ Çelik, a.g.e., s.77-78.

derecelendirme belirlenir. Sonuç öncelikle bankaya bildirilir. Yasal konulardaki incelemeyi takiben, verilmiş olan bu dereceler basın yoluyla kamuoyuna duyurulur. Derecelendirme kuruluşlarının yatırımcılara karşı borçlanma süresinde de devam eden sorumluluğu sebebiyle banka notu kamuoyuna sunulduktan sonra da kuruluş izlenmeye devam edilir.

4.2.2. Derecelendirme İşleminde Dikkate Alınan Kriterler

Derecelendirme işleminde, değerlemeye tabi tutulan bir firma ya da kuruluşa ilişkin tüm verilerin dikkate alınması gerektiğinden, her veri kendi niteliğine uygun analiz kriterleri ile mukayese edilmektedir. Temelde *Kalitatif* ve *Kantitatif* Analiz kriterleri diye iki alt grupta analizler yapılmakta olup; Kalitatif analiz daha çok faaliyet gösterilen sektöre ilişkin verileri, faaliyet koşulları, pazar durumu, şirketin kurumsal uygulamaları ile muhasebe sistem ve süreçlerine ilişkin bilgiler gibi niteliksel verileri dikkate alır; Kantitatif analiz ise, şirketin finansal verilerinden hareketle nakit yaratma gücü, elde edilen gelir ile buna ilişkin kaynak kullanımındaki verimlilik, özsermaye-yabancı sermaye payları, karlılık düzeyi gibi sayısal faktörleri dikkat almaktadır. Şekil 8’de derecelendirme süreci görsel olarak ifade edilmeye çalışılmıştır.

Şekil 8: Derecelendirme Süreci

Kaynak: Meftun Çakır; “Basel Standartları ve Standartların Kobi’lere Etkileri” (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Akdeniz Üniversitesi SBE, 2007, s.134.

İkinci Dünya Savaşı öncesinde bir borçlunun kredibilitesinin değerlendirilmesi -şirket veya özel kredi alanında- çok subjektif ve kalitatif bir sahaydı. Çoğu banka,

müşterilerle bizzat görüşüp, borçlunun kredibilitesi hakkında sübjektif kanaatlerine ve uzun yıllara dayalı tecrübelerine göre değerlendirmelerini yapan bir dizi kredi uzmanına başvuruyordu. İkinci Dünya Savaşı sırasında ve sonrasında bu uzmanların bir çoğuna ulaşılabilmesi söz konusu olmadığından, -özellikle İngiltere ve ABD’de- kredibilite değerlendirmesinde kantitatif metotlar kullanılmaya başlandı. Finans sektörünün diğer alanlarında olduğu gibi, risk yönetimi bilimi de tedricen kalitatiften kantitative doğru bir seyir izlemiştir.²⁴²

Derecelendirme kuruluşlarından Standards & Poors derecelendirme kriteri olarak finansal ve ticari risk datalarını değerlendirmektedir. Finansal risk için bilanço, finansal politikalar, karlılık, sermaye yapısı, nakit akışı ve şirketin finansal esneklik durumu irdelenmektedir. Ticari risk için ise, endüstrinin durumu, rekabet durumu ve şirketin yönetimi incelenmektedir. Bir diğer derecelendirme kuruluşlarından biri olan Moody’s derecelendirme kriteri olarak finansal risk, ticaret ve rekabet riski verilerini incelemektedir. Finansal risk için nakit akışı, likidite, borç yapısı, ortaklık sermayesi ve rezervler değerlendirilmektedir. Rekabet ve ticari risk başlığı altında ise, karşılaştırmalı piyasa payı ve rekabet açısından pozisyon, çeşitlilik ve yönetimin kalitesi değerlendirilmektedir. Çeşitlilik ciro, maliyet, kar, satışlar ve siparişler, yasal yapı ve yasal risk, diğer grup firmaları gibi konuları içermektedir²⁴³

4.2.2.1. Kalitatif (Niteliksel) Kriterler

Şirketlerin üstlendikleri yükümlülükler dolayısıyla finansal veriler dışındaki çeşitli unsurların da incelenerek risk derecelerinin tespit edilmesi yatırımcılar açısından önem arz etmektedir. Derecelendirmeyi yapan kuruluşun çalışma tarzı, geçmiş deneyimleri vb. faktörler dolayısıyla risk tespit şekiller değişiyor olsa da temel üç ana risk grubundan söz edilebilmektedir.

i. Ülke Riski

Derecelendirme işlemi esnasında; uluslararası mali işlem hacmi ile esas borçlu kuruluşun moralitesi ve ekonomik gücünün yanı sıra ülkenin içinde bulunduğu

²⁴² Yalkın, a.g.e., s.77.

²⁴³ Salcı, a.g.e., s.48.

ekonomik, sosyal, siyasal durum da dikkate alınmaktadır. Ülkelere verilecek risk dereceleri, genellikle ülkede döviz cinsinden borçlanacak şirketlerin alabilecekleri en üst derece olmaktadır. Ülkelerin, dış borçlarını ödeme yeteneği uzun vadede ihracat gelirlerinin artışına bağlı olduğundan ihracatı artan, ekonomisi güçlenerek istikrara kavuşan bir ülkenin borç ödeyememe riski düşük, ülke derece notu yüksek olacağından şirketlerin döviz bazlı borçlanmaları daha kolay ve daha az maliyetle olacaktır.

Ülke riskinin değerlendirilmesinde, bütçe açığı, kamu kesimi borçlanma olanağı, cari işlemler dengesi, ekonomik büyüme ve kalkınma oranı, işsizlik oranı, enflasyon oranı, döviz kuru, faiz oranı gibi makro ekonomik gelişmeler ile siyasal istikrar, yakın gelecekte seçim olma olasılığı ve iktidar partisinin muhtemel oy oranı, ülke içi siyasi dengeler, dış siyasetteki gelişmeler ve diğer ülkelerle olan ilişkiler gibi çeşitli politik unsurlar incelenir. Ülke riski belli oranda hükümetlerin kontrolünde olup, temel göstergeleri; *Politik Risk* ve *Ekonomik Risk* olarak iki alt grupta toplanmaktadır.

ii. Endüstri Riski

Şirketler, faaliyet gösterdikleri sektör bünyesindeki diğer sektörel oyuncularından fazlasıyla etkilenirler. Sağlıklı bir derecelendirme notuna ulaşabilmek için, derecelendirme kuruluşlarında sektörel deneyimleri yüksek uzman gruplarca faaliyette bulunulan endüstrinin de detaylı bir analizinin yapılması gereklidir.

Endüstrideki olası krizlerin neden olabileceği olumsuzluklar ve bunların sektörde faaliyet gösteren firmaları nasıl etkileyeceği tespit edilir. Bu amaçla derecelendirme faaliyetinde endüstriye ilişkin hayat eğrisi çıkarılır, konjonktürel ortam değerlendirilerek endüstriye ilişkin satış hasılatları, maliyet durumları, hammadde ve işgücü sağlanması vb. veriler dikkate alınmasının ardından firma incelenmesine geçilir.

Endüstri riskinin analizinde, endüstrinin ekonomi içindeki önemi, hayat devresi, yurtiçi ve yurtdışı rekabet koşulları, mevcut yasal düzenlemeler, teknolojik değişim ve gelişmişlik düzeyi, maliyet faktörleri, devlet politikasının endüstriden aldığı pay ile sektördeki gelişmelerin firmalara etkileri ve endüstriye giriş serbestisi gibi çeşitli veriler incelenmektedir. Derecelendirme işlemi yapılan şirket, birden fazla sektörde faaliyet gösteriyor ise her sektör ayrı ayrı değerlendirilmelidir.

iii. Firma Riski

Kurumsal yönetimin bir ihtiyaç olduğu günümüzde, derecelendirme notu, şirketin yönetim kalitesi hakkında bilgi sunmakta olup, kurumsallaşmanın finansal performans kadar önemli olduğunu vurgulamaktadır. Firma riskine ilişkin analizler, aşağıda açıklandığı üzere dört ana grupta toplanmaktadır;

Yönetim Kalitesi ve Stratejisi, risk değerlendirme sürecine dahil edilerek, olağandışı durumlar karşısında işletmenin başarısı ve performansının sürdürülebilmesi için yönetimin karar almadaki başarısının tespiti amaçlanmaktadır. Bu amaçla, yönetimin felsefesi, vizyonu ve izlenen stratejisi, kısa ve uzun dönemli planlar arasındaki uyum, organizasyon yapısı ile uzun vadeli planlar arasındaki uyum, personel politikaları, iş deneyimleri, olağandışı durumlarda alınan kararların başarı oranı, fonlama yaklaşımları ve geçmiş finansal sonuçların gelişim trendi, iç denetim ve finansal kontrol sistemleri gibi çeşitli hususlar incelenmektedir.

İşletme faaliyetlerinin Değerlendirilmesi ile hukuki, sosyal, demografik ve teknolojik değişkenler incelenerek, ekonomik konjonktürde meydana gelebilecek olağandışı dalgalanmaların şirket faaliyetlerini ne ölçüde etkileyeceğinin ortaya konulması amaçlanmaktadır. Bu doğrultuda şirketin faaliyette bulunduğu yıl sayısı ve aynı adreste faaliyet süresi, pazar durumu, şirket faaliyetlerinin coğrafi anlamda çeşitliliği, sektörel büyüme eğilimi, rekabet gücünü etkileyebilecek ya da koruyabilecek planları, birleşme veya satın alma kararları, sektör genelindeki kapasitenin kullanım oranı, yaşanması muhtemel fiyat rekabetinden şirketin etkilenebilirliği, şirket yaşam sürecinde geldiği safha, ürün ve hizmetleri ile ilgili piyasa doygunluk oranı ve göstergeleri, kapasite artırımı ve yeni yatırımlara olan ihtiyaçlar ve bu ihtiyaçları karşılayabilecek özkaynak girişi/artışı olasılıkları incelenecek ve değerlendirilecek unsurlardır.²⁴⁴

Muhasebe Uygulamaları incelenerek farklı ülkelerdeki muhasebe uygulamaları ile karşılaştırılmak suretiyle, derecelendirilecek şirket mali tablolarının, farklı muhasebe düzenine tabi rakip şirketlerin mali tablolarına göre farklılık göstermesini engelleyerek,

²⁴⁴ JCR Eurasia Rating, Firma Kredi Derecelendirme Metodolojisi, <http://www.jcravrasyarating.com/a-Kategori-78.html> (03.05.2010), s.4.

tüm firmaların mali tablolarının tek düze bir gerçek değer ile değerlendirilmesine çalışılmaktadır. Muhasebe uygulamalarının değerlendirilmesinde genellikle Amortisman politikası, stok değerlendirme yöntemi, döviz kurunun etkileri, gayri maddi sabit kıymetlerin değerlendirilmesi, iştirakler gibi konular üzerinde durulmaktadır.

Finans Durumu; şirketin özellikle likidite yaratma durumunun tespitinde ön plana çıkmaktadır. Bu süreçte, Oran analizleri, nakit akım analizleri, finansal politikaların değerlendirilmesi ve diğer analiz teknikleri aracılığıyla şirketlerin nakit yaratma güçleri ölçülmeye çalışılmaktadır.

4.2.2.2. Kantitatif (Niceliksel) Kriterler

Kantitatif kriterler, firmanın bilanço ve gelir tablosundaki önemli oran ve miktarları temel alan işlemler bütünüdür. Bu kriterler ile kuruluşun gelir yapısı, karlılık durumu, fon yaratma kabiliyeti, kaynak kullanımında etkinlik ve verimlilik düzeyi, mevcut ve ileriki dönemlerdeki borç ödeme gücünün ne olacağı gibi belirleyici faktörler dikkate alınarak değerlendirme yapılmaktadır.

Sektör ve firma yapısına göre kullanılan oranlar değişmesine karşın aşağıda potansiyel rasyolar gösterilmiştir;

Likidite Oranları; genel anlamda işletmenin net işletme sermayesi ve kısa vadeli borç ödeme gücünü ölçmek amacıyla kullanılmaktadır. Örneğin; Cari Oran, Asit-Test Oranı, Nakit Oranı, Stoklar/Dönen Varlıklar, Stoklar/Aktif Toplamı, Stok Bağımlılık Oranı, Kısa Vadeli Alacaklar/Dönen Varlıklar, Kısa Vadeli Alacaklar/Aktif Toplamı,²⁴⁵ Devamlı Sermayenin Bağımlılığı oranı vb.²⁴⁶

Borçluluk Oranları; İşletmenin finansmanı için gerekli fonların ne kadarının hissedarlarca, ne kadarının üçüncü şahıslarca sağlandığını gösteren oranlardır. Kaldıraç Oranı, Kısa Vadeli Yabancı Kaynaklar/Pasif Toplamı, Uzun Vadeli Yabancı Kaynaklar/Pasif Toplamı, Uzun Vadeli Yabancı Kaynaklar/Devamlı Sermaye, Duran Varlıklar/Yabancı Kaynaklar, Duran Varlıklar/Devamlı Sermaye, Kısa Vadeli Yabancı

²⁴⁵ Yalkın, a.g.e., s.88-89.

²⁴⁶ Nalan Akdoğan, Nejat Tenker, **Finansal Tablolar ve Mali Analiz Teknikleri**, 12.Baskı, Ankara: Gazi Kitabevi, Kasım 2007, s.649.

Kaynaklar/Toplam Yabancı Kaynaklar, Banka Kredileri/Aktif toplamı.²⁴⁷

Faaliyet Oranları; firmanın faaliyet derecesi ile faaliyetlerin sürdürülmesi için gerekli varlıklar arasındaki ilişkiyi tanımlar.²⁴⁸ Stok Devir Hızı, Alacak Devir Hızı, Maddi Duran Varlıklar Devir Hızı, Duran Varlıklar Devir Hızı, Özkaynak Devir Hızı, Aktif Devir Hızı²⁴⁹

Karlılık Oranları, firmanın yatırımlarının getirisini ölçer. Örneğin; Faaliyet Karı/Net Satışlar, Brüt satış Karı/Net Satışlar, Net Kar/Net Satışlar, Satışların Maliyeti/Net satışlar, Faaliyet Gideri/Net satışlar, Finansman giderleri/Net satışlar.²⁵⁰

Büyüme Oranları; Aktif yapıdaki ve ciro performansındaki gelişmeyi gösterirler. Örneğin; Net Aktif Büyüme Oranı, Net Satışlar Büyüme Oranı, Öz sermaye Büyüme Oranı²⁵¹, Hisse Başına Net Kar.²⁵²

4.3. DERECELENDİRME NOTUNUN KREDİLER ÜZERİNDEKİ ETKİSİ

Kredi notu, bir firmaya veya bireye kredi tahsis ederken, taşınacak riskin matematiksel ifadesidir. Kredi notu; sorunlu krediyi önceden teşhis eder, objektiftir, kredi değerliliğinin ölçümü uzmana ve zamana göre farklılık göstermez, kredi kararı verilmesinde etkindir.²⁵³ Firmanın finansal ve niteliksel faktörlerinin değerlendirilmesi sonucu atanan derecelendirme notu, bankaya bu firmaya verilecek kredinin taşıyacağı riski gösterir ve bu işlem sonucu bankanın tutması gereken sermayenin belirlenmesinde girdi olarak kullanılır. Yani, kredi verilen firmanın derecelendirme notu düştükçe banka hem daha çok risk alacak, hem karşılık olarak daha çok sermaye tutacak ve dolayısıyla daha çok kaynağını getiriden mahrum bırakacaktır.²⁵⁴

²⁴⁷ Yalkın, a.g.e., s.89.

²⁴⁸ Ferruh Çömlekçi, Münevver Yılcı, Nurtan Erdoğan, Saime Önce, Seval Kardeş Selimoğlu, Ergun Kaya, **Muhasebe Denetimi ve Mali Analiz**, 1.Baskı, Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları, Ekim 2004, s.234.

²⁴⁹ Yalkın, a.g.e., s.89-90.

²⁵⁰ Yalkın, a.g.e., s.90.

²⁵¹ Yalkın, a.g.e., s.90.

²⁵² Gürel Konuralp, **Sermaye Piyasaları Analizler, Kuramlar ve Portföy Yönetimi**; 2.Baskı İstanbul: Alfa Yayınları, Mart 2005, s.131.

²⁵³ Selim Seval; “**Kredi Derecelendirme Modelleri**”, 2006, <http://www.finar.com.tr> (03.05.2010), s.3.

²⁵⁴ Meftun Çakır; “Basel Standartları ve Standartların Kobi'lere Etkileri”, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Akdeniz Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2007, s.113.

Kredi portföyünde, çoğunluğun perakende KOBİ niteliğindeki firmaların bulunmasına ağırlık veren bankaların, sermaye bulundurma maliyeti alternatiflerine göre daha düşüktür. Sermaye maliyetinin düşmesi, kredi faiz oranlarını olumlu yönde etkileyecektir. Derecelendirme notları yüksek olan kurumsal KOBİ'leri portföyünde bulunduran bankaların sermaye yeterliliği de olumlu yönde etkileneceğinden daha rahat bir çalışma serbestisine sahip olacaklardır.

Tablo 20
Derecelendirme Notu ve Risk Ağırlıkları

Derecelendirme Notu	Risk Ağırlığı (Perakende)	Risk Ağırlığı (Diğer)
AAA'dan AA-ye kadar	% 75	% 20
A+'dan A-ye kadar		% 50
BBB+'dan BB-ye kadar		% 100
BB-'den düşük		% 150
Derecelendirilmemiş		% 100

Tablo 20'den hareketle ticari bir bankanın, kredi notu AA+ olan bir KOBİ'ye 1.500.000€ kurumsal portföy kapsamında bir kredi vereceği durumda, müşteri işletme için ayırması gereken yasal sermaye $1.500.000 \times (\%20) \times (0,08) = 24.000€$ derecelendirme notu AA+ olan kurumsal KOBİ'nin risk ağırlığı %20 olacaktır. Buradan hareketle 1.500.000€ kredi kullandıran banka bunun 24.000€'luk kısmını yasal sermaye olarak bünyesinde tutmak zorunda kalacaktır.²⁵⁵

Basel II'nin KOBİ kredi maliyetlerine yönelik en önemli etkisi kredi faiz oranlarında farklılaştırma yaratmasıdır. Şirketin yıllık satış hasılatı ve kullanılacak kredi miktarına göre perakende-kurumsal KOBİ sınıflaması yapılmakta ve içinde yer alınan sınıfa göre kredi maliyeti tespiti yapılmaktadır.

Standart yaklaşımda, perakende kredilere %75 risk ağırlığı verilmektedir. Kurumsal krediler sınıflamasına giren KOBİ'lerin kullandıkları krediler için ise dış derecelendirme şirketlerince verilecek not, banka tarafından dikkate alınacak ve risk

²⁵⁵ Çelik, a.g.e., s.117-118.

ağırlığı buna göre belirlenecektir. İçsel derecelendirme yaklaşımında ise, bankalarca tahmin edilen parametreler risk ağırlığının hesaplanmasında belirleyici olmaktadır. Denetçi kuruluşlar tarafından *derecelendirilmemiş* KOBİ'ler ise %100 ağırlığa tabi tutulmaktadır. Buradan hareketle işletmeler, kredi ihtiyaçlarını farklı bankalara 1.000.000€'u aşmayacak şekilde yaymak suretiyle perakende KOBİ sınıfına dâhil olarak avantaj yakalayabilirler.²⁵⁶ Diğer alternatiflerde ise işletme tüm finansman ihtiyacını tek bir kaynaktan temin edeceğinden kurumsal KOBİ sınıflamasına dahil olup işletmenin risk ağırlığı, derecelendirme notu dikkate alınması dolayısıyla yüksek çıkacağından kredi maliyeti çok daha fazla olacaktır.

4.4. DERECELENDİRME ŞİRKETLERİ VE KULLANILAN ÇEŞİTLİ DERECELER

Gelişmiş sermaye piyasaları başta olmak üzere derecelendirme faaliyetini icra eden yüzlerce kuruluş olmasına karşın uluslararası anlamda genel kabul gören şirketler denilince öncelikle Standard and Poor's, Moody's ve FitchIBCA şirketleri aklı gelmektedir. Bu kuruluşlar gerek kendi ülkelerinde gerekse diğer ülkelerde kendi şubelerini açmak yada yerel derecelendirme şirketlerine ortak olmak suretiyle derecelendirme faaliyetlerini sürdürmektedirler.

Bölgesel olarak güçlü olan derecelendirme kuruluşlarının da pazarda önemli payları bulunmaktadır. Özellikle, Asya'da faaliyet gösteren derecelendirme kuruluşları Tokyo Shoko Research Ltd. ve Japan Credit Rating Agency, Amerikalı derecelendirme şirketleri ile rekabet halindedir. Japonya'da kamu otoritesinin şirkete ortak olması ile derecelendirme şirketi yarı kamusal bir özellik taşımakta buna karşın Japonya dışındaki tüm ülkelerde derecelendirme şirketleri bağımsız ve özel kuruluşlardır.²⁵⁷

Çalışmanın bu kısmında, uluslararası derecelendirme kuruluşlarından lider konumda olan şirketlere kısaca değinilerek kullandıkları derecelendirme not sistemi hakkında kısmen de olsa bilgi verilecek olup akabinde ülkemizde faaliyet gösteren kuruluşlara değinilecektir. Derecelendirmede kullanılan semboller temel anlamlar itibarıyla birbirine yakın olsa da yayımlandıkları şirketlere göre farklılık gösterebilirler.

²⁵⁶ Çelik, a.g.e., s.119.

²⁵⁷ Yalkın, a.g.e., s.20.

4.4.1. Standard and Poor's Derecelendirme Şirketi (S&P)

Moody's ile birlikte finansal piyasalara bilgi sağlayan ve rating endüstrisinin en köklü, ağırlıklı paya sahip iki şirketinden biri olan S&P'nin temelleri; 1860 yılında atılan Avrupalıların Amerika'da gelişmekte olan alt yapı sektörüne yönelik ilgilerine cevap vermek amacıyla finansal veri sağlamak üzere Henry Varnum Poor, "Amerikan Demiryolları ve Kanalları Tarihi"ni yayımlamasına dayanmaktadır. 1916'da kamu borçları ile birlikte şirket borçlarının derecelendirilmesine başlayan şirket ilk yerel yönetim (belediye tahvili) derecelendirilmesi 1940'da yapılmıştır. 1941 yılında Poor's Publishing ve Standard Statistics birleşerek Standard and Poor's Corporation adını alan şirket 1966 yılında güçlü bir yayın şirketi olan McGraw-Hill Company Inc. tarafından satın alınmıştır.²⁵⁸ Standard&Poor's Derecelendirme Bölümü, 2005 yılında, 100 farklı ülkede, yeni ve gözden geçirme olmak üzere toplam 500.000'in üzerinde rating gerçekleştirmiştir. S&P hali hazırda 21 ülkede ofisleri ve iştirakleri aracılığı ile toplam 8.500 çalışanı ile faaliyetlerini sürdürmektedir. Çalışanlar ağırlıklı olarak ekonomistler, analistler ve istatistikçilerden oluşmaktadır.²⁵⁹

Standard&Poor's 100'den fazla ülkede yaklaşık 32 trilyon \$ geri ödenmemiş krediyi derecelendirmektedir. Bu faaliyetler, dünyanın önemli finans merkezlerinde yer alan kredi analistleriyle gerçekleştirilmektedir.²⁶⁰

S&P, kısa vadeli menkul kıymetlere ilişkin vereceği kredi notlarını A-1, A-2, A-3, B, B-1, B-2, B-3, C, D şeklinde sınıflamıştır.²⁶¹ Burada A-1 en yüksek kaliteyi, D ise en düşük kaliteyi temsil etmektedir.

Uzun Vadeli menkul kıymet derece sembollerinden AAA, AA, A ve BBB yatırım özelliği gösterirken, BB, B, CCC, CC ve D daha çok spekülasyon özellik göstermektedir.²⁶² DDD, DD, D, borç ödeme kapasitesi olmayan veya çok az bulunan

²⁵⁸ Yalkın, a.g.e., s.21.

²⁵⁹ Yalkın, a.g.e., s.22.

²⁶⁰ Standard&Poor's (11.05.2010),

http://www2.standardandpoors.com/portal/site/sp/en/eu/page.topic/ratings_au/2.1.1.1.0.0.0.0.0.0.0.0.0.0.0.0.html

²⁶¹ "Standard & Poor's Ratings Definitions", Standard & Poor's;

http://www2.standardandpoors.com/spf/pdf/fixedincome/Ratings_Definitions.pdf (10.05.2010), s. 5-6.

²⁶² Yalkın, a.g.e., s.25.

kurumlara verilen derecelerdir. P ise derecelendirmenin kesin olmadığını²⁶³ belirtmek amacıyla kullanılır. Standard&Poor's, 1974 yılından bu yana verdiği derecelere + yada – işaretlerini ekleyerek, temel derecelendirme kategorileri arasındaki nispi ilişki açıklanmaya çalışılmıştır. Örneğin AA+ derecesi, AAA derecesinden daha alt seviye bir dereceye olmasına karşın AA derecesinin daha üstünde bir değerliliğe sahiptir.

S&P, teminat olarak gösterilen mevduat hükümetçe sigortalanıp, faiz teminat altına alınmışsa “L”, eğer derecelendirme yapılmamışsa “NR” sembollerini de kullanmasının yanı sıra derecelendirme yaptığı ülkede, şirketlerin aldığı notlarının yanına hangi ülkeye ait olduğunu belirten bir ön ek koyarak bu nota küresel bir anlam yüklemektedir.

4.4.2. Moody's Derecelendirme Şirketi

1909'da Moody's ABD demiryolları tahvillerini derecelendirmeye başlamış daha sonra kamu hizmetleri ve endüstri şirketlerine ait tahvillerin derecelendirilmesi ile faaliyet alanını genişlemiştir. 1924 yılında Moody's'in yaptığı derecelendirmelerin tahvil piyasasında önemi artmış ve Amerikan tahvil pazarının neredeyse % 100'nü kapsar hale gelmiştir. Moody's 1962'de Dun & Bradstreet şirketi tarafından satın alınmıştır.²⁶⁴ Moody's bağımsızlığı ve güvenilirliği, şirkete dünya çapında sermaye piyasası katılımcıları kazandırdı. 100'den fazla ülkede, 12.000'den fazla kurumsal ihraç eden, 29.000'den fazla kamu maliyesi ihraççısı ve 96.000'i aşkın yapılandırılmış finansman yükümlülüklerinden oluşan portföyü analiz etmekte ve derecelendirmektedir.²⁶⁵

Moody's, kısa vadeli menkul kıymetlerin uzun vadeliye göre farklı nitelik göstermesi dolayısıyla ayrı bir derecelendirme tanımı getirmiştir. Prime1 (P1), Prime2 (P2), Prime3 (P3) şeklinde ifade edilen bu sınıflama da P1, ihraççıların kısa vadeli yükümlülüklerini yerine getirme konusunda son derece güçlü bir yapıya sahip olduğunu, P2 ve P3 ise bu yeterliliğin azalarak devam ettiği diğer durumları ifade eden derecelerdir. Bu üç kategoriye girmeyen diğer ihraççılar ise *Not Prime* olarak ifade

²⁶³ Feride Şeyma Yavuzarslan; “Derecelendirme, Tahvil derecelendirmesi ve Derecelendirme Kurumları” http://www.sonergokten.com/supportingdocuments/RN/RN_derecelendirme.pdf (03.05.2010), s.8.

²⁶⁴ Yalkın a.g.e., s.26.

²⁶⁵ Moody's Investors Service, http://www.moody's.com/moodys/cust/AboutMoody's/AboutMoody's.aspx?topic=intro&redir_url=/cust/AboutMoody's/staticRedirect.asp (12.05.2010).

edilen alternatif bir derece ile ifade edilmektedirler.

Uzun vadeli derecelendirme işlemlerinde ise; Aaa, Aa, A, Baa, Ba, B, Caa, Ca, C sembolleri ile dereceler ifade edilmektedir. “Aaa” derecesi yatırım riskinin minimum olduğu, birinci sınıf olarak değerlendirilir iken “C” ise en düşük dereceyi ifade edip yatırımın spekülasyonlardan etkilenmesinin yüksek olduğu ve gerçek bir yatırım özelliği taşımadığını ifade etmektedir. Belirtilen bu derecelere rakamsal olarak 1, 2, 3 sayıları eklenerek grup içerisindeki en iyi, orta ve en kötü vurgulanmaktadır.

4.4.3. FitchIBCA Derecelendirme Şirketi

Fitch Ratings, dünya çapındaki 50 şubesiyle, 150 ülkede bulunan sermaye piyasalarından, küresel uzmanlığı ve yerel piyasa deneyimiyle dünya piyasalarına bağımsız ve olası kredi tahminleri, araştırmalar ve veriler sağlayan global bir derecelendirme kuruluşudur. Fitch, tanınmış yatırımcılar, şeffaf ve güvenilir ihraççılar ve bankalarca yaygın olarak bilinmektedir.²⁶⁶

FitchIBCA derecelendirme şirketi, temelde S&P ile aynı not dağılımını kullanmaktadır. Tablo 21’de görüldüğü üzere; En “AAA” en kaliteli derece iken, “D” en düşük derece olmaktadır. Dereceler arasında (+) yada (-) kullanarak o grubun iyisi yada kötüsü şeklinde alt sınıflama yapılmaktadır. Bu sınıflama da “AAA” ile “BBB” arasındaki dereceler “yatırım notu”, “BB” ile “D” arasındaki dereceler ise “spekülatif notlar” olarak gruplandırılmaktadır.²⁶⁷

4.4.4. S&P, Moody’s ve FitchIBCA Derecelerinin Karşılaştırılması

Basel komitesi Sayısal Etki çalışmasına katılan bankalara yardımcı olmak amacıyla hazırlanan, S&P, Moody’s ve FitchIBCA karşılaştırılabilir kredi derecelendirme notları aşağıdaki gibidir;

²⁶⁶ Fitch Ratings, <http://www.fitchratings.com/jsp/creditdesk/AboutFitch.faces?context=1&detail=1> (03.05.2010).

²⁶⁷ Fitch Not Tanımları, http://www.fitchratings.com.tr/ftp/notlar/fnt_21.pdf (03.05.2010), s.3-4.

Tablo 21
S&P, Moody's ve FitchIBCA Karşılaştırılabilir Kredi Derecelendirme Notları

S&P *	Fitch *	Moody's *	Kredi Değerliliği
AAA	AAA	Aaa	Çok İyi: Yüksek Değerlilik, pratikte risksiz olarak yorumlanabilir.
AA+	AA+	Aa1	Çok İyi – İyi: Ödeme olasılığı yüksek, kayıp riski düşüktür.
AA	AA	Aa2	
AA-	AA-	Aa3	
A+	A+	A1	İyi – Tatmin Edici: Anapara ve faizin ödenmesinde yeterli olup, ekonomik değişimlerle ortaya çıkabilecek olumsuzluklara duyarlıdır.
A	A	A2	
A-	A-	A3	
BBB+	BBB+	Baa1	Tatmin Edici: Anapara ve faizin geri ödenmesinde yeterli olup, spekülative niteliğe sahiptir. Ekonomik değişimlere karşı koruma altında değildir.
BBB	BBB	Baa2	
BBB-	BBB-	Baa3	
BB+	BB+	Ba1	Yeterli: Anapara ve faizin geri ödeme riski, olumlu ekonomik koşullarda dahil olmak üzere orta düzeydedir.
BB	BB	Ba2	
BB-	BB-	Ba3	
B+	B+	B1	Zayıf: Anapara ve faizin geri ödeme riski yüksektir.
B	B	B2	
B-	B-	B3	
CCC+	CCC+	Caa1	Yetersiz: Düşük ödeme kabiliyetini ifade eder; geri ödemelerde ertelemelerin ortaya çıkması muhtemeldir.
CCC	CCC	Caa2	
CCC-	CCC-	Caa3	
CC	CC	Ca	Geri Ödeyememe: Geri ödeme yeteneği olmadığından, Alacaklar temerrüde düşecektir.
C	C	C	
D	D		

* **Kaynak:** Basel Committee on Banking Supervision; “Quantitative Impact Study 3 Instructions”, Bank For International Settlements (BIS), 2002, <http://www.bis.org/bcbs/qis/qis3inst.pdf> (01.05.2010), s.50.

4.4.5. Türkiye’de Faaliyet Gösteren Derecelendirme Kuruluşları

Basel II sürecine geçilememiş olması ve ekonomik kriz nedeniyle, kredi derecelendirme kuruluşları faaliyetlerine henüz tam anlamıyla başlayamamışlardır.²⁶⁸ Türkiye’de kurulan ve SPK tarafından yetkilendirilen Derecelendirme Kuruluşları; Fitch Ratings Finansal Derecelendirme Hizmetleri A.Ş., JCR Avrasya Derecelendirme A.Ş., TCR Kurumsal Yönetim ve Kredi Derecelendirme A.Ş., Saha Kurumsal Yönetim ve Kredi Derecelendirme Hizmetleri A.Ş., Kobirate Uluslararası Kredi Derecelendirme ve Kurumsal Yönetim Hizmetleri A.Ş.; Türkiye’de derecelendirme faaliyetinde

²⁶⁸ Mehmet Yazıcı; “Kredi Derecelendirme Kuruluşlarının Krize Etkisi”, **Finans Kulüp**, Türkiye Finans Yöneticileri Vakfı; Şubat 2010, Sayı:2, s.28.

bulunması kurulca kabul edilen uluslararası derecelendirme kuruluşları; Standards and Poor's Corp., Moody's Investor Service Inc., Fitch Ratings Ltd., RiskMetrics Group Inc. şeklinde sıralanabilir.²⁶⁹

SAHA Kurumsal Yönetim ve Kredi Derecelendirme A.Ş., Aralık 2005 tarihinde kurulmuş olup, kredi derecelendirmesi ve kurumsal yönetim ilkelerine uyum derecelendirmesi konusunda her iki alanda da yetkilendirilmiştir.²⁷⁰

TCR Kurumsal Yönetim ve Kredi Derecelendirme A.Ş. (Türk KrediRating) 21.08.2007 itibariyle SPK'dan Kredi Derecelendirme lisansı almıştır. Türk KrediRating SPK'dan lisans alan ikinci Türk Sermayeli tüzel kişiliktir.²⁷¹ Her iki alanda da yetkilendirilmiştir.

Kobirate Uluslararası Kredi Derecelendirme ve Kurumsal Yönetim Hizmetleri A.Ş. Haziran 2008 tarihinde beş Türk ortakla kurulmuş Yerel bir Kredi Derecelendirme şirkettir.²⁷² Her iki alanda da yetkilendirilmiştir.

JCR Avrasya Derecelendirme A.Ş. 22 Şubat 2007 tarihinde faaliyete başlamış olup, Japan Credit Rating Agency Ltd. (JCR) ile ortaklık sözleşmesi olan her iki alanda da yetkilendirilmiş bir derecelendirme kuruluşudur.²⁷³

²⁶⁹ Sermaye Piyasası Kurulu,
<http://www.spk.gov.tr/indexcont.aspx?action=showpage&showmenu=yes&menuid=6&pid=10&subid=1&submenuheader=10> (01.05.2010).

²⁷⁰ SAHA Kurumsal Yönetim ve Kredi Derecelendirme A.Ş.
http://www.saharating.com/liste_goster.asp?bolum=3&id=29 (01.05.2010).

²⁷¹ TCR Kurumsal Yönetim ve Kredi Derecelendirme A.Ş.
<http://www.turkkredirating.com/main.php?pageId=16> (01.05.2010).

²⁷² Kobirate Uluslararası Kredi Derecelendirme ve Kurumsal Yönetim Hizmetleri A.Ş.
<http://www.kobirating.com/Kobirate/Web/trk/AltSayfa.asp?Altsayfa=Hakk%u0131m%u0131zda&Baslik=Hakk%u0131m%u0131zda&userid=webadmin> (01.05.2010).

²⁷³ JCR Avrasya Derecelendirme A.Ş.
http://www.jcravasyarating.com/sirket_hakkinda-Kategori-16.html (01.05.2010).

5. BASEL II SERMAYE YETERLİLİĞİ UZLAŞISINA GEÇİŞ SÜRECİNDE REEL SEKTÖRÜN KARŞILAŞABİLECEĞİ MUHTEMEL SORUNLAR VE ÇÖZÜM ÖNERİLERİ

5.1. BASEL II SERMAYE UZLAŞISI İLE BİRLİKTE GÜNDEME GELMESİ MUHTEMEL SORUNLAR

Basel II Sermaye Yeterliliği Uzlaşısı ile finansal sistemin daha sağlam temellere oturtulması, olası krizlerden zarar görmeksizin işlerliğinin sağlanması hedeflenmektedir. Reel sektör işletmelerinin, günün değişen koşullarına hızlı uyum sağlaması, şeffaflığın ve güvenilirliğin benimsenmesi, işletmelerin ekonomik birim olmasının dışında toplum içerisinde sosyal ve kültürel bir kimliği olduğunun herkesçe kabul görmesi uzun bir zaman dilimini gerekli kılacağından, Basel II Sermaye Yeterliliği Uzlaşısı bu süreci hızlandıracak bir etmen olmaktadır. Bu geçiş sürecinde reel piyasada faaliyet gösteren şirketlerin çeşitli sorunlar yaşaması muhtemel olup, bunlardan bazıları, belirli gruplar halinde aşağıda açıklanacaktır.

5.1.1. Finansman Sorunları

Küçük ve orta büyüklükteki firmaların, finansal anlamda yaşadıkları temel sorun *Özkaynak yetersizliği*dir. Bu nitelikteki firmalar, genelde yatırımlarını ve faaliyetlerini özkaynakları ile finanse etmekte, özkaynakların yatırımları karşılamaması halinde banka kredilerini kullanmaktadırlar. Finansal kiralama, factoring ve sermaye piyasalarından fon sağlama alternatifi genelde tercih edilmemektedir. Bu tarz yönetim anlayışıyla faaliyetlerini yürüten işletmelerin, kredi değerliliği düşük olacağından, yüksek risk uygulamalarına tabi tutularak, yüksek maliyetle kredilendirme işlemlerine maruz kalmaları muhtemeldir.

Finansman sorunlarının bir diğer kaynağı ise, *finansal karar alıcıların profesyonel kişilerden oluşmaması*dır. KOBİ'lerde, bu kararları da diğer tüm kararlar gibi işletme yöneticileri üstlenmektedir. Ancak Basel II Uzlaşısı ile beraber, KOBİ'lerde bu kararların alınmasında, finansal konularda uzman kişilerin istihdamını gerekli kılmakta ve finansal konularda yaşanan sorunların çözülmesi amaçlanmaktadır.

İşletmeler ile çalışılan finans kurumları arasında *kredi tahsisi ve kullandırılmasına ilişkin çeşitli detaylarda uyumsuzluklar* çıkabilmektedir. Yeni sermaye uzlaşısı ile bu gibi uygulamalar, belli standartlarda şekilleneceğinden gerek kredi kullanacak işletme gerekse finans kuruluşlarınca işlemlerin, daha objektif bir nitelik kazanması ve gereksiz prosedürlerden arındırılması beklenmekte, daha hızlı ve verimli bir iş akışının sağlanacağı tahmin edilmektedir.

5.1.2. Kredilendirmede Risk Bazlı Fiyatlandırma ve Teminatlandırmaya İlişkin Sorunlar

Yeni sermaye uzlaşısı ile birlikte bankalar, kredilendirme işlemlerinde risk yönetimi anlamında etkinliklerini artıracak; kredi talep edenlerin, bankaya yükleyeceği riske dayalı bir kredi fiyatlama politikası uygulayacaklardır. Bu noktada kredi kullanacak kuruluşun kredi derecelendirme notu ve ilgili kredinin risklilik derecesi ön plana çıkacaktır. Dolayısıyla kredi derecelendirme notu düşük olan işletmelere, yüksek maliyetli kredi verilmesi gibi sonuçlar ortaya çıkabilecektir.

Basel II ile birlikte KOBİ'lerin kullandıkları krediler için göstermiş oldukları teminatlarda önemli değişiklikler yapılmıştır. Gerçek müşteri çek ve senetleri, şahıs kefaleti ve ortak kefaleti gibi mevcut uygulamada sık kullanılan ve kredi riski azaltmada etkili olan teminatlar yeni düzenleme ile kabul edilmeyecektir.²⁷⁴

5.1.3. Kurumsal Yönetim Eksikliğine Dayalı Sorunlar

Kurumsal yönetim ile ilgili literatürde yapılan çalışmalar yeni olmakla birlikte bu kavram, kendi içinde evrim geçirmiştir. Daha önceleri işletmelerin misyonuna ulaşmak amacıyla maksimum karı elde etmeleri için yeniden yapılandırılmaları ve bu çerçevede ortakların görüş ve önerileriyle ilişkilendirilmeleri olarak anlaşılmış, bugün ise işletmelerin yönlendirildiği, kendini kontrol ettiği ve denetlediği bir sistem olarak görülmektedir. Bu otokontrol, işletme başarısını artıran bir faktör haline gelmekte, böylece işletmelerin başarısı artmaktadır.²⁷⁵

²⁷⁴ Murat Kaya, “Bankalar Açısından Basel Sermaye Yeterliliği Uzlaşısı ve Kobi’ler Üzerine Etkisi”, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2007, s.125.

²⁷⁵ Fatma Ulucan Özkul, “Kurumsal Yönetimin Muhasebe Alanına Uygulanmasında Karşılaşılan Etik Riskler” 1.Ulusal Kurumsal Yönetim, Yolsuzluk, Etik ve Sosyal Sorumluluk Konferansı, Edirne; Avcıol Basım, 2009, s.64.

Kurumsal yönetim; firma yönetiminin ve denetiminin şeffaf, hesap verilebilir, adil, sorumlu ve güvenilir olmasını sağlar. Kurumsal yönetim ilkelerinin uygulanması, firmaların sürekliliğinin sağlanmasının temel göstergesidir.²⁷⁶ Özellikle ülkemiz gibi gelişmekte olan ülkelerde, KOBİ niteliğindeki şirketlerin yönetimleri, genellikle kurucu ve kurucunun aile bireylerinden oluştuğundan, aile şirketi niteliği taşıdığı görülmektedir. Bu durum, kurum içi yönetim ve denetimde aksaklıklar yarattığından kurumların yaşam süreleri üzerinde ciddi etkileri olmaktadır. Aile işletmelerinin, kısa ömürlü olmalarının nedenlerinden bazıları şunlardır; Finansal sıkıntılar, yüksek faiz oranları, piyasadaki değişimleri gözleme ve tahmin etmede başarısız olunması, niteliksiz yöneticiler, aile içi kıskançlıklar ve çekemezlilikler, veliahdın kabul görmemesi, profesyonellere güvenememe, geleceği planlayamama ve stratejik düşünememe, devir planlaması yapılamaması, yeni ürün ve iş modelleri geliştirmede karşılaşılan güçlükler, belge ve bilgi akışı sağlayamama, maliyetleri kontrol edememe, şirketi iyi bir fiyata satıp rahat etme isteği, raporlama ve hesap sormada başarısız olunması, aile sorunlarının işe yansması, işin ve ailenin nakit ihtiyaçları arasındaki çelişki, yetenekli aile üyelerini işe çekmede zorluklar yaşanmasıdır.²⁷⁷

Ülkemiz KOBİ'lerinde, kurumsal yönetimin gerekliliğini gösterdiği en temel konulardan biri, işletmeyle ilgili karar alınmasında işletme sahip veya ortaklarının yetkilerini, alanında uzmanlaşmış profesyonel yöneticilerle paylaşmamasıdır. Bu yönetim tarzının hakim olması, kurum içi uzmanlaşmayı engellemekte, kayıt dışının ortadan kaldırılarak şeffaf yönetim anlayışının yerleşmesine engel teşkil etmektedir.

Kurumsal yönetim eksikliği, yatırım ortamının iyileştirilmesini engelleyerek, yeni yatırımcıların işletmeyi tercih etmemesine neden olmakta, yolsuzluk ve kayıt dışı çalışmayı körüklemekte, ekonomik istikrarı tehdit etmektedir.

5.1.4. Derecelendirme ile İlgili Sorunlar

Basel II ilkeleri ile KOBİ'ler için getirilen derecelendirme sisteminin önemli

²⁷⁶ Ahmet Tanç, Şükran Güngör Tanç; "Kurumsal Sürdürülebilir Performansın Sağlanmasında Kurumsal Yönetimin Rolü"; **1.Ulusal Kurumsal Yönetim, Yolsuzluk, Etik ve Sosyal Sorumluluk Konferansı**, Edirne; Avcıol Basım, 2009, s.49.

²⁷⁷ Ridvan Bozkurt, Canan Arıkbay, "Kobi'lerde Kurumsallaşma Sorunları ve Çözüm Önerileri"; **1.Kobiler ve Verimlilik Kongresi Kongre Kitabı**, İstanbul; İstanbul Kültür Üniversitesi Yayınları, Yayın No: 43,2004, s.387-388.

bir adım olduğu düşünölmektedir. Geçerli olan mevcut sistemde KOBİ'lere verilen kredilerde risk yapısına bakılmaksızın, teminat yapısı dikkate alınmakta ve işletmeler %100 risk ağırlığına sahip olmaktadır. Basel II'de KOBİ'ler değerdendirilirken temel olarak işletme sermayesi açısından ele alınacaklardır. Günümüzde yoğunlukla kullanılan müşteri çekleri ve senetleri, ortak ve grup şirketleri kefaletleri Basel II'de teminat kapsamına alınmamıştır. Derecelendirme şirketleri tarafından KOBİ'ler, finansal tablolar, finansal raporlama süreci, kurumsal yönetim uygulamaları ve sektörel analizler gibi ölçütler açısından değerdendirilecektir. Elde edilen sonuca göre KOBİ'lere not ve karne verilecektir. Verilecek kredinin miktarını ve faizini bu derecelendirme notu belirleyecektir. Eğer not düşük olursa, bankalar ilgili işletmeye kredi verme eğiliminde olmayacaktır. Çünkü bu durumda verilen kredi için bankanın tutması gereken sermaye daha fazla olacaktır.²⁷⁸

Küçük ve orta büyüklükteki firmaların, profesyonel yönetim prensiplerinden uzak olması ve kayıt dışı çalışmaların varlığı dolayısıyla şirketlerce düzenlenen mali tabloların gerçeğı yansıtmama ihtimali oldukça yüksektir. Genelde kurum özkaynakları ile çalışmaların finanse edilmesi, derecelendirmede özkaynak bakımından firmanın güçlü olduğunu ve haksız yere yüksek derecelendirme notunun verilmesini ortaya çıkarabilir. Aksi bir bakış açısıyla konuya yaklaşıldığında, gerçeğı yansıtmayan mali tablolar ile yüksek vergi ödeme yükünden kaçınmak amacıyla, karın gerçekleşenden düşük gösterilmesi veya sermaye miktarının daha az gösterilmesi, bu işletmenin özkaynaklarını yetersiz göstereceğinden, kredi derecelendirme notunun düşük olması gibi bir sonuç ortaya çıkabilecektir.

Derecelendirme faaliyetleri, 19. yy.'dan bugüne uygulanıyor olsa da ölkemiz için yeni bir kavramdır. Bu sebeple, ölkemizde, derecelendirme konusunda uzmanlaşmış insan kaynağının az olması, derecelendirme ile ilgili hukuki düzenlemelerin yetersizliği gibi çeşitli faktörler derecelendirmenin mesleki gelişimini, bağımsız derecelendirme şirketlerinin sayısının artmasını ve derecelendirme faaliyetlerinin yaygınlaşmasını engellemektedir.

²⁷⁸ Süleyman Uyar, Emre Cengiz, "Basel II ve Kobi'ler için Muhasebe Standartları"; **1.Uluslararası Sempozyumu: Kobi'ler ve Basel II Bildiriler Kitabı**, İzmir, İzmir Ekonomi Üniversitesi Yayın No: 21, 2008, s.214.

5.2. REEL SEKTÖRÜN BASEL II İLKELERİNDEN MAKSİMUM FAYDAYI SAĞLAYABİLMESİ İÇİN GERÇEKLEŞTİRMESİ GEREKEN DEĞİŞİMLER

5.2.1. Kurumsal Yönetim Anlayışının Benimsenmesi

Yirminci yüzyılın ikinci yarısında egemen olan en fazla üretim rakamlarına ulaşan firmalar, her zaman daha kaliteli ve daha düşük maliyetle faaliyetlerini yürüteceğine ilişkin görüş bir süre sonra önemini yitirmiştir. Kurumlarda sosyal sorumluluğun ön plana çıkması ile şirketlerin tepe yöneticileri yönetim anlayışlarında değişime giderek; güncel trendlere hitap eden ürün yelpazelerinin oluşturulması, toplumsal faaliyetlerin finansmanı, mevcut ve potansiyel müşteri portföyünün devamlılığını sağlayacak projelerin hayata geçirilmesi, iç müşteri olarak çalışanların memnuniyetlerinin en üst seviyede tutulması, tedarikçi ve müşterilerle ortak çıkarlar doğrultusunda çözümler aranması, hissedarlar ve diğer bilgi kullanıcılarının kurumdan beklentilerinin tamamen karşılanması gibi çeşitli konular önem derecelerini artırarak gündemde yer almaya başlamıştır.

Küçük ve orta ölçekli işletmeler, kuruluş aşamasında kumanda yönetim biçimi olarak da tarif edilen en eski organizasyon tarzında kurulup, işletmenin hayat seyri ilerlediği sürece çeşitli yeniden yapılandırmalar ile günün gereklerini karşılayacak örgütlenme biçimine kavuşurlar. Faaliyetlerin yürütüldüğü organizasyonel yapı, süreçlerin devamlılığının sağlanmasında, kurumsal anlamda birimlerin koydukları hedeflere ulaşılabilmesinde kilit öneme sahiptir.

Küçük işletmelerin ayırt edici özelliklerinden biri, işletme sahibi tarafından yönetilmeleridir. Bu sebeple, küçük işletmelerde sahip/yöneticinin değerleri, motivasyonu, amaç ve hedefleri, davranışları işletme üzerinde en belirleyici faktör olmaktadır.²⁷⁹ Oysa kurumsallaşan bir işletmede, iyi bir organizasyon yapısı kurularak işletme faaliyetleri belirli kişi yada yöneticilere bağlı kalmaksızın sürdürülebilmektedir. Her bireyin organizasyondaki pozisyonu çerçevesinde yetki ve sorumlulukları paylaştırılmakta, gerektiğinde firma sermayedarları adına dahi kararlar alınabilmektedir.

²⁷⁹ Gökhan Şenol, Gökçe Gönel, “Kobi’lerdeki Kültürel Değişim ve Kurumsallaşma Sürecindeki Etkileri”, **1.Kobiler ve Verimlilik Kongresi Kongre Kitabı**, İstanbul;İstanbul Kültür Üniversitesi Yayınları, Yayın No:43, 2004,s.365.

Kurumsallaşma da özerklik, süreçlerinin özerkleşmesi ve çatışmalara karşı birlikte karar verebilme, birlikte çözümler getirebilme yeteneği ne kadar yüksekse, kurumsallaşma da o kadar ilerlemiş olmaktadır.²⁸⁰ Bu bağlamda kurumsal firmalarda, yönetim kurulu, icra kurulundan bağımsız olmaktadır. KOBİ statüsündeki bir şirkette yönetim kurulu, şirket kurucularından oluşuyor olsa da icra kurulu profesyonellere ait olmalı, yönetim kurulu gerektiğinde icra kurulunu dengeleyebilecek adımları atabilmelidir.

Değişim ve gelişim karşısında işletmeler, çalışanlarını, sürekli eğitim prensibi ile iş yapma süreçlerini ise modern yöntemlerin entegrasyonu ile destekleyerek, yüksek işletme performansının sürekli devam etmesini sağlamaya çalışırlar. Aksi halde etkinlik ve verimlilik kaybedilerek, işletmenin sürekliliği tehlikeye gireceğinden yeniden yapılandırma ihtiyacı ortaya çıkacaktır.

Yeniden örgütlenmeye giren bir işletmede, kurumsallaşma yaşanmaktadır. Kurumsal yönetim kavramı olarak da bilinen kurumsallaşma işletmelerin organize, koordineli, planlı ve istikrarlı olarak faaliyet göstermeleri anlamına gelmektedir. Kurumsal yönetim ile gündeme gelen şirketlerde iyi yönetim olgusu, şirket yöneticisinin doğru kararlar alabilmesi, demokratik katılım kanallarının açık olması, şirket yöneticilerinin aldığı kararlardan hissedarlar başta olmak üzere çıkarları etkilenebilecek herkesin şirket yönetimini denetleyebilmesi, şirketin keyfilikten uzak, hukuk ve kurallara bağlı, şeffaf yönetilmesi olarak değerlendirilmektedir.²⁸¹

Kurumsal kimlik kazanmış bir işletme, aynı zamanda öğrenen işletme niteliği kazanmış olur. Öğrenen organizasyon veya öğrenen işletme kavramı, bir işletmenin, sürekli bir biçimde, yaşadığı olaylardan sonuç çıkararak, bunun değişen çevre şartlarına uyum için kullanılması, personel geliştirici bir sistem oluşturulması ve sonuçta değişen, gelişen ve kendini yenileyen dinamik bir işletme olmasını ifade etmektedir.²⁸² Bu niteliği dolayısıyla kurumsal işletmeler kendilerini, değişen koşullara kolayca uydurmakta, faaliyetlerini sürekli kılmaktadırlar.

²⁸⁰ Hatice Yaltaöz, “Aile Şirketlerinde Kurumsallaşmaya Geçiş”, **1.Aile İşletmeleri Sempozyumu**, İzmir; Milli Prodüktivite Merkezi Yayınları No:681, 2004, s.52.

²⁸¹ Kerem Alkin, Esin Okay, “**Türkiye’de Kobilerin Basel II’ye Uyum Süreci ve Öneriler**”, İstanbul: İstanbul Ticaret Odası Yayınları, 2008, s.103.

²⁸² Mümin Ertürk, **İşletme Biliminin Temel İlkeleri**, 4. Basım, İstanbul: Beta Yayınları, 2000, s.106.

Kurumsal Yönetim ilkeleri adeta BASEL II uygulamalarının tamamlayıcısı statüsündedir. Basel II’de kurumsal yönetim kuralları; tüm faaliyetlerde pay ve menfaat sahiplerine eşit davranılması (eşitlik ilkesi), ticari sır dışında şirket ile ilgili finansal ve niteliksel bilgilerin doğru, eksiksiz ve zamanında kamuoyuna duyurulması (şeffaflık ilkesi), yönetimlerin pay sahiplerine/hissedarlara hesap verme zorunluluğu (hesap verilebilirlik ilkesi), şirket yönetiminin tüm faaliyetinin mevzuata, ana sözleşmeye ve şirket içi düzenlemelere uygunluğu ve bunun denetlenmesi (sorumluluk ilkesi) ilkelerinden oluşmaktadır.²⁸³

5.2.2. Ekonomik Faaliyetlerin Kayıt İçine Alınması

Şeffaflık, kurumsallaşma ve kamu yönetimi temelinde toplumsal bir kültür olup; kayıt düzeninin esnekliği dolayısıyla KOBİ niteliğindeki kuruluşlardan başlamak suretiyle reel sektör temsilcileri ve finansal sektör temsilcilerinin benimsemesi ile daha hızlı bir gelişim süreci göstermektedir. Şeffaflık, temelde piyasa etkinliğini ve piyasadaki şirketlerin rekabet edebilme güçlerini ve verimliliğini artırmaktadır. Bu bağlamda KOBİ’ler, mevcut kayıt düzenlerini, günün gereklerini karşılayacak şekilde geliştirerek faaliyetlerini tamamen kayıt içine almalı ve gerektiğinde bunları talep eden banka vb. gibi kurumlara eksiksiz bir şekilde sunarak gerek bilgi kullanıcılarının güveninin sağlanması gerekse şeffaflık sağlanarak kurumsallaşma adına profesyonel bir yaklaşım sergilenmiş olur.

TKYD’nin “Türkiye Kurumsal Yönetim Haritası Araştırma Raporu”na göre Türkiye’de sosyal sorumluluk ve adalet sorunlarına yönelik kültürel nedenlerin de içinde bulunduğu ve vergi yükü ile beraber ağırlık kazanan çok ciddi bir kayıt dışı ekonomi yaşanmaktadır. Türkiye’de %66 oranında bir kayıt dışı ekonomi olduğu tahmin edilmektedir. Bu kurumsallaşamamanın getirdiği bir sorun olmanın yanı sıra şeffaflık alanında da önemli eksiklikleri işaret etmektedir.²⁸⁴ Esasında, kayıt dışı ekonomiyi engellemek o kadar da zor bir iş değildir. Avrupa Birliği ülkeleri, Amerika ve diğer ülkelerdeki kayıt dışı ekonomi düzeylerinin %6-8 arasında değiştiği görülmektedir. Kayıt dışı ekonomi ile mücadelede belirleyici husus kararlı ve iyi niyetli

²⁸³ Alkin, Okay, a.g.e., s.104.

²⁸⁴ Alkin, Okay, a.g.e., s.107.

olmaktır.²⁸⁵

Kayıt dışının yoğun olduğu ekonomilerde yapılan makro ekonomik parametre tespitleri ve bunlara dayanılarak oluşturulacak politikalarda, düşük başarı elde edilerek sapmaların fazlalığı göze çarpacaktır. Bu uygulamaların hüküm sürdüğü bir ekonomide aynı sektör ve iş kolunda faaliyet gösteren işletmeler arasında etkin olmayan bir kaynak dağılımı ortaya çıkacaktır. Kayıt dışı oranı yüksek olan işletmeler, diğer yasalara ve genel kabul görmüş prensiplere uygun hareket eden işletmelerden daha rekabetçi olacak, vergilendirilmeyen gelire sahip işletmeler dolayısıyla bütçe açığı ortaya çıkacak ve vergisini ödeyen mükelleflerin vergi yükü haksız yere artacağından ekonomik ve sosyal açıdan adaletsiz bir durum ortaya çıkacaktır.

Ülkede uygulanan yüksek vergi oranı politikaları ve vergi denetimlerinin çeşitli sebeplerle çok düşük oranda gerçekleştirilmesi mükellefleri, vergi kaçırma riskini göze almalarına sebep olmaktadır. Bu sistemin işleyişine devletin katkısı gözden kaçırılmamalıdır. Rüşvet ekonomisiyle; çeşitli birimlerce hesap verilmek istenmeyen bir sistem ve kaynak yaratılmıştır. Reel sektör kuruluşlarında olduğu gibi kamu kurum ve kuruluşlarında da bugüne kadar kayıt altına alınmayan varlık ve paralar kayıt altına alınarak yasal zeminde işlerlik sağlanmalı ve bu surette kayıt dışı ekonomi azaltılmaya çalışılmalıdır.

Kayıt dışı ekonominin ortadan kaldırılması bir süreçtir. Bu bağlamda; etkin yargı ve hukuk sisteminin işlerliği temel faktör olmak üzere devletin tüm kurum ve kuruluşlarının katılımı gerekmektedir. Bu amaçla sektörel işletme temsilcileri, bankalar, meslek kuruluşları, ekonomi yönetimi ve hükümet yetkilileri bir araya gelerek çözüm doğrultusunda çalışmalar yapılarak görüş birliğine varılmalıdır. Kayıt dışılığın önlenmesi sadece vergi oranlarının düzenlenmesi ile gerçekleştirilemez. Bu amaçla kayıt dışı faaliyet gösteren işletme, kişi ve çalışanlar kayıt altına alınmalı, idari, mali ve hukuki yükümlülükler kontrollü bir biçimde azaltılmalı, kayıt dışılığın yüksek olduğu KOBİ'ler başta olmak üzere kayıtlı işletmelerin faaliyetlerinde bürokratik işlemler azaltılmalı, kurumsallaşmaları desteklenmeli, finansman olanakları artırılmalı, iş ve çalışma hayatına ilişkin mevzuatta olumlu etki yaratacak iyileştirmelere ağırlık

²⁸⁵ Alkin, Okay, a.g.e., s.109.

verilmeli, kayıtlı işletme ve bireylere yönelik çeşitli avantajlar ve kolaylıklar sağlanarak her türlü varlık ve işlemin kayıt altına alınması ödüllendirilerek teşvik edilmeli, ekonomik sistemde parasal transferlerin banka aracılığıyla yapılması sağlanarak para akışını takip eden bir sisteme işlerlik kazandırılmalı ve bunu ülkedeki hukuk sistemiyle destekleyerek kayıt dışı ekonominin önlenmesinde çok yönlü çalışmalarla başarı sağlanabilmektedir.

Basel II Sermaye Yeterliliği Uzlaşısı ile birlikte şeffaflık ve kayıt dışılığın önlenmesi çok daha önemli bir unsur olarak karşımıza çıkmıştır. Reel sektör şirketleri, finans kuruluşlarından kredi alabilmek ve özellikle Basel II'nin kredi maliyetleri üzerindeki etkisi dolayısıyla daha cazip fiyatlama avantajlarından faydalanabilmek için kayıt düzenlerini günün gerektirdiği şartları yerine getirecek biçimde revize etmeleri, kayıt dışı varlık ve işlemleri kayıt altına almaları zoraki bir ihtiyaç halini almıştır. Bu ihtiyacın şiddeti, firmanın finans sisteminden sağladığı kaynakların büyüklüğü ile doğru orantılı olarak değişmektedir. Şeffaf bir yapıya sahip şirketler, finansal bilgileri ile şirket stratejileri dışındaki konulara da faaliyet raporlarında yer verirler. Bu rapor ve bilgileri şirketin kurumsal internet sitesi vb. gibi iletişim olanaklarını kullanarak ilgili bilgi kullanıcılarına, en kısa yoldan ulaştırılması şeklinde bir çaba sarf edilmesi, karşılıklı güvenin oluşması ve idamesinin ne derece önemsendiğinin bir göstergesidir.

5.2.3. Finansal Yönden Yapılandırma

Günümüzde yaşanan yeryüzündeki hızlı değişimin, bireylerin ve kurumların hayatları üzerinde ciddi etkiler bıraktıklarını söyleyebiliriz. Bu değişimlere kurumsal bakış açısından baktığımızda; küreleşme ve teknolojik gelişim ile birlikte, farklı ülke ve coğrafyalarda yatırımlar, anlık finansal transferler, kolay temin edilebilir nitelikli iş gücü ve hammadde alternatiflerinin ortaya çıkışı vb. daha kolay gerçekleşeceğinden, uzak mesafeli ve kısa sürede gerçekleştirilebilir yatırımların sayısının hızla artması olağandır. Bu bütünleşik gelişim finansal piyasaları ve yatırım birimlerinin çeşitliliğini artıracaktır. Bu bağlamda Basel II Sermaye Yeterliliği Uzlaşısı ile özellikle KOBİ niteliğindeki kuruluşlar, kurum içi ve kurum dışı finansal yapılarını gözden geçirmeli, piyasa gereklerine cevap verecek nitelikte bir yeterlilik düzeyini sürekli muhafaza etmelidir.

Şirketlerin kurumsal bir nitelik kazanabilmesi için başta yönetim kadrolarının profesyonel bakış açısıyla hareket edebilirliğinin sağlanması gereklidir. Genelde küçük ve orta ölçekli işletmelerde, işletme sahibinin aynı zamanda şirket yöneticisi şeklinde diğer iş ve sorumlulukları yüklenmesi özellikle finansal kararların alınmasında sorunlar çıkarabilmektedir. Şirketin yönetsel kadro bakımından, tüm olanaklarıyla işlerliğinin sağlanabilmesi için uzmanlaşmanın her zaman ön planda tutulması, yönetim kadrosunun gelişim planlarının, şirket gelişim hedefleri ile uyumlu olması sağlanmalıdır. Profesyonel bir şirket yöneticisi, daha rasyonel karar alma olanaklarına ve hareket serbestisine sahip olacağından, finansal açıdan daha az riskli ve istikrarlı bir politika yürütülmesi muhtemeldir.

İşletme fonksiyonlarının yerine getirilmesinde, Üretim, Pazarlama, Finansman, Muhasebe, İnsan Kaynakları, Tedarik, Denetim vb. bölümler şeklinde alt örgütlenmeler oluşturularak ayrı ayrı faaliyetlerin organize edilmesi ve işlerliğinin sağlanması gerekir. Finansal işlemlerin yönetimi için de bu şekilde bir alt bölüm oluşturularak, alternatif finansman olanaklarını, kredi şartlarını, yatırım alternatiflerini, kısa ve uzun vadeli olası değişimlerin, şirketin borç ve yatırım portföyü üzerindeki etkilerini inceleme ve benzeri işlemler gibi sadece finansal işleri görev edinen, ilgili karar alıcılara bilgiler üreten uzman nitelikli bireylerin istihdam edildiği bir departman oluşturulmalıdır. Genelde uzman personel maliyetinin yüksek olması sebebiyle KOBİ'lerde, bu ve benzeri nitelikte personel istihdam etmek yerine bu görevleri, diğer mali nitelikteki işlemler ile birlikte tüm Muhasebe, Finansman ve İdari İşlerden sorumlu bir veya birkaç kişi tarafından yürütülmektedir. Kurumsal niteliğe sahip büyük ölçekli işletmelerde ise bu durum, bünyesinde çeşitli alanlarda tecrübeye sahip kıdemli uzmanların bulunduğu ayrı bir departman oluşumuyla işlemler yürütülmektedir.

Basel II ile birlikte, şirketlerin sahip oldukları risk durumlarına göre kredi fiyatlaması uygulanacağından, piyasada faaliyet gösteren diğer şirketlere kıyasla finansal durumu daha iyi durumda olan şirketler avantajlı durumda olacağından daha az prosedür, daha yüksek kredi tutarı, daha düşük borç faiz oranı, daha esnek vadeler vb. avantajlar yakalayarak rekabet edebilirliklerini artıracaklardır.

Şirketler, Özsermaye yerine dış kaynak kullanımına ağırlık vererek karlılığını

yükseltebilirler. Ülkemizde genellikle kullanılan dış kaynak, banka kredileri olmasına karşın, bu oran toplam bankacılıktan faydalanma imkanlarının %20'sinin²⁸⁶ altında seyretmektedir. Şirketler alternatif finansman kaynaklarına yönelmeli, kısa ve uzun vadeli yatırımlarına uygun finansman alternatiflerini oluşturarak programlı bütçelerle faaliyetlerini yürütmelidir. Ülkemizde özellikle son yıllarda alternatif finansman kaynaklarının sayısı ve kullanımı artmakla birlikte, henüz tam anlamıyla yaygın olarak kullanıldığını söylemek mümkün değildir. Alternatif finansman kaynaklarına örnek vermek gerekirse; finansal kiralama, factoring, risk sermayesi, yabancı para fonlarından faydalanma... vb. gibi olup önceki bölümlerde detaylı açıklamalarına girilmiştir.

Küçük ve orta ölçekli reel sektör işletmelerinin, finansal yönden yeniden yapılandırılması, Basel II Sermaye Yeterliliği Uzlaşısı ile birlikte zorunluluk arz eder duruma gelmiştir. Günümüzde ticaret hacimleri hızla artarken, şirketlerin rekabet edebilme şartları giderek ağırlaşmaktadır. Ve firmalar verimlilik, tasarruf, etkin yönetim gibi kavramlara daha çok dikkat etmek zorundadırlar. Finansal yapının, günün şartlarına uyum sağlayabilecek nitelikte olması, kendini kısa vadeli değişimlerden zarar görmeden, faaliyetleri finanse edecek sistemin kurulması profesyonel yönetim yaklaşımının temel dayanaklarından biridir.

5.2.4. Stratejik Yönetim ve Süreçlerinin Benimsenmesi

İşletme yönetiminde strateji, işletmenin çeşitli fonksiyonları arasında meydana gelen karışıklıkları açıklığa kavuşturan ve genel amaçları belirleyen özellikleri düzenleyen, ekonomik bir ortamda işletmenin optimuma geçmesiyle ilgili seçimsel kararlar bütünüdür.²⁸⁷ Günümüzde her alanda hızlı değişim ve dönüşümlerin var olması, işletmeleri uzun vadeli stratejiler ışığında hızlı karar almaya mecbur bırakmaktadır.

Strateji, işletme ile faaliyette bulunan çevre arasındaki ilişkilerin analiz edilerek, amaç ve hedeflerin belirlenmesi ile bunları gerçekleştirecek eylem ve gerekli kaynakların tespiti ve organizasyonunun yeniden revize edilmesidir. Özellikle küçük ve orta ölçekli işletmelerde yöneticilik ve girişimcilik aynı kişilerde toplandığından hızlı kararlar alınarak minimum sorunla hızlı büyüme gerçekleştirilebilir. Ancak bir noktadan

²⁸⁶ Alkin, Okay, a.g.e., s.117.

²⁸⁷ Erol Eren, **Stratejik Yönetim**, 2.Baskı, Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayını No:1491, 2004, s.3.

sonra kurumsallaşmanın gerekliliği ile birlikte, hızlı büyümenin belirli planlar ve stratejiler ışığında yönetilmesi ihtiyacı ortaya çıkacağından, büyümeyi hedefleyen her kuruluşun kısa, orta ve uzun vadeli oluşturulan stratejilere bağlı olarak kararların alınması rasyonel büyümenin gerçekleşmesinde önemli bir unsur olmaktadır.

Bireyler ve işletmeler çevrelerindeki her şeyi kontrol edemezler. İş çevresinde aynı anda fırsatlar ve tehditler var olabilir. Faaliyet ortamındaki kaos ve belirsizliğe cevap verebilen şirketler, tehlikeleri avantaja çevirip atılım yaparak rakiplerinden bir adım önde yer alabilirler. Strateji, işletmenin bulunduğu noktayı değil, ulaşılmak istenen noktayı, açık ve net bir şekilde göstermelidir. Bu doğrultu da yöneticiler, çalışanlarına bir yön belirleyerek, bunun nasıl gerçekleştirileceğini tam anlamıyla formüle etmelidir.

Farkındalık yaratmış bir ürün portföyüne sahip, üretim ve lojistik kanallarının iyi organize olduğu, müşteri beklentilerinin tam anlamıyla karşılandığı bir kültüre sahip, gelişimi temel prensiplerden biri olarak gören bir girişimin taklit edilmesi, başarının engellenmesi imkansızdır. Strateji uygulama aşamasında girişimci, kendi rolü ile kaynaklarını ve organizasyonel yetenekleri dikkate alarak, uygulamalarını becerikli, esnek ve gelişim heyecanına sahip bireylerle destekleyerek optimum büyüme hızında faaliyetlerini yürütmelidir.

Büyüyen bir organizasyon yaratması düşünülen bir stratejinin, kaynakları ve gerçekleşen performansı sürekli denetlenmeli, olası değişiklikler dolayısıyla başarısızlıktan kaçınmak amacıyla önceden alternatif planlarla desteklenmelidir.

5.2.5. Etkin Risk Yönetiminin Benimsenmesi

Basel II Sermaye Yeterliliği Uzlaşısı'nın uygulanmasıyla beraber kredi kullanımlarında riske dayalı fiyatlama sistemine geçileceğinden, kredi talep eden kuruluşlara ilişkin içsel yada bağımsız derecelendirme kuruluşlarınca verilecek derecelendirme notunun kullanımı gündeme gelecektir. Derecelendirme notu yüksek işletmeler, diğerlerine kıyasla daha avantajlı duruma geçip ciddi maliyet tasarrufları gerçekleştirebilecektir.

Derecelendirmeye geçiş bağlamında firmalardan hesap ve kayıt düzenlerinin

geliştirilmesi, kayıt dışılığın ortadan kaldırılarak şeffaflığın sağlanması, kurumsallaşma ve kurum kültürünün oluşturularak profesyonel anlayışın yerleştirilmesi, var olan finansal sistemin revize edilerek hantallıktan kurtarılması, teminat sisteminin günün şartlarına uygun olması, risk yönetimi kültürünün benimsenerek gelecek vaat eden rekabet edebilir şirketlerin oluşturulması amaçlanmaktadır.

Yaşanan küresel ekonomik krizler, işletmelerin finansal açıdan daha sağlam temeller üzerinde durmaları gerektiği gerçeğini bir kez daha gün yüzüne çıkarmıştır. Risklerden uzak durmak isteyen işletmeler, günün gereklerine hızlı adapte olabilmeli, faaliyetleri dolayısıyla net işletme sermayesi yetersizliklerini kontrol altında tutmalı, yeterli özsermaye ile çalışmalı, şeffaflığı sağlamış olmalı, teminat sistemini konjonktürel değişikliklere göre revize etmelidir. Şirketler, riskleri önceden görebildikleri sürece korunma alternatiflerini hazır tutarlar. Bu maksatla risk yönetimi konusunda nitelikli insan kaynağını istihdam etmeli ve uzmanlaşmayı önemsemelidir. Firmanın faaliyet alanına ilişkin doğabilecek krizler öngörülerek alternatif finansal enstrümanların kullanımına uygun politikalar benimsenmiş olmalıdır. Şirketlerin, riskin etkin yönetimiyle ilgili politikalar oluşturup uygulaması, olası krizlerde sermaye yapılarının korunmasının ve güçlendirilmesinin yanı sıra alınacak derecelendirme notunun yüksek olması dolayısıyla ekstra çeşitli avantajlar sağlanacaktır.

Çalışmanın önceki bölümlerinde, Basel II çerçevesinde risk yönetimi ile derecelendirme konuları incelenmiş olması dolayısıyla bu kısımda sadece genel bilgi mahiyetinde işlenmiş olup detay verilmemiştir.

5.2.6. Kurum Kültürü Oluşturma

Kurum kültürü, sermayedarların, yöneticilerin ve diğer işletme çalışanlarının zaman içerisinde süregelen alışkanlıkları, kuralları ve standartları gibi herkesçe paylaşılan temel değerler bütünüdür. Bu kültür, bir amaçtan ziyade üretkenliği artıracak yeni çağdaş yönetim tekniklerinin entegrasyonunu sağlayacak bir araç niteliğindedir.

Kurumsal sosyal sorumluluk, işletmelerin gönüllü olarak daha iyi bir toplum ve temiz bir çevre için katkıda bulunmaya karar vermesini sağlayan gerekli bir kavramdır. Kurumsal sosyal sorumluluk, toplumun etik, yasal, ticari ve kamusal beklentilerini

karşılayan bir tutum içerisinde kurumun faaliyet gösterdiği yerdir.²⁸⁸ İşletmelerin başarılı olabilmeleri için faaliyetlerini yürüttüğü piyasada ve toplumda belirli bir imaja sahip olmalıdır. Olumlu bir imaj, şirket kültürü ile içinde bulunulan toplumsal kültür arasında uyumun sağlanmasıyla elde edilir. Kurumsal kültür oluşturulmak istenirken, toplumsal kültür unsurlarının değiştirilmek istenmesi iki kültür arasında çekişme ve zıtlık yaratacağından kurum kültürü oluşturma sürecinin başarısızlıkla sonuçlanmasına neden olacaktır. İşletmeler, kalifiye ve deneyimli çalışanları kendi şirketlerine çekmek ve uzun yıllar onları elde tutabilmeyi, işletmeye sadık kalmalarını ve işletmeyi kendileriyle özdeşleştirip koruma içgüdüsünü oluşturmayı ve sorumluluk duygusu kazanmalarını, şirketle bütünleşmelerini kurumsal kültür aracılığıyla yerine getirebilir.

Kurum kültürünün başarı düzeyi, şirketi oluşturan bireylerin kendilerini kurumun bir parçası olarak hissetme düzeyleri ile eşdeğerdir. Üyeler, kurum özelliklerini kendilerini tanımlayan özellikler olarak kabul ettiklerinde, psikolojik bağlılık sağlanarak örgütsel bütünleşme gerçekleşmiş kabul edilir.

5.2.7. Muhasebe ve Denetim Sürecinin Yeniden Yapılandırılması

Basel II Sermaye Yeterliliği Uzlaşısı ile birlikte piyasayı oluşturan şirketlerin daha şeffaf ve profesyonel yönetim anlayışıyla hareket eden, global piyasalarla entegre olabilen kurumsal kalitesi yüksek kuruluşlar olmaları amaçlanmaktadır.

Piyasa oyuncularının, gerektiğinde kolaylıkla şeffaf, güvenilir ve karşılaştırılabilir bilgiye erişim kolaylığı, karar almada avantaj sağlayacağından olası finansal problemlerin en kısa sürede tespiti ve gerekli tedbirlerin doğru zamanda alınmasına olanak verecektir. Gelişme hızı yüksek olan ülkelerde, önemli reform çalışmalarının hayata geçirilmesinde sorunlar doğabilmekte, reformların gelişimi sektöre uğrayabilmektedir. Özellikle şeffaflık, kurumsal yapının tahsisi, güvenilir ve karşılaştırılabilir bilginin elde edileceği sistem altyapısının oluşturulması ve sonuçlarının elde edilmesi uzun sürelerle yayılabilmektedir. Gerek bu sürenin kısaltılması gerekse oluşturulacak sistemin farklı uygulamalarla entegrasyonunun

²⁸⁸ Fatma Pamukçu, Ayten Çetin, Ayşe Pamukçu; “Kurumsal Sosyal Sorumluluk ve Muhasebecinin Sosyal Sorumluluğu”, **1.Ulusal Kurumsal Yönetim, Yolsuzluk, Etik ve Sosyal Sorumluluk Konferansı**, Edirne; Avcıol Basım, 2009, s.313.

sağlanması ve uygulama sonrası izleme çalışmaların yürütülmesinde uluslararası kuruluşlardan yardım alınabilir.

Türkiye Muhasebe ve Denetim Standartları Kurulu (TMMOB), 09.02.1994 tarihinde oluşturduğu komisyonlar aracılığıyla muhasebe ve denetim standartlarını hazırlama çalışmalarına başlamıştır. TMMOB'in amacı, tüm ülkede faaliyette bulunan işletmelerin ve diğer kuruluşların mali tablolarının düzenlenmesinde esas alınan muhasebe ilkelerinde tekdüzeni gerçekleştirmektir. TMMOB, TMMOB'un bünyesinde faaliyetlerini sürdürmekte, TMMOB'tan iki ve Maliye Bakanlığı, Sanayi ve Ticaret Bakanlığı, Yüksek Öğretim Kurumu, Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurulu, Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği'nden bir olmak üzere 9 üyeden oluşmaktadır.²⁸⁹

Muhasebe alanında dünyada ilk çalışma 1494 yılında olmuştur. Çift taraflı kayıt yöntemine dayalı bir sistem Luca Pacioli tarafından Summa Aritmetica adlı bir kitapta bilimselleştirilmiştir. Türklerin bu konuda ilk denemeleri 1363 yılında İlhanlılar döneminde yazılan Kitab-ı Siyagat'la olmuştur.²⁹⁰ Anılan dönemlerde başlayan muhasebe uygulamaları ihtiyaçlara göre şekillenerek günümüzde “Uluslararası Muhasebe Standartları (UMS)” ve “Uluslararası Finansal Raporlama Standartları (UFRS)” ile küresel bir boyuta ulaşmıştır.

Mali tabloların hazırlandığı muhasebe sürecinin amaçları ve yöntemleri ile bu tabloların güvenilirliklerinin araştırıldığı denetim sürecinin amaçları ve yöntemleri arasında önemli farklılıklar vardır. Muhasebe, denetlemenin temel dayanağı; denetleme ise, muhasebenin yasalara, kurallara, ilkelere ve yöntemlere uygunluğunun sağlanmasıdır. Muhasebe denetimi, muhasebenin eksiklerini ve aksayan yönlerini ortaya çıkaran bir fonksiyon üstlenmektedir. Sonuç olarak, muhasebesiz denetleme dayanaksız; denetimsiz muhasebe de sağlamasızdır.²⁹¹ Denetim, muhasebenin çıktısı olan mali tabloları veri olarak kabul eder ve gerekli prosedürlerle incelemeye tabi

²⁸⁹ Tuğba Uçma, “Türk Muhasebe Hukuku’nu Oluşturan Düzenlemeler Ve Türkiye’de Uluslararası Muhasebe Standartlarına Uyum Çalışmaları”, **Mevzuat Dergisi**, Mayıs 2005, Sayı 89, <http://www.mevzuatdergisi.com/2005/05a/05.htm> (17.06.2010).

²⁹⁰ Hülya Çakır, “Türkiye’de Muhasebe Mesleği ve Denetim Standartlarının Gelişimi – I” <http://www.muhasabetr.com/yazarlarimiz/hulya/002/> (17.06.2010).

²⁹¹ Murat Erdoğan, “Muhasebe, Denetim ve Bağımsız Denetimin Gerekliği”, **Doğuş Üniversitesi Dergisi**, 2002, Sayı:5, s.54. http://www1.dogus.edu.tr/dogustru/journal/sayi_5/M00060.pdf (17.06.2010).

tutacağından muhasebenin çıktısı, denetimin girdisidir demek mümkündür. Temel prensip olarak Muhasebe, şirkete ilişkin tüm varlık ve işlemleri gerçekleştiği an ve gerçeğe uygun olarak kaydeden ve sonuçları çeşitli mali tablolarla açıklarken; Denetim, bu muhasebe bilgilerini ve mali tabloların doğru ve sağlıklı bir şekilde gerçeği yansıtırıp yansıtmadığını tespit eder.

Yerel bir işletme, çok uluslu bir şirket haline gelmeden önce kendi ülkesindeki işletmelerde Uluslararası Finansal Raporlama Standartları kullanımını benimsemeli ve oluşturacağı finansal tabloları UFRS'ye uygun olarak düzenlenmelidir. Bu entegrasyon uzun soluklu bir süreç olup kurum içi sistemin yeniden yapılandırılması, personelin teknik bilgi birikimi olarak yeterli seviyeye getirilmesi ve benzeri çalışmalar gerekeceğinden teknik uzmanlık ve programlı çalışmayı zorunlu kılmaktadır.

Farklı ülkelerde yatırım yapma gibi uzun vadeli hedeflere girişen kuruluşlar, öncelikle muhasebe sistem ve süreçlerini buna uyarlamalı, yatırım yapılan ülkede uygulanan mevzuat ile yatırımcı şirket ilke ve kurallarının uyumu araştırılmalı, finansal raporlama sistemleri açısından tezatlıklar varsa ortadan kaldırılarak her iki tarafın raporlama ve uygulama bakımından aynı dili konuşması sağlanmalıdır.

Denetim faaliyetleri temelde, muhasebe tarafından raporlanmış finansal tabloların, doğruluğunun ve güvenilirliğinin kanıtlanması, şirket yönetim faaliyetlerinin etkinliğinin ve verimliliğinin bağımsız uzmanlarca tespiti ile bilgi kullanıcılarının şirkete olan güveninin artırılmasında önemli bir unsur olmaktadır. Profesyonel yönetim anlayışı gereği şirketler, zorunlu olmasalar da belli aralıklarla Bağımsız Denetim Kuruluşlarınca denetlenmeli ve bunun rutin bir faaliyet halini alması sağlanmalıdır.

5.2.8. İnsan Kaynağının Yeniden Yapılandırılması

Küreselleşen dünyada, işletmeler arası rekabetin artışı, teknolojik gelişimin ürün talebi üzerindeki hızlı değişim etkisi gibi gelişmeler işletmelerin her geçen gün daha fazla değişkeni kontrol etmek zorunda bıraktığından, şirketlerin yaşam şartlarının zorluk düzeyini hızla yükseltmektedir. Küresel değişimlerin etkisini fırsat kabul edip olumlu yönde kullanmak isteyen kuruluşların, önemseyecekleri temel faktörlerden biri, sahip oldukları insan kaynağının günün gereklerini karşılıyor olacağı ve şirketin gelecek

hedefleri ile örtüşen bireysel kariyer gelişim planlarının şirketlerine uyarlandığı ve aksaksız işlerliğinin sağlandığı bir sistemin kurulmasıdır.

Günümüzde çevresel değişimlere hızlı adapte olabilen, piyasadaki trendleri tahmin edip uygun pozisyonu alarak rakiplerinden önce piyasaya hakim olan, inovasyonu temel unsur olarak benimseyen ve bunları her zaman uygulanan rutin işlem haline dönüştürebilen işletmeler piyasada kalıcı olabilir. Bu hayat seyrini yakalamanın en temel gereği, insan kaynağının etkin yönetiminden geçer. Yıkıcı rekabetin hızla arttığı dünyamızda, olağanüstü başarılı insanları bir arada tutulduğu bir organizasyon yapmaktan ziyade, olağan insanları çeşitli yöntemler ve süreçler sonrası olağanüstü başarılarla imza atmalarının mümkün olacağı organizasyon yapılarının benimsenmesi daha gerçekçi bir yaklaşım olarak görülmektedir.

Bireyin iş kalitesinin artırılması, sadece eğitim verilmesi ile sınırlandırılmamalıdır. Bu süreçte bireysellikten ziyade takım çalışmasının vurgulanması, bir defaya mahsus eğitim yerine sürekli gelişime yönelik iyileştirmelerin olacağı bir iş hayatı biçimiyle başarının mümkün olacağı vurgulanmalıdır. Bu amaca yönelik çalışanların kendi iş alanlarına yönelik doğrudan uygulanabilir bilgilerin, tecrübelerin paylaşılacağı etkin toplantıların yapılması, becerilerin kazandırılacağı interaktif uygulamalar verilmesi, herkesin fikrini sunacağı aktif bir karar alma süreci uygulanarak bireylerin bu oluşumu benimsemeleri sağlanmalıdır.

Çalışanların yaratıcı çözümler üretebilmeleri için verilecek yetkinin yanı sıra bu çözümün oluşabilmesini teşvik edecek çalışma alanı özgürlüğü sunularak bireye gerekli esneklik sağlanmalı ve bu yetkiye eşdeğer sorumluluk verilmelidir. Uygun eğitim ve gereken yetki birbiriyle uyumlu olduğu sürece başarı elde edilebilir.

İş gören çalışmalarının, sürdürülebilir kaliteye sahip olması deneyimlerle pekişen uzun bir süreci gerektirir. Başarılı sonuçlar elde edilen tekniklerin sürekli olarak yaygınlaştırılarak kullanılması; çalışan personelin bu çalışmalara olan güvenini artıracak, gereksiz yada düşük kazanımlı uygulamalara son verilecek, maliyetlerde ciddi tasarruflar sağlanarak daha rasyonel hedeflerle ilerleyen insan kaynakları gelişim politikası uygulamasına geçilecektir. Kurum içi kültürü de oluşturacak bu deneyim ve

uygulamalardan daha fazla avantaj sağlanabilmesi için bunlar kayıt altına alınmalı, belgelendirilmeli ve süreklilik sağlayacak biçimde benimsenmelidir.

21. Yüzyıl ile birlikte çalışanların, uygulamalarında bir adım ötesini görmelerini sağlayacak politikalar geliştirilmeli, yaratıcı olmaları teşvik edilip desteklenmeli; kurumsal bazdaki sorgulanamaz alışkanlıklar, çeşitli mazeretlerle fırsatların yok sayılması, yönetimce tartışılmaz kabul edilen varsayımların varlığı gibi hareket serbestliğini kısıtlayacak uygulamalar ortadan kaldırılmalı; çalışanlara muhafazakârlıktan uzak, alternatif fikirleri takip edecek ve gerektiğinde şirket tarafından desteklendiği insan kaynakları politikalarının uygulanacağı bir döneme geçilmiştir.

İnsan odaklı yönetim anlayışı, güçlü bir kurumsal kültürün oluşmasıyla işlerlik kazanabilmekte ve bir değişim programı ancak insanı odak noktası aldığı takdirde başarılı olabilmektedir.²⁹² Diğer birçok konuda olduğu gibi, Kurumsal yönetim alanında da birey temel faktör olmakta, başarının elde edilmesi bu unsurun işletme hedefleri doğrultusunda doğru yönlendirilmesi ve doğru yönetilmesi ile mümkün olabilecektir.

5.2.9. Teknolojik Alt Yapının Revize Edilmesi

Çağdaşlaşma yolunda kilit öneme sahip unsurlardan biri olan teknolojik gelişim, günümüzde hızlı bir dönüşüm sürecindedir. İnsan ihtiyaçlarının çok çeşitli olması ve yoğun bir sirkülasyonla bir adım daha yenisinin sürekli talep ediliyor olması, işletmeleri her zaman yeni bir ürün ve hizmet üretmeye zorladığından, bilgi teknolojilerinin sürekli takibini ve işletme süreçlerine entegrasyonunu zorunlu kılmaktadır.

Bilim ve teknoloji politikalarının oluşturulması, ülke geneline yaygınlaştırılması, ülkedeki bireylerde bilgi teknolojilerinin önemi ve insan hayatına etkilerine yönelik bilincin oluşturulması özellikle ülkemiz gibi gelişmekte olan ülkelerde uzun soluklu bir süreci gerektirmektedir.

²⁹² Meral Arık Toprak, “Kobi’lerde Kurumsal Kültürün belirlenmesine Yönelik Bir Modelleme ve Uygulama Çalışması”; **1.Kobiler ve Verimlilik Kongresi Kongre Kitabı**, İstanbul; İstanbul Kültür Üniversitesi Yayınları, Yayın No:43, 2004, s.373.

Dünyadaki endüstri ekonomilerinin küreselleşmesi, işletmeler açısından bilginin değerini artırmakta ve yeni fırsatlar yaratmaktadır. Bugün, işletmelerin küresel ölçekte ticari ve yönetim işlevlerini yerine getirmeleri için gerekli olan iletişim ve analitik gücü bilgi sistemleri sağlamaktadır. Çok uzak bölgelerdeki ortak işletmelerin kontrolü, dağıtım işletmeleri ve tedarikçilerle iletişim, değişik ülke koşullarında 24 saat çalışma, yerel ve uluslararası rapor gereksiniminin karşılanması gibi hizmetler, güçlü bir bilgi sisteminin varlığını gerektirir.²⁹³ Ülkemizdeki küçük ve orta ölçekli işletmelerde, güncel bilgi sistemlerini kullanan, teknolojik gelişimi takip edip makine ve teçhizat parkurunda modern uygulamalara sahip şirketlerin varlığından söz edebiliyor olsak da bunun ülkenin her yerine yaygınlaştırıldığını ve teknolojik bilincin tam olarak oturduğunu söylemek için henüz erkendir. Bu sorunun temelini, ekonomik kaynak yetersizliği, teknolojik gelişmeleri takip için gerekli nitelikli uzman personelin olmayışı gibi faktörler oluşturmaktadır.

İşletmelerin, teknolojik gelişmeleri takip etmemeleri yada edememeleri, ileri teknoloji üretim süreçlerini kendi makine parkuruna dahil edememeleri, daha ucuz ve daha kaliteli üretimde bulunmalarını engellemekte, piyasa koşullarında daha az rekabet edebilir bir konumda bulunmalarına neden olabilmektedir.

Gelişmiş ülkelerde özellikle KOBİ niteliğindeki işletmelerde, network kullanımı, web sitesi üzerinden reklam, satış ve tedarik hizmetlerinin yürütülmesi gibi elektronik ortam faaliyetleri, işletmenin toplam faaliyetleri içinde önemli bir paya sahiptir. Ülkemiz KOBİ'lerinin uluslararası arenada rekabet edebilme gücünün artırılması için benzer teknolojik yatırımları yapmaları kaçınılmazdır. Ülkemizde son yıllarda çeşitli kamu kurum ve kuruluşları, bankalar, finansal kiralara şirketleri ve yatırım danışmanlık firmaları tarafından teknoloji finansmanının yaygınlaştırılması, teknoloji finansman maliyetlerinin düşürülmesi ve işletmelerin faaliyette bulundukları sektörlere özel teknoloji ve finansman hizmetlerinin sunumuna ilişkin faaliyetler giderek artmaktadır.

²⁹³ Yaşar Hoşcan, Özlem Oktal, Ayşe Hepkul, Hakan Kağrıoğlu, Adnan Sevim, **Yönetim Bilgi Sistemi**, 2. Baskı, Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayın No:1471, 2004, s.3

5.2.10. Üniversite ve Diğer Kurumlarla İşbirliği Yapmak

Hızlı yenilenen bilgi teknolojileri ve uygulama çeşitliliğinin birçok alanda hızla yayılması bireyleri ve kurumları sürekli değişen, yenilenen koşullara uyacak şekilde sürekli eğitim içeren hayat boyu öğrenme politikasıyla hareket etmelerini zorunlu kılmaktadır.

Küçük ve orta büyüklükteki işletmelerin, tek başlarına yönetim, üretim, muhasebe, teknoloji takibi ve gelişimi, ar-ge, yeni pazar araştırmaları, çeşitli ekonomik ve yerel konjonktürel değişiklikleri takip etmeleri gerek yüklenilecek maliyet gerekse bu değişkenlerin tek başına takip edebilecek nitelikte yeterliliğin sağlanmasının zor olması işletmeleri, bu alanda farklı partner kuruluşlar bularak birlikte çalışmaya itmektedir. Bu amaçla ülkemizde faaliyet gösteren özel yada kamu kurum ve kuruluşları mevcut olup, TÜBİTAK, KOSGEB, MPM, TOBB, TSE, Üniversiteler ve bunların girişimcileri destekleyici alt kuruluşları, yerel meslek örgütleri, çeşitli araştırma ve geliştirme merkezleri bunlara örnek verilebilir.

Üniversiteler ve diğer kuruluşların işbirliği ile yönetim danışmanlığı, finansal yönetim, teknik bilgi paylaşımı, ar-ge gelişmeleri ve yönetimi, üretim süreçlerine ilişkin modern tekniklerin paylaşımı, pazarlama ve ihracata yönelik eğitim ve teşviklerin koordinasyonu, teknoparkların kurulması ve geliştirilmesi, alt yapı ve diğer teknolojik gelişmelere ilişkin danışmanlık hizmetleri reel sektör işletmelerine sağlanmaktadır. Ayrıca, üniversiteler veya çeşitli akademisyenlerle danışmanlık anlaşmalarının yapılması, üniversitelere çeşitli konularda araştırma ve inceleme yaptırılması, Yüksek Öğretim Kanunu'nun izin verdiği ölçüde mümkündür. KOBİ'lerin tek başlarına yapamayacakları projeler bu tarz işbirlikleri ile kolaylıkla gerçekleştirilmekte, maliyetlerde ciddi tasarruflar sağlanarak önemli avantajlar yakalanabilmektedir.

6. KREDİ DERECELENDİRME NOTUNUN TESPİTİ VE FARKLI ŞİRKET DERECELENDİRME NOTLARIYLA KARŞILAŞTIRILMASINA İLİŞKİN UYGULAMA

6.1. UYGULAMANIN AMACI

Bu uygulama ile ülke sınırları içerisinde faaliyet gösteren aynı sektör ile farklı sektörlerdeki çeşitli firmaların, kredi derecelendirme sürecinde nasıl bir uygulama ile karşı karşıya kaldıklarının ortaya konması; derecelendirme sürecinde elde edilecek ön değerlendirme puanları ile süreç sonunda ulaşılacak kredi derecelendirme notunun aynı sektördeki ve farklı sektörlerdeki, farklı niteliklere sahip şirketlerin notları ile kıyaslanarak farklılıkların ortaya konması amaçlanmaktadır.

6.2. UYGULAMANIN KAPSAMI

Uygulama, basit bir derecelendirme modelinin, mali bilgilere erişim kolaylığı dolayısıyla hisseleri İstanbul Menkul Kıymetler Borsası'nda işlem gören halka açık niteliğe sahip şirketlerin, nitel ve nicel verileri üzerine uygulanmasını kapsamaktadır. Bu amaçla gıda sektöründe faaliyet gösteren iki firma, tekstil sektöründe faaliyet gösteren iki firma ve otomotiv sektöründe faaliyet gösteren iki firma olmak üzere toplam altı firma seçilerek uygulamaya konu olmuştur.

6.3. UYGULAMANIN SINIRLARI

Derecelendirme notu elde edilmesi sürecindeki temel uygulamaların kavranması amaçlandığından uygulama basit bir model çerçevesinde ele alınmış olup, çeşitli ileri istatistikî ve matematiksel ölçüm ve hesaplama tekniklerini içermemektedir. Uygulama sürecinde uygun görülen notlar, gerekçeleri ile birlikte verilerek mümkün olduğunca azami objektiflik sağlanmaya çalışılmıştır.

6.4. UYGULAMANIN YÖNTEMİ

Kredi Derecelendirme uygulamamızın temelini oluşturan model beş ana gruptan oluşmakta, bu ana gruplar kendi içlerinde farklı faktörlerin tespiti için alt

gruplara ayrılmaktadır. Her grubun, derece notuna etki ağırlığı farklıdır. Bu etki ağırlığı, sektörlerle, analizi yapan kişinin bağlı olduğu kuruluşa vb. faktörlere göre değişebilir.

Sektörel verilerin analiz edildiği grup içerisinde; sektörel gelişim hızı, satışların eğilimi ve konjonktürel bağımlılık, müşteri ve tedarikçi ağı, rekabet yoğunluğu, mal ve hizmetlerin niteliğine ilişkin tespitler ve değerlendirmeler yapılmaktadır. Grubun derece notuna, %12,5 etki ettiği kabul edilmiştir.

Yönetim ve organizasyonel incelemelerin yapıldığı grupta, yönetimin niteliği ile mali işler ve kontrol olmak üzere iki temel unsur üzerinden analizler yapılmaktadır. Grubun derece notuna, %12,5 etki ettiği kabul edilmiştir.

Günümüzde giderek artan kredi vb. işlemlerin analiz edildiği bankalarla ilişkiler grubu içerisinde, banka hesap yönetimi ve bankalarla bilgi paylaşımı alt gruplarında incelemeler yapılmaktadır. Grubun derece notunu, %8 etkilediği kabul edilmiştir.

İşletme gelişimine yönelik olarak, geçmiş dönem gelişimleri, geleceğe yönelik planlar ve iş risklerine ilişkin güvenceler incelenmektedir. Grubun derece notuna, %7 etki ettiği kabul edilmiştir.

Finansal verilerin incelendiği bölümde ise, likidite, finansal yapı ve karlılık analizleri yapılarak görüş oluşturulmaya çalışılmaktadır. Bu grup derece notuna, %60 ile en çok etki eden grup olarak kabul edilmiştir.

Değerlemeye ilişkin olarak ileriki sayfalarda, analiz kısımlarında yer alan tablolar yardımıyla ilgili alt grubun puanı belirlenir. Bu puanlar; 1(Çok İyi), 2(İyi), 3(Tatmin edici), 4(Yeterli), 5(Zayıf), 6(Çok Zayıf) şeklinde sıralanır. Devamında bu puanların grup ortalamaları alınıp, ilgili risk ağırlığı ile çarpılır. Elde edilen sonuç 5 ile çarpılmak suretiyle modelimize ilişkin kredi notu tespit edilir. Daha sonra mevcut uygulama modeli ile tespit edilen bu kredi notunun, tablo 22 vasıtasıyla uluslararası düzeyde kabul edilen not sistemlerinden eşleniği bulunur.

Uluslararası düzeyde kabul edilen not tespitinin ardından Tablo 21’de yer alan kredi değerliliğine ilişkin açıklamalar yardımıyla yorumlar yapılabilir.

Tablo 22

Uygulama Modelinin Uluslararası Notlarla Eşleştirilmesi

S&P	Fitch	Moody's	Uygulama Modeli Dereceleri
AAA	AAA	Aaa	5
AA+	AA+	Aa1	6
AA	AA	Aa2	7
AA-	AA-	Aa3	8
A+	A+	A1	9
A	A	A2	10
A-	A-	A3	11
BBB+	BBB+	Baa1	12
BBB	BBB	Baa2	13
BBB-	BBB-	Baa3	14
BB+	BB+	Ba1	15
BB	BB	Ba2	16
BB-	BB-	Ba3	17
B+	B+	B1	18
B	B	B2	19
B-	B-	B3	20
CCC+	CCC+	Caa1	21
CCC	CCC	Caa2	22
CCC-	CCC-	Caa3	23
CC	CC	Ca	24
C	C	C	25
D	DDD		26
	DD		27
	D		28
			29
			30

6.5. UYGULAMAYA KONU OLAN ŞİRKETLERE İLİŞKİN GENEL BİLGİLER

6.5.1. Tekstil Sektörü Bünyesindeki Şirketler

6.5.1.1. “Y A.Ş.”

Uygulamaya konu olan şirketlerden bir tanesi, “Y A.Ş.” olarak adlandırılacaktır. Y A.Ş., 1973 yılında kurulan, üretim tesisi Çerkezköy’de, şirket genel merkezi ise İstanbul’da yer almakta olup, yün ve yün karışımı içeren kumaş üretimi ve pazarlaması yapan, faaliyet gösterdiği alanda ihracat liderliğine sahip, Avrupa’da lider kumaş üreticisi konumunda olan bir kuruluştur.

Şirket ilgili dönemde 1.681 ton iplik, 6.290 km kumaş üretimi yapmış, faaliyet konusu mamullerden 2.387 km iç piyasa, 3.985 km dış piyasa olmak üzere toplamda 6.372 km kumaş satışı gerçekleştirmiş olup, bu satışlarından 93.251TL tekstil, 5.564TL. konfeksiyon alanlarından ciro elde etmiştir.

Şirket bünyesinde profesyonel yönetim ilkeleri benimsenmiş olup, sürekli gelişim perspektifinde çalışanların gelişimine yönelik önemli çalışmalar yapılmaktadır. İlgili dönem itibariyle şirkette ortalama 1.068 kişi istihdam edilmektedir. Çalışanlara yönelik, hukuki kazanımlarının yanı sıra, toplu sözleşme ve sendikal faaliyetlerin varlığı dolayısıyla çeşitli kazanımlar ile pozisyon ve iş yüküne bağlı olarak çeşitli ekstra menfaatler sağlanmaktadır.

Şirket 29.160.000 TL sermayeye sahip olup, ortaklık yapısı incelendiğinde bağlı olduğu grup %57.88 pay ve 16.878.507 TL sermaye tutarı ile hakim yatırımcı olmakta, %23.48 pay ve 6.845.972 TL halka açık kısım ve %18.64'lük dilim sermayenin %10'dan daha azına sahip ortakları ifade etmektedir.

Şirket yönetimi uzun yıllardan beri şirket bünyesinde olan ve çekirdek kadrolardan yetişmiş, profesyonel yönetim anlayışını benimsemiş kişilerden oluşmaktadır. Şirket tepe yönetimi, yaklaşık 10 yıldan bu yana mevcut pozisyonunu devam ettirmektedir.

Çalışmamızın eklerinde yer alan mali tablolarda görüleceği üzere; Y A.Ş. ilgili dönemde 131.284.708 TL bilanço büyüklüğü ve 98.814.194 TL Net Satış Gelirine sahiptir. Basel II Sermaye Yeterliliği Uzlaşısı kriterlerinde yer alan KOBİ tanımlamasında, 50 Milyon Euro Satış hacminin altında kalan işletmeler "KOBİ" olarak nitelendirildiğinden, Y A.Ş. KOBİ olarak kabul edilebilir.²⁹⁴

6.5.1.2. "A A.Ş."

Uygulamaya konu olan ve "A" A.Ş. olarak adlandırılacak reel sektör işletmesi, 1952 yılında İstanbul'da %100 Türk sermayesi ile kadın ve erkek giyim sektörüne yönelik kumaş ile battaniye, dokuma ve el örgü iplikleri üretimi yapmak amacıyla

²⁹⁴ Ortalama Euro kurunun 2.00 TL. olduğu varsayılmıştır. (50.000.000,00 * 2.00=100.000.000,00 TL)

kurulmuştur. Şirket, ekonomik gelişmeler ile birlikte daha büyük bir üretim sahasına yönelik ihtiyacın giderilmesi maksadıyla 1978 yılında Çerkezköy’de yeni yatırımlar yaparak tüm üretim süreçlerini yeni yerinde devam ettirmeye başlamıştır.

Şirket, 1952 yılındaki kuruluş esnasında 2.000.000 TL. Sermaye ile kurulmuş olmasına karşın, günümüzde 20.000.000 TL sermaye ile faaliyetlerini yürütmektedir. Ortaklık yapısı, %71.65 oran ve 14.309.965,51 TL. tutarla büyük yatırımcının ve %28,45 oran ve 5.690.034,49 TL tutarla diğer ortakların hakimiyeti ile idare edilmektedir. Şirket, 1993 yılında halka açılmış ve şirket hisselerinin %17,61’i İ.M.K.B.’de işlem görmektedir.

Kuruluş, Çerkezköy’deki tesislerinde, yaklaşık 400.000 metrekarelik alanda ortalama 555 kişilik çalışan kadrosu ile faaliyetlerini yürütmekte olup, çalışanlara yönelik hukuki kazanımlar olan kıdem-ihbar tazminatları ve yıllık ücretli izin vb. olanaklar tanınmakta olup sendikal anlamda bir bağlılık şuan için sözkonusu değildir.

A A.Ş. eklerde yer alan mali tablolarında görüleceği üzere, ilgili dönemde 83.823.689 TL. bilanço büyüklüğü ve 39.155.557 TL. net satış gelirine sahiptir. Basel II standartlarında yer alan KOBİ tanımlamasına göre işletme, 50 Milyon Euro Satış hacminin altında kaldığı için “KOBİ” olarak nitelendirilebilir.²⁹⁵

6.5.2. Gıda Sektöründe Faaliyet Gösteren Şirketler

6.5.2.1. “D A.Ş.”

Gıda sektörüne yönelik uygulamaya konu olan ilk şirketin ana faaliyet konusu, dondurulmuş gıda maddeleri imalatı, her türlü sebze, meyve ve su ürünleri işleme, değerlendirme, konservecilik, iç ve dış piyasa satışları, soğuk depo, paketlenme entegre tesis işletmeciliğidir. Şirket merkezi İstanbul’da olup, üretim tesisi Çanakkale ilinde bulunmaktadır.

Şirketin ana faaliyet konusu olan ton balığı konservesinde, pazar payı ilgili faaliyet döneminde %70’lerde gerçekleşmiştir. Dondurulmuş su ürünlerinde ise %10

²⁹⁵ Ortalama Euro kurunun 2.00 TL. olduğu varsayılmıştır. (50.000.000,00 * 2.00=100.000.000,00 TL)

dolaylarında pazar payı gerçekleşmiştir. Şirket, son dönemde finansal krizlerinde etkisiyle çalışma sermayesi eksiliği yaşamakta, bu sebep dolayısıyla üretim faaliyetleri aksamakta, yeni yatırımlar yapılamamaktadır.

Şirket, 2 büyük kurumsal ortak tarafından kurulmuş olup, 9 Ekim 1994 tarihinde halka açılmıştır. Şirkete ilişkin sermaye yapısı incelediğimizde; %25,91'er pay ve 9.015.475'er TL eşit tutarlı 2 büyük sermayedarların, %47,94 oran ve 16.683.350 TL tutar ile halka arz edilmiş, %0,24pay ve 83.780 TL tutar ile diğer ortakların katılımından oluşmaktadır.

Şirket bünyesinde ilgili dönem içerisinde çalışan personel sayısı ortalama 612'dir. Çalışanlara yönelik yasal mevzuatın sundukları dışında ilave kazanımlar sunulmamaktadır.

Çalışmanın eklerinde yer alan mali tablolarda görüleceği üzere; D A.Ş. ilgili dönemde 79.807.031 TL bilanço büyüklüğü ve 53.624.134 TL Net Satış Gelirine sahiptir. Basel II Sermaye Yeterliliği Uzlaşısı kriterlerinde yer alan KOBİ tanımlamasında, 50 Milyon Euro Satış hacminin altında kalan işletmeler “KOBİ” olarak nitelendirildiğinden, D A.Ş. KOBİ olarak kabul edilebilir.²⁹⁶

6.5.2.2. “K A.Ş.”

Uygulamaya konu olan gıda sektöründe faaliyetlerini yürüten diğer bir sanayi kuruluşu ise K A.Ş. olup; dondurulmuş ve konserve meyve ve sebze, dondurulmuş ve konserve su ürünleri, dondurulmuş unlu mamuller, kaplamalı ürünler ve konserve ton balığı üretimi ve ticareti ile uğraşmaktadır. Şirketin, ana tesisleri (sebze, meyve ve su ürünleri fabrikası ile ton balığı konserve fabrikası ve pizza fabrikası) Bursa'da olup, Kartal/İstanbul, Avcılar/İstanbul ve Antalya'da soğuk hava depoları mevcuttur.

Şirket, yönetim süreçlerinde kurumsallaşma ilkelerini benimsenmiş olup, şirket yönetiminde profesyonel yöneticiler istihdam edilmektedir. Kuruluşun sermaye yapısını; % 63,82 pay ve 2.389.440 TL tutarla ortak Y, % 8,44 ve 315.837 TL tutarla ortak M, % 3,16 pay ve 118.159 TL tutarla ortak H oluşturmakta olup kalan % 24,58

²⁹⁶ Ortalama Euro kurunun 2.00 TL. olduğu varsayılmıştır. (50.000.000,00 * 2.00=100.000.000,00 TL)

pay ve 920.564 TL halka açık kısım olmaktadır. Şirket, 1994 yılında halka açılmıştır.

İlgili dönemde şirket faaliyetlerinde, ortalama 1.277 kişi istihdam edilmektedir. Çalışanlara yönelik, sadece hukuki haklar niteliğinde menfaatler sağlanmaktadır.

Çalışmamızın eklerinde yer alan mali tablolarda görüleceği üzere; K A.Ş. ilgili dönemde 127.776.931 TL bilanço büyüklüğü ve 123.257.319 TL Net Satış Gelirine sahiptir. Basel II Sermaye Yeterliliği Uzlaşısı kriterlerinde yer alan KOBİ tanımlamasında, 50 Milyon Euro Satış hacminin altında kalan işletmeler “KOBİ” olarak nitelendirilmektedir.²⁹⁷ K A.Ş. bu satış rakamını aştığı için “Kurumsal” şirket statüsünde yer alacaktır.

6.5.3. Otomotiv Sektöründe Faaliyet Gösteren Şirketler

6.5.3.1. “F Otomotiv A.Ş.”

Otomotiv sektörüne ilişkin olarak yapılan uygulamaya konu olan şirket, 1959 yılında kurulmuş olup, faaliyet konusu özellikle ticari sınıf araçlar olmak üzere motorlu araçların imalatı, montajı ve satışı, binek araçların ithalatı, satışı ve bu araçların yedek parçalarının üretimi, ithalatı ve satışlarıdır.

Şirket merkezi İstanbul’da olup, Kocaeli ve Eskişehir 2 ayrı fabrikası, Gebze’de Ar-ge şubesi ve ülkenin çeşitli yerlerinde dağıtım depoları, lojistik merkezleri bulunmaktadır.

Şirket, sermaye yapısı incelendiğinde yerel yatırımcı kuruluş % 41,04 pay ve uluslararası yatırımcı kuruluşun da % 41,04’lük eşit paylaşıma sahip olduğu, %17,92’lik pay ise halka açık kesimi ifade etmektedir.

Şirket, ilgili dönemde Kocaeli fabrikasında 112.009, İnönü fabrikasında 1.191 araç olmak üzere toplamda 113.200 taşıt üretimini gerçekleştirmiştir. Aynı dönemde 81.912 araç ihraç edilmiş, 62.093 araç yurt içi bayilere satılmış olup toplamda 144.005 araç satışı dolayısıyla 3.793.203.156 TL satış geliri elde edilmiştir.

²⁹⁷ Ortalama Euro kurunun 2.00 TL. olduğu varsayılmıştır. (50.000.000,00 * 2.00=100.000.000,00 TL)

Şirket yönetim kurulu başkanı yerel hissedar olup, yerli ve yabancı toplam 10 kişiden oluşan yönetim kurulu mevcuttur. Şirket, kurumsal yönetim yaklaşımlarını benimsediğinden karar alma süreçlerinde yetki dağılımı yapılmıştır.

Şirket bünyesinde ortalama 1.400 memur ve 6.300 işçi olmak üzere toplamda 7.700 kişi istihdam edilmektedir. Şirkette, sendikal uygulamalar mevcut olup, çalışanlarına hukuki kazanımlarının yanı sıra motivasyonu artırıcı, kişisel gelişimlerini destekleyici kazanımlar sunulmaktadır.

Çalışma eklerinde yer alan mali tablolarda görüleceği üzere; F Otomotiv A.Ş. 3.059.483.610 TL bilanço büyüklüğü ve 3.793.203.156 TL Net Satış Gelirine sahiptir. Basel II Sermaye Yeterliliği Uzlaşısı kriterlerinde yer alan KOBİ tanımlamasında, 50 Milyon Euro Satış hacminin altında kalan işletmeler “KOBİ” olarak nitelendirilmektedir.²⁹⁸ F Otomotiv A.Ş. bu satış rakamını aştığı için “Kurumsal” şirket statüsünde değerlendirilecektir.

6.5.3.2. “K Otomotiv A.Ş.”

Otomotiv sektörüne ilişkin uygulamaya konu olan ve çalışmada “K Otomotiv A.Ş.” olarak adlandırılan şirket, motorlu araçlar imal etmek, ana ve yan sanayilerine endüstriyel hizmetler vermek amacıyla Bursa’da kurulmuştur.

Şirketin sermaye yapısı incelendiğinde; 150.000.000 TL ödenmiş sermaye bedelinin, % 52,36 pay ve 78.540.501 TL tutarı hakim ortak tarafından sağlanmış, %34,71 pay ve 52.060.030 TL tutar halka açık olup 9.485 ortak tarafından paylaşılmaktadır.

Şirket bünyesinde kurumsal yönetim prensipleri doğrultusunda yönetim uygulamaları sergilenmektedir. Çalışan ve müşteri memnuniyeti ön planda tutulmaktadır. 2009 yılında ortalama olarak 122 adet beyaz yaka, 627 adet mavi yaka olmak üzere 749 kişi istihdam edilmektedir. Çalışanlara hukuki kazanımlarının yanı sıra sendikal faydalarda sağlanmaktadır.

²⁹⁸ Ortalama Euro kurunun 2.00 TL. olduğu varsayılmıştır. (50.000.000,00 * 2.00=100.000.000,00 TL)

Şirkete ilişkin olarak ekteki mali tablolardan da görüleceği üzere, 377.011.879 TL bilanço büyüklüğüne ve 191.628.215 TL satış gelirinə sahiptir. Basel II Sermaye Yeterliliği Uzlaşısı kriterlerinde yer alan KOBİ tanımlamasında, 50 Milyon Euro Satış hacminin altında kalan işletmeler “KOBİ” olarak nitelendirilmektedir.²⁹⁹ K Otomotiv A.Ş. bu satış rakamını aştığı için “Kurumsal” şirket statüsünde değerlendirilecektir.

6.6. Şirket Analizlerinin Yapılması

6.6.1. Sektörel Verilerin Analizi

6.6.1.1. Sektörel Gelişimin İncelenmesi

Şirketlere ilişkin analiz sonuçlarından elde edilecek alternatif sonuçlar aşağıdaki gibi kategorize edilebilir;

Tablo 23
Sektörel Gelişime İlişkin Değerlendirme Alternatifleri

1 Çok İyi	Sektördeki piyasalar, çok güçlü bir yapıya sahiptir, girişimcilere yeni fırsatlar sunması muhtemeldir.
2 İyi	Sektörün oranları olumlu yönde artış eğilimindedir; sektöre ilişkin olumlu bir gelecek öngörüsü hakimdir.
3 Tatmin Edici	Sektörün gelişimi, konjonktürel bir durgunluk içerisinde olsa da olumlu bir gelecek öngörüsü mevcuttur.
4 Yeterli	Sektör, uzunca bir süredir durgunluk içerisinde. Yapısal bir sağlamlaştırma ve düzeltmeyi içeren yeniden yapılandırma süreci hâkimdir.
5 Zayıf -Yetersiz	Sektör, aşırı kapasite ve çeşitli yetersizlikler mevcuttur.
6 Çok Zayıf - Yetersiz	Durumun kötü olması ile birlikte, herhangi bir iyileşme beklentisi bulunmamaktadır.

Y A.Ş. yünlü kumaş üretimi ve pazarlamasına ilişkin faaliyetler göstermektedir. Son yıllarda yaşanan ekonomik krizlerden ilk etkilenen sektör olması dolayısıyla tekstil sektörü, durgunluk sonrası yeni gelişmelerin olduğu, yeni pazarların ortaya çıktığı, kamu tarafında çeşitli destek ve teşvikler ile gelişmesi ve kriz öncesi ülke ekonomisindeki etkin konumuna gelmesi istenen temel sektörlerden biridir. Şirket yurtiçi ve yurtdışı bütün fuar vb. organizasyonlarda etkin faaliyetler yürüterek sektördeki kazancını maksimuma ulaştırmayı hedeflemektedir.

Uygun Görülen Not: “3 Tatmin Edici: Sektörün gelişimi, konjonktürel bir durgunluk

²⁹⁹ Ortalama Euro kurunun 2.00 TL. olduğu varsayılmıştır. (50.000.000,00 * 2.00=100.000.000,00 TL)

içerisinde olsa da olumlu bir gelecek öngörüsü mevcuttur.”

Gerekçe: Sektör global etkilerden yoğun olarak etkilenmektedir. Kamu tarafından desteklerle finansal durumlar sağlamlaştırılarak, sektörün gelişmesi hızlandırılmaya çalışılmakta, şirketin fırsatları değerlendiren pazarlama politikası dolayısıyla tatmin edici sektörel gelişmeler sağlanabilir. Bu unsura ilişkin “3” puan uygun görülmüştür.

A A.Ş. faaliyet yürüttüğü iplik üretimi ve kumaş dokuma sektörüyle ilgili sürekli fuarlara katılmakta yurt içinden ziyade yurt dışı pazarlarda satış yapma olanakları aramaktadır. Uzakdoğu da üretilen ürünlerin, maliyet avantajları sebebiyle belirli müşterilerle anlaşmalar feshedilmekte, yurt içi ve yurtdışı pazarlarda satışlar azalmaktadır. Devlet destekleri, promosyonlar, reklamlarla satış artırma çabaları vardır.

Uygun Görülen Not: ***“3 Tatmin Edici: Sektörün gelişimi, konjonktürel bir durgunluk içerisinde olsa da olumlu bir gelecek öngörüsü mevcuttur.”***

Gerekçe: İşletmenin faaliyet gösterdiği sektör, yaşanan küresel krizden en fazla zarar gören sektör olmasına karşın, şirket faaliyetlerine devam edebilmiş, yeni pazar yaratma olanaklarını tüm gücüyle kullanmakta, tutundurma faaliyetleri ile çabalarını desteklemektedir. Bu çalışmalar dolayısıyla “3” puan uygun görülmüştür.

D A.Ş. faaliyet gösterdiği gıda sektörünün alt kollarından olan Dondurulmuş gıda maddeleri imalatında, ülkemizde sınırlı gelişmeler olmaktadır. Avrupa da ortalama 1,5 kg, Amerika’da 4,5 kg tüketim seviyesi mevcut iken ülkemizde kişi başı tüketim seviyesi 100 gr. altındadır. Çeşitli kamusal teşvikler, yeni finansal olanaklar sağlanmakta, sağlıklı yaşam için su ürünlerinin tercih edilmesi şeklindeki reklam kampanyaları ve yabancı yatırımcıların, bu sektöre yatırımları sağlanarak piyasa canlılığı yaratılmaya çalışılmaktadır.

Uygun Görülen Not: ***“3 Tatmin Edici: Sektörün gelişimi, konjonktürel bir durgunluk içerisinde olsa da olumlu bir gelecek öngörüsü mevcuttur.”***

Gerekçe: Sektörün ülkemiz için yeni bir alan olması, toplumsal tercihin yeni yeni oluşmaya başlaması, çeşitli teşvikler ve ürün reklamlarının artması vb. uygulamalar ile piyasanın durgunluktan çıkması beklendiğinden “3” puan uygun görülmüştür.

K A.Ş. faaliyet gösterdiği dondurulmuş gıda pazarı her yıl % 20 oranında büyümekte olup, kişi başı ilgili gıda tüketimleri Avrupa’da ortalama 20 kg. Amerika’da 50 kg iken ülkemizde 1 kg altındadır. Şirket stratejik büyüme planlarını, sektörel gelişim eğilimleri doğrultusunda geliştirmiştir.

Uygun Görülen not; “2 İyi: Sektörün oranları olumlu yönde artış eğilimindedir; sektöre ilişkin olumlu bir gelecek öngörüsü hakimdir.”

Gerekçe: Sektörün, ülke sınırlarında yeni olması, yüksek gelişim potansiyelini göstermekte, şirketin bu potansiyelleri değerlendirmesi dolayısıyla “2” puan uygundur.

F Otomotiv A.Ş. yer aldığı sektörde, Avrupa otomotiv pazarında stokların erimesi, Kuzey Amerika’ya sevkiyatların gündeme gelmesi, yüksek sektörel ihracat beklentilerini artırmıştır. Yerel pazarda ise özel tüketim Vergisi (ÖTV) indirimi dolayısıyla özellikle küçük otomobillerde ve hafif ticari araç segmentinin hızlı büyümesi gündeme gelmiş, orta ve ağır ticari araç segmentinde ise bu yükseliş gözlenememiştir. İlgili dönemde, bir önceki döneme kıyasla sektör % 3 büyümüş ve şirket Pazar payını % 14,8 seviyelerine çıkarmıştır.

Uygun Görülen not; “2 İyi: Sektörün oranları olumlu yönde artış eğilimindedir; sektöre ilişkin olumlu bir gelecek öngörüsü hakimdir.”

Gerekçe: Sektöre yönelik hızlı atılımların sağlanabileceğine yönelik potansiyellerin olması ve şirketinde pazar payını yükseltme eğilimi dolayısıyla “2” uygun görülmüştür.

K Otomotiv A.Ş. faaliyet gösterdiği sektör 2009 yılında, otomobil üretiminde % 28,5 azalma, hafif ticari araç grubunda minibüste %51, midibüste %82, kamyonette %43; ağır ticari araç grubunda otobüste %19, büyük kamyonda %79, küçük kamyonda %94 oranında azalma gerçekleşmiştir. Önümüzdeki dönemlerde Avrupa ve Amerika kökenli talebin artacağı beklenmektedir. Ürün farklılaştırması yoluyla oluşacak talepten avantaj sağlanmak amacıyla çeşitli politikalar geliştirilmektedir.

Uygun Görülen Not; “3 Tatmin Edici: Sektörün gelişimi, konjonktürel bir durgunluk içerisinde olsa da olumlu bir gelecek öngörüsü mevcuttur.”

Gerekçe: 2009 Üretim ve satışları ekonomik krizin etkisinde sönük geçmiş olması ve ileriki dönemlerde beklenen talep dolayısıyla “3” puan uygun görülmüştür.

6.6.1.2. İşletme Satışlarının Eğilimi ve Konjonktürel Bağımlılığın İncelenmesi

Analiz sonuçlarından ortaya çıkarılacak alternatif sonuçlar aşağıdaki gibidir;

Tablo 24
Satışların Eğilimi ve Konjonktürel Bağımlılık Alternatifleri

1 Çok İyi	Ekonomik konjonktüre bağımlılık yoktur.
2 İyi	Ekonomik konjonktüre bağımlılık düzeyi düşüktür.
3 Tatmin Edici	Sektör ekonomik konjonktürdeki olası kötü gidişlere tatmin edici düzeyde karşı koymaktadır.
4 Yeterli	Ekonomik konjonktüre bağımlılık düzeyi nispeten güçlüdür.
5 Zayıf -Yetersiz	Ekonomideki durgunluk, talebi şiddetli bir düzeyde düşürecektir. Durgunluk, sektördeki işletmelerin tatmin düzeyinde önemli bir biçimde olumsuzluk yaratacaktır.
6 Çok Zayıf Yetersiz	Durumun kötü olmasının yanı sıra herhangi bir iyileşme beklentisi yoktur.

Y A.Ş. üretim alanı itibariyle, 98.814.194 TL Net Satış Geliri ile yurt içi ve Avrupa’da sektör lideri konumundadır. Ekonomik konjonktürel hareketlerden etkilenmiş olsa da şirket çeşitli pazarlama ve yönetim politikalarıyla, sektörel olumsuzluklardan minimum etkiyle sıyrılarak kendi pazarında satışlarını artırmayı başarabilmektedir.

Uygun Görülen Not: “2 İyi: Ekonomik konjonktürel bağımlılık düzeyi düşüktür.”

Gerekçe: Şirketin, pazar lideri olması avantajıyla, ekonomik çalkantılardan etkilenme düzeyi diğer rakip şirketlere kıyasla daha düşüktür. Değişen koşullara karşı, çeşitli politikalar güdülerek avantajlı sonuçlar elde edilmesi dolayısıyla konjonktürel bağımlılık minimize edilmektedir. Bu konu da “2” puan uygun görülmüştür.

A A.Ş. satış rakamları incelendiğinde, net satışların 2008’deki küresel krizin etkilerinin devam etmesine rağmen, bu dönem içerisinde 39.155.557 TL. rakamına ulaşıldığı, ihracat rakamı olarak 2009 hedefleri yakalandığı ve ihracatta %25 ve toplamda da yaklaşık %7 daha yüksek seviyelerde sonuçlandırılacağı öngörülmektedir. Ulusal politika haline getirilen ihracat ve sanayi gelişim programları çerçevesinde tüm olanaklar kullanılmaktadır.

Uygun Görülen Not; “3 Tatmin Edici: Sektör ekonomik konjonktürdeki olası kötü gidişlere tatmin edici düzeyde karşı koymaktadır.”

Gerekçe: Yaşanan olumsuz konjonktürel gelişmelere rağmen şirket krizden çıkış için tüm olanaklarını kullanmakta; doğru planlama ve politikalarla hedeflenen satış rakamına ulaşabilmiştir. Bu bölüme ilişkin “3” puan uygun görülmüştür.

D A.Ş. ilgili mali dönemde, 53.624.134 TL satış rakamına ulaşmış olup, önceki yıla kıyaslandığında 40.106.967 TL satış kaybı söz konusudur. Bu düşüşün temel nedeni ekonomik kriz dolayısıyla tüketicilerin satın alma tercihlerini farklı alternatiflere yönlendirmesidir.

Uygun Görülen Not; “4 Yeterli; Ekonomik konjonktüre bağımlılık düzeyi nispeten güçlüdür.”

Gerekçe: Şirket, konjonktürel dalgalanmalardan çabuk etkilenmektedir. Kısa süreli pazarlama politikalarıyla satışlarını artırdığından “4” puan uygun görülmüştür.

K A.Ş. dondurulmuş sebze ve meyvede % 90, su ürünlerinde % 17, unlu mamullerde % 32, ton balığı konservesinde %26’lık pazar payına sahiptir. Küresel ekonomik krizin etkileri devam etmesine karşın miktar olarak satışlar, geçen yılın aynı dönemine kıyasla % 11 oranında artmıştır. Su ürünlerinde %98, unlu mamullerde % 13 oranında artış gerçekleşmiş olup, meyve ve sebzede ise % 1 oranında azalma olmuştur. Tutar olarak ise; toplam satış gelirleri % 28 oranında artmıştır.

Uygun Görülen Not; “3 Tatmin Edici: Sektör ekonomik konjonktürdeki olası kötü gidişlere tatmin edici düzeyde karşı koymaktadır”

Gerekçe: Ekonomik krizin etkilerine rağmen şirket yüksek pazar payını muhafaza etmiş, satışlarını artırmıştır. Bu konuda “3” puan uygun görülmüştür.

F Otomotiv A.Ş. ilgili dönemde, % 14,8’lik Pazar payı ve 3.793.203.156 TL satış geliri elde etmiştir. Özellikle belirli modeller, yoğun talep dolayısıyla satışlarını artırmış ancak şirketin asıl faaliyet alanındaki durgunluk dolayısıyla satış gelirleri %35 daralmıştır.

Uygun Görülen Not; “4 Yeterli: Ekonomik konjonktüre bağımlılık düzeyi nispeten güçlüdür.”

Gerekçe: Şirketin belirli ürünler yüksek satışlara ulaşmışsa da, ana faaliyet alanındaki durgunluk dolayısıyla konjonktürel bağımlılık güçlü olduğundan “4” puan uygundur.

K Otomotiv A.Ş. 2009 döneminde önceki döneme kıyasla hafif ticari araç satışları %7,7 ithal satışlar %33,5 azalırken; yerli hafif ticari araç satışı %16,8 artmıştır. Toplam satış gelirleri, önceki döneme kıyasla % 3,55 oranına artmıştır.

Uygun Görülen Not; “4 Yeterli: Ekonomik konjonktüre bağımlılık düzeyi nispeten güçlüdür.”

Gerekçe: Yerli hafif ticari araç satışındaki artışlar, gelirleri artırmış olsa da ekonomik durgunluk dolayısıyla konjonktürel bağımlılık güçlü olduğundan “4” puan uygundur.

6.6.1.3. Müşteri ve Tedarikçi Ağı Gelişmişliğinin İncelenmesi

Analiz sonuçlarından ortaya çıkarılacak alternatif sonuçlar aşağıdaki gibidir;

Tablo 25
Müşteri ve Tedarikçi Ağı Değerlendirme Alternatifleri

1 Çok İyi	İşletmenin çok geniş bir müşteri ve tedarikçi ağı mevcuttur; pazarlık gücü çok yüksek olup çalışma şartlarını şirket belirlemektedir.
2 İyi	İşletmenin geniş bir müşteri ve tedarikçi ağı mevcuttur, pazarlık gücü yüksektir.
3 Tatmin Edici	İşletmenin geniş bir müşteri ve tedarikçi ağı mevcuttur; pazarlık gücü nispeten yüksektir; ancak, müşterilerin veya tedarikçilerin firma karşısındaki pazarlık güçleri firmanın pazarlık gücünü aşabilmektedir.
4 Yeterli	İşletmenin faaliyet hacmine uygun bir müşteri ve tedarikçi ağı mevcuttur; müşterilerin veya tedarikçilerin firma karşısındaki pazarlık güçleri ortalamanın üzerinde olabilmektedir.
5 Zayıf -Yetersiz	İşletmenin hitap ettiği Pazar sığdır. Tedarikçilerle pazarlık gücü zayıftır.
6 Çok Zayıf Yetersiz	İşletme çok dar bir pazara hitap etmektedir ve tedarikçilerle pazarlık gücü çok zayıftır.

Y A.Ş. temel üretim süreçlerine ilişkin önemli kalemlerin temininde, uzun vadeli anlaşmalar ile ileri vadeli mal temininde bulunmak gibi politikalarla kendini güvenceye almaktadır. Yaklaşık 200 tedarikçi; yurt içi 40, yurt dışı 500 müşteri portföyü ile faaliyetlerini yürütmektedir. Müşterilerini belirli kriterler doğrultusunda belirlemekte, şartları sağlamayan firmalarla iş sözleşmesi yapmamaktadır.

Uygun Görülen Not; “2 İyi: İşletmenin geniş bir müşteri ve tedarikçi ağı mevcuttur, pazarlık gücü yüksektir.”

Gerekçe: Y A.Ş. profesyonel süreçlerle tedarik ve pazarlama faaliyetlerini yürütmektedir. Mevcut tedarik ve müşteri portföyünün yeterli olması, şirket yönetimine çalışma serbestisi sağlamaktadır. Bu konuya ilişkin “2” puan uygun görülmüştür.

A A.Ş. tedarik kanallarını belli standartlara bağlamış, üretim için önemli olacak madde ve malzemelerin temininde, uzun yıllardan beri çalıştığı yaklaşık 10 dolayında firma tercih edilmekte, en büyük tedarikçi firmanın toplam tedarikteki payı yaklaşık %25 dolayındadır. Satışlara ilişkin olarak, %50’lik pay en az 10 yıldır çalışılan büyük ölçekli firmalara ait olup, geri kalan kısım ise küçük firmalar arasında dağılmaktadır.

Uygun Görülen Not; “3 Tatmin Edici: İşletmenin geniş bir müşteri ve tedarikçi ağı mevcuttur; pazarlık gücü nispeten yüksektir; ancak, müşterilerin veya tedarikçilerin firma karşısındaki pazarlık güçleri firmanın pazarlık gücünü aşabilmektedir.”

Gerekçe: Şirketin, müşteri tedarikçi portföyü incelendiğinde, uzun yıllar süren işbirliklerine sahip firma sayısının çok olduğu görülebilir. Şirketin, tedarikte bağımlılığı düşüktür, en büyük pay %25 ile sınırlıdır. Müşterilerde ise, %50 dolayında geçmişten bugüne gelen memnuniyet standardı yakalanmış müşterilerin varlığı, şirket yöneticilerinin elini rahatlatmaktadır. Bu konuda “3” puan uygun görülmüştür.

D A.Ş. çoğu hammadde tedariklerini bulunduğu bölgeden karşılamasına karşın ulusal ve uluslararası bazda tedarikçileri mevcuttur. Müşteri bazında belirli pazarlama gruplar ile çalışılmaktadır.

Uygun Görülen Not; “4 Yeterli: İşletmenin faaliyet hacmine uygun bir müşteri ve tedarikçi ağı mevcuttur; müşterilerin veya tedarikçilerin firma karşısındaki pazarlık güçleri ortalamanın üzerinde olabilmektedir.”

Gerekçe: Şirketin faaliyet alanına uygun tedarik olanaklarının sınırlı olması, pazarlamada kendi satış ağı yerine, farklı pazarlama gruplarına ait satış ağının kullanılması dolayısıyla “4” puan uygun görülmüştür.

K A.Ş. farklı üretim süreçlerine ilişkin olarak, yerel ve uluslararası tedarikçi sayısı oldukça fazla olup, müşterilerine ulaşmada belirli bölgesel pazarlama grupları ile çalışmaktadır. Ürün portföyüne yönelik yüksek talep mevcuttur.

Uygun Görülen Not: “2 İyi: İşletmenin geniş bir müşteri ve tedarikçi ağı mevcuttur, pazarlık gücü yüksektir.”

Gerekçe: Sorunsuz tedarik süreçleri ve kaliteli ürünlerin varlığı yüksek talebi yaratmakta, kuruluşun pazarlık gücünü artırmaktadır. “2” puan uygun görülmüştür.

F Otomotiv, yerel sınırlardan ziyade dünya geneline hitap ettiğinden, aksaklıkları olmayan, kaliteli tedarik ağına ve müşterilerin kolaylıkla ulaşabileceği yerel ve uluslararası satış kanallarına, bayilik sistemlerine sahiptir.

Uygun Görülen Not: “2 İyi: İşletmenin geniş bir müşteri ve tedarikçi ağı mevcuttur, pazarlık gücü yüksektir.”

Gerekçe: Şirket, tedarik ve satış sürecinin önemsenerek, kaliteli bir örgütlenemeye gidilmesi dolayısıyla “2” puan uygun görülmüştür.

K otomotiv A.Ş. tedarik sürecinde özellikle uzak doğu ve Avrupa ülkelerinden aksaksız işleyen sistemli süreçlerle hammadde ve malzeme temin etmekte; pazarlamaya yönelik yerel ve uluslararası satış grupları ile çeşitli bayilik anlaşmaları yapılmaktadır.

Uygun Görülen Not: “2 İyi: İşletmenin geniş bir müşteri ve tedarikçi ağı mevcuttur, pazarlık gücü yüksektir.”

Gerekçe: Şirket, faaliyet alanı gereği yoğun gereksinimlerini sistemli tedarik uygulamaları ve satış süreci yönetimiyle elde ettiğinden “2” puan uygun görülmüştür.

6.6.1.4. Rekabet Yoğunluğunun İncelenmesi

Analiz sonuçlarından ortaya çıkarılacak alternatif sonuçlar aşağıdaki gibidir;

Tablo 26
Rekabet Yoğunluğu Değerlendirme Alternatifleri

1 Çok İyi	İşletmenin rakibi yoktur, piyasada tekel konumundadır.
2 İyi	Firma, tekel konumunda olmasa da normalin üzerinde bir rekabet üstünlüğüne sahiptir,
3 Tatmin Edici	Firma, rakipleri ile normal düzeyde kalite ve fiyat rekabeti içerisinde. Firmanın piyasadaki konumu tatmin edicidir.

4 Yeterli	Yüksek düzeyde bir rekabet söz konusudur. Firmalar arasında sıklıkla fiyat ve kalite rekabeti söz konusudur.
5 ve 6 Yetersiz	Yok etme, ortadan kaldırma amacına varabilecek düzeyde şiddetli bir rekabet söz konusudur.

Y A.Ş. yünlü kumaş üretimi ve satışında bölgenin lider kuruluşu olması dolayısıyla ülke içerisindeki pazarlarda süregelen hakimiyeti mevcuttur. Şirket yurt dışında, 5 ayrı ülkede direkt temsilcilik kurarak, diğer ülkelerde ise çeşitli aracı firmalarla çalışarak sadece Türkiye’de değil dünyada lider olmayı amaçlamıştır. Son yıllarda yaşanan ekonomik krizler dolayısıyla en çok etkilenen sektörde faaliyet göstermesine rağmen yoğun ve gelişmiş satış politikalarıyla bu krizlerden küçük kayıplarla çıkmayı başaramıştır. Sektörün olumsuzlukları içerisinde kendi farkındalığını ortaya koyarak kendi pazarını geliştirmiştir.

Uygun Görülen Not: “2 İyi : Firma, tekel konumunda olmasa da normalin üzerinde bir rekabet üstünlüğüne sahiptir.”

Gerekçe: Şirket, iyi organize olmuş pazarlama ağının, kaliteli bir pazarlama yönetimi stratejisinin olması yurtiçi ve yurt dışı pazarda başarı getirmiş ve elde edilen başarının devamı için uygun altyapı sağlamıştır. Bu alanda “2” puan uygun görülmüştür.

A A.Ş. yurt içi piyasada özellikle Trakya bölgesinde, iplik ve türevlerinin sağlayıcılığında alternatif şirketlerin varlığı dolayısıyla yoğun bir rekabete maruz kalmakta, yurt dışına ihracat yaparak bu dezavantajı yenmeye çalışmaktadır. Ancak son yıllarda, uzak doğu kökenli şirketlerin piyasaya müdahalesi dolayısıyla ihracatta da güçlüklerle karşılaşmaktadır.

Uygun Görülen Not: “4 Yeterli: Yüksek düzeyde bir rekabet söz konusudur. Firmalar arasında sıklıkla fiyat ve kalite rekabeti söz konusudur.”

Gerekçe: İplik üretim ve dokuma ürünleri piyasasının, ülkemizde doymuş bir konuma gelmesi, özellikle Trakya bölgesinde alternatif şirketlerin varlığı; yurtdışı piyasa da ise yaşanan yoğun rekabete karşı şirketin alternatif üretememesi firmayı güç durumda bırakmaktadır. Kuruluşa bu konuda, “4” puan uygun görülmüştür.

D A.Ş. faaliyet alanında az sayıda rakip olduğundan, piyasa oyuncuları

arasındaki rekabet sınırlıdır. Ürünlerden bazıları, piyasa da lider konumundadır.

Uygun Görülen Not; “2 İyi: Firma, tekel konumunda olmasa da normalin üzerinde bir rekabet üstünlüğüne sahiptir.”

Gerekçe: Şirket, piyasanın rekabet unsurlarındaki aksaklıklar dolayısıyla rekabet üstünlüğü elde etmiştir. Bu konuda “2” puan uygun görülmüştür.

K A.Ş. çeşitli ürün seçenekleri ile piyasada faaliyetine devam etmekte, dondurulmuş sebze ve meyvede % 90 pay ile lider konumda, su ürünlerinde % 17, unlu mamullerde % 32, ton balığı konservesinde %26 gibi daha düşük bir pazar payı ile faaliyet göstermektedir.

Uygun Görülen Not; “3 Tatmin Edici: Firma, rakipleri ile normal düzeyde kalite ve fiyat rekabeti içerisinde. Firmanın piyasadaki konumu tatmin edicidir.”

Gerekçe: Bütün olarak konuya yaklaşıldığında, piyasada diğer rakip firmalarla benzer rekabet şartlarında faaliyetleri yürüttüğü görülmekte olup “3” puan uygun görülmüştür.

F Otomotiv A.Ş. faaliyet gösterdiği alanda, alternatif şirketlerin sayısı sınırlıdır. Şirket global pazar bakışıyla hareket etmekte, mevcut karlılıktan tatminkardır.

Uygun Görülen Not; “3 Tatmin Edici”: Firma, rakipleri ile normal düzeyde kalite ve fiyat rekabeti içerisinde. Firmanın piyasadaki konumu tatmin edicidir.”

Gerekçe: Firmanın, rakip şirket sayısının azlığı dolayısıyla pazardan tatminkar karlılık elde edilmekte olduğundan “3” puan ile belirtilmesi uygun görülmüştür.

K Otomotiv A.Ş. faaliyet gösterdiği alanda sınırlı rekabete sahiptir. Ürünlerde çeşitli farklılaştırmalar yapıyor olsa da karlılık tatminkardır.

Uygun Görülen Not; “3 Tatmin Edici: Firma, rakipleri ile normal düzeyde kalite ve fiyat rekabeti içerisinde. Firmanın piyasadaki konumu tatmin edicidir.”

Gerekçe: Sektörde sınırlı rekabet dolayısıyla, piyasa oyuncuları olağan kalite ve fiyat düzeyinde faaliyetlerini yürüttüğünden “3” puan uygun görülmüştür.

6.6.1.5. Mal ve Hizmetlerin Niteliğinin İncelenmesi

Analiz sonuçlarından ortaya çıkarılacak alternatif sonuçlar aşağıdaki gibidir;

Tablo 27
Mal ve Hizmet Niteliği İncelemesine İlişkin Alternatif Sonuçlar

1 Çok İyi	Mükemmel satış rakamları; müşteri nezdinde yüksek değeri olan yenilikçi mal ve hizmetler; çok yüksek düzeyde müşteri sadakati ve koruyuculuğu
2 İyi	Pazarlama ve satışı kolay mal ve hizmetler; ürün çeşitlendirmede kolaylık
3 Tatmin Edici	İyi bir fiyatla kolaylıkla satışı yapılabilecek mal ve hizmetler
4 Yeterli	Uygun fiyatlarla ortalamanın üzerinde satış hacmi elde edilebilecek mal ve hizmetler; düşük düzeyli müşteri sadakati
5 Zayıf -Yetersiz	Daha iyi fiyatlarla daha iyi alternatifleri bulunabilecek mal ve hizmetler; ürün çeşitlendirmede zayıflık
6 Çok Zayıf Yetersiz	Düşük kalitede ürünler; kötü ürün çeşitlendirmesi

Y A.Ş. temel faaliyet alanı, Bay-Bayan takım elbise kumaşı üretmek olup, bunların yanında döşemelik kumaş üretimi ve kısmen de olsa çeşitli markalarıyla konfeksiyon ürünleri üretimi ve pazarlaması yapmaktadır. Ürünlerin çeşitli ar-ge, dizayn vb. çalışmalar sonucu yüksek kalite oluşturulması dolayısıyla şirketin, 30 yıla varan ticari ilişki geçmişine sahip uluslararası müşterileri mevcuttur.

Uygun Görülen Not; “1 Çok İyi : Mükemmel satış rakamları; müşteri nezdinde yüksek değeri olan yenilikçi mal ve hizmetler; çok yüksek düzeyde müşteri sadakati ve koruyuculuğu”

Gerekçe: Müşteri memnuniyetinin önemsenmesi, kaliteli ürün kaliteli müşteri prensibini uzun yıllar sürdürülebilmesi, sektöre ilişkin her alanda faaliyet yürütülmesi, markalaşma bilincinin sağlanması dolayısıyla “1” puan uygun görülmüştür.

A A.Ş. üretimlerini talepler doğrultusunda, zaman içerisinde çeşitlendirmiş olup, Dokuma iplikleri, trikotaj iplikleri, el örgü iplikleri, kadın ve erkek giyimi için kumaş ve battaniye üretimi ile çalışmalarına devam etmektedir. Rakiplerine kıyasla çok çeşitliliğe sahiptir. Şirket, ürün cazibesini artırıcı uygulamalardan ziyade, gerektiğinde satış fiyatı üzerinde değişiklik yaparak müşterileri kendine çekme politikasını uygulamaktadır.

Uygun Görülen Not; “3Tatmin Edici: İyi bir fiyatla kolaylıkla satışı yapılabilecek mal ve hizmetler”

Gerekçe: İşletme, faaliyet alanına ilişkin olarak, farklı ürünlere yönelmiş, çeşitlilik sağlayarak olası krizlerde tek ürüne bağlı kalmaktan kurtulmuştur. Gerektiğinde fiyat üzerinde değişiklikler ile ürünü satabiliyor olması, fiyat üzerinde değişikliklere hakim olduğunu göstermektedir. Bu bölümde “3” puan uygun görülmüştür.

D A.Ş. faaliyet alanına uygun olarak çeşitlendirmeye gitmiş, fiyat indirimleri, promosyonlar, kampanyalar vb. ile ürünlere olan talebi artırabilmektedir

Uygun Görülen Not; *“3Tatmin Edici: İyi bir fiyatla kolaylıkla satışı yapılabilecek mal ve hizmetler”*

Gerekçe: Şirketin temel pazarlama politikası fiyat temelli müşteri memnuniyetine odaklandığından “3” puan uygun görülmüştür.

K A.Ş. dondurulmuş ve konserve meyve ve sebze, dondurulmuş ve konserve su ürünleri, dondurulmuş unlu mamuller, kaplamalı ürünler ve konserve ton balığı üretimi yapmakta olup, günümüzde hızlı yayılan hazır gıda ve fast food yemek anlayışına sahip tüketici tercihlerine hitap etmektedir.

Uygun Görülen Not; *“2 İyi: Pazarlama ve satışı kolay mal ve hizmetler; ürün çeşitlendirmede kolaylık”*

Gerekçe: Şirketin faaliyet gösterdiği alanda, ürünler kolay çeşitlendirilebilir, basit pazarlama süreçleri ile satışlar gerçekleştirilebildiğinden “2” puan uygun görülmüştür.

F otomotiv A.Ş. farklı segmentlerde araçlar üretmekte olup, potansiyel talepler doğrultusunda çeşitlendirilmiş araçlar piyasaya sürmekte, ekonomik gelişmeler doğrultusunda fiyat değişiklikleriyle satışlar artırılmaktadır.

Uygun Görülen Not; *“4 Yeterli: Uygun fiyatlarla ortalamanın üzerinde satış hacmi elde edilebilecek mal ve hizmetler; düşük düzeyli müşteri sadakati”*

Gerekçe: Oluşturulan ürün çeşitliliği, farklı fiyat düzeylerine hitap ettiğinden, uygun fiyatlarla yüksek satış gelirleri elde edilebileceğinden “4” puan uygun görülmüştür.

K Otomotiv A.Ş. otomobil, ağır ve hafif ticari araç üretiminde farklı fiyat ve

kalitede ürünlere sahip olup, gerektiğinde fiyat indirimleriyle satışları artırabilmektedir.

Uygun Görülen Not; “4 Yeterli: Uygun fiyatlarla ortalamanın üzerinde satış hacmi elde edilebilecek mal ve hizmetler; düşük düzeyli müşteri sadakati”

Gerekçe: Ürün talebinin, fiyat değişimlerine duyarlı olması müşteri sadakatini ikinci planda bırakacaktır. Bu unsura ilişkin olarak “4” puan uygun görülmüştür.

6.6.2. Yönetim ve Organizasyonel Yeteneğin Analizi

Yönetim ve organizasyonel yetenek, “yönetimin niteliği” ve “Mali İşler ve Kontrol” çerçevesinde ele alınacaktır.

6.6.2.1 Yönetimin Niteliğinin İncelenmesi

Uygulamaya konu olan işletmelere yönelik karşılaştırma ve yorum yapılmadan önce, şirketlere ilişkin bulgular doğrultusunda alternatif sonuçların değerlendirileceği kategoriler aşağıdaki tablo da gösterilmiştir.

Tablo 28
Yönetimin Niteliğine İlişkin Değerlendirme Alternatifleri

1 Çok İyi	Her alanlarda çok iyi profesyonel yönetim ve etkin personel yönetimi
2 İyi	Farklı üstünlükleri olan iyi bir yönetim yeteneği
3 Tatmin Edici	İşletme yönetiminde gelişmeye açık, ortalamanın üzerinde bir yetenek düzeyi
4 Yeterli	Genel anlamda yeterli bir yönetim anlayışı olmakla birlikte yönetimin bazı yönlerinde açık bir zayıflık görünümü
5 Zayıf -Yetersiz	Yönetimde ciddi bir zayıflık ve yönetim için belirli bir halef olmaması sorunu
6 Çok Zayıf Yetersiz	Yönetim yokluğu ve yönetim için bir halef olmaması durumunun şiddetli bir sorun oluşturması

Y A.Ş. belli anlamda kurumsallaşmanın sağlandığı, profesyonel yöneticilerin karar alma faaliyetlerini yürüttüğü bir kurumdur. Şuan ki tepe yönetim, 10 yıldır aynı statüde çalışmakta olup öncesinde yine kurum içersinde farklı pozisyonlarda yer almıştır. Yalnızca ileriki dönemlerde tepe yönetimde yer alması muhtemel olan ara kademe çalışanlarına yönelik uzmanlaşma ve gelişim programları uygulanmaktadır.

Uygun Görülen Not; “3 Tatmin Edici: İşletme yönetiminde gelişmeye açık, ortalamanın üzerinde bir yetenek düzeyi”

Gerekçe: Kurum içi karar alma faaliyetlerinde profesyonel yaklaşımların

benimsenmesi, kurumsallaşma adımlarının kısmen de olsa atılması, uzmanlaşmanın benimsenmesi, sınırlı da olsa kariyer gelişim programları uygulanması dolayısıyla, bu alana ilişkin olarak “3” puan uygun görülmüştür.

A A.Ş. kurucu ortaklarının, şirketin kuruluşundan bugüne dek farklı unvanlar altında da olsa yönetimde kalmıştır. Hakim ortak mevcut hisse düzeyi %71.55 düzeyinde olup, mevcut yönetici ortağın halefi mevcuttur. Çalışanlara yönelik, işçi örgütlenmesi yoktur ve sosyal güvencenin sağlanmasında çalışanlara avantajlar sunulmamakta, kişisel gelişimlere yönelik programlar yürütülmemektedir.

Uygun Görülen Not: “4 Yeterli: Genel anlamda yeterli bir yönetim anlayışı olmakla birlikte yönetimin bazı yönlerinde açık bir zayıflık görünüm”

Gerekçe: Ülkemiz koşulları dikkate alındığında, işletmenin kötü olmadığını söyleyebiliyor olsak da; işletme ortağının yönetimi ve karar almayı elinde bulundurması, profesyonel yöneticilerin istihdam edilmeyişi, yetki paylaşımının olmayışı; çalışanların, gelişimine yönelik çalışmaların ve örgütlenme, bireysel özgürlük alanı yaratma olanaklarının olmayışı vb. gibi kurumsallaşma eksiklikleri dolayısıyla temkinli bir bakış açısıyla “4” puan uygun görülmüştür.

D A.Ş. yönetiminde, kurumsallaşma kültürü benimsenmiş, kurumsal nitelikli karar almada profesyonel yaklaşımların uygulandığı bir işleyiş var olmasına karşın, çeşitli imkânsızlıklar dolayısıyla yönetsel sorunlar yaşanabilmektedir.

Uygun Görülen Not: “4 Yeterli: Genel anlamda yeterli bir yönetim anlayışı olmakla birlikte yönetimin bazı yönlerinde açık bir zayıflık görünüm”

Gerekçe: Kurumsal yönetimin işleyişinde aksaklıklar olması, yönetsel işleyişi aksatacağından zayıf bir görünüme sebep olacaktır. Bu sebeple “4” puan uygundur.

K A.Ş. farklı şehirlerde üretim birimlerinin bulunması koordinasyon ve uyum sorunu ortaya çıkarmasının yanında kurumsal iş tanımları ve yetki paylaşımının sağlanmış olması, karar almada profesyonel anlamda yöneticilere serbestlik sağlanması, stratejik pozisyonlardaki personelin yerine alternatif bireylerin hazır bulunması, çalışanların kariyer gelişmelerinin desteklenerek tepe yönetim için hazırlık aşamasının

başlatılması, çalışanlara ekstra olanaklar sunularak memnuniyetlerinin artırılması kurum içi uyumun sağlanmasında temel parametre olarak kabul edilmektedir.

Uygun Görülen Not; “3 Tatmin Edici: İşletme yönetiminde gelişmeye açık, ortalamanın üzerinde bir yetenek düzeyi”

Gerekçe: Şirket kurumsallaşma bağlamında çeşitli yönetim unsurlarını şirket organizasyonuna adapte etmiş, kurumun ve çalışanın, her tarafın kazançlı çıkması sağlanarak yüksek yetenek düzeyi teşvik edildiğinden “3” puan uygun görülmüştür.

F Otomotiv A.Ş. profesyonel yönetim anlayışıyla idare edilmektedir. Karar alıcılara serbestlik tanınmakta, yetki karmaşası vb. engellenmekte, hedefler doğrultusunda yönetim sağlanmakta, çalışanlara yetenekleri doğrultusunda gelişim olanakları tanınmakta, güvenceler verilmektedir.

Uygun Görülen Not; “3 Tatmin Edici: İşletme yönetiminde gelişmeye açık, ortalamanın üzerinde bir yetenek düzeyi”

Gerekçe: Profesyonel yönetime gerekli önem verilerek, başarılı kararlar, başarılı işletme faaliyetleri elde edilir. Bu yönetim anlayışına “3” puan uygun görülmüştür.

K otomotiv A.Ş. profesyonel nitelikteki tepe yöneticilerin himayesinde faaliyetlerini yürütmektedir. Çalışanlar, karar alma süreçlerine katılmakta, motivasyonel ve kişisel gelişimi artırıcı etkinlikler yapılmakta, sendikal çalışmalar teşvik edilmekte, planlara dayalı iş yönetimi ve hedef tanzimi gibi kurumsal ilkeler uygulanmaktadır.

Uygun Görülen Not; “3 Tatmin Edici: İşletme yönetiminde gelişmeye açık, ortalamanın üzerinde bir yetenek düzeyi”

Gerekçe: Kurumsallaşma benimsenerek, çalışanlar ve yöneticiler ortalamanın üzerinde bir yetenek seviyesine ulaştırılacağından bu unsura ilişkin, “3” puan uygun görülmüştür.

6.6.2.2. Mali İşler ve Kontrolün İncelenmesi

Şirketlere ilişkin bulgular doğrultusunda alternatif sonuçların değerlendirileceği kategoriler aşağıdaki tablo da gösterilmiştir:

Tablo 29
Mali İşler ve Kontrol Değerlendirmesine İlişkin Değerlendirme
Alternatifleri

1 Çok İyi	Mükemmel işletme kontrolü, sorunsuz işlem ve süreçler
2 İyi	Küçük yetersizliklerle birlikte iyi bir işletme kontrolü
3 Tatmin Edici	Tatmin edici düzeyde hesap yönetimi ve denetim
4 Yeterli	Var olan zafiyetlerle birlikte gelişmeye açık bir hesap yönetimi ve denetim
5 Zayıf -Yetersiz	İşletmenin kontrolünde dikkate değer düzeyde bir zafiyet
6 Çok Zayıf Yetersiz	Tamamen yetersiz bir kontrol, denetimden yoksunluk

Y A.Ş. mali işler birimleri İstanbul genel merkezde yer almakta olup, organizasyonda genel müdür yardımcılığı pozisyonu altında örgütlenmektedir. Kurum bünyesinde alanında uzman kişilerin yer almakta, departman yöneticileri SMMM niteliğine sahiptir. Ayrıca gerektiğinde, üst örgütlenme olan grup şirketi bünyesinden uzmanlardan destek alınmakta, denetime ilişkin dış denetim firmalarınca rutin denetimler yapılmaktadır. Ayrıca kurum içi iç denetim departmanı bulunmaktadır.

Uygun Görülen Not: “2 İyi : Küçük yetersizliklerle birlikte iyi bir işletme kontrolü”

Gerekçe: Şirketin, organizasyonel yapısı içerisinde mali işler ve kontrole ilişkin gerekli örgütlenme şekillerine yer verilmesi, kurum içerisinde uzman personel istihdam edilmesi, gerektiğinde dış kurumlardan uzman desteği alınması, iç denetim ve bağımsız dış denetimin var olması dolayısıyla “2” puan uygun görülmüştür.

A A.Ş., mali işler organizasyonu yöneticisi, aynı zaman şirket müdür yardımcısı görevini yürütmektedir. Fabrikada yer alan muhasebe servisi, maliyet verilerinin kaydı ve raporlanmasını sağlamakta; finans servisi ise gerekli ödeme ve gelirlerin yönetimini gerçekleştirmektedir. Şirketin dışarıdan hizmet aldığı SMMM mevcut olup, gerektiğinde sürece müdahale etmektedir. Mali işlere ilişkin, mevzuat yada teknik değişikliklerin adaptasyonu, eğitimi vb. etkinlikler yalnızca üst yönetime yönelik olarak yapılmakta bu sürece ilgili servis çalışanları katılmamaktadır.

Uygun Görülen Not: “4 Yeterli: Var olan zafiyetlerle birlikte gelişmeye açık bir hesap yönetimi ve denetim”

Gerekçe: İşletme bünyesinde mali işler yönetimi ve denetiminde üst düzey bir önemin

olmadığı ortadadır. Bu doğrultuda 1 ve 2 puanı niteleyen kaliteli bir yönetim yoktur. Şirkette, daha çok günlük işlemlerin yapılması ve sorunsuz bir şekilde sürekliliğin sağlanması amaçlandığından şirkete puan “4” olarak uygun görülmüştür.

D A.Ş. üretimi Çanakkale’de, bazı pazarlama ve idari birimleri İstanbul’daki şirket merkezinde olup, her iki yerde aynı anda yürütülen mali işler ve denetimine ilişkin faaliyetler vardır. Şirketin kurum içerisinde görevlendirilmiş SMMM yetkisine sahip personel ile olağan mali işlemler idare edilmekte, aksaklıklar yaşandığında dış danışmanlık hizmeti alınmakta, dışarıdan bağımsız dış denetim hizmetleri alınmaktadır.

Uygun Görülen Not; “ 4 Yeterli: Var olan zafiyetlerle birlikte gelişmeye açık bir hesap yönetimi ve denetim”

Gerekçe: Şirket organizasyonunda ilgili birimlerin var olması karşın, çeşitli aksaklıklar yaşanıyor olması belli zafiyetlerin varlığını ifade ettiğinden “4” puan uygundur.

K A.Ş. farklı şehirlerdeki işletme birimleri arasında mali işlem ve kontrolüne ilişkin ortak programlar geliştirilmiştir. Mali işlere ilişkin işlemlerin hızlandırılması amacıyla tüm mali nitelikli işlemler tek merkezden idare edilmekte, SMMM yeterliliğine sahip alanında uzmanlaşmış kişilere karar yetkisi verilmekte, aksaklıklar gündeme geldiğinde dışarıdan danışmanlık, denetim vb. hizmetler alınabilmektedir.

Uygun Görülen Not; “2 İyi : Küçük yetersizliklerle birlikte iyi bir işletme kontrolü”

Gerekçe: Şirket içerisinde, işlemlerin sorunsuz yürütülmesi amacıyla gerekli olan örgütlenme biçimi oluşturulmuş olmasına rağmen çeşitli aksaklıkların gündeme gelmesi dolayısıyla “2” puan uygun görülmüştür.

F Otomotiv A.Ş. mali işler ve kontrolüne ilişkin olarak genel müdür yardımcısı yönetiminde departman oluşturularak, konusunda uzman kişiler istihdam edilmekte, dışarıdan SMMM desteği ve danışmanlığı ile işlemlerin hızla yürütülmesi sağlanmaktadır. Gerekğinde revizyona gidilerek aksaklıkların çıkması önlenmektedir.

Uygun Görülen Not; “2 İyi : Küçük yetersizliklerle birlikte iyi bir işletme kontrolü”

Gerekçe: Mali işler süreçlerinin kaliteli organize edilmesi ve aksaklıkların kısa sürede giderilmesiyle ilgili dış kurumlardan hizmet alındığından “2” puan uygun görülmüştür.

K Otomotiv A.Ş. şirket merkezinde yer alan mali işler departmanında konusunda uzman kişiler istihdam edilmekte, bölüm yöneticileri alanında tecrübeli kişilerden oluşmakta, kurum dışından bağımsız denetim hizmeti alınmakta, gerektiğinde personele güncel gelişmelere ilişkin eğitimler sunularak işgücü kalitesi artırılmaktadır.

Uygun Görülen Not: “2 İyi : Küçük yetersizliklerle birlikte iyi bir işletme kontrolü”

Gerekçe: Alanında uzman ve tecrübeye sahip kişilerin istihdamı, gerektiğinde dışarıdan destek alınabilmesi, gelişimin önemsenmesi vb. dolayısıyla “2” puan uygundur.

6.6.3. Bankalarla İlişkilerin Analizi

Bankalar olan ilişkiler, hesap yönetiminin incelenmesi ve bankalarla bilgi paylaşımı başlıkları altında iki alt unsur olarak incelenecektir.

6.6.3.1. Hesap Yönetiminin İncelenmesi

Analiz sonuçlarından ortaya çıkarılacak alternatif sonuçlar aşağıdaki gibidir;

Tablo 30
Banka Hesap Yönetimleri İncelemesine İlişkin Değerlendirme Alternatifleri

1 Çok İyi	Bankalarla işlem yoğunluğu ve hacmi üst düzeydedir. Sürekli olarak nakdi ve nakdi olmayan kredi ilişkisi olmaktadır. Hesapların yönetim ve kontrolü kusursuzdur. Bankaların kesinlikle kaybetmek istemeyecekleri bir müşteri profili söz konusudur.
2 İyi	Bankalarla işlem yoğunluğu ve hacmi üst düzeydedir. Kredi ilişkisi de yoğundur. Hesapların yönetim ve kontrolü genel itibarıyla sorunsuzdur. Bankalar için ehemmiyet derecesi yüksek bir müşteridir.
3 Tatmin Edici	Bankalarla işlem yoğunluğu ve hacmi orta düzeydedir. Kredi ilişkisi çok yoğun olmamakla birlikte sorunsuz bir kredi ilişkisi mevcuttur. Hesapların yönetim ve kontrolü tatmin edici düzeydedir. Bankalar için tercih edilecek bir müşteridir.
4 Yeterli	Bankalarla işlem yoğunluğu ve hacmi orta düzeydedir. Kredi ilişkisi yoğun olmamakla birlikte sorunsuz bir kredi ilişkisi mevcuttur. Hesapların yönetiminde denge sağlanmakta ve yükümlülüklerin karşılanmasında sorun yaşanmamaktadır. Ödemelerde sorun yaşanmadığı müddetçe bankaların tercih edeceği bir müşteri profiline sahiptir.
5 Zayıf -Yetersiz	Bankalarla ilişki düzeyi çok sağlıklı değildir. Bankalardan kredi sağlasa da bu kredi ilişkinin hacmi vasatı aşamamaktadır; çünkü hesaplarının yönetimindeki yaşanmış aksaklıklardan ötürü bankalar için tereddütle karşılanan bir müşteridir.
6 Çok Zayıf – Yetersiz	Hesapların yönetim ve kontrolü kötü durumdadır. Yükümlülüklerin yerine getirilmesinde açık bir zayıflık söz konusudur. Bankalar için güvenilirliği çok düşük bir müşteridir.

Y A.Ş. bankacılık faaliyetlerinde, bağlı olduğu gruba ait olan banka ile çalışmaktadır. İlgili dönemde kısa vadeli 66.570.208 TL kredi borcu olup, bu tutar önceki dönem 78.145.405 TL olarak gerçekleşmiştir. Uzun vadeli borcu yoktur. Kredi ihtiyacının tespiti ve onay kararının alınmasında ilgili müdür yardımcısı ve finansman departmanı yetkilidir. Şimdiye kadar kredi ödemeleriyle ilgili sorun yaşanmamıştır.

Uygun Görülen Not: “2 İyi: Bankalarla işlem yoğunluğu ve hacmi üst düzeydedir. Kredi ilişkisi de yoğundur. Hesapların yönetim ve kontrolü genel itibariyle sorunsuzdur. Bankalar için önemiyet derecesi yüksek bir müşteridir.”

Gerekçe: Firma mali tablolarına baktığımızda kredi kullanımının yüksek olduğu görülmekte, şimdiye kadar kredi ödemelerinde sorun yaşanmamış olması, kredi işlemlerinin finansman departmanınca yürütülmesi sebebiyle “2” puan uygundur.

A A.Ş. finansal çalışmalarda, tek banka ve sade bir finansal yönetimi benimsemektedir. Finansal işlemlerle ilgili kararlar ilgili müdür ve yardımcısı yönetiminde alınmaktadır. Finansal yükümlülüklerin yerine getirilmesinde sorunla karşılaşmamıştır. İlgili dönem itibariyle kredilere ilişkin durum; Kısa vadeli banka kredileri 35.771.724 TL, Uzun vadeli kredilerin anapara taksit ve faizleri 10.257.577TL, Diğer finansal borçlar 13.721.164 TL, Uzun vadeli krediler 5.557.500 TL ve toplam finansal borçlar 65.307.965 TL şeklindedir.

Uygun Görülen Not: “4 Yeterli: Bankalarla işlem yoğunluğu ve hacmi orta düzeydedir. Kredi ilişkisi yoğun olmamakla birlikte sorunsuz bir kredi ilişkisi mevcuttur. Hesapların yönetiminde denge sağlanmakta ve yükümlülüklerin karşılanmasında sorun yaşanmamaktadır. Ödemelerde sorun yaşanmadığı müddetçe bankaların tercih edeceği bir müşteri profiline sahiptir.”

Gerekçe: Şirketin, çok taraflı finansal çalışmalar yapmadığı, sade bir bankacılık ve kredi yönetimi politikası güttüğünü söyleyebiliriz. Kısa vadeli krediler toplamına baktığımızda 59.750.465 TL. işletmenin varlık rakamları ile kıyaslandığında, yüksek bir rakam olduğu görülmekte, bankalar için risk unsuru olabilmektedir. Ancak bu yoğun kredi geri ödeme sürecinin, aksaksız işlemesi, daha önceden ödemelere ilişkin sorun yaşanmamış olması, şirketi bankalar için cazip kılmaktadır. Bankalarla ilişkiler

konusunda şirket için “4” puan uygun görülmüştür.

D A.Ş. kısa vadeli borç 81.707.095 TL, uzun vadeli yükümlülükleri ise 216.283.466 TL kredi borcuyla faaliyet göstermektedir. Geçmiş dönemlerden bu yana yoğun bir borç ödeme sıkıntısı çekmekte, çeşitli bankalarla yapılan mutabakatlar gereği ödemesi gereken fakat ödenmemiş borç stoku mevcuttur.

Uygun Görülen Not; “6 Çok Zayıf – Yetersiz: Hesapların yönetim ve kontrolü kötü durumdadır. Yükümlülüklerin yerine getirilmesinde açık bir zayıflık söz konusudur. Bankalar için güvenilirliği çok düşük bir müşteridir.”

Gerekçe: Şirket olağanüstü borç stokuna sahiptir. Gerek yöneticiler gerekse yatırım yapacak banka yada dış yatırımcılar büyük risk alacaklarından “6” puan uygundur.

K A.Ş. ilgili dönem itibariyle borcu, 30.304.026 TL kısa vadeli, 75.675.558 TL uzun vadeli finansal yükümlülüğü bulunmaktadır, bu kalemler önceki dönem sırasıyla 8.848.376 TL ve 80.798.759 TL idi. Dönem içerisinde bankalara yoğun kredi ödemesi yapılmış olsa da faaliyetlerin devamı için yeniden borçlanma yoluna gidilmiştir. Şirket içerisinde kredi işlemleri finansman departmanınca yönetilmekte olup, son kararlar yönetime aittir. Kredi ödemeleri konusunda genelde sorun yaşanmamaktadır.

Uygun Görülen Not; “2 İyi: Bankalarla işlem yoğunluğu ve hacmi üst düzeydedir. Kredi ilişkisi de yoğundur. Hesapların yönetim ve kontrolü genel itibariyle sorunsuzdur. Bankalar için ehemmiyet derecesi yüksek bir müşteridir.”

Gerekçe: Şirket, yoğun krediler ile çalışmakta, bankalarla ilişkiler önemsenmekte ve ödemelere ilişkin sorunlar yaşanmadığından “2” puan uygun görülmüştür.

F Otomotiv A.Ş. yüksek tutarlarda banka kredisi kullanmaktadır. Mali tablolarda görüleceği üzere 180.218.682 TL kısa vadeli ve 212.816.367 TL uzun vadeli banka kredisi yükümlülüğü vardır. Kredi işlemleriyle ilgili departman yetkili kılınmış olup, geçmiş dönemlerde ödenmemiş kredi borcu bulunmamaktadır.

Uygun Görülen Not; “2 İyi: Bankalarla işlem yoğunluğu ve hacmi üst düzeydedir. Kredi ilişkisi de yoğundur. Hesapların yönetim ve kontrolü genel itibariyle

sorunsuzdur. Bankalar için ehemmiyet derecesi yüksek bir müşteridir.”

Gerekçe: Ödemelere ilişkin sorun yaşanmaması, yüksek kredibilitenin var olması dolayısıyla “2” puan uygun görülmüştür.

K Otomotiv A.Ş. bankalarla yoğun işlem hacmi olan kuruluşlardan biridir. İlgili dönem itibariyle 137.641.365 TL kısa vadeli banka kredisi olup, uzun vadeli banka kredisi yoktur. Önceki dönem 156.036.017 TL kısa vadeli banka kredisi borcu olduğundan bu dönem kredi kullanımında azalma olduğunu söyleyebiliriz. Kurum bünyesinde mali işler departmanınca kredi işlemleri yürütülmektedir. Geçmiş dönemden kalan ödenmemiş kredi borcu bulunmamaktadır.

Uygun Görülen Not; “2 İyi : Bankalarla işlem yoğunluğu ve hacmi üst düzeydedir. Kredi ilişkisi de yoğundur. Hesapların yönetim ve kontrolü genel itibariyle sorunsuzdur. Bankalar için ehemmiyet derecesi yüksek bir müşteridir.”

Gerekçe: Kısa vadeli kredi kullanımının yüksek olması, geri ödemelerin sorunsuz olması, işlemlerin mali işler departmanınca yürütülmesi sebebiyle “2” puan uygundur.

6.6.3.2. Bankalara Yönelik Yeterli Bilgi Paylaşımının İncelenmesi

Analiz sonuçlarından ortaya çıkarılacak alternatif sonuçlar aşağıdaki gibidir;

Tablo 31
Bankalarla Bilgi Paylaşımına Yönelik Değerlendirme Alternatifleri

1 Çok İyi	Banka ve firma arasında açık ve güven esaslı bir ilişki hızlı ve tam bir bilgi alışverişi mevcuttur.
2 İyi	Banka ile firma arasında güven esaslı bir ilişki mevcuttur. Bilgi paylaşımı danışmanlık hizmeti sınırları içerisinde.
3 Tatmin Edici	Banka ile firma arasında daimi bir güven ilişkisi olmasa da banka firmayı tanımaktadır. Banka ile firma arasında zaman zaman bilgi alışverişi olabilmektedir.
4 Yeterli	Banka ile firma arasındaki ilişki, yapılan işlemler temelindedir. Banka firmayı tanısa da detaylı şekilde bilgi sahibi değildir. Bankadan firmaya sağlanacak bir fon sözkonusu olduğunda firma ile banka arasında bilgi alışverişi olabilmektedir.
5 Zayıf -Yetersiz	Banka ile firma arasında güven ilişkisi hayli zayıftır. Bu güven eksikliği dolayısıyla banka ile firma arasında fon aktarımı da sınırlı düzeyde olmaktadır.
6 Çok Zayıf - Yetersiz	Banka ile firma arasında işlem hacmi çok sınırlıdır. Taraflar arasında güven esaslı da olsa işlem esaslı da olsa vasatın üstünde bir ilişki yoktur.

Y A.Ş. bankalara kredilendirme süreci aşamasında gerekli bilgiyi vermekte ve şirkete özel bilgiler bankalarla paylaşılmamaktadır. Kredi alımı sonrasında, bankalarla

normal ödeme prosedürü dâhilinde işlemler yapılmakta, ekstra bilgi verilmemektedir.

Uygun Görülen Not; “4 Yeterli: Banka ile firma arasındaki ilişki, yapılan işlemler temelindedir. Banka firmayı tanısa da detaylı şekilde bilgi sahibi değildir. Bankadan firmaya sağlanacak bir fon sözkonusu olduğunda firma ile banka arasında bilgi alışverişi olabilmektedir”

Gerekçe: Firma – Banka ilişkileri sadece kredinin sağlanması aşamasında var olduğundan, sonradan bilgilendir vb. olmadığından “4” puan uygun görülmüştür.

A A.Ş. bankalarla şirket içi özel bilgileri paylaşmamaktadır. Sadece kredilendirme sürecinde, gerekli bilgiler bankalara verilmekte, sonrasında bilgi paylaşımı çok düşük düzeydedir.

Uygun Görülen Not; “4 Yeterli: Banka ile firma arasındaki ilişki, yapılan işlemler temelindedir. Banka firmayı tanısa da detaylı şekilde bilgi sahibi değildir. Bankadan firmaya sağlanacak bir fon sözkonusu olduğunda firma ile banka arasında bilgi alışverişi olabilmektedir.”

Gerekçe: Her iki taraf, yalnızca kredilendirme sürecinde birbirlerini tanımakta, çok detaylı analizler yapılmamaktadır. Kredi verme işlemi sonrası taraflar yükümlülüklerini yerine getirmektedir. Uygun görülen not “4” yeterlidir.

D A.Ş. yoğun borç birikimi dolayısıyla bankalarla ciddi iletişim sorunları yaşamakta, kredi alma vb. talepler olumlu sonuçlanmamaktadır. Bankalarla borçların ödenebilirliğine, faiz yükünün düzenlenmesine ilişkin rutin görüşmeler yapılmaktadır.

Uygun Görülen Not; “6 Çok Zayıf Yetersiz: Banka ile firma arasında işlem hacmi çok sınırlıdır. Taraflar arasında güven esaslı da olsa işlem esaslı da olsa vasatın üstünde bir ilişki yoktur.”

Gerekçe: Şirketin olağanüstü borcu nedeniyle, kredi verilmemesi, alacaklı bankalarla tahsilata ilişkin rutin görüşmelerin yapılması dolayısıyla “6” puan uygun görülmüştür.

K A.Ş. bankalarla iletişimi önemsemektedir. Kredilendirme sürecinin

sonrasında bankaca talep edilen bilgiler, hazırlanarak ilgililere iletilir. Taraflar birbirini tanıyor olsa da çok yoğun bir bağlantı olduğu söylenemez.

Uygun Görülen Not; “3 Tatmin Edici: Banka ile firma arasında daimi bir güven ilişkisi olmasa da banka firmayı tanımaktadır. Banka ile firma arasında zaman zaman bilgi alışverişi olabilmektedir.”

Gerekçe: Taraflar arasında ortak çıkarların sağlanması temelinde, kredi alımı sonrası bilgilendirme süreçleri mevcut olduğundan “3” puan uygun görülmüştür.

F Otomotiv A.Ş. yoğun kredi kullanması dolayısıyla banka tarafında iyi tanınmakta, uygun kredi imkânları oluştuğunda banka tarafında bilgilendirilmektedir.

Uygun Görülen Not; “2 İyi: Banka ile firma arasında güven esaslı bir ilişki mevcuttur. Bilgi paylaşımı danışmanlık hizmeti sınırları içerisinde.”

Gerekçe: Taraflar arasında karşılıklı güven oluşturulmuş, her iki taraf için de kazançlı işbirliği yapılıyor olması dolayısıyla “2” puan uygun görülmüştür.

K Otomotiv A.Ş. yüksek tutarda banka kredisi kullandığından, bankalarla sürekli iletişim halindedir. Finansal gelişmeler hakkında sürekli bilgilendirilmektedir.

Uygun Görülen Not; “2 İyi: Banka ile firma arasında güven esaslı bir ilişki mevcuttur. Bilgi paylaşımı danışmanlık hizmeti sınırları içerisinde.”

Gerekçe: Sürekli yüksek tutarlı krediler kullanılması dolayısıyla, bankalarla devamlı iletişim halinde olunacağından bu unsura yönelik “2” puan uygun görülmüştür.

6.6.4. İşletme Gelişimine Yönelik Bilgilerin Analizi

6.6.4.1. Geçmiş Dönem İşletme Gelişiminin İncelenmesi

Analiz sonuçlarından ortaya çıkarılacak alternatif sonuçlar aşağıdaki gibidir;

Tablo 32

Geçmiş Dönemlerde İşletme Gelişimine İlişkin Değerlendirme Alternatifleri

1 Çok İyi	Çok iyi ortalamanın çok üzerinde gelişim, satış ve karlılık rakamları çok iyi. Likidite sıkıntısı yok.
2 İyi	İyi; ortalamanın üzerinde gelişim. Satış ve karlılık rakamları iyi. Etkin bir likidite yönetimi mevcut.

3 Tatmin Edici	Ortalamanın üzerinde gelişim. Tatmin edici bir finansal yapı mevcut.
4 Yeterli	Olumlu bir gelişim. Satış ve karlılık rakamları olumlu, Likidite yönetiminde sıkıntılar olabilir.
5 Zayıf -Yetersiz	Durağan bir görünüm. Zayıf bir finansal yapı mevcut. Gelecek için olumlu beklentiler düşük.
6 Çok Zayıf – Yetersiz	Ciddi düzeyde kötüye gidiş.

Y A.Ş. gelişimine ilişkin kısmi veriler aşağıdaki tabloda özetlenmiştir;

Tablo 33
Y A.Ş. 2 Yıllık Gelişim Verileri

	2009	2008
Net Satışlar	98.814.194	126.242.404
Brüt Kar	23.926.670	33.945.889
Dönem Net Karı	(4.509.349)	(4.759.703)
Brüt Kar Marjı	% 24,21	% 26,88
Net Kar Marjı	% (4,56)	% (3,77)

Uygun Görülen Not: “5 Zayıf –Yetersiz: Durağan bir görünüm. Zayıf bir finansal yapı mevcut. Gelecek için olumlu beklentiler düşük.”

Gerekçe: Şirket, bir önceki yıla kıyasla satışlarda %21 oranında (27.428.210 TL) gerileme yaşamıştır. Brüt kar önemli düzeyde düşmüş, net kar marjı % 4,56 oranında zarar göstermiştir. Bu gelişmeler ışığında “5” puan uygun görülmüştür.

A A.Ş., gelişimine ilişkin kısmi veriler aşağıdaki tabloda özetlenmiştir;

Tablo 34
A A.Ş. 2 Yıllık Gelişim Verileri

	2009	2008
Net Satışlar	39.155.557	56.817.748
Brüt Kar	(4.353.676)	5.402.364
Dönem Net Karı	(17.259.341)	(10.527.261)
Brüt Kar Marjı	%(11,12)	% 9,50
Net Kar Marjı	% (44,07)	% (18,53)

Uygun Görülen Not: “6 Çok Zayıf- Yetersiz: Ciddi düzeyde kötüye gidiş.”

Gerekçe: Şirketin yıl içerisindeki satış eğiliminde artış olsa da yıl bazında konuya yaklaştığımızda bir önceki yıla kıyasla düşük kalmış ve brüt zarar ortaya çıkmıştır.

Şirketin ciddi anlamda işletme sermayesi eksiği mevcuttur. Karlılık rakamlarına baktığımızda hepsi negatif yönde büyümekte ve net kar marjı %44 zarar göstermektedir. Şirketin ciddi anlamda revizyona ihtiyacı olması dolayısıyla “6” puan uygun görülmüştür.

D A.Ş. gelişimine ilişkin kısmi veriler aşağıdaki tabloda özetlenmiştir;

Tablo 35
D A.Ş. 2 Yıllık Gelişim Verileri

	2009	2008
Net Satışlar	53.624.134	93.731.101
Brüt Kar	12.973.458	18.153.605
Dönem Net Karı	3.517.050	(27.569.875)
Brüt Kar Marjı	% 24,19	% 19,36
Net Kar Marjı	% 6,55	% (29,41)

Uygun Görülen Not; “5 Zayıf –Yetersiz: Durağan bir görünüm. Zayıf bir finansal yapı mevcut. Gelecek için olumlu beklentiler düşük.”

Gerekçe: İşletmenin finansal kriz sonrası satışları ve brüt karında düşme gözlenmiştir. 2009 yılında faaliyetlerin aksamasıyla birlikte faaliyet giderleri düşmüş ve finansal gelirlerde sağlanan artışla birlikte dönem karına ulaşılmıştır. Bu karlılık, esas faaliyetler dolayısıyla değil, üretim dışı işlemler dolayısıyla gerçekleşmiştir.

K A.Ş. gelişimine ilişkin kısmi veriler aşağıdaki tabloda özetlenmiştir;

Tablo 36
K A.Ş. 2 Yıllık Gelişim Verileri

	2009	2008
Net Satışlar	123.257.319	96.839.761
Brüt Kar	35.367.211	27.056.814
Dönem Net Karı	19.829.504	425.899
Brüt Kar Marjı	0,28	0,27
Net Kar Marjı	0,16	0,004

Uygun Görülen Not; “3 Tatmin Edici: Ortalamanın üzerinde gelişim. Tatmin edici bir finansal yapı mevcut”

Gerekçe: Şirket alternatif rakiplerine kıyasla, ilgili dönemde satış ve karlılığını

artırmıştır, tatminkâr bir gelişim olduğundan “3” puan uygun görülmüştür.

F Otomotiv A.Ş. gelişimine ilişkin kısmi veriler aşağıdaki tabloda özetlenmiştir;

Tablo 37
F Otomotiv A.Ş. 2 Yıllık Gelişim Verileri

	2009	2008
Net Satışlar	3.793.203.156	5.879.250.870
Brüt Kar	488.506.385	829.829.526
Dönem Net Karı	208.177.250	385.970.674
Brüt Kar Marjı	0,13	0,14
Net Kar Marjı	0,05	0,07

Uygun Görülen Not: “5 Zayıf –Yetersiz: Durağan bir görünüm. Zayıf bir finansal yapı mevcut, Gelecek için olumlu beklentiler düşük.”

Gerekçe: Son 2 yılın verileri kıyaslanırsa, tüm kalemlerde düşüşler olduğu görülebilir, son döneme ilişkin % 5 karlılık gözüyor olsa da önceki döneme kıyaslandığında % 2 düşüş gözlenmekte ve finansal yapı zayıf olduğundan “5” puan uygun görülmüştür.

K Otomotiv A.Ş. gelişimine ilişkin kısmi veriler aşağıdaki tabloda özetlenmiştir;

Tablo 38
K Otomotiv A.Ş. 2 Yıllık Gelişim Verileri

	2009	2008
Net Satışlar	191.628.215	185.065.735
Brüt Kar	(2.450.662)	(119.078)
Dönem Net Karı	(44.228.636)	(21.417.425)
Brüt Kar Marjı	(0,013)	(0,001)
Net Kar Marjı	(0,23)	(0,12)

Uygun Görülen Not: “6 Çok Zayıf Yetersiz”: Ciddi düzeyde kötüye gidiş.”

Gerekçe: Son 2 yıl verileri incelendiğinde, satışlarda artış olmasına rağmen, finansal giderlere dayalı olarak kar kalemleri sürekli zarar gösterdiğinden “6” puan uygundur.

6.6.4.2. Planlama Çalışmalarının İncelenmesi

Analiz sonuçlarından ortaya çıkarılacak alternatif sonuçlar aşağıdaki gibidir;

Tablo 39
Planlama Çalışmaları Değerlendirme Alternatif Sonuçları

1 Çok İyi	Çok iyi ve gerçekçi bir karlılık ihtimali ve olumlu likidite durumuna sahip iyi ve anlaşılır bir gelecek planlaması.
2 İyi	İyi ve makul düzeyde hazırlanmış gelecek ve karlılık planlaması; iyi bir gelecek görünümü sözkonusu.
3 Tatmin Edici	Bazı zayıflıkları olan iyi bir gelecek ve karlılık planlaması; gelecek görünümü olumlu.
4 Yeterli	Basit, zayıflıkları olan bir planlama; gelecek görünümü vasatın üstünde.
5 Zayıf -Yetersiz	Tutarlılığı ve öngörüsü zayıf bir planlama anlayışı.
6 Çok Zayıf - Yetersiz	Planlama yok; firmaya ait bir gelecek sözkonusu değil.

Y A.Ş. bünyesinde her departman alanına ilişkin planlamaları yapar üst yönetime onaya sunar. Özellikle satış, döviz, üretim, maliyet ve karlılık planları sık sık güncellenerek, hızlı karar alınabilmesi için geçerli rakamlar hazır bulundurulur.

Uygun Görülen Not; “2 İyi: İyi ve makul düzeyde hazırlanmış gelecek ve karlılık planlaması; iyi bir gelecek görünümü sözkonusu”

Gerekçe: Şirket, planlama ve getirisinin farkına varmış olup, kurum bünyesine planlama kültürü yerleştirilmiş; değişkenler kayıt altına alınarak gerçekleşme ihtimalleri doğrultusunda hangi stratejinin uygulanacağı belirlendiğinden “2” uygun görülmüştür.

A A.Ş. planlama süreci, üst yönetim tarafından koordine edilmektedir. Her bölüm kendi alanına ilişkin olarak alt planları hazırlamakta, onaylarını üst yönetim yapmaktadır. Son yıllarda yaşanan ekonomik krizler planlardan sapmaların temel nedenidir.

Uygun Görülen Not; “5 Zayıf – Yetersiz: Tutarlılığı ve öngörüsü zayıf bir planlama anlayışı.”

Gerekçe: Şirketin, kurumsal anlamda stratejik ve departmanlar bağlamında sürdürülebilir bir planlama anlayışının olmadığı söylenebilir. Planların hazırlanması ve kararların alınması büyük hissedarın gözetiminde gerçekleştirilmesi, rasyonel planların hazırlanmasını engelleyebilmektedir. Son dönemde kısa vadeli satış vb. planlarda isabet olmuş olsa da, değerlemeyi yıl bazına genişlettiğimizde sorunun önemi daha iyi görülebilmektedir. Bu konuda “5” puan uygun görülmüştür.

D A.Ş. kurum bünyesinde, stratejik planlamalar üst yönetim tarafından yapılmaktadır. Şirketin içerisinde bulunduğu ekonomik kriz nedeniyle, üretim aksadığından, finansman bulma sorunları yaşandığında planlarda sapmalar olmaktadır.

Uygun Görülen Not; “5 Zayıf – Yetersiz: Tutarlılığı ve öngörüsü zayıf bir planlama anlayışı”

Gerekçe: İşletme yönetimi, uygun finansman ve üretim alternatifleri geliştiremediğinden, ana planlarda sapmalar doğduğundan “5” puan uygun görülmüştür.

K A.Ş. kurumsal yönetim süreçlerini benimsediğinden her departman alanına göre gerekli planlama ve kontrol faaliyetlerini yapmakta olup, planlar yöneticilerce onaylanmaktadır. Şirket ekonomik krizden isabetli planlama ile en az zararlar çıkmıştır.

Uygun Görülen Not; “2 İyi: İyi ve makul düzeyde hazırlanmış gelecek ve karlılık planlaması; iyi bir gelecek görünümü sözkonusu”

Gerekçe: Kurum bünyesinde bölümler arası koordineli planlamanın varlığı, abartılara kaçılmazsızın doğru verilerle çalışılması başarılı yönetimin temelini oluşturmaktadır. Şirket doğru planlama ile başarıyı elde ettiğinden “2” puan uygun görülmüştür.

F Otomotiv A.Ş. stratejik hedefler doğrultusunda profesyonel süreçlerle yönetilmektedir. Kurum içerisinde, yatırım, finansal, üretim, pazarlama, maliyet vb. planlar hazırlanarak, tüm değişkenler kayıt altında tutularak gelişmeler izlenmektedir.

Uygun Görülen Not; “2 İyi: İyi ve makul düzeyde hazırlanmış gelecek ve karlılık planlaması; iyi bir gelecek görünümü sözkonusu”

Gerekçe: Şirketin karlılığına etki edecek her türlü değişken, planlama faaliyetleri ile kontrol altına alınıp, izlendiğinden “2” puan uygun görülmüştür.

K Otomotiv A.Ş. bünyesinde uzun dönemli stratejik planlar temelinde, kısa vadeli departmanlara yönelik planlar yapılmaktadır. İşleyişe yönelik her unsur kayıt altına alınarak, sistemli bir şekilde faaliyetler koordine edilmelidir. Temel planlar; Üretim, Yatırım, Finansman, Likidite planlaması vb. gibi sıralanabilir.

Uygun Görülen Not; “2 İyi: İyi ve makul düzeyde hazırlanmış gelecek ve karlılık planlaması; iyi bir gelecek görünümü sözkonusu”

Gerekçe: Kurum faaliyetlerini etkileyebilecek her unsur, planlama ile sistemli olarak izleneceğinden, riskler ortadan kalkacaktır. Bu konuda “2” puan uygun görülmüştür.

6.6.4.3. İş Risklerine İlişkin Güvencenin İncelenmesi

Analiz sonuçlarından ortaya çıkarılacak alternatif sonuçlar aşağıdaki gibidir;

Tablo 40
İş Risklerine İlişkin Güvence Değerlendirme Alternatifleri

1 Çok İyi	Olası iş riskine kapalıdır. Oluşabilecek tüm risklere karşı önlem alınmıştır.
2 İyi	Risklere maruz kalabilir; ancak olası tüm riskler güvence altına alınmıştır.
3 Tatmin Edici	Olası ve özel riskler büyük ölçüde güvence altındadır.
4 Yeterli	Olası riskler kısmen güvence altındadır.
5 Zayıf –Yetersiz	Olası ve özel riskler kısmen güvence altına alınamamaktadır.
6 Çok Zayıf – Yetersiz	Riskler güvence altına alınmamıştır.

Y A.Ş. faaliyet alanı gereği, işyeri kaza, yangın, patlama vb. risklere karşı, yangın sigortası, doğal afet sigortası, deprem sigortası, hayat sigortası, sağlık sigortası, trafik sigortası, kasko gibi genel güvence gerektirecek önlemleri almıştır. Özel risklere ilişkin yapılan bir güvence işlemi sözkonusu değildir.

Uygun Görülen Not; “4 Yeterli: Olası riskler kısmen güvence altındadır.”

Gerekçe: Şirket yalnızca genel risklere karşı önlem almış, dış faktörler veya faaliyet alanına ilişkin özel riskler ihmal edilmiştir. Bu unsur için “4”puan uygun görülmüştür.

A A.Ş. Tekstil sektöründe faaliyet göstermesi dolayısıyla, işyerinde kaza, yangın, patlama vb. riskleri her zaman mevcuttur. Bu amaçla şirket bünyesinde, yangın sigortası, doğal afet sigortası, deprem sigortası, hayat sigortası, sağlık sigortası, trafik sigortası, kasko gibi güvence unsurları ile risklere karşı önlem alınmaya çalışılmıştır. Şirketin, dış faktörler yada çeşitli özel risklere ilişkin bir güvencesi yoktur.

Uygun Görülen Not; “4 Yeterli: Olası riskler kısmen güvence altındadır.”

Gerekçe: Şirket olağan risklere ilişkin güvence almış olup, faaliyet kolunun yada diğer çeşitli unsurlar dolayısıyla oluşabilecek özel riskleri ihmal etmiştir. Bu konuda “4” puan uygun görülmüştür.

D A.Ş. 31 Aralık 2008 itibarıyla aktif değerlerinin toplam sigorta bedeli 47.603.970 TL iken, 2009 döneminde olağan riskler ile faaliyet alanına yönelik özel risklere ilişkin sigorta ve güvence önlemi alınmamıştır.

Uygun Görülen Not: “6 Çok Zayıf – Yetersiz: Riskler güvence altına alınmamıştır.”

Gerekçe: Risk unsurlarına yönelik güvencenin olmayışı nedeniyle “6” puan uygundur.

K A.Ş. faaliyet alanı gereği, işyeri kaza, yangın, patlama vb. risklere maruz kalmaktadır. Yangın sigortası, doğal afet sigortası, deprem sigortası, hayat sigortası, sağlık sigortası, trafik sigortası, kasko gibi genel güvence gerektirecek önlemleri almıştır. Özel risklere ilişkin herhangi bir güvence önlemi alınmamıştır.

Uygun Görülen Not: “4 Yeterli: Olası riskler kısmen güvence altındadır.”

Gerekçe: Şirket yalnızca genel risklere karşı önlem almış, dış faktörler veya faaliyet alanına ilişkin özel riskler ihmal edilmiştir. Bu unsur için “4” puan uygun görülmüştür.

F Otomotiv A.Ş. faaliyet alanı gereği, işyeri kaza, yangın, patlama vb. risklere karşı, yangın sigortası, doğal afet sigortası, deprem sigortası, hayat sigortası, sağlık sigortası, trafik sigortası, kasko gibi genel güvence gerektirecek önlemleri almıştır. Özel risklere ilişkin yapılan bir güvence işlemi sözkonusu değildir.

Uygun Görülen Not: “4 Yeterli: Olası riskler kısmen güvence altındadır.”

Gerekçe: Şirket yalnızca genel risklere karşı önlem almış, dış faktörler veya faaliyet alanına ilişkin özel riskler ihmal edilmiştir. Bu unsur için “4” puan uygun görülmüştür.

K Otomotiv A.Ş. işletme bünyesinde işyeri kaza, yangın, patlama vb. risklere karşı, yangın sigortası, doğal afet sigortası, deprem sigortası, hayat sigortası, sağlık sigortası, trafik sigortası, kasko gibi genel güvence gerektirecek önlemleri almıştır. Özel risklere ilişkin yapılan bir güvence işlemi sözkonusu değildir.

Uygun Görülen Not; “4 Yeterli: Olası riskler kısmen güvence altındadır.”

Gerekçe: Sadece olası genel risklere ilişkin önlem alınmış, işletme dışı faktörler veya faaliyet alanına ilişkin özel riskler ihmal edildiğinden “4” puan uygun görülmüştür.

6.6.5. Finansal Verilerin Analizi

Finansal verilerin analizinde oran analizi tekniği kullanılmaktadır. Uygulamanın kolay anlaşılır olması bakımından, likidite, finansal ve karlılık oranlarından bazılarına değinilerek ilgili şirketlerin verileri analiz edilecektir.

Tablo 41
Finansal Analiz Değerlendirme Alternatifleri

1 Çok İyi	Finansal durum çok güçlü, yeni yatırımlar yapılmakta, yüksek karlılık elde edilmektedir
2 İyi	Finansal durum güçlü, karlılık makuldür. Yeni yatırımlar planlanabilir.
3 Tatmin Edici	Finansal durum güçlü olup karlılık makuldür.
4 Yeterli	Finansal durumda çeşitli riskler olmasına karşın, yeterli karlılık düzeyi sağlanmıştır.
5 Zayıf –Yetersiz	Finansal durum yetersizdir. Şirketin yeni finansman alternatifleri ve karlılık artırıcı önlemler alması zorunludur.
6 Çok Zayıf – Yetersiz	Şirket, ciddi düzeyde kötüye gitmektedir. Acil tedbirler alınarak, gidişatı değiştirecek politikalar üretilmelidir.

Y A.Ş. şirketine ait finansal verilerin özeti olan çeşitli rasyolar aşağıdaki tabloda özetlenmiştir.

Tablo 42
Y A.Ş. Finansal Rasyoları

LİKİDİTE ANALİZİ	
Net İşletme Sermayesi	6.331.239,00
Cari Oran	1,08
Likidite Oranı	0,68
Nakit Oran	0,03

FİNANSAL YAPI ANALİZİ	
Finansal Kaldıraç	0,64
Kısa Vadeli Yabancı Kaynaklar / Aktif Toplam	0,61
Kısa Vadeli Yabancı Kaynaklar / Toplam Yabancı Kaynaklar	0,95
Yabancı Kaynaklar / Özsermaye	1,77
Kısa Vadeli Banka Kredileri / Aktif Toplam	0,51
Maddi Duran Varlıklar / Devamlı Sermaye	0,88

KARLILIK ANALİZİ	
Brüt Kar Marjı	0,24
Net Kar Marjı	(0,05)

Uygun Görülen Not; “5 Zayıf –Yetersiz; Finansal durum yetersizdir. Şirketin yeni finansman alternatifleri ve karlılık artırıcı önlemler alması zorunludur.”

Gerekçe: İşletmenin net işletme sermayesi fazlası olup atıl olarak beklemekte, varlıklarının %65 kadarı dönen varlık olarak yer almakta, büyük bir üretim işletmesi için bu oran üst sınır olabilir. Likidite analizine baktığımızda oranlar yetersiz gibi görünse de sektör içerisindeki alternatif şirketlere kıyasla gayet iyi durumdadır. Dönen varlıkların kısmen de olsa uzun vadeli yabancı kaynakla finanse edilmiştir. Şirket varlıklarının %64’ünün borçla finansmanı, borçların %95’inin kısa vadeli olması, %51 oranla banka kredilerinin yoğun kullanılması, kısa vadede yönetimin üzerinde psikolojik baskı yaratmakta, karşılanmasında problemler çıkan ciddi finansman maliyetleri oluşmakta, karlılık önemli düzeyde düşmektedir. Şirket rasyonel politikalar geliştirerek karlılık artırıcı önlemler almak zorundadır.

A A.Ş. işletmesine ait finansal verilerin özeti olan çeşitli rasyolar aşağıdaki tabloda özetlenmiştir.

Tablo 43
A A.Ş. Finansal Rasyoları

LİKİDİTE ANALİZİ	
Net İşletme Sermayesi	(32.376.597)
Cari Oran	0,54
Likidite Oranı	0,30
Nakit Oran	0,02

FİNANSAL YAPI ANALİZİ	
Finansal Kaldıraç	0,93
Kısa Vadeli Yabancı Kaynaklar / Aktif Toplam	0,83
Kısa Vadeli Yabancı Kaynaklar / Toplam Yabancı Kaynaklar	0,89
Yabancı Kaynaklar / Özsermaye	14,29
Kısa Vadeli Banka Kredileri / Aktif Toplam	0,77
Maddi Duran Varlıklar / Devamlı Sermaye	3,31

KARLILIK ANALİZİ	
Brüt Kar Marjı	(0,11)
Net Kar Marjı	(0,44)

Uygun Görülen Not; “6 Çok Zayıf – Yetersiz: Şirket, ciddi düzeyde kötüye gitmektedir. Acil tedbirler alınarak, gidişatı değiştirecek politikalar üretilmelidir.”

Gerekçe: Şirketin ciddi anlamda işletme sermayesi ihtiyacı vardır. %93 yabancı kaynakla çalışılması, ciddi yönetim zafiyeti yaratmakta; sermayenin 14,29 katı yabancı kaynakla faaliyetler yönetilmektedir. Maddi duran varlıklar finansmanında kısa vadeli borçlar yoğun olarak kullanılmıştır. Kısa vade de %77 yabancı kaynak ödeme yükümlülüğünün var olması, hazır değerlerin yetersiz olması, yakın gelecekte ciddi sorunları gündeme getirebilir. Finansal verilerle ilgili “6” puan uygun görülmüştür.

D A.Ş. işletmesine ait finansal verilerin özeti olan çeşitli rasyolar aşağıdaki tabloda özetlenmiştir.

Tablo 44
D A.Ş. Finansal Rasyoları

LİKİDİTE ANALİZİ	
Net İşletme Sermayesi	(91.353.088,17)
Cari Oran	0,35
Likidite Oranı	0,19
Nakit Oran	0,002

FİNANSAL YAPI ANALİZİ	
Finansal Kaldıraç	4,50
Kısa Vadeli Yabancı Kaynaklar / Aktif Toplam	1,76
Kısa Vadeli Yabancı Kaynaklar / Toplam Yabancı Kaynaklar	0,39
Yabancı Kaynaklar / Özsermaye	(1,29)
Kısa Vadeli Banka Kredileri / Aktif Toplam	1,02
Maddi Duran Varlıklar / Devamlı Sermaye	(0,50)

KARLILIK ANALİZİ	
Brüt Kar Marjı	0,24
Net Kar Marjı	0,07

Uygun Görülen Not; “6 Çok Zayıf – Yetersiz: Şirket, ciddi düzeyde kötüye gitmektedir. Acil tedbirler alınarak, gidişatı değiştirecek politikalar üretilmelidir.”

Gerekçe: Şirket, varlıklarının 4,5 katı yabancı kaynağa sahiptir. İşletme faaliyetlerinin yürütülmesi için yüksek tutarda işletme sermayesine gereksinim duyulmakta, varlıkları aşan banka kredileri mevcut olup kısa vadede olumsuz sonuçlarla karşılaşılması

mümkündür. Bu konuya ilişkin olarak “6” puan uygun görülmüştür.

K A.Ş. işletmesine ait finansal verilerin özeti olan çeşitli rasyolar aşağıdaki tabloda özetlenmiştir.

Tablo 45
K A.Ş. Finansal Rasyoları

LİKİDİTE ANALİZİ	
Net İşletme Sermayesi	31.119.572,00
Cari Oran	1,53
Likidite Oranı	1,00
Nakit Oran	0,01

FİNANSAL YAPI ANALİZİ	
Finansal Kaldıraç	1,07
Kısa Vadeli Yabancı Kaynaklar / Aktif Toplam	0,46
Kısa Vadeli Yabancı Kaynaklar / Toplam Yabancı Kaynaklar	0,43
Yabancı Kaynaklar / Özsermaye	15,69
Kısa Vadeli Banka Kredileri / Aktif Toplam	0,24
Maddi Duran Varlıklar / Devamlı Sermaye	0,55

KARLILIK ANALİZİ	
Brüt Kar Marjı	0,29
Net Kar Marjı	0,16

Uygun Görülen Not; “4 Yeterli: Finansal durumda çeşitli riskler olmasına karşın yeterli karlılık düzeyi sağlanmıştır.”

Gerekçe: Şirketin ciddi rakamlara ulaşmış net işletme sermayesi fazlası olup bu rakam atıl olarak tutulmaktadır. Yabancı kaynak kullanımı riskli düzeydedir. Özsermayenin 15,69 katı yabancı kaynak kullanılmış, finansman gideri karşılama konusunda sıkıntılar olsa da şirketin karlılık düzeyi yeterli seviyede olduğundan “4” puan uygundur.

F Otomotiv A.Ş. işletmesine ait finansal verilerin özeti olan çeşitli rasyolar aşağıdaki tabloda özetlenmiştir.

Tablo 46
F Otomotiv A.Ş. Finansal Rasyoları

LİKİDİTE ANALİZİ	
Net İşletme Sermayesi	951.015.673
Cari Oran	2,8
Likidite Oranı	1,5
Nakit Oran	0,60

FİNANSAL YAPI ANALİZİ	
Finansal Kaldıraç	0,40
Kısa Vadeli Yabancı Kaynaklar / Aktif Toplam	0,29
Kısa Vadeli Yabancı Kaynaklar / Toplam Yabancı Kaynaklar	0,72
Yabancı Kaynaklar / Özsermaye	0,67
Kısa Vadeli Banka Kredileri / Aktif Toplam	0,06
Maddi Duran Varlıklar / Devamlı Sermaye	0,56

KARLILIK ANALİZİ	
Brüt Kar Marjı	0,13
Net Kar Marjı	0,05

Uygun Görülen Not:“3 Tatmin Edici:Finansal durum güçlü olup karlılık makuldur.”

Gerekçe: Finansal rasyolar incelendiğinde, ciddi tutarda işletme sermayesinin atıl tutulduğu görülmekte, kısa vadeli yabancı kaynaklar toplam yabancı kaynakların içerisinde % 72’lik bir paya sahip olduğunda, yüksek maliyet ve geri ödenmesinde sıkıntı yaşanma ihtimali olabilir, diğer rasyolardan şirketin finansal yapısının güçlü olduğunu görmek mümkündür. Bu konuya ilişkin olarak “3” puan uygun görülmüştür.

K Otomotiv A.Ş. işletmesine ait finansal verilerin özeti olan çeşitli rasyolar aşağıdaki tabloda özetlenmiştir.

Tablo 47
K Otomotiv A.Ş. Finansal Rasyoları

LİKİDİTE ANALİZİ	
Net İşletme Sermayesi	(67.906.130)
Cari Oran	0,72
Likidite Oranı	0,33
Nakit Oran	0,001

FİNANSAL YAPI ANALİZİ	
Finansal Kaldıraç	0,66
Kısa Vadeli Yabancı Kaynaklar / Aktif Toplam	0,65
Kısa Vadeli Yabancı Kaynaklar / Toplam Yabancı Kaynaklar	0,99
Yabancı Kaynaklar / Özsermaye	1,95
Kısa Vadeli Banka Kredileri / Aktif Toplam	0,37
Maddi Duran Varlıklar / Devamlı Sermaye	1,52

KARLILIK ANALİZİ	
Brüt Kar Marjı	(0,01)
Net Kar Marjı	(0,23)

Uygun Görülen Not: “6 Çok Zayıf – Yetersiz: Şirket, ciddi düzeyde kötüye gitmektedir. Acil tedbirler alınarak, gidişatı değiştirecek politikalar üretilmelidir.”

Gerekçe: Şirketin ciddi miktarda işletme sermayesi ihtiyacı vardır. Varlıklar %66 oranında yabancı kaynakla finanse edilmiş olup, toplam yabancı kaynağın %99’u kısa vadeli borç olduğundan, şirketin yüklenmesi gereken maliyet oldukça yüksektir, Bu durum, karar almada psikolojik baskı yarattığından, “6” puan uygun görülmüştür.

6.6.6. Derecelendirme Notunun Saptanması

Analizi yapılan şirketlere ilişkin derecelendirme notunun tespiti aşağıdaki tablolar yardımıyla yapılacaktır.

Tablo 48
Y A.Ş. Derecelendirme Notu Tespit Tablosu

ANA DEĞERLENDİRME GRUPLARI		ALT DEĞERLENDİRME GRUPLARI	VERİLEN PUANLAR	ORTALAMA GRUP PUANLARI	ANA GRUP VE ALT GRUP AĞIRLIKLARI	
%						
Sektörel Unsurlar	Sektörel Gelişim Hızı	3	2	% 12.5	2,5	
	Satışların Eğilimi ve Konjonktürel Bağımlılık	2			2,5	
	Müşteri ve Tedarikçi Ağı	2			2,5	
	Rekabet Yoğunluğu	2			2,5	
	Mal ve Hizmet niteliği	1			2,5	
SUBJEKTİF UNUSLAR	Yönetim ve Organizasyon	Yönetimin Niteliği	3	2,5	% 12.5	6,25
		Mali İşler ve Kontrol	2			6,25
	Bankalarla İlişkiler	Banka Hesap Yönetim	2	3	% 8	4
		Bankalarla Bilgi Paylaşımı	4			4
	İşletme Gelişimi	Geçmiş Dönem İşletme Gelişimi	5	3,66	% 7	2,33
		Planlama Çalışmaları	2			2,33
		İş Risklerine İlişkin Güvence	4			2,33
	Finansal Unsurlar		5	5	% 60	
	Kredi Notu 20		B- / B- / B3			

Tablodaki kredi notuna aşağıdaki hesaplama ile ulaşıyoruz;

$$= [(2*0,125) + (2,5*0,125) + (3*0,08) + (3,66*0,07) + (5*0,60)] * 5$$

$$= (0,25 + 0,31 + 0,24 + 0,26 + 3) * 5 = 4,06 * 5 = \underline{20}$$

Tablo 49
A A.Ş. Derecelendirme Notu Tespit Tablosu

ANA DEĞERLENDİRME GRUPLARI	ALT DEĞERLENDİRME GRUPLARI	VERİLEN PUANLAR	ORTALAMA GRUP PUANLARI	ANA GRUP VE ALT GRUP AĞIRLIKLARI
%				
Sektörel Unsurlar	Sektörel Gelişim Hızı	3	3,2	2,5
	Satışların Eğilimi ve Konjonktürel Bağımlılık	3		2,5
	Müşteri ve Tedarikçi Ağı	3		2,5
	Rekabet Yoğunluğu	4		2,5
	Mal ve Hizmet niteliği	3		2,5
S U B J E K T İ F U N S U R L A R	Yönetim ve Organizasyon	Yönetimin Niteliği	4	6,25
		Mali İşler ve Kontrol		6,25
	Bankalarla İlişkiler	Banka Hesap Yönetim	4	4
		Bankalarla Bilgi Paylaşımı		4
	İşletme Gelişimi	Geçmiş Dönem İşletme Gelişimi	5	2,33
		Planlama Çalışmaları		2,33
		İş Risklerine İlişkin Güvence		2,33
	Finansal Unsurlar		6	6
				% 60
	Kredi Notu 25		C/C/C	

Tablodaki kredi notuna aşağıdaki hesaplama ile ulaşıyoruz;

$$= [(3,2*0,125) + (4*0,125) + (4*0,08) + (5*0,07) + (6*0,60)] * 5$$

$$= (0,4 + 0,5 + 0,32 + 0,35 + 3,6) * 5 = 5,17 * 5 = \underline{25}$$

Tablo 50

D A.Ş. Derecelendirme Notu Tespit Tablosu

ANA DEĞERLENDİRME GRUPLARI		ALT DEĞERLENDİRME GRUPLARI		VERİLEN PUANLAR	ORTALAMA GRUP PUANLARI	ANA GRUP VE ALT GRUP AĞIRLIKLARI	
							%
Sektörel Unsurlar	Sektörel Gelişim Hızı	3	3,2	% 12.5	2,5		
	Satışların Eğilimi ve Konjonktürel Bağımlılık	4			2,5		
	Müşteri ve Tedarikçi Ağı	4			2,5		
	Rekabet Yoğunluğu	2			2,5		
	Mal ve Hizmet niteliği	3			2,5		
SUBJEKTİF UNSURLAR	Yönetim ve Organizasyon	Yönetimin Niteliği	4	4	% 12.5	6,25	
		Mali İşler ve Kontrol	4			6,25	
	Bankalarla İlişkiler	Banka Hesap Yönetim	6	6	% 8	4	
		Bankalarla Bilgi Paylaşımı	6			4	
	İşletme Gelişimi	Geçmiş Dönem İşletme Gelişimi	5	5,3	% 7	2,33	
		Planlama Çalışmaları	5			2,33	
		İş Risklerine İlişkin Güvence	6			2,33	
	Finansal Unsurlar		6	6	% 60		
	Kredi Notu		26	D / DD /			

Tablodaki kredi notuna aşağıdaki hesaplama ile ulaşıyoruz;

$$= [(3,2*0,125) + (4*0,125) + (6*0,08) + (5,3*0,07) + (6*0,60)] * 5$$

$$= (0,4 + 0,5 + 0,48 + 0,37 + 3,6) * 5 = 5,35 * 5 = \underline{\underline{26}}$$

Tablo 51
K A.Ş. Derecelendirme Notu Tespit Tablosu

ANA DEĞERLENDİRME GRUPLARI		ALT DEĞERLENDİRME GRUPLARI		VERİLEN PUANLAR	ORTALAMA GRUP PUANLARI	ANA GRUP VE ALT GRUP AĞIRLIKLARI	
						%	
Sektörel Unsurlar		Sektörel Gelişim Hızı	2	2	% 12.5	2,5	
		Satışların Eğilimi ve Konjonktürel Bağımlılık	3			2,5	
		Müşteri ve Tedarikçi Ağı	2			2,5	
		Rekabet Yoğunluğu	3			2,5	
		Mal ve Hizmet niteliği	2			2,5	
SUBJEKTİF UNUSLAR	Yönetim ve Organizasyon	Yönetimin Niteliği	3	2,5	% 12.5	6,25	
		Mali İşler ve Kontrol	2			6,25	
	Bankalarla İlişkiler	Banka Hesap Yönetim	2	2,5	% 8	4	
		Bankalarla Bilgi Paylaşımı	3			4	
	İşletme Gelişimi	Geçmiş Dönem İşletme Gelişimi	3	3	% 7	2,33	
		Planlama Çalışmaları	2			2,33	
		İş Risklerine İlişkin Güvence	4			2,33	
	Finansal Unsurlar			4	4	% 60	
	Kredi Notu 16						
	BB/BB/Ba2						

Tablodaki kredi notuna aşağıdaki hesaplama ile ulaşıyoruz;

$$= [(2*0,125) + (2,5*0,125) + (2,5*0,08) + (3*0,07) + (4*0,60)] * 5$$

$$= (0,25 + 0,31 + 0,2 + 0,21 + 2,4) * 5 = 3,37 * 5 = \underline{16}$$

Tablo 52

F Otomotiv A.Ş. Derecelendirme Notu Tespit Tablosu

ANA DEĞERLENDİRME GRUPLARI		ALT DEĞERLENDİRME GRUPLARI		VERİLEN PUANLAR	ORTALAMA GRUP PUANLARI	ANA GRUP VE ALT GRUP AĞIRLIKLARI	
							%
Sektörel Unsurlar	Sektörel Gelişim Hızı	2	3	% 12.5	2,5		
	Satışların Eğilimi ve Konjonktürel Bağımlılık	4			2,5		
	Müşteri ve Tedarikçi Ağı	2			2,5		
	Rekabet Yoğunluğu	3			2,5		
	Mal ve Hizmet niteliği	4			2,5		
SUBJEKTİF UNUSLAR	Yönetim ve Organizasyon	Yönetimin Niteliği	3	2,5	% 12.5	6,25	
		Mali İşler ve Kontrol	2			6,25	
	Bankalarla İlişkiler	Banka Hesap Yönetim	2	2	% 8	4	
		Bankalarla Bilgi Paylaşımı	2			4	
	İşletme Gelişimi	Geçmiş Dönem İşletme Gelişimi	5	3,7	% 7	2,33	
		Planlama Çalışmaları	2			2,33	
		İş Risklerine İlişkin Güvence	4			2,33	
	Finansal Unsurlar		3	3	% 60		
Kredi Notu 14		BBB-/BBB-/Baa3					

Tablodaki kredi notuna aşağıdaki hesaplama ile ulaşıyoruz;

$$= [(3*0,125) + (2,5*0,125) + (2*0,08) + (3,7*0,07) + (3*0,60)] * 5$$

$$= (0,38 + 0,31 + 0,16 + 0,26 + 1,8) * 5 = 2,91 * 5 = \underline{14}$$

Tablo 53

K Otomotiv A.Ş. Derecelendirme Notu Tespit Tablosu

ANA DEĞERLENDİRME GRUPLARI		ALT DEĞERLENDİRME GRUPLARI		VERİLEN PUANLAR	ORTALAMA GRUP PUANLARI	ANA GRUP VE ALT GRUP AĞIRLIKLARI	
							%
Sektörel Unsurlar	Sektörel Gelişim Hızı	3	3,2	% 12.5	2,5		
	Satışların Eğilimi ve Konjonktürel Bağımlılık	4			2,5		
	Müşteri ve Tedarikçi Ağı	2			2,5		
	Rekabet Yoğunluğu	3			2,5		
	Mal ve Hizmet niteliği	4			2,5		
SUBJEKTİF UNUSLAR	Yönetim ve Organizasyon	Yönetimin Niteliği	3	2,5	% 12.5	6,25	
		Mali İşler ve Kontrol	2			6,25	
	Bankalarla İlişkiler	Banka Hesap Yönetim	2	2	% 8	4	
		Bankalarla Bilgi Paylaşımı	2			4	
	İşletme Gelişimi	Geçmiş Dönem İşletme Gelişimi	6	4	% 7	2,33	
		Planlama Çalışmaları	2			2,33	
		İş Risklerine İlişkin Güvence	4			2,33	
	Finansal Unsurlar		6	6	% 60		
	Kredi Notu		23	CCC-/CCC-/Caa3			

Tablodaki kredi notuna aşağıdaki hesaplama ile ulaşıyoruz;

$$= [(3,2*0,125) + (2,5*0,125) + (2*0,08) + (4*0,07) + (6*0,60)] * 5$$

$$= (0,4 + 0,31 + 0,16 + 0,28 + 3,6) * 5 = 4,75 * 5 = \underline{\underline{23}}$$

6.7. ŞİRKET DERECELENDİRME NOTLARININ KARŞILAŞTIRILMASI VE YORUMLANMASI

Uygulamamıza konu olan şirketlerin, derecelendirme süreci esnasında aldıkları notlar ve genel kredi notunun kıyaslanması aşağıdaki tablo yardımıyla yapılacaktır.

Tablo 54
Uygulama Sonuçlarının Karşılaştırılması

ANA DEĞERLENDİRME GRUPLARI		ALT DEĞERLENDİRME GRUPLARI	VERİLEN PUANLAR						
			TEKSTİL		GIDA		OTOMOTİV		
			Y	A	D	K	F	K	
Sektörel Unsurlar	Sektörel Gelişim Hızı		3	3	3	2	2	3	
	Satışların Eğilimi ve Konjonktürel Bağımlılık		2	3	4	3	4	4	
	Müşteri ve Tedarikçi Ağı		2	3	4	2	2	2	
	Rekabet Yoğunluğu		2	4	2	3	3	3	
	Mal ve Hizmet niteliği		1	3	3	2	4	4	
	Yönetim ve Organizasyon	Yönetimin Niteliği		3	4	4	3	3	3
		Mali İşler ve Kontrol		2	4	4	2	2	2
	Bankalarla İlişkiler	Banka Hesap Yönetim		2	4	6	2	2	2
		Bankalarla Bilgi Paylaşımı		4	4	6	3	2	2
	İşletme Gelişimi	Geçmiş Dönem İşletme Gelişimi		5	6	5	3	5	6
		Planlama Çalışmaları		2	5	5	2	2	2
		İş Risklerine İlişkin Güvence		4	4	6	4	4	4
	Finansal Unsurlar			5	6	6	4	3	6
	Kredi Notu			20	25	26	16	14	23
			S&P	B-	C	D	BB	BBB-	CCC-
			FITCH	B-	C	DD	BB	BBB-	CCC-
		MOODY'S	B3	C	-	Ba2	Baa3	Caa3	

Y A.Ş. sektörel verileri incelendiğinde; sektörel gelişim hızı tatminkâr, konjonktürel bağımlılığı düşük, aksaksız işleyen müşteri ve tedarikçi ağına sahip, Pazar lideri olması dolayısıyla üstün rekabet avantajına sahiptir. Çok iyi denilebilecek mal ve hizmet kalitesi ve çeşitliliğine sahip olması dolayısıyla mal ve hizmet niteliği iyi denilebilecek niteliktedir. Yönetim ve organizasyonel yeteneğin analizinde; kurumsallaşmaya yönelik çeşitli uygulamalarının olmasına karşın yönetsel açıdan tatminkar düzeyde, mali işler ve kontrolüne yönelik organizasyonel yapı ve süreçleri başarılı olduğundan bu unsur iyi düzeydedir. Banka hesap yönetiminde iyi olunmasına karşın, yalnızca kredi talebi esnasında bilgi paylaşımı gerçekleştiğinden bu unsur, yeterli derecede ile değerlendirilebilir. Geçmiş dönemlerde yaşanan küresel krizin sektörü ciddi anlamda etkilemesi dolayısıyla geçmiş döneme ilişkin gelişim zayıf olup yetersiz bir seyir izlemiştir. Şirket, hedeflerle çalışan, iyi derecede planlama niteliğine sahiptir. Sadece olağan risklerin güvence altına alınmıştır. Şirketin finansal yapısının yapılan analiz sonucunda, zayıf olduğu tespit edilmiştir. Bu şartlar altında şirketin anapara ve borç faizi ödeme riski yüksektir.

A A.Ş. aynı sektörde faaliyet gösteren diğer rakibine kıyasla daha basit yönetim süreçleriyle idare edilmektedir. Sektörel unsurlar incelendiğinde; sektörel gelişim hızı, ürün kalitesi ve çeşitliliği ile konjonktürel bağımlılığı tatmin edici düzeydedir. Faaliyet alanı içerisinde birçok benzer kuruluşun faaliyet göstermesi dolayısıyla rekabet yoğunluğu yeterli derecededir. Şirket sahibi tarafından yönetilmesi dolayısıyla yeterli derecede kurumsallaşma ve profesyonel yönetim unsurlarına sahiptir. Mali işler ve kontrolüne ilişkin olağan faaliyetler yürütüldüğünden, sadece işlerin aksamadan yürütülmesi amaçlandığından yeterli düzeyde faaliyetler yürütülmektedir. Bankalarla, sadece yeterli düzeyde kredi alımına ilişkin olarak faaliyetler yürütülmekte ekstra bilgilendirme vb. yapılmamaktadır. Geçmiş dönemlerde krizlerin yaşanmış olması, profesyonel planlama çalışmalarının olmaması, sadece olağan risklere karşı güvence alınmış olması dolayısıyla zayıf nitelikte işletme gelişimi izlenmektedir. İşletmenin finansal yapısı çok zayıf olduğundan borç ödeme yeteneği yoktur.

D A.Ş. faaliyet gösterdiği gıda sektöründe, az sayısı rakibi olması dolayısıyla rekabet yoğunluğu düşük, sektörel gelişim hızı ve ürün çeşitliliği tatmin edici

düzydedir. Şirketin net işletme sermayesi gereksinimi dolayısıyla, konjonktüre bağımlılığı ile müşteri ve tedarikçi ağı yeterli düzeydedir. Şirket, çeşitli profesyonel yönetim unsurlarını kısmen de olsa işletme içerisine entegre etmesi dolayısıyla yeterli düzeyde yönetim niteliğine ve mali işler ve kontrol unsurlarına sahiptir. Yoğun borç yükü ile faaliyet göstermesi, borçlarını ödemede güçlükler yaşaması dolayısıyla bankalarla ilişkileri yetersiz düzeydedir. Özkaynak yetersizliği dolayısıyla şirket üretim faaliyetlerini aksattığından geçmiş gelişim veriler yetersiz, planlama faaliyetleri aksamakta ve olası hiçbir risk için güvence alınmadığından şirket, çok zayıf gelişim görünümü vermektedir. Finansal yapısının çok zayıf olması dolayısıyla borçlarını geri ödeme yeteneğinin olmadığı söylenebilir.

K A.Ş. yukarıda açıklanan rakibine kıyasla kurumsal nitelikte olması dolayısıyla daha profesyonel yönetim süreçlerine sahiptir. Şirketin içinde yer aldığı sektörde rakip sayısının az olması ve sektörel gelişime yönelik faaliyetlerin yürütülmesi dolayısıyla yüksek sektörel gelişim hızı, kısmi konjonktürel bağımlılık olsa da tatmin edici satışlar, yaygın müşteri ve tedarikçi ağının varlığı, geniş ürün ve hizmet seçeneklerinin varlığı dolayısıyla sektörel unsurlar tatmin edici derecededir. Profesyonel yöneticilerin istihdamı ve uygun organizasyonel yapının sağlanması şirkete, tatmin edici yönetsel nitelik kazandırmıştır. İyi düzeyde mali işler ve kontrol gereçlerinin uygulanması, iyi düzeyli bankalarla ilişkilerin önemsenmesi ve tatmin edici bilgi paylaşımının varlığı, profesyonel planlama niteliğinin uygulanması, geçmiş dönemlerde yaşanan krizlere rağmen tatmin edici gelişimin sağlanmış olması, olağan risklerin yeterli düzeyde güvenceye alınması ve finansal yapı olarak yeterli düzeyde faaliyetlerin yürütülmesi şirketin derecesini yükseltmiş olup, anapara ve faiz ödeme riskinin orta düzeyde olduğuna ilişkin görünüm sergilemiştir.

F otomotiv A.Ş. faaliyet gösterdiği sektör gereği yüksek sermaye bedelleri ile faaliyetlerini yürütmektedir. Kurumsal şirket statüsünde sahip olan F Otomotiv A.Ş. sınırlı ürün niteliği bakımından, yeterli düzeyde olup, konjonktürel bağımlılık düzeyi kısmi de olsa vardır. Sektörel gelişim hızlı olması ve geniş müşteri ve tedarikçi ağına sahip olunması iyi düzeyde nitelendirilirken, çeşitli rakiplerin varlığı dolayısıyla tatmin edici bir rekabet ile faaliyetler yürütülmektedir. Şirket bünyesinde ileri düzey

kurumsallaşma sağlandığından, yönetimin kaliteli ve tatmin edici bir yapıda olduğu, iyi düzeyli gelişime açık mali yönetim ve kontrol süreçlerinin uygulandığı, finansal yapı olarak sağlam ve tatmin edici karlılık düzeyinde çalışmalar yürüttüğü söylenebilir. Yüksek borç yükü ile çalışmalar yürütüldüğünden gerek banka hesap yönetimi gerekse bilgi paylaşımında iyi düzeyli çalışmalar mevcuttur. Şirketin profesyonel planlama uygulamalarının varlığı dolayısıyla bu unsur iyi düzeyli olarak nitelendirilmiş, sadece olağan risklerin güvenceye alınması dolayısıyla yeterli bir güvence sağlanmıştır. Konjonktüre bağımlılık dolayısıyla geçmiş dönemlerde yaşanan krizler nedeniyle şirketin, geçmiş gelişim verileri yetersiz düzeydedir. Firmanın tatmin edici bir finansal yapıya sahip olması sebebiyle şirket, anapara ve faizin geri ödenmesinde yeterli düzeye sahip olsa da spekülatif niteliği dolayısıyla tatmin edici bir risk notuna sahiptir. Ekonomik gelişmelere karşı koruma altında değildir.

K Otomotiv A.Ş. kurumsal şirket statüsünde faaliyetlerini yürütmektedir. Ürünün niteliği ve konjonktürel bağımlılık yeterli düzeyde, yeni gelişmeler ışığında sektörel gelişim ile piyasadaki rekabet yoğunluğu tatminkar düzeydedir. Şirketin müşteri ve tedarikçi ağı gelişmiş niteliğe sahip olduğundan iyi düzey ile derecelendirilebilir. Kurumsallaşmanın benimsenmesi, profesyonel yöneticilerin istihdamı dolayısıyla yönetim niteliği tatminkar, gelişime açık mali yönetim ve kontrol süreçlerinin iyi düzeyde uygulanıyor olması, yüksek borç yükümlülüğü dolayısıyla bankalarla başarılı hesap yönetimi ve yüksek bilgi paylaşımı iyi düzeyde yürütülmektedir. İyi düzeyli planlama faaliyetlerinin yürütülmesi, sadece olağan risklerin güvenceye alınması dolayısıyla yeterli güvence sağlanmıştır. Geçmiş dönemlerde yaşanan krizler dolayısıyla işletmenin gelişimi yetersiz düzeyde ve finansal unsurları çok zayıf bir görünüm sergilemektedir. Bu görünüm düşük ödeme kabiliyetini ve borçlara ilişkin geri ödemelerin ertelenme ihtimalini ifade etmektedir.

Tekstil sektörüne yönelik uygulamalarda rakamsal olarak 20-25 dereceleri elde edilmiş; bunlar, sektörde anapara ve faiz ödeme riskinin yüksek olması dolayısıyla düşük ödeme kabiliyeti olduğunu, geri ödemelerde ertelemelerin gündeme gelmesinin muhtemel olduğunu ifade etmektedir. Yapılan analizde, sektörel gelişimin konjonktürel gelişmelerden etkileniyor olsa da tatmin edici boyutlarda olduğu; şirketlerin, ülkemiz

şartlarında geniş tedarikçi ve müşteri ağına sahip oldukları, olağan rekabet koşullarında faaliyet gösterdikleri, geniş yelpazede ürün çeşitliliğinin olduğu, kurumsallaşma ve profesyonel yönetim tarzlarına geçişe yönelik önemli adımların atıldığı tespit edilmiştir. Şirketler, krediler dolayısıyla bankalarla çalışıyor olsa da bilgi paylaşımı konusunda sadece yeterli düzeyde ve kredi talebi esnasında paylaşım gerçekleşmekte, son dönemde yaşanan krizlerden öncelikli etkilenen sektör olması dolayısıyla geçmiş dönem gelişim verileri ve finansal veriler yetersiz bir görüntü vermektedir.

Gıda sektörü incelendiğinde, bu iş kolunun ülkemiz için yeni bir sektör olduğu, faaliyet gösteren firma sayının az olması, sağlıklı bireylerin gelişimi için kamu ve özel kurum ve kuruluşlar tarafından reklam çalışmalarının yapılması sektörün gelecekte çok daha iyi bir konumda olabileceğini göstermektedir. Sektör şirketleri konjonktürel değişimlerden etkileniyor olsa da tatminkar sektörel gelişim ve rekabet yoğunluğu, iyi derecede tedarikçi ve müşteri ağı ile ürün ve hizmet niteliği, profesyonel yönetimi benimsemiş ve yoğun dış finansman ile çalışan şirket profilleri gözlenmektedir. Uygulamaya konu olan D A.Ş. net işletme sermayesi sorunu yaşaması dolayısıyla kötü bir finansal yapı sergilemiş olsa da genel itibarıyla, anapara ve faizin geri ödeme riskinin orta düzeyde olduğu, yeterli düzeye sahip finansal yapıları şirketlerin varlığından söz edilebilir.

Otomotiv sektörü, yapısı itibarıyla yüksek bütçeli yatırımlar ile faaliyet gösterilebilecek istisna sektörlerden olup, bu alanda faaliyet gösteren şirketlerin çoğu Basel tanımlarına göre kurumsal şirket statüsündedir. Bu sektör bünyesindeki şirketlerin nitel ve nicel faktörleri incelendiğinde, diğer sektörlerle kıyasla birbirleriyle daha çok benzer sonuçların alındığı görülmektedir. Sektörün yerel ülkeden ziyade global bakış açısı ile hareket etmesi dolayısıyla sektörel gelişim hızı yüksek, zengin müşteri ve tedarikçi ağının bulunduğu, yeterli düzeyde ürün çeşidi ve kalitesinin varlığı, tatminkar rekabet düzeyi ve kısmen de olsa konjonktürel gelişmelerden etkilenme olasılığı vardır. İleri düzey kurumsallaşmanın sağlandığı sektör şirketlerinde, yönetimlerin kaliteli bir yapıda olduğu, gelişime açık mali yönetim ve kontrol süreçlerinin uygulandığı, yüksek banka kredileri kullanımı dolayısıyla bankalarla iyi derecede kaliteli hesap yönetimi ve bilgi paylaşımları sergilenmektedir. Profesyonel yaklaşım gereği şirketler, iyi derecede,

yoğun planlama faaliyetleri içerisinde. Konjonktürel gelişmelerden etkilenmesi ve son yıllarda sık sık finansal krizlerin yaşanması dolayısıyla sektör şirketlerinin geçmiş gelişim verileri zayıf bir görünüm sergilemektedir. Finansal durumlar analiz edildiğinde, bu unsura ilişkin firmalar arasında çeşitli farklılıklar gözlenmesine rağmen, genelde anapara ve faiz ödemelerinde yeterli izlenimler sergileniyor olsa da spekülasyon nitelikli olmaları dolayısıyla kısmen de olsa riskli bir durum söz konusudur.

Uygulamada yer alan şirketler, ülkemizde faaliyet gösteren alanında öncü kuruluşlar olup, diğer küçük ve orta ölçekli kuruluşlara kıyasla daha kaliteli sermaye yapılarına sahip, finansal yönden güçlü, farklı sermaye edinme yollarını kullanan, hisseleri İMKB’de işlem gören halka açık nitelikteki şirketlerdir. Analiz sonuçları incelendiğinde, özellikle geçmiş dönem işletme gelişimine ilişkin verilerde ve finansal yapıda sorunlar yaşandığı görülmektedir. Ülkemizde profesyonel yönetim uygulamaları, son dönemde önemsenmeye başlanmış olup öncesinde daha amatör ruhla işler idare edilmekte idi. Genellikle aile şirketi niteliğindeki kuruluşlar, globalleşme ve bilgi teknolojilerinin hızlı gelişimi ile birlikte profesyonel uygulamaların farkına varmıştır. Stratejik yönetim uygulamalarının işletmeye entegre edilmesi ile her birim, planlar dahilinde hedeflerle yönetileceğinden, kontrollü bir gelişim ve yapılanma süreci sonrası şirketler mevcut kronik sorunlarından kurtulabilirler. Faaliyet hacmine uygun stratejik finansal yapılandırma ve belirli disiplinlerin şirket yönetimince benimsenmesi sonucu finansal yapıdaki aksaklıklar ve yetersizlikler giderilebilir.

Finansal krizlerden korunmak ve daha sağlam bir ekonomik yeterliliğe ulaşmak amacıyla Basel II Sermaye Yeterliliği Uzlaşısı standartlarını içeren uygulamalara dönüşüm zorunlu bir ihtiyaç olmaktadır. Bu amaçla geçiş sürecini en iyi şekilde değerlendiren kuruluşlar, en kısa sürede yeterlilik sağlayarak gerek finansal olanaklardan gerekse profesyonellik gereği sağlanacak faydalardan en yüksek kazancı elde ederek faaliyetlerine devam edeceklerdir.

7. SONUÇ

Finansal krizlerin, son yıllarda daha sık yaşanması dolayısıyla gündeme gelen daha istikrarlı bir ekonominin ve daha sağlam bir finansal yapının oluşturulması amacıyla çeşitli ülkelerde uygulanması kabul edilen Basel II Sermaye Yeterliliği Uzlaşısı'nın, gelecek dönemlerde önemi daha da artacak; kamusal yönetim, finansal kurumlar, reel sektör işletmeleri, ulusal ve uluslararası finansal yatırım hareketleri, çeşitli güvence ve yatırım alternatiflerinin sağlanması başta olmak üzere birçok alanda etkisini daha yoğun olarak hissettirecektir.

Basel I olarak bilinen sermaye yeterliliği uzlaşısı, 1988 yılında BIS tarafından yayınlanmıştır. Daha sonra gelişen şartlarla beraber, yetersizlik durumu ortaya çıkmış ve zaman içerisinde çeşitli ilaveler ile işlerliği devam ettirilmiştir. Yeni sermaye uzlaşısı olan Basel II ile birlikte operasyonel riskler sermaye yükümlülüğüne eklenerek riske olan duyarlılık artırılmış, piyasa riski kontrol altına alınmaya çalışılmış, risklerin ileri ölçüm metotlarıyla tespitine geçilerek daha rasyonel sonuçlar alınması hedeflenmiştir.

Yeni uzlaşının, genel ekonomi; banka, sermaye piyasası, derecelendirme kuruluşları ve denetleyici otorite gibi finansal birimler; gelişmekte olan ülkeler başta olmak üzere çok çeşitli etki alanları mevcuttur. Yeni standartların uygulanmasına ilişkin geçiş sürecinde, çok yönlü planlar hazırlanarak, finansal sistem, firmalar ve devlet gibi unsurların hepsinin kazançlı çıkması sağlanmalıdır. Bankaların, yaşanan finansal krizlere ve finansal kırılganlıklara karşı dayanıklılığını artırarak istikrarın uzun vadeli sürdürülebilirliğinin sağlanabilmesi için, risk odaklı sermaye yönetimi ve riske dayalı kredi fiyatlaması uygulamaları benimsenerek, risk yönetiminde subjektif değerlendirmelerden çok, objektif kriterlerin hakim olduğu değerlendirme süreçlerine geçilmiştir.

Yeni uzlaşısı da yer alan risk ölçüm yaklaşımlarında, basit ve ileri düzeyli ölçüm teknikleri yer almakta olup, uygulamanın ilk dönemlerinde basit düzeyli standart yaklaşımların kullanımı, daha sonra gelişmiş düzeyli ileri ölçüm tekniklerine geçilmesi planlanmaktadır. İleri düzeyli yaklaşımlar, riskleri üst düzey teknik hesaplamalarla kontrol altına alan teknikler olup, uygulanmasında denetleyici otoritenin onayı alınmak

kaydıyla bankalara, daha serbest çalışma alanı sağlamaktadırlar. Çeşitli ülkelerde uygulamaya geçirilen Basel II kriterleri, ülkemizde gerekli alt yapının henüz hazırlanamamış olması ve yaşanan finansal krizler dolayısıyla uygulanması ileriki tarihlere ötelenmiştir.

Basel II'nin en çok etkileyeceği gruplardan bir tanesi de küçük ve orta büyüklükteki şirketlerdir. Yoğun banka kredisi ve alternatif dış finansman ile çalışan bu işletmeler, yeni uzlaşısı sonrası riske dayalı kredi maliyetlerinin hesaplanması dolayısıyla daha yüksek maliyet vb. yükümlülüklerle karşı karşıya kalabilirler. Dünya genelinde toplam işletmeler içerisindeki payları % 95'in üzerinde olması dolayısıyla KOBİ'ler, ekonomik dinamizmin artırılması ve istikrarın sağlanmasında gözardı edilemez.

Ülkemizde toplam işletmelerin %98,8'i KOBİ olması dolayısıyla ülke ekonomisine yönelik düzenlenecek politikalarda, KOBİ'lerin özellikleri dikkate alınmalıdır. Ekonomik kalkınma programlarında, KOBİ'ler üzerinde odaklanılmalı ve buradan elde edilecek sonuçların, ülke ekonomisi üzerinde ciddi etki yaratacağı unutulmamalıdır.

Ülkemizde KOBİ'lerin sayı olarak fazla olmasına karşın, % 45,6 istihdam oranına, % 37,7 üretim payına, % 6,5 yatırım payına ve ihracatta ise % 8 düzeyinde paya sahip olmaları bu konuda bazı eksikliklerin olduğunu, çeşitli olanaklar yaratılıp gelişimlerinin hızlandırılarak ülke ekonomisinden daha çok pay almaları sağlanmalıdır.

KOBİ tanımlamasında diğer çoğu ülkede olduğu gibi ülkemizde de farklı tanımlar uygulandığından çeşitli alanlarda standardizasyonların sağlanması, reel sektör işletmelerine destekleyici olanakların sağlanması vb. gibi uygulamalarda sorunlar yaşanabilmektedir. Bu sorunun giderilmesi ile daha tekdüze şirket tanımları, daha verimli teşvik ve destekleyici imkânların sağlanması, gerçekleşen uygulamaların daha rasyonel kriterler doğrultusunda denetimlerinin yapılması olanağı elde edilebilir.

Ülkemiz KOBİ'lerinin % 88'inin dış kaynak kullandığı ve bu finansman kaynaklarının % 71'inin banka kredisi olması dolayısıyla yeni uzlaşısı, ülkemizde faaliyet gösteren KOBİ'leri ciddi anlamda etkileyecektir. Son dönemde, KOBİ'ler bankalar nezdinde önemli değer kazanmış olup, bu nitelikteki şirketlere özel finansman

olanakları sunulmaya başlanmıştır. KOBİ'ler, genellikle Özsermaye yetersizliği dolayısıyla yabancı kaynağa başvurumaktadırlar. Çeşitli kamu kurum ve kuruluşları vasıtasıyla, bu işletmelerin finansman sorunlarını çözerek, işletmelerin etkin hale getirilmesi amacıyla sunulan çeşitli programların ve olanakların sayısı giderek artmaktadır.

Basel II kriterlerini uygulayan işletmelerin, güçlü bir finansal yapıya kavuşmalarını sağlamak amacıyla sadece özsermaye yada belirli bir kredi türünde değil, risk sermayesi, iş melekleri, factoring, forfaiting, finansal kiralama (leasing), franchising, barter ve sermaye piyasaları vb. gibi alternatif finansman olanaklarıyla faaliyetlerini yürüterek risklilik düzeylerini düşük tutmaları gerekmektedir. Ülkemizde yer alan KOBİ'lere destek sağlayan çeşitli kurum ve kuruluşların, gerek finansal olanaklarından gerekse teknik destek vb. olanaklarından faydalanmak işletmenin lehine kazanımlar oluşturabilir. Ülkemizde, finansman alternatifleri sınırlı da olsa, yeni yeni gündeme gelmekte ve sayıları hızla artmaktadır.

İşletmelerin kredi kullanmama nedenlerine bakıldığında; % 40'lık bir oranla teminat şartlarının ağır ve formalitenin fazla olmasının en önemli sorun olduğu görülmektedir. Basel Uygulamasında, kullanılacak teminat ve güvence türleri ile ülkemizde sıkça kullanılan teminat ve güvence türleri arasında çeşitli farklılıklar gözlenmektedir. İşletmelerin uygun şartlarla kredi temini için, ilgili düzenlemeleri takip etmeleri ve finansal yapılarını yeni uygulamalara uyarlamaları gerekmektedir.

Basel II Sermaye Yeterliliği Uzlaşısı'nın en önemli etkilerinden bir tanesi ise Kredi Derecelendirme Sisteminin, finansal sisteme entegre edilmiş olmasıdır. Derecelendirme, sermaye piyasası katılımcılarına yardımcı olan ve etkili işlem yapmayı sağlayan güçlü ve kullanışlı bir sistem olup, yatırımcıya tavsiye değil, mali yükümlülüklerle ilgili güvenilirliği ifade eder.

Derecelendirme faaliyetlerinin kullanımı 19. yy. başlarına dayanmasına karşın, yaşanan globalleşme sonucu finansal işlemlerin artmış olması dolayısıyla 1980 ve sonrasında daha çok talep görmeye başlamıştır. Uluslararası düzeyde faaliyet gösteren derecelendirme kuruluşları, yoğun bir sermaye derecelendirme portföyüne sahiptir.

Ülkemizde henüz Basel II standartlarının kabul edilip, uygulanmasına başlanmadığından, derecelendirme faaliyetlerinin gelişimi sınırlı düzeydedir. Bankalar eksik olan derecelendirme süreçlerindeki aksaklıkları gidermekte, yeni bağımsız derecelendirme kuruluşları kurulmakta ve uzlaşmayı bilen reel sektör işletmeleri bu süreçten en iyi şekilde faydalanmak amacıyla finansal yapılarını revize etmektedir.

Geçmişte subjektif unsurların çoğunlukta olduğu bir derecelendirme sistemi uygulanmakta iken, günümüzde nitel ve nicel faktörlerin incelendiği, daha objektif ve rasyonel sonuçların elde edildiği derecelendirme süreçleri uygulanmaktadır. Yapılan analizler sonucunda tespit edilen kredi notu yardımıyla bankaların, kredi talep edenlere verecekleri kredinin riski ve bankanın tutması gereken sermaye miktarı tespit edilir.

Kredi derecelendirme notu yüksek olan şirketler, daha ucuz maliyetler ve daha uygun şartlarla finansman kaynaklarını elde edebilirler. Derecelendirme notu kötü olan şirketin risk düzeyi yüksek olacağından bankalar, bu firmalara kredi verme konusunda isteksiz davranabilirler, yüksek maliyet ve zorlayıcı şartlar ileri sürebilirler.

Her kredi derecesinin tabi olduğu bir risk ağırlığı vardır. Kurumsal nitelikteki BB-'den düşük dereceye sahip şirketlerin % 150 risk ağırlığına sahip iken, derecelendirilmemiş şirketlerin % 100 risk ağırlığına tabi tutulması, kötü derece beklentisi içerisinde olan şirketlerin derecelendirmeyi tercih etmemeleri halinde daha az risk ağırlığına tabi tutulacakları beklentisi kötü niyetli kullanılmaları doğurabilir.

Basel II, işletmelerin amatör yönetim biçimlerinden arındırılarak profesyonel yaklaşımları benimsemelerini teşvik etmektedir. Özellikle kurumsallaşma, Basel II'nin tamamlayıcısı niteliğindedir. Ülkemiz KOBİ'lerini, genelde kurumsallıktan uzak aile şirketleri görüntüsü çizmeleri dolayısıyla yeni uzlaşma uygulamalarına geçiş sürecini, yoğun bir dönüşüm faaliyetleriyle geçirmeleri gerekecektir. KOBİ kurucuları, şirketin hayat seyri doğrultusunda gerektiğinde yetkilerini profesyonel yöneticilerle paylaşarak işletme dinamizmini artırmalı, günün gereklerini karşılayacak yenilikçi ve cesur uygulamalar benimsenebilmeli, karar alma süreçlerinde demokratik katılım uygulanmalı, keyfilikten uzak hukuki ve kurumsal normlara bağlı disiplin esaslı yönetim anlayışı benimsenmelidir.

Şirketlerin mali bilgilerinin doğru ve objektif olabilmesi için kayıt dışı varlık ve işlemlerin olmaması gerekmektedir. Ülkemizde % 66 oranında kayıt dışı ekonominin olduğu tahmin edilmektedir. Dolayısıyla şeffaflıktan uzak uygulamaları içeren mali tablo ve diğer istatistiki çalışmaların gerçeği yansıtmaya ihtimalinin düşük olması, bunlara dayanılarak yapılacak makro ekonomik analiz ve politikalar ile başarılı olunamaz. Bu işleyişe sahip ekonomilerde yer alan işletmeler arasında etkin olmayan kaynak dağılımı, haksız rekabet, devletçe sağlanan teşvik ve destekleme yardımlarının haksız dağılımı ve denetiminin yapılamaması vb. hukuk dışı uygulamalar gündeme gelecektir. Bunun ortadan kaldırılması amacıyla yargı ve hukuk sisteminin işlerliği temelinde, tüm kurum ve kuruluşlar, meslek kuruluşları, reel sektör temsilcileri, ekonomi yönetimi vb. yetkililer arasında ortak görüş oluşturulmak suretiyle uygulamalar geliştirilmelidir.

İşletme yönetimi, işletme ile faaliyette bulunan çevre arasındaki ilişkilerin analiz edilerek, amaç ve hedeflerin belirlenmesi ile bunları gerçekleştirecek eylem ve gerekli kaynakların tespiti, ileride gerçekleşmesi muhtemel durumlara yönelik belirli bir stratejik plan dahilinde alınacak pozisyonların belirlendiği sistemli ve kontrollü uğraşlar bütünüdür. Geleceği iyi gören ve planlarını gerçekçi yapan işletmeler, zaman içerisinde avantajlı konuma geçecektir. KOBİ'lerin, sistemli ve planlar dahilinde yönetilmesi, karar alıcılara güven ve kararlarında hareket serbestisi katacaktır.

KOBİ'lerin, Basel II dönüşüm sürecinde yaşayacağı temel sorunlarından bir tanesi de risk yönetiminin önemsenmemesidir. Risklerden uzak durmak isteyen işletmeler, günün gereklerine hızlı adapte olabilmeli, faaliyetleri dolayısıyla net işletme sermayesi yetersizliklerini kontrol altında tutmalı, yeterli özsermaye ile çalışmalı, şeffaflığı sağlamış olmalı, teminat sistemini konjonktürel değişikliklere göre revize etmeli, olası riskleri görüp alternatif finansal enstrümanları yönetebilecek nitelikli insan kaynağını istihdam eden işletmeler risklere karşı daha güvenli olacaklardır.

Küçük ve orta ölçekli işletmeler genelde kurumsal firmalara kıyasla daha basit yönetim şekilleriyle idare edilmektedirler. Günümüzdeki hızlı bilgi ve teknoloji değişimi dolayısıyla kurumlar kendilerini sürekli yenilemek zorundadırlar. Çalışanlara, yaratıcı çözümler geliştirebilmeleri için sürekli eğitim ve destekler ile karar serbestisi tanınarak işe bağlılık artırılmalı; güncel teknolojik gelişmeler, üretim ve yönetim

süreçlerine entegre edilerek etkin ve verimli çalışma disiplini sağlanmalıdır. Üniversite ve diğer kurumlarla işbirliği yaparak üretim, pazarlama ve yönetim süreçlerinde modern uygulamalara geçilmeli, yeni teknolojik ve bilimsel gelişmelerin takibini yapacak bireyler istihdam edilmelidir. İşletme sadece müşterilerine değil, çalışanlarına, iş birliği yaptığı kuruluşlara, içinde bulunduğu topluma da hizmet etmeli, olumlu değer katmalıdır. Oluşturulan bu kültür, işletmenin uzun dönemli varlığının temelini oluşturacağından bu faaliyetler için yapılacak yatırım gereksiz gibi algılanmamalı, üzerinde önemle durulması gereken bir unsur olduğu gerek şirket sahipleri gerekse yöneticiler tarafından benimsenmelidir.

Çalışmanın temelinde Türk sanayi işletmelerinin finansal tablolarının Basel II kriterlerine uygunluğunun incelenmesi olup, bu amaçla hisseleri İMKB’de işlem gören halka açık olarak faaliyet gösteren, tekstil sektöründen 2, gıda sektöründen 2 ve otomotiv sektöründen 2 olmak üzere toplam 6 şirketin mali tabloları analiz edilmiş olup, basit bir model çerçevesinde derecelendirilerek, kredi derecelendirme notuna ulaşılmıştır. Ardından şirketlerin derecelendirme notları, kendi sektöründeki rakibi ve diğer sektördeki şirketlerin derecelendirme notları ile kıyaslanmıştır.

Y A.Ş. sektörel verileri incelendiğinde; sektörel gelişim hızı tatminkar, konjonktürel bağımlılığı düşük, gelişmiş müşteri ve tedarikçi ağına sahip, pazar lideri olması dolayısıyla düşük rekabet yoğunluğuna sahiptir. Çok iyi denilebilecek mal ve hizmet kalitesi ve çeşitliliğine sahip olması dolayısıyla sektörel unsurlarda iyi denilebilecek niteliktedir. Yönetim ve organizasyonun analizinde; tatminkar yönetim ve iyi derecede mali işler ve kontrol niteliğine sahiptir. Banka hesap yönetiminde iyi olmasına karşın, bilgi paylaşımı konusunda yeterli derecededir. Geçmiş dönemlerdeki gelişimi zayıf olup yetersiz bir seyir izlemiştir. İyi derecede planlama faaliyetleri olmasına karşın, risklerin güvence altına alınmasında yeterli düzeydedir. Finansal yapı zayıf olduğundan yetersiz bir görünüm vermektedir.

A A.Ş. sektörel gelişimi, satış eğilimi ve müşteri-tedarikçi ağı tatmin edici düzeyde, rekabet yoğunluğunda yeterli düzeye sahip, yönetim ve organizasyon yapısı yeterli düzeyde, bankalarla ilişkiler yeterli düzeyde, risklere karşı yeterli düzey güvence alınmasına karşın, planlama faaliyetleri ve işletme gelişiminde yetersiz durumdadır.

Finansal yapısının çok zayıf-yetersiz olması dolayısıyla işletmenin borçlarını geri ödeme yeteneği yoktur.

D A.Ş. sektörel verileri incelendiğinde, sınırlı rekabet, ürünlerin niteliği ve sektörel gelişim tatminkar, satışlar ve müşteri-tedarikçi ağının yeterli düzeyde olduğu, yeterli düzeyde yönetim organizasyonel seviyede olmasına karşın, bankalarla ilişkiler, işletmenin geçmiş gelişim eğilimleri ve finansal yapı bakımından zayıf bir görünümü dolayısıyla şirketin borçlarını ödeme yeteneğinin olmadığı söylenebilir.

K A.Ş. diğer rakibi D A.Ş.'ye kıyasla çok daha iyi durumdadır. Sektörde kısmi rekabet dolayısıyla tatminkar satış eğilimi olsa da şirketin pazara yönelik verileri incelendiğinde iyi durumda olduğu; mali işler ve kontrolde iyi, yönetsel bakımdan da tatminkar düzeyde olduğu, bankalarla iyi ilişkilerin olduğu, risklerin güvencesinde yeterli önlemlerin alındığı, başarılı planlama ve işletme gelişiminin tatmin edici düzeyde olduğu, yeterli düzeyde finansal yapısı dolayısıyla şirketin anapara ve faiz ödemelerinde orta düzeyde risk ifade ettiği söylenebilir.

F Otomotiv A.Ş. konjonktürel bağımlılık ve ürün niteliği konusunda yeterli düzeyde izlese de, sektörel unsurlar bakımından tatmin edici düzeydedir. Tatminkar yönetim düzeyi, iyi derecede mali işler ve kontrol fonksiyonu, iyi düzeyde bankalarla ilişkiler, kaliteli planlama çalışmaları, tatminkar şirket gelişimi, yalnızca olağan risklere karşı yeterli güvencenin varlığına rağmen şirketin borç anapara ve faiz ödemesi yeterli ancak spekülasyona açık olup, ekonomik gelişmelere karşı koruma altında değildir.

K Otomotiv A.Ş. satışlar ve ürün niteliği konusunda yeterli düzeyde olsa da genel olarak sektörel unsurlar tatminkâr düzeydedir. İyi bir mali işler ve kontrol sistemi ve tatminkâr yönetim niteliği, bankalarla iyi düzeyli ilişkiler, başarılı planlama, yeterli düzey risk güvencesine karşın geçmiş dönem işletme gelişimi ve finansal yapının çok zayıf olması dolayısıyla, düşük borç ödeme kabiliyeti yetersiz bir görüntü vermektedir.

Tekstil sektöründeki şirketlere yönelik genel analiz yapar isek; ürün nitelikleri bakımından iyi düzeyde olduğu, diğer sektörel unsurlarda tatmin edici düzeyde, yeterli seviyede yönetim ve organizasyonel nitelik, bankalarla ilişkiler tatminkar düzeyde, işletme gelişimine ilişkin verilere yeterli düzeyde denilebilir olmasına karşın

finansal yapıların zayıf niteliğe sahip olduğunu söylenebilir. Sektör bünyesinde faaliyet gösteren Y A.Ş. kurumsal bir kuruluş ve pazarda lider olması dolayısıyla rekabet üstünlüğüne sahip olduğundan diğer şirkete kıyasla daha iyi analiz sonuçlarına sahiptir.

Gıda sektörü incelendiğinde; K A.Ş. kurumsal şirket, D A.Ş. KOBİ niteliğindedir. Sektörün ülkemiz için yeni olması, tatminkâr düzeyde müşteri ve tedarikçi ağı ile rekabet yoğunluğunun kısmi olması dolayısıyla sektörel veriler tatmin edici düzeydedir. D A.Ş. çalışma sermayesi noksanlıkları dolayısıyla faaliyetlerini icra etmekte güçlük çektiğinden analiz sonuçları genelde yetersiz düzeydedir.

Otomotiv sektörünü ele alırsak; büyük bütçeli yatırımların gerekli olması dolayısıyla bu sektör işletmeleri genelde kurumsal nitelikteki şirketlerdir. Sektörel veriler incelendiğinde ürün niteliği ve konjonktürel bağımlılık düzeyinin yeterli olmasına rağmen sektörel unsurlar genelde tatmin edici düzeydedir. Şirketlerin yönetim ve organizasyonel nitelikleri iyi düzeydedir. Bankalarla ilişkilere önem verildiğinden iyi düzeyde, başarılı planlama çalışmaları, olağan risklere yönelik yeterli düzeyde güvencenin varlığına rağmen geçmiş dönemlerde işletmelerin gelişimi yetersiz düzeydedir. Kurumların finansal yapıları arasında ciddi farklar vardır.

Uygulama sonuçları incelendiğinde, ülkemiz reel sektör işletmelerinde özellikle finansal yapıda sorunlar yaşandığı görülmekte, sektörel unsurlar tatmin edici düzeyde seyretmektedir. Kurumsallaşmanın benimsenmesi ve gelişmesi ile birlikte yönetsel ve diğer kurum içi ve kurum dışı unsurlar iyi seviyelere ulaşabilecektir. Basel II hazırlık sürecini en iyi şekilde tamamlayan işletmeler, risklerden arındırılarak, yüksek gelişim potansiyeli ile çalışmalarına devam edeceklerdir.

Çalışmanın sınırları dahilinde olmak kaydıyla; Basel II standartları açıklanmış, uygulanmasının çeşitli yönlerden etkileri ortaya konmuş; Türk sanayi işletmelerinin mali tablolarının Basel II standartlarına uyumu incelenmiştir. Reel sektör işletmeleri analiz edilerek, Basel II temelinde hangi düzeyde oldukları açıklanmaya çalışılmıştır.

Çalışmanın, konu ile ilgili araştırma yapacaklara faydalı olması ve ilerleyen dönemlerde yeni yöntem ve uygulamaların geliştirilerek, daha teknik düzey çalışmaların hayata geçirilmesi ve uygulayıcılara katkı sağlaması temenni edilmektedir.

EKLER

EK 1 - Y A.Ş. MALİ TABLOLARI

	Cari Dönem		Geçmiş Dönem	
	Denetimden		Bağımsız	
	Geçmemiş		Denetimden	
	30 Eylül 2009		31 Aralık 2008	
VARLIKLAR				
Dönen varlıklar:	85.836.837		103.020.145	
Nakit ve Nakit Benzerleri	2.767.856		1.140.742	
Ticari alacaklar	51.092.732		56.045.899	
- İlişkili taraflardan ticari alacaklar	785.409	8.563.293		
- Diğer ticari alacaklar	50.307.323	47.482.606		
Diğer Alacaklar	81.692		230.367	
- İlişkili taraflardan diğer alacaklar	34.240	192.591		
- Diğer alacaklar	47.452	37.776		
Stoklar	29.158.961		42.531.790	
Diğer Dönen varlıklar	2.735.596		3.071.347	
Duran Varlıklar	45.447.871		48.895.972	
Finansal Yatırımlar	782.660		782.660	
Maddi Duran Varlıklar	42.638.439		46.163.250	
Maddi Olmayan Duran Varlıklar	114.251		148.757	
Ertelenmiş Vergi Varlığı	1.883.476		1.801.305	
Diğer Duran Varlıklar	29.045		0	
TOPLAM VARLIKLAR	131.284.708		151.916.117	

	Cari Dönem		Geçmiş Dönem	
	Denetimden		Bağımsız	
	Geçmemiş		Denetimden	
	30 Eylül 2009		31 Aralık 2008	
KAYNAKLAR				

Kısa vadeli yükümlülükler:	79.505.598	97.688.042
Finansal Borçlar	66.570.208	78.145.405
Ticari borçlar	8.404.809	14.421.824
Diğer Borçlar	855.776	536.636
Dönem Karı Vergi Yükümlülüğü	141.376	269.662
Borç karşılıkları	0	419.662
Çalışanlara Sağlanan Faydalara İlişkin Karşılıklar	973.205	1.085.918
Diğer Kısa Vadeli Yükümlülükler	2.560.224	2.808.935

Uzun vadeli yükümlülükler:	4.460.330	4.203.146
Çalışanlara Sağlanan Faydalara İlişkin Karşılıklar	4.460.330	4.203.146
ÖZKAYNAKLAR	47.318.780	50.024.929
Ana Ortaklığa Ait Özkaynaklar	47.248.121	50.024.929
Ödenmiş Sermaye	29.160.000	29.160.000
Sermaye Enflasyon Düzeltmesi Farkları	30.657.866	30.657.866
Hisse Senetleri İhraç Primleri	92.957	92.957
Kardan Ayrılan Kısıtlanmış Yedekler	2.928.435	2.674.504
Geçmiş Yıllar Kar/(Zararları)	(12.814.329)	9.865.760
Net Dönem Karı/Zararı	(2.776.808)	(22.426.158)
Azınlık Payları	70.659	0
TOPLAM KAYNAKLAR	131.284.708	151.916.117

GELİR TABLOSU

	Cari Dönem (Denetimden Geçmemiş)	Geçmiş Dönem (Denetimden Geçmemiş)
	1 Ocak- 30 Eylül 2009	1 Ocak- 30 Eylül 2008
SÜRDÜRÜLEN FAALİYETLER		
Satış Gelirleri(net)	98.814.194	126.242.404
Satışların maliyeti(-)	(74.887.524)	(92.296.515)
BRÜT KAR/ZARAR	23.926.670	33.945.889
Pazarlama, Satış ve Dağıtım Giderleri (-)	(14.174.580)	(18.088.830)
Genel Yönetim Giderleri (-)	(4.904.509)	(8.318.039)
Araştırma ve Geliştirme Giderleri (-)	(2.129.988)	(2.273.047)
Diğer Faaliyet Gelirleri	1.524.652	1.854.573
Diğer Faaliyet Giderleri (-)	(1.888.851)	(1.409.954)
FAALİYET KARI/ZARARI	2.353.394	5.710.592
Finansal gelirler	8.819.705	13.561.891
Finansal giderler (-)	(15.373.927)	(23.210.119)
SÜRDÜRÜLEN FAALİYETLER VERGİ ÖNCESİ KARI/ZARARI	(4.200.828)	(3.937.636)
Sürdürülen faaliyetler vergi gelir/gideri	(308.521)	(822.067)
-Dönem Vergi gelir/gideri	(390.692)	(988.035)
-Ertelenmiş vergi gelir/gideri	82.171	165.968
SÜRDÜRÜLEN FAALİYETLER DÖNEM KARI/ZARARI	(4.509.349)	(4.759.703)
DÖNEM KARI/ZARARI	(4.509.349)	(4.759.703)
Dönem Karı/Zararının Dağılımı		
Azınlık Payları	(1.732.541)	(2.420.460)
Ana Ortaklık Payları	(2.776.808)	(2.339.243)

EK – 2 A A.Ş. MALİ TABLOLARI

BİLANÇO (TL) (XI-29 KONSOLİDE)

Bağımsız Denetim'den

	Geçmiş/ Geçmemiş	Geçmiş/ Geçmemiş
	30.09.2009	31.12.2008
VARLIKLAR		
Dönen Varlıklar	37.459.513	58.530.164
Nakit ve Nakit Benzerleri	1.626.334	2.456.906
Finansal Yatırımlar	0	0
Ticari Alacaklar	19.526.356	27.624.360
Finans Sektörü Faaliyetlerinden Alacaklar	0	0
Diğer Alacaklar	19.042	47.449
Stoklar	15.421.180	27.759.094
Canlı Varlıklar	0	0
Diğer Dönen Varlıklar	866.601	642.355
(Ara Toplam)	0	0
Satış Amacıyla Elde Tutulan Duran Varlıklar	0	0
Duran Varlıklar	46.364.176	47.949.738
Ticari Alacaklar	0	0
Finans Sektörü Faaliyetlerinden Alacaklar	0	0
Diğer Alacaklar	0	4.371
Finansal Yatırımlar	870.266	812.848
Özkaynak Yöntemiyle Değerlenen Yatırımlar	21.131.845	19.563.220
Canlı Varlıklar	0	0
Yatırım Amaçlı Gayrimenkuller	0	0
Maddi Duran Varlıklar	24.322.765	27.448.476
Maddi Olmayan Duran Varlıklar	39.300	120.823
Şerefiye	0	0
Ertelenmiş Vergi Varlığı	0	0
Diğer Duran Varlıklar	0	0
TOPLAM VARLIKLAR	83.823.689	106.479.902
KAYNAKLAR		
Kısa Vadeli Yükümlülükler	69.836.110	69.877.135
Finansal Borçlar	59.750.465	47.460.423
Diğer Finansal Yükümlülükler	4.808.293	3.868.345
Ticari Borçlar	3.723.587	13.683.184
Diğer Borçlar	359.156	593.356
Finans Sektörü Faal.den Borçlar	0	0
Devlet Teşvik ve Yardımları	0	0
Dönem Karı Vergi Yükümlülüğü	0	0
Borç Karşılıkları	438.842	1.852.331
Diğer Kısa Vadeli Yükümlülükler	755.767	2.419.496
(Ara toplam)	0	0
Satış Amacıyla Elde Tutulan Duran Varlıklara İlişkin Yükümlülükler	0	0
Uzun Vadeli Yükümlülükler	8.506.074	13.861.921
Finansal Borçlar	5.557.500	11.493.480
Diğer Finansal Yükümlülükler	0	0
Ticari Borçlar	0	0
Diğer Borçlar	0	0
Finans Sektörü Faaliyetlerinden Borçlar	0	0
Devlet Teşvik ve Yardımları	0	0
Borç Karşılıkları	0	0
Çalışanlara Sağlanan Faydalara İlişkin Karşılıklar (veya Kıdem Tazminatı Karşılığı)	2.948.574	2.368.441

Ertelenmiş Vergi Yükümlülüğü	0	0
Diğer Uzun Vadeli Yükümlülükler	0	0
ÖZKAYNAKLAR	5.481.505	22.740.846
Ana Ortaklığa Ait Özkaynaklar	5.481.505	22.740.846
Ödenmiş Sermaye	20.000.000	20.000.000
Karşılıklı İştirak Sermaye Düzeltmesi	62.697.358	62.697.358
Hisse Senedi İhraç Primleri	196.886	196.886
Değer Artış Fonları	0	0
Yabancı Para Çevrim Farkları	0	0
Kardan Ayrılan Kısıtlanmış Yedekler	383.398	383.398
Geçmiş Yıllar Kar/Zararları	(60.536.796)	(36.469.762)
Net Dönem Karı/Zararı	(17.259.341)	(24.067.034)
Azınlık Payları	0	0
TOPLAM KAYNAKLAR	83.823.689	106.479.902

KAPSAMLI GELİR TABLOSU (TL)
(XI-29 KONSOLİDE)

Bağımsız Denetim'den

	Geçmiş/ Geçmemiş	Geçmiş/ Geçmemiş
	01.01.2009- 30.09.2009	01.01.2008- 30.09.2008
SÜRDÜRÜLEN FAALİYETLER		
Satış Gelirleri	39.155.557	56.817.748
Satışların Maliyeti (-)	(43.509.233)	(51.415.384)
Ticari Faaliyetlerden Brüt Kar (Zarar)	(4.353.676)	5.402.364
Faiz, Ücret, Prim, Komisyon ve Diğer Gelirler	0	0
Faiz, Ücret, Prim, Komisyon ve Diğer Giderler (-)	0	0
Finans Sektörü Faaliyetlerinden brüt kar (zarar)	0	0
BRÜT KAR/ZARAR	(4.353.676)	5.402.364
Pazarlama, Satış ve Dağıtım Giderleri (-)	(2.981.871)	(3.180.020)
Genel Yönetim Giderleri (-)	(8.543.422)	(7.482.726)
Araştırma ve Geliştirme Giderleri (-)	(420.194)	(723.067)
Diğer Faaliyet Gelirleri	3.093.491	656.121
Diğer Faaliyet Giderleri (-)	(240.020)	(245.362)
FAALİYET KARI/ZARARI	(13.445.692)	(5.572.690)
Özkaynak Yöntemiyle Değerlenen Yatırımların Kar/Zararlarındaki Paylar	1.568.625	1.009.073
(Esas Faaliyet Dışı) Finansal Gelirler	2.099.718	2.216.009
(Esas Faaliyet Dışı) Finansal Giderler (-)	(7.482.576)	(9.002.543)
SÜRDÜRÜLEN FAALİYETLER VERGİ ÖNCESİ KARI/ZARARI	(17.259.925)	(11.350.151)
Sürdürülen Faaliyetler Vergi Gelir/Gideri	0	0
- Dönem Vergi Gelir/Gideri	0	0
- Ertelenmiş Vergi Gelir/Gideri	0	822.890
SÜRDÜRÜLEN FAALİYETLER DÖNEM KARI/ZARARI	(17.259.925)	(10.527.261)
DURDURULAN FAALİYETLER	0	0
Durdurulan Faaliyetler Vergi Sonrası Dönem Karı/Zararı	0	0
DÖNEM KARI/ZARARI	(17.259.925)	(10.527.261)
Diğer kapsamlı gelir:	0	0
Finansal Varlıklar Değer Artış Fonundaki Değişim	584	0
DİĞER KAPSAMLI GELİR (VERGİ SONRASI)	584	0
TOPLAM KAPSAMLI GELİR	(17.259.341)	(10.527.261)

EK – 3 D A.Ş. MALİ TABLOLARI**BİLANÇO**

	<u>30 Eylül 2009</u>	<u>31 Aralık 2008</u>
VARLIKLAR		
Dönen Varlıklar	49.437.581	56.095.394
Nakit ve Nakit Benzerleri	365.075	341.058
Ticari Alacaklar (net)	21.137.988	5.319.438
Diğer Alacaklar (net)	5.873.495	7.075.452
Stoklar (net)	4.615.385	5.631.589
Canlı Varlıklar (net)	1.647.335	19.676.387
Diğer Dönen Varlıklar	15.798.303	18.051.470
Duran Varlıklar	30.369.450	34.022.004
Diğer Alacaklar (net)	5.135.516	5.240.512
Maddi Duran Varlıklar (net)	20.952.356	24.411.045
Maddi Olmayan Duran Varlıklar (net)	70.405	159.274
Pozitif Şerefiye (net)	4.211.173	4.211.173
Toplam Varlıklar	<u>79.807.031</u>	<u>90.117.398</u>

	<u>30 Eylül 2009</u>	<u>31 Aralık 2008</u>
KAYNAKLAR		
Kısa Vadeli Yükümlülükler	140.790.669	150.478.218
Finansal Borçlar (net)	81.707.095	80.908.202
Ticari Borçlar (net)	33.468.690	41.764.629
Diğer Borçlar (net)	16.289.401	24.077.201
Diğer Kısa Vadeli Yükümlülükler	9.325.483	3.728.186
Uzun Vadeli Yükümlülükler	218.070.105	222.209.969
Finansal Borçlar (net)	216.283.466	220.327.512
Kıdem Tazminatı Karşılığı	1.786.639	1.882.457
ÖZKAYNAKLAR	(279.053.743)	(282.570.789)
Ana Ortaklığa Ait Özkaynaklar	(280.968.661)	(286.672.449)
Ödenmiş Sermaye	34.798.080	34.798.080
Karşılıklı İştirak Sermaye Düzeltmesi (-)	(9.015.475)	(9.015.475)
Hisse Senetleri İhraç Primleri	33.663	33.663

Olaganüstü Yedekler	326.175	-
Geçmiş Yıllar Karları / (Zararları)	(312.814.892)	(233.046.576)
Net Dönem Karı / (Zararı)	5.703.788	(79.442.141)
Ana Ortaklık Dışı Paylar	1.914.918	4.101.660
TOPLAM KAYNAKLAR	<u>79.807.031</u>	<u>90.117.398</u>

GELİR TABLOSU

	1 Ocak 2009 30 Eylül 2009	1 Ocak 2008 30 Eylül 2008
<u>SÜRDÜRÜLEN FAALİYETLER</u>		
Satış Gelirleri (net)	53.624.134	93.731.101
Satışların Maliyeti (-)	<u>(40.650.676)</u>	<u>(75.577.496)</u>
<i>Ticari Faaliyetlerden Brüt Kar / (Zarar)</i>	<i>12.973.458</i>	<i>18.153.605</i>
BRÜT ESAS FAALİYET KARI	12.973.458	18.153.605
Araştırma ve Geliştirme Giderleri (-)	(140.244)	(277.335)
Pazarlama, Satış ve Dağıtım Giderleri (-)	(5.866.719)	(8.203.704)
Genel Yönetim Giderleri (-)	(7.518.147)	(8.343.868)
Diğer Faaliyet Gelirleri	2.569.893	1.974.974
Diğer Faaliyet Giderleri (-)	<u>(1.920.944)</u>	<u>(4.293.990)</u>
FAALİYET KARI / (ZARARI)	97.297	(990.318)
Finansal Gelirler	53.618.431	25.592.390
Finansal Giderler (-)	<u>(50.198.678)</u>	<u>(52.171.947)</u>
SÜRDÜRÜLEN FAALİYETLER VERGİ ÖNCESİ KARI / (ZARARI)	3.517.050	(27.569.875)
- Ertelenmiş Vergi Gelir / (Gideri)	-	-
<i>Sürdürülen Faaliyetler Vergi Gelir / (Gideri)</i>	-	-
SÜRDÜRÜLEN FAALİYETLER DÖNEM KARI/(ZARARI)	3.517.050	(27.569.875)
DÖNEM KARI / (ZARARI)	3.517.050	(27.569.875)
Dönem Kar/(Zararının) Dağılımı		
Azınlık Payları	(2.186.738)	(1.516.145)
Ana Ortaklık Payları	5.703.788	(26.053.730)

EK - 4 K A.Ş. MALİ TABLOLARI

BİLANÇO (TL) (XI-29 KONSOLİDE)

Bağımsız Denetim'den

	Geçmemiş	Geçmiş
	30.09.2009	31.12.2008
VARLIKLAR		
Dönen Varlıklar	89.608.033	68.826.531
Nakit ve Nakit Benzerleri	319.156	4.533.049
Finansal Yatırımlar	100.969	0
Ticari Alacaklar	40.823.926	23.966.194
Finans Sektörü Faaliyetlerinden Alacaklar	0	0
Diğer Alacaklar	17.064.843	2.988.998
Stoklar	30.711.623	36.945.592
Canlı Varlıklar	0	0
Diğer Dönen Varlıklar	587.517	392.698
(Ara Toplam)	89.608.033	68.826.531
Satış Amacıyla Elde Tutulan Duran Varlıklar	0	0
Duran Varlıklar	38.168.898	28.743.587
Ticari Alacaklar	0	0
Finans Sektörü Faaliyetlerinden Alacaklar	0	0
Diğer Alacaklar	114.209	74.195
Finansal Yatırımlar	0	0
Özkaynak Yöntemiyle Değerlenen Yatırımlar	1	1
Canlı Varlıklar	0	0
Yatırım Amaçlı Gayrimenkuller	0	0
Maddi Duran Varlıklar	33.571.319	27.795.437
Maddi Olmayan Duran Varlıklar	144.368	189.103
Şerefiye	0	0
Ertelenmiş Vergi Varlığı	4.028.755	440.749
Diğer Duran Varlıklar	310.246	244.103
TOPLAM VARLIKLAR	127.776.931	97.570.118
KAYNAKLAR		
Kısa Vadeli Yükümlülükler	58.488.461	43.780.182
Finansal Borçlar	30.304.026	8.848.376
Diğer Finansal Yükümlülükler	0	0
Ticari Borçlar	22.024.177	27.776.725
Diğer Borçlar	3.747.358	7.155.081
Finans Sektörü Faal.den Borçlar	0	0
Devlet Teşvik ve Yardımları	0	0
Dönem Karı Vergi Yükümlülüğü	0	0
Borç Karşılıkları	0	0
Diğer Kısa Vadeli Yükümlülükler	2.412.900	0
(Ara toplam)	58.488.461	43.780.182
Satış Amacıyla Elde Tutulan Duran Varlıklara İlişkin Yükümlülükler	0	0
Uzun Vadeli Yükümlülükler	77.988.701	82.319.659
Finansal Borçlar	75.675.558	80.798.759
Diğer Finansal Yükümlülükler	0	0
Ticari Borçlar	0	0
Diğer Borçlar	5.097	12.495
Finans Sektörü Faaliyetlerinden Borçlar	0	0
Devlet Teşvik ve Yardımları	0	0
Borç Karşılıkları	0	0
Çalışanlara Sağlanan Faydalara İlişkin Karşılıklar (veya Kıdem Tazminatı Karşılığı)	2.207.856	1.310.446

Ertelenmiş Vergi Yükümlülüğü	100.190	197.960
Diğer Uzun Vadeli Yükümlülükler	0	0
ÖZKAYNAKLAR	(8.700.231)	(28.529.723)
Ana Ortaklığa Ait Özkaynaklar	(8.700.271)	(28.529.774)
Ödenmiş Sermaye	3.744.000	3.744.000
Sermaye Düzeltme Farkları	55.272.435	55.272.435
Karşılıklı İştirak Sermaye Düzeltmesi (-)	0	0
Hisse Senedi İhraç Primleri	6.211.977	6.211.977
Değer Artış Fonları	0	0
Yabancı Para Çevrim Farkları	0	0
Kardan Ayrılan Kısıtlanmış Yedekler	207.939	207.939
Geçmiş Yıllar Kar/Zararları	(93.966.126)	(76.790.395)
Net Dönem Karı/Zararı	19.829.504	(17.175.730)
Azınlık Payları	40	51
TOPLAM KAYNAKLAR	127.776.931	97.570.118

KAPSAMLI GELİR TABLOSU (TL)
(XI-29 KONSOLİDE)

	<i>Bağımsız Denetim'den</i>	
	Geçmemiş	Geçmiş
	01.01.2009- 30.09.2009	01.01.2008- 30.09.2008
SÜRDÜRÜLEN FAALİYETLER		
Satış Gelirleri	123.257.319	96.839.761
Satışların Maliyeti (-)	(87.890.108)	(69.782.948)
Ticari Faaliyetlerden Brüt Kar (Zarar)	35.367.211	27.056.814
Faiz, Ücret, Prim, Komisyon ve Diğer Gelirler	0	0
Faiz, Ücret, Prim, Komisyon ve Diğer Giderler (-)	0	0
Finans Sektörü Faaliyetlerinden brüt kar (zarar)	0	0
BRÜT KAR/ZARAR	35.367.211	27.056.814
Pazarlama, Satış ve Dağıtım Giderleri (-)	(14.873.625)	(16.121.997)
Genel Yönetim Giderleri (-)	(3.486.594)	(3.755.042)
Araştırma ve Geliştirme Giderleri (-)	(221.884)	(9.914)
Diğer Faaliyet Gelirleri	1.771.926	907.519
Diğer Faaliyet Giderleri (-)	(244.382)	(495.750)
FAALİYET KARI/ZARARI	18.312.652	7.581.630
Özkaynak Yöntemiyle Değerlenen Yatırımların Kar/Zararlarındaki Paylar	0	0
(Esas Faaliyet Dışı) Finansal Gelirler	3.611.710	1.422.354
(Esas Faaliyet Dışı) Finansal Giderler (-)	(5.780.766)	(8.494.143)
SÜRDÜRÜLEN FAALİYETLER VERGİ ÖNCESİ KARI/ZARARI	16.143.596	509.842
Sürdürülen Faaliyetler Vergi Gelir/Gideri	3.685.775	(83.969)
- Dönem Vergi Gelir/Gideri	0	0
- Ertelenmiş Vergi Gelir/Gideri	3.685.775	(83.969)
SÜRDÜRÜLEN FAALİYETLER DÖNEM KARI/ZARARI	19.829.371	425.873
DURDURULAN FAALİYETLER	0	0
Durdurulan Faaliyetler Vergi Sonrası Dönem Karı/Zararı	0	0
DÖNEM KARI/ZARARI	19.829.504	425.899
Diğer kapsamlı gelir:	0	0
DİĞER KAPSAMLI GELİR (VERGİ SONRASI)	0	0
TOPLAM KAPSAMLI GELİR	19.829.504	425.899

EK – 5 F OTOMOTİV A.Ş. MALİ TABLOLARI

BİLANÇO (TL) (XI-29 KONSOLİDE OLMAYAN)

Bağımsız Denetim'den

Geçmemiş

Geçmiş

30.09.2009

31.12.2008

VARLIKLAR

Dönen Varlıklar

1.834.604.696

1.401.290.434

Nakit ve Nakit Benzerleri

528.791.725

262.776.815

Ticari Alacaklar

-İlişkili Taraflardan Ticari Alacaklar

382.759.186

214.685.569

-Diğer Ticari Alacaklar

404.181.983

236.404.071

Diğer Alacaklar

-İlişkili Taraflardan Diğer Alacaklar

0

0

-Diğer Alacaklar

6.071.792

4.622.188

Stoklar

434.473.925

584.022.268

Diğer Dönen Varlıklar

78.326.085

98.779.523

Duran Varlıklar

1.224.878.914

1.305.855.328

Ticari Alacaklar

110.487

107.764

Finansal Yatırımlar

1.968.388

1.202.123

Maddi Duran Varlıklar

1.144.112.015

1.219.096.618

Maddi Olmayan Duran Varlıklar

54.383.203

68.441.100

Diğer Duran Varlıklar

24.304.821

17.007.723

TOPLAM VARLIKLAR

3.059.483.610

2.707.145.762

KAYNAKLAR

Kısa Vadeli Yükümlülükler

883.589.023

636.975.114

Finansal Borçlar

180.218.682

152.253.828

Ticari Borçlar

-İlişkili Taraflara Ticari Borçlar

92.185.850

42.968.905

-Diğer Ticari Borçlar

347.400.227

160.603.246

Diğer Borçlar

-İlişkili Taraflara Diğer Borçlar

2.322.207

2.679.688

-Diğer Borçlar

145.383.371

87.087.968

Dönem Karı Vergi Yükümlülüğü

54.871.489

114.846.442

Borç Karşılıkları

61.207.197

76.535.037

Uzun Vadeli Yükümlülükler

346.427.210

358.410.186

Finansal Borçlar

212.816.367

228.132.371

Çalışanlara Sağlanan Faydalara İlişkin Karşılıklar (veya Kıdem Tazminatı Karşılığı)

26.693.895

24.580.371

Ertelenmiş Vergi Yükümlülüğü

106.916.948

105.697.444

ÖZKAYNAKLAR

1.829.467.377

1.711.760.462

Ana Ortaklığa Ait Özkaynaklar

1.829.467.377

1.711.760.462

Ödenmiş Sermaye

350.910.000

350.910.000

Sermaye Düzeltmesi Farkları

27.920.283

27.920.283

Hisse Senedi İhraç Primleri

8.252

8.252

Değer Artış Fonları

867.235

100.970

Kardan Ayrılan Kısıtlanmış Yedekler

272.041.120

264.672.010

Geçmiş Yıllar Kar/Zararları

969.543.237

631.944.669

Net Dönem Karı/Zararı

208.177.250

436.204.278

TOPLAM KAYNAKLAR

3.059.483.610

2.707.145.762

GELİR TABLOSU (TL)*Bağımsız Denetim'den***(XI-29 KONSOLİDE OLMAYAN)**

	Geçmemiş	Geçmemiş
	01.01.2009- 30.09.2009	01.01.2008- 30.09.2008
SÜRDÜRÜLEN FAALİYETLER		
Satış Gelirleri	3.793.203.156	5.879.250.870
Satışların Maliyeti (-)	(3.304.696.771)	(5.049.421.344)
BRÜT KAR	488.506.385	829.829.526
Pazarlama, Satış ve Dağıtım Giderleri (-)	(125.216.193)	(169.486.156)
Genel Yönetim Giderleri (-)	(54.304.900)	(62.278.381)
Araştırma ve Geliştirme Giderleri (-)	(61.256.636)	(78.245.431)
Diğer Faaliyet Gelirleri	33.726.935	24.379.453
Diğer Faaliyet Giderleri (-)	(25.717.126)	(1.963.169)
FAALİYET KARI	255.738.465	542.235.842
(Esas Faaliyet Dışı) Finansal Gelirler	70.525.788	233.367.364
(Esas Faaliyet Dışı) Finansal Giderler (-)	(61.996.010)	(234.357.756)
SÜRDÜRÜLEN FAALİYETLER VERGİ ÖNCESİ KARI	264.268.243	541.245.450
Sürdürülen Faaliyetler Vergi Gideri	(56.090.993)	(155.274.776)
- Dönem Vergi Gideri	(54.871.489)	(101.096.982)
- Ertelenmiş Vergi Gelir/Gideri	(1.219.504)	(54.177.794)
DÖNEM KARI	208.177.250	385.970.674
Hisse Başına Kazanç	0,59	1,10
KAPSAMLI GELİR TABLOSU (TL)		
(XI-29 KONSOLİDE OLMAYAN)		
DÖNEM KARI	208.177.250	385.970.674
DİĞER KAPSAMLI GELİR		
Finansal Varlıklar Değer Artış Fonundaki Değişim	766.265	(1.068.553)
DİĞER KAPSAMLI GELİR (VERGİ SONRASI)	766.265	(1.068.553)
TOPLAM KAPSAMLI GELİR	208.943.515	384.902.121

EK – 6 K OTOMOTİV A.Ş. MALİ TABLOLARI

BİLANÇO (TL) (XI-29 KONSOLİDE)

Bağımsız Denetim'den

	Geçmiş/ 30.09.2009	Geçmiş/ 31.12.2008
VARLIKLAR		
Dönen Varlıklar	178.903.905	249.679.221
Nakit ve Nakit Benzerleri	176.844	6.709.658
Finansal Yatırımlar	0	0
Ticari Alacaklar		
-İlişkili Taraflardan Ticari Alacaklar	21.844	0
-Diğer Ticari Alacaklar	54.746.506	58.957.341
Finans Sektörü Faaliyetlerinden Alacaklar	0	0
Diğer Alacaklar	0	0
-İlişkili Taraflardan Diğer Alacaklar	924.491	898.285
Stoklar	95.711.167	159.370.543
Canlı Varlıklar	0	0
Diğer Dönen Varlıklar	27.323.053	23.743.394
(Ara Toplam)	0	0
Satış Amacıyla Elde Tutulan Duran Varlıklar	0	0
Duran Varlıklar	198.107.974	130.518.440
Ticari Alacaklar	0	0
Finans Sektörü Faaliyetlerinden Alacaklar	0	0
Diğer Alacaklar	0	0
Finansal Yatırımlar	2.114	2.114
Özkaynak Yöntemiyle Değerlenen Yatırımlar	0	0
Canlı Varlıklar	0	0
Yatırım Amaçlı Gayrimenkuller	0	0
Maddi Duran Varlıklar	166.761.617	102.773.354
Maddi Olmayan Duran Varlıklar	8.978.782	6.559.812
Şerefiye	0	0
Ertelenmiş Vergi Varlığı	13.059.971	16.947.090
Diğer Duran Varlıklar	9.305.490	4.236.070
TOPLAM VARLIKLAR	377.011.879	380.197.661
KAYNAKLAR		
Kısa Vadeli Yükümlülükler	246.810.035	313.362.718
Finansal Borçlar		
-Finansal Borçlar	137.641.365	156.036.017
-Faktoring Borçları	38.522.995	71.412.332
Diğer Finansal Yükümlülükler	0	0
Ticari Borçlar		
-İlişkili Taraflara Ticari Borçlar	6.185.346	15.037.229
-Diğer Ticari Borçlar	49.007.733	54.637.756
Diğer Borçlar		
-İlişkili Taraflara Diğer Borçlar	2.158	2.015.576
Finans Sektörü Faal.den Borçlar	0	0
Devlet Teşvik ve Yardımları	0	0
Dönem Karı Vergi Yükümlülüğü	0	0
Borç Karşılıkları	8.099.868	7.620.586
Diğer Kısa Vadeli Yükümlülükler	7.350.570	6.603.222
(Ara toplam)	0	0
Satış Amacıyla Elde Tutulan Duran Varlıklara İlişkin Yükümlülükler	0	0

Uzun Vadeli Yükümlülükler	2.613.244	2.022.703
Finansal Borçlar	0	153.650
Diğer Finansal Yükümlülükler	0	0
Ticari Borçlar	0	0
Diğer Borçlar	0	0
Finans Sektörü Faaliyetlerinden Borçlar	0	0
Devlet Teşvik ve Yardımları	0	0
Borç Karşılıkları	0	0
Çalışanlara Sağlanan Faydalara İlişkin Karşılıklar (veya Kıdem Tazminatı Karşılığı)	2.316.497	1.869.053
Ertelenmiş Vergi Yükümlülüğü	0	0
Diğer Uzun Vadeli Yükümlülükler	296.747	0
ÖZKAYNAKLAR	127.588.600	64.812.240
Ana Ortaklığa Ait Özkaynaklar	130.408.228	64.812.240
Ödenmiş Sermaye	150.000.000	100.000.000
Karşılıklı İştirak Sermaye Düzeltmesi (-)	0	0
Ödenmiş Sermaye Enflasyon Düzeltmesi Farkı	22.585.778	22.585.778
Hisse Senedi İhraç Primleri	5.864.260	5.756.644
Değer Artış Fonları	56.765.264	0
Yabancı Para Çevrim Farkları	0	0
Kardan Ayrılan Kısıtlanmış Yedekler	1.029.833	1.029.833
Geçmiş Yıllar Kar/Zararları	(64.536.361)	(21.173.711)
Net Dönem Karı/Zararı	(41.300.546)	(43.386.304)
Azınlık Payları	(2.819.628)	0
TOPLAM KAYNAKLAR	377.011.879	380.197.661

KAPSAMLI GELİR TABLOSU (TL)
(XI-29 KONSOLİDE)

Bağımsız Denetim'den

	Geçmiş	Geçmemiş
	01.01.2009- 30.09.2009	01.01.2008- 30.09.2008
SÜRDÜRÜLEN FAALİYETLER		
Satış Gelirleri	191.628.215	185.065.735
Satışların Maliyeti (-)	(194.078.877)	(185.184.813)
Ticari Faaliyetlerden Brüt Kar (Zarar)	(2.450.662)	(119.078)
Faiz, Ücret, Prim, Komisyon ve Diğer Gelirler	0	0
Faiz, Ücret, Prim, Komisyon ve Diğer Giderler (-)	0	0
Finans Sektörü Faaliyetlerinden brüt kar (zarar)	0	0
BRÜT KAR/ZARAR	(2.450.662)	(119.078)
Pazarlama, Satış ve Dağıtım Giderleri (-)	(6.813.212)	(4.680.559)
Genel Yönetim Giderleri (-)	(10.083.156)	(12.393.596)
Araştırma ve Geliştirme Giderleri (-)	0	0
Diğer Faaliyet Gelirleri	883.406	3.529.455
Diğer Faaliyet Giderleri (-)	(39.124)	(45.847)
FAALİYET KARI/ZARARI	(18.502.748)	(13.709.625)
Özkaynak Yöntemiyle Değerlenen Yatırımların Kar/Zararlarındaki Paylar	0	0
(Esas Faaliyet Dışı) Finansal Gelirler	16.194.131	11.297.363
(Esas Faaliyet Dışı) Finansal Giderler (-)	(48.534.868)	(23.530.026)
SÜRDÜRÜLEN FAALİYETLER VERGİ ÖNCESİ KARI/ZARARI	(50.843.485)	(25.942.288)
Sürdürülen Faaliyetler Vergi Gelir/Gideri	0	0
- Dönem Vergi Gelir/Gideri	0	0
- Ertelenmiş Vergi Gelir/Gideri	6.614.849	4.524.863
SÜRDÜRÜLEN FAALİYETLER DÖNEM KARI/ZARARI	(44.228.636)	(21.417.425)

DURDURULAN FAALİYETLER	0	0
Durdurulan Faaliyetler Vergi Sonrası Dönem Karı/Zararı	0	0
DÖNEM KARI/ZARARI	(44.228.636)	(21.417.425)
Diğer kapsamlı gelir:	0	0
Finansal Varlıklar Değer Artış Fonundaki Değişim	0	0
Duran Varlıklar Değer Artış Fonundaki Değişim	56.765.264	0
Finansal Riskten Korunma Fonundaki Değişim	0	0
Yabancı Para Çevrim Farklarındaki Değişim	0	0
Emeklilik Planlarından Aktüeryal Kazanç ve Kayıplar	0	0
Özkaynak Yöntemiyle Değerlenen Ortaklıkların Diğer Kapsamlı Gelirlerinden Paylar	0	0
Diğer Kapsamlı Gelir Kalemlerine İlişkin Vergi Gelir/Giderleri	0	0
DİĞER KAPSAMLI GELİR (VERGİ SONRASI)	56.765.264	0
TOPLAM KAPSAMLI GELİR	12.536.628	(21.417.425)
Dönem Karı/Zararının Dağılımı		
Azınlık Payları	(2.928.090)	0
Ana Ortaklık Payları	(41.300.546)	(21.417.425)
Toplam Kapsamlı Gelirin Dağılımı		
Azınlık Payları	(2.928.090)	0
Ana Ortaklık Payları	15.464.718	(21.417.425)

KAYNAKÇA

Kitaplar

- Akdoğan, Nalan ve Nejat Tenker. **Finansal Tablolar ve Mali Analiz Teknikleri**, 12.Baskı, Ankara: Gazi Kitabevi, Kasım 2007.
- Alkin , Emre, A.Tuğrul Savaş, Vedat Akman. **Bankalarda Risk Yönetimine Giriş**, Çetin Matbaacılık, 2001.
- Alkin, Kerem ve Esin Okay. “**Türkiye’de Kobilerin Basel II’ye Uyum Süreci ve Öneriler**”, İstanbul: İstanbul Ticaret Odası Yayınları, 2008.
- Aydın, Nurhan, Metin Coşkun, Hasan Bakır, Ali Ceylan, Mehmet Başar. “**Finansal Yönetim**” 2.Baskı, Eskişehir; T.C. Anadolu Üniversitesi Yayınları No: 1465, Ağustos 2004.
- Basel II Gereksinimlerinde Neredeyiz?, İstanbul, Deloitte Yayınları, 29 Ocak 2004.
- Basel II Uygulamaları ve Kobi’ler**, Bandırma İktisadi Araştırmalar Enstitüsü, Yayın No: BK – 3 / 2007, Mayıs 2007.
- Berk, Niyazi. **Bankalarda Pazara Yönelik Kredi Yönetimi**, 2.Basım, İstanbul, Esbank T.A.Ş.Yayınları, 1999.
- Berk, Niyazi. **Finansal Yönetim**. 6.Baskı, İstanbul: Türkmen Kitabevi, 2002.
- Büker, Semih ve Doğan Bayar. **Finansal Yönetim**. 5.Baskı, Eskişehir; T.C. Anadolu Üniversitesi Yayınları No:875, 2001.
- Çelik, Adnan ve Tahir Akgemci. **Girişimcilik Kültürü ve KOBİ’ler**, 2.Basım, Ankara, Gazi Kitabevi, 2007.
- Çömlekçi, Ferruh, Münevver Yılcı, Nurten Erdoğan, Saime Önce, Seval Kardeş Selimoğlu, Ergun Kaya. **Muhasebe Denetimi ve Mali Analiz**, 1.Baskı, Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları, Ekim 2004.
- Eren, Erol. **Stratejik Yönetim**, 2.Baskı, Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayını No:1491, 2004.
- Ertürk, Mümin. **İşletme Biliminin Temel İlkeleri**, 4. Basım, İstanbul: Beta Yayınları, 2000.

Eyüboğlu, Dilek. **Girişimciliğin Geliştirilmesi**, Ankara; Milli Prodüktivite Merkezi Yayınları No:668, 2004.

Hoşcan, Yaşar, Özlem Oktal, Ayşe Hepkul, Hakan Kağnıcıoğlu, Adnan Sevim. **Yönetim Bilgi Sistemi**, 2. Baskı, Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayın No:1471, 2004.

Koç, İdil Özlem. **Türk Kobileri Bugünü ve Geleceği**, İstanbul, Arıkan Yayınları, 2008.

Konuralp, Gürel. **Sermaye Piyasaları Analizler, Kuramlar ve Portföy Yönetimi**; 2.Baskı İstanbul: Alfa Yayınları, Mart 2005.

Küçüközmen , C.Coşkun. “Basel II Çerçevesinde Finans Sektöründe Risk Algılaması ve Yönetimi”, **Basel – II Çerçevesinde Finans Kesiminde Risk Algısı ve Risklerin Yönetimi**, İstanbul:İktisadi Araştırma Vakfı Yayınları, 2008.

Mucuk ,İsmet. **Modern İşletmecilik**, 13.Basım, İstanbul: Türkmen Kitabevi, 2001.

Müftüoğlu, Tamer, Yılmaz Ürper, Mehmet Başar, B.Tuğberk Tosunoğlu. **Girişimcilik**, 1.Baskı, Eskişehir: T.C. Anadolu Üniversitesi Yayın No:1567, Ekim 2004.

Risk Yönetimi ve Basel II'nin Kobi'lere Etkileri, Yayın No: 228, Türkiye Bankalar Birliği; Eylül 2004.

Sanayiye Sağlanan Devlet Destekleri, İstanbul; İSO Yayın No: 2004-18, 2004.

Sarıkamış, Cevat, Ali Ceylan, Nurhan Aydın, Metin Coşkun. **Sermaye Piyasaları ve Finansal Kurumlar**. 1.Baskı, Eskişehir; T.C. Anadolu Üniversitesi Yayınları No:1581, Ekim 2004.

Akgemci, Tahir. “**Kobi'lerin Temel Sorunları ve Sağlanan Destekler**”, İstanbul: KOSGEB, 2001.

Uğur, Arif. **Kobiler İçin Alternatif Finansman Yöntemleri**. Ankara: Sinemis Yayınları, 2006.

Uzunoğlu, Sadi, Sudi Apak ve Ali Faruk Açıkgöz. **AB Müzakere Sürecinde KOBİ'lerin Korunması ve Uyum Stratejileri**. İstanbul, İstanbul Ticaret Odası Yayınları, 2005.

Yörük, Nevin ve Ünsal Ban. **Kobi'lerin Finansman Sorunları ve Finansman Sorunlarının Kaynaklarının Belirlenmesine Yönelik Uygulama**, Ankara: Gazi Kitabevi, 2003.

Makaleler

- Aksel, Kaan. “Kredi Risk Yönetimi”, **Active Finans Dergisi**, Mayıs-Haziran 2001, s.66.
- Arzova, S. Burak. “Barter İşlemleri ve Muhasebeleştirilmesi”, **Mali Çözüm**, Sayı:54, 2001, s.68-69.
- Ay, Sema. “Risk Sermayesi ve Kobi’lerin Finansmanında Risk Sermayesinin Önemi”, **Paradoks Ekonomi, Sosyoloji ve Politika Dergisi**, sayı.2, Temmuz 2008, s.3.
- Aytemiz, Levent ve Yeşim Helhel. “Kobi’lerin Teşvik Tedbirlerinden Yararlanma Eğilimi: Isparta Örneği”, **Süleyman Demirel Üniversitesi İ.İ.B.F. Dergisi**, Cilt:12, Sayı:1, 2007, s.167.
- Basel II ve Kobi Çalışma Grubu, Basel II’nin Kobilere Etkileri, **Bankacılar Dergisi** Sayı 58, 2006, s.6.
- Chambers, Nurgül ve Atilla Çifter. “Operasyonel Risk Yönetimi’nde Zarar Dağılımları ile Gelişmiş Ölçüm Yaklaşımı Uygulaması”, **Doğuş Üniversitesi Dergisi**, Sayı:8 (2), 2007, s.144.
- Çelik, Faik. Türk Bankacılığında Risk Yönetimi Yönetmeliği Dönemi Ve Piyasa Risk Ölçüm Metodları”, **İktisat Dergisi**, Eylül 2001 s.62.
- Erdoğan, Murat. “Muhasebe, Denetim ve Bağımsız Denetimin Gerekliliği”, **Doğuş Üniversitesi Dergisi**, 2002, Sayı:5, s.54.
- Erkan, Mehmet. “Yeni Bir Finansman Aracı Barter”, **Vergi Dünyası Dergisi**, Sayı:221,2000, s.92.
- Korkmaz, Sezer. “Küçük ve Orta Ölçekli İşletmelerin Pazarlama ve Finansman Sorunlarının Çözümünde Risk Sermayesinin Kullanılabilirliği Üzerine Araştırma”, **Gazi Üniversitesi Ticaret ve Turizm Eğitim Fakültesi Dergisi**, Sayı:2, 2003, s.245.
- Mısırlıoğlu, İ.Ufuk. ‘UFRS ve BASEL II’nin İşletme Faaliyetleri Üzerindeki Etkileri’ **Mali Çözüm Dergisi** Sayı:76, 2006, s.29.
- Polat, İ.Hakkı. “İhracatta Faktoring Uygulması”, **Vergi Dünyası Dergisi**, Sayı:235, 2001, s.103.
- Taş, Oktay. “Almanya’da Ortaboy İşletmeler için Derecelendirme Sorunu”, **Doğuş Üniversitesi Dergisi**, Ocak 2001, Sayı 3, s.110.
- TBB Çalışma Grubu, Kredi Riski Modelleri, **Bankacılar Dergisi**, Sayı 57, 2006, s.33.
- Teker, Suat, K.Evren Bolgün, M.Bariş Akçay. “Banka Sermaye Yeterliliği: Basel II Standartlarının Bir Türk Bankasına Uygulanması”, **Elektronik Sosyal**

Bilimler Dergisi, c.3 s.12, 2005, <http://www.e-sosder.com/dergi/1204-TEKER.pdf> (10.06.2009) s.44.

Tokay, S.Hüseyin. “Kobi’lerin Finansal Sorunları ve Türkiye’de Kobi Yatırımlarında Devlet Yardımları Konusunda Son Yasal Düzenlemeler-I”, **Yaklaşım Dergisi**, Sayı:104, 2001, s.42.

Tuncer, Ebru. “Basel II Sadece Yeni Bir Sermaye Yeterlilik Oranı Hesaplama Yöntemi Değildir” **Aktive Dergisi**, 2006, No:47, s.17.

Uçma, Tuğba. “Türk Muhasebe Hukuku’nu Oluşturan Düzenlemeler Ve Türkiye’de Uluslararası Muhasebe Standartlarına Uyum Çalışmaları”, **Mevzuat Dergisi**, Mayıs 2005, Sayı 89, <http://www.mevzuatdergisi.com/2005/05a/05.htm> (17.06.2010)

Uyar, Süleyman ve Hakan Aygören. “Basel II Kriterlerinin Kobilere Olası Etkileri” **Mali Çözüm Dergisi**, Sayı:76, 2006, s.54.

Yardımcıoğlu, Mahmut ve Alper Veli Çam. “Sermaye Piyasalarındaki Derecelendirme Müessesinin Basel II Kapsamında Değerlendirilmesi”, **Mali Çözüm Dergisi**, Sayı:80, 2007, s.61.

Yazıcı, Mehmet. “Kredi Derecelendirme Kuruluşlarının Krize Etkisi”, **Finans Kulüp Dergisi**, Türkiye Finans Yöneticileri Vakfı; Şubat 2010 Sayı:2, s.28.

Yılmaz, Hatice Biçen. Basel II ve Kobilere üzerindeki Etkileri, **Paradoks Ekonomi, Sosyoloji ve Politika Dergisi**, Yıl:3 Sayı:1 http://www.paradoks.org/makale/yil3_sayi1/hbyilmaz31.pdf (12.11.2009) s.5.

Bildiriler

Ak, Bihder Güngör. “Kurumsallaşma Sürecinde Basel II Ölçütleri ve Kobi’ler İçin Önemi”; **I. Uluslararası Sempozyumu: Kobi’ler ve Basel II Bildiriler Kitabı**, İzmir; İzmir Ekonomi Üniversitesi Yayın No:21 2008, s.196.

Aras, Güler. “Kobi’lerin Sermaye Piyasası Yoluyla Fon Sağlama Olanakları: Tezgahüstü Piyasalar ve Risk Sermayesi Finansman Modeli”, **I.Orta Anadolu Kongresi “Kobi’lerin Finansman ve Pazarlama Sorunları”**, Nevşehir: KOSGEB, 18-21 Ekim 2001, s.63.

Aras, Güler. Basel II Uygulamasının Kobi’lere Etkileri ve Geçiş Süreci, **Yıldız Teknik Üniversitesi S.B.E. 24.5.2005 tarihli Çalıştay Tebliği**, s.3.

Başar, Mehmet. “Finansal Sorunlar Çıkmazında Kobilere ve Basel II Süreci”; **I. Uluslararası Sempozyumu: Kobi’ler ve Basel II Bildiriler Kitabı**, İzmir; İzmir Ekonomi Üniversitesi Yayın No:21, 2008, s.58.

- Bozkurt, Ridvan ve Canan Arıkbay. “Kobi’lerde Kurumsallaşma Sorunları ve Çözüm Önerileri”; **1.Kobiler ve Verimlilik Kongresi Kongre Kitabı**, İstanbul; İstanbul Kültür Üniversitesi Yayınları, Yayın No: 43, 2004, s.387-388.
- Karakaya, Mevlüt, Beyhan Marşap, Soner Gökten. “Yeni Sermaye Uzlaşısı ve Kobi’lerin Resmi Kredi Kanallarına Ulaşmasında Kurumsal Yapılanma: Kredi Garanti Fonu”; **I. Uluslararası Sempozyumu: Kobi’ler ve Basel II Bildiriler Kitabı**, İzmir; İzmir Ekonomi Üniversitesi Yayın No: 21,2008, s.244.
- Küçüközmen, C.Coşkun, H.Dilek Oğuz. “Basel II’ye Geçiş Sürecinde Kobi’lerin Finansman Sorunları: Konya İli Örneği”; **I. Uluslararası Sempozyumu: Kobi’ler ve Basel II Bildiriler Kitabı**, İzmir; İzmir Ekonomi Üniversitesi Yayın No: 21, 2008, s.41.
- Özkul, Fatma Ulucan. “Kurumsal Yönetimin Muhasebe Alanına Uygulanmasında Karşılaşılan Etik Riskler” **1.Ulusal Kurumsal Yönetim, Yolsuzluk, Etik ve Sosyal Sorumluluk Konferansı**, Edirne; Avcıol Basım, 2009, s.64.
- Pamukçu, Fatma, Ayten Çetin, Ayşe Pamukçu. “Kurumsal Sosyal Sorumluluk ve Muhasebecinin Sosyal Sorumluluğu”, **1.Ulusal Kurumsal Yönetim, Yolsuzluk, Etik ve Sosyal Sorumluluk Konferansı**, Edirne; Avcıol Basım, 2009; s.313.
- Şenol, Gökhan ve Gökçe Gönel. “Kobi’lerdeki Kültürel Değişim ve Kurumsallaşma Sürecindeki Etkileri”, **1.Kobiler ve Verimlilik Kongresi Kongre Kitabı**, İstanbul; İstanbul Kültür Üniversitesi Yayınları, Yayın No: 43, 2004, s.365.
- Tanç, Ahmet ve Şükran Güngör Tanç. “Kurumsal Sürdürülebilir Performansın Sağlanmasında Kurumsal Yönetimin Rolü”; **1.Ulusal Kurumsal Yönetim, Yolsuzluk, Etik ve Sosyal Sorumluluk Konferansı**, Edirne; Avcıol Basım, 2009, s.49.
- Toprak, Meral Arık. “Kobi’lerde Kurumsal Kültürün belirlenmesine Yönelik Bir Modelleme ve Uygulama Çalışması”; **1.Kobiler ve Verimlilik Kongresi Kongre Kitabı**, İstanbul; İstanbul Kültür Üniversitesi Yayınları, Yayın No:43, 2004, s.373.
- Uyar, Süleyman ve Emre Cengiz. “Basel II ve Kobi’ler için Muhasebe Standartları”; **1.Uluslararası Sempozyumu: Kobi’ler ve Basel II Bildiriler Kitabı**, İzmir; İzmir Ekonomi Üniversitesi Yayın No: 21, 2008, s.214.
- Yaltaöz, Hatice. “**Aile Şirketlerinde Kurumsallaşmaya Geçiş**”, 1.Aile İşletmeleri Sempozyumu, İzmir; Milli Produktivite Merkezi Yayınları No:681, 2004. s.52.
- Yılmaz, Hatice Biçen ve Emel Selimoğlu. “Bursa İlinde Faaliyet Gösteren Kobilerin Basel II’ye Geçiş Sürecinde Yaşayabilecekleri Zorluklar ve Çözüm Önerileri”, **I. Uluslararası Sempozyumu: Kobi’ler ve Basel II Bildiriler Kitabı**, İzmir; İzmir Ekonomi Üniversitesi Yayın No: 21, 2008, s.126.

Tezler

- Atan, Murat. “Risk Yönetimi ve Türk Bankacılık Sektöründe Bir Uygulama”, **(Yayınlanmamış Doktora Tezi)**, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2002.
- Atıcı, Gonca Büyür. “Küçük ve Orta Ölçekli İşletmelerin (Kobi’lerin) Ekonomik Gelişime Etkileri, Finansman Kaynakları ve Kobi’lerin Büyümesini Sağlayan Faktörlere İlişkin Bir Araştırma” **(Yayınlanmamış Doktora Tezi)**, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2006.
- Avcıbaşı, Fatma Tuğba. “Basel II’nin Türk Bankacılık Sistemi Üzerine Etkileri”, **(Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi)**, Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2008.
- Bektaş, Zeki. “Türk Bankacılık Sisteminde Risk Yönetimi ve Basel II Kriterleri”, **(Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi)**, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2006.
- Çakır, Meftun. “Basel Standartları ve Standartların Kobi’lere Etkileri”, **(Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi)**, Akdeniz Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2007.
- Çelik, İsmail. “Basel II Bağlamında Kobi’lerin Finansman Sorunları: Tekstil Sektöründe Bir Uygulama”; **(Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi)**, Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2007.
- Çelik, Pelin. “Bankaların Risk Derecelendirmesi”, **(Uzmanlık Yeterlilik Tezi)**, Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası Bankacılık ve Finansal Kuruluşlar Genel Müdürlüğü, 2004.
- Dağ, Kaşif. “Türk Bankacılığında Basel II Kriterleri Çerçevesinde Risk Yönetimi”, **(Yayınlanmamış Yüksek Lisans Projesi)**, Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2008.
- Dilek, Ahmet. “Basel II’nin Kobi Kredileri Üzerine Etkileri”, **(Yayınlanmamış Master Tezi)**, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2007.
- Kaya, Murat. “Bankalar Açısından Basel Sermaye Yeterliliği Uzlaşısı ve Kobi’ler Üzerine Etkisi”, **(Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi)**, Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2007.
- Kömürcü, Asiye. “Basel II Çerçevesinde Standart Yöntem Açısından Derecelendirme Sistemi ve Bir Uygulama” **(Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi)**, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, 2007.
- Salcı, Yaşar. “Basel II, Derecelendirme Sistemi ve Türkiye’de Kobiler Üzerine bir Uygulama”, **(Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi)**, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2007.

Temel, Halime. “Basel II Kriterlerine Göre Ticari Bankalarda Kredi Risk Yönetimi” **(Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi)**, Yıldız Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2006.

Vural, Çağrı Selim. “Kobi’lerin Sermaye Piyasasından Fon Temin Etmesi”, **(Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi)**, Marmara Üniversitesi Bankacılık ve Sigortacılık Enstitüsü, 2007.

Yalkın, Mehmet Burak. “Basel II Kapsamında Şirket Derecelendirme ve Bankaların Mali Tahlil Birimleri Açısından Değerlendirilmesi”, **(Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi)**, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, 2007.

Zafer, Deniz. “Basel II’nin Kobi’lerin Finansal Yapıları Üzerindeki Muhtemel Etkileri”, **(Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi)**, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2007.

Raporlar

Aydın, Aydan. Sermaye Yeterliliği ve VAR: Value At Risk, TBB Bankacılık ve Araştırma Grubu, www.tbb.org.tr/turkce/arastirmalar/sermaye_var.doc (27.04.2009).

Basel Bankacılık Denetim Komitesi. **Sermaye Ölçümü ve Sermaye Standartlarının Uluslararası Düzeyde Uyumlaştırılması (Yeni Basel Sermaye Uzlaşısı) Gözden Geçirilmiş Düzenleme**, Haziran 2004.

BDDK. 10 Soruda Yeni Basel Sermaye Uzlaşısı (Basel II), 2005.

BDDK. **Bankacılık Sektörü Basel II Gelişme Raporu**, 2006.

BDDK. Sermaye Ölçümü ve Sermaye Standartlarının Uluslararası Düzeyde Uyumlaştırılması, Gözden Geçirilmiş Çerçeve Kapsamlı Versiyon, Basel Bankacılık Denetim Komitesi, Haziran 2007.

Mazıbaşı, Murat. **Operasyonel Riske Basel Yaklaşımı: Risk Verilerine İlişkin Bir Değerlendirme**, Temmuz 2005, BDDK Araştırma Raporları 2005/2.

Özçam, Mustafa. “Basel II Uzlaşısı,” **Sermaye Piyasası Kurulu Araştırma Raporu**, 31 Ağustos 2004 <http://www.spk.gov.tr/yayin.aspx?type=yay03> (24.04.2009).

Yayla, Münir, Yasemin Türker Kaya. **Basel II, Ekonomik Yansımaları ve Geçiş Süreci**, BDDK ARD Çalışma Raporları, Mayıs 2005.

Yüksel, Ayhan. **Yeni Basel Sermaye Yeterliliği Uzlaşısı (Basel-II)**, BDDK Araştırma Dairesi, 2004.

Diğer Kaynaklar

- Berker, A. Botan. “Derecelendirme Kuruluşları”
http://www.fitchratings.com.tr/ftp/derecelendirme/drc_23.pdf (04.04.2010).
- Basel Committee on Banking Supervision. “Quantitative Impact Study 3 Instructions”,
Bank For International Settlements (BIS), 2002,
<http://www.bis.org/bcbs/qis/qis3inst.pdf> (01.05.2010).
- Büyük Türkçe Sözlük. <http://tdkterim.gov.tr>
- Erçel, Gazi. Finansal Risk Yönetimi; 6.Yıllık “Global Finance Confernce” Bilgi
Üniversitesi, 8 Nisan 1999 İstanbul,
<http://www.tcmb.gov.tr/yeni/evds/konusma/tur/1999/riskyon.html> (20.5.2009).
- FİDER - Finansal Kiralama Derneği. <http://www.fider.org.tr>
- Fitch Not Tanımları. http://www.fitchratings.com.tr/ftp/notlar/fnt_21.pdf (03.05.2010).
- Fitch Ratings. <http://www.fitchratings.com>
- Halk bankası. <http://www.halkbank.com.tr>
- <http://www.dersnotlari.net/arastirmayazilari/valueatrisk.htm> (27.04.2009).
- <http://www.jcravrsyarating.com/a-Kategori-78.html> (03.05.2010).
- Çakır, Hülya. “Türkiye’de Muhasebe Mesleği ve Denetim Standartlarının Gelişimi – I”
<http://www.muhasetr.com/yazarlarimiz/hulya/002/> (17.06.2010).
- İş Girişim Sermayesi. <http://www.isgirisim.com.tr>
- JCR Avrasya Derecelendirme A.Ş. <http://www.jcravrsyarating.com>
- JCR Eurasia Rating. Firma Kredi Derecelendirme Metodolojisi,
<http://www.jcravrsyarating.com/a-Kategori-78.html> (03.05.2010).
- Karasioğlu, Fehmi. Sezgin Demir. Sermaye Piyasasında Derecelendirme (Rating);
<http://bahadirakin.tripod.com/fehmi2.htm> (05.04.2010).
- Kredi Garanti Fonu. <http://www.kgf.com.tr>
- KOBİ Girişim Sermayesi Yatırım Ortaklığı A.Ş. <http://www.kobias.com.tr>
- Kobirate Uluslararası Kredi Derecelendirme ve Kurumsal Yönetim Hizmetleri A.Ş.
<http://www.kobirating.com>
- Kosgeb . <http://www.kosgeb.gov.tr>

- Küçükkoçoğlu, Güray. “Derecelendirme Kurumları”, 2004, <http://www.baskent.edu.tr/~gurayk/finpazcarsamba7.doc> (24.03.2010).
- Moody's Investors Service. <http://www.moodys.com>
- Şirvan, Nesrin. “Kredi Derecelendirme ve Türkiye Ekonomisi”, 2004. <http://gunaycaymaz.googlepages.com/krediderecelendirme.pdf> (04.04.2010).
- SAHA Kurumsal Yönetim ve Kredi Derecelendirme A.Ş. <http://www.saharating.com>
- Selim, Seval. “Kredi Derecelendirme Modelleri”, 2006, <http://www.finar.com.tr> (03.05.2010).
- Sermaye Piyasası Kurulu. <http://www.spk.gov.tr>
- Standard & Poor's. Standard & Poor's Ratings Definitions; http://www2.standardandpoors.com/spf/pdf/fixedincome/Ratings_Definitions.pdf (10.05.2010).
- Standard&Poor's. http://www2.standardandpoors.com/portal/site/sp/en/eu/page.topic/ratings_au/2.1.1.1.0.0.0.0.0.0.0.0.0.0.0.0.html (11.05.2010).
- T.C. Resmi Gazete. <http://rega.basbakanlik.gov.tr/>
- TCR Kurumsal Yönetim ve Kredi Derecelendirme A.Ş. <http://www.turkkredirating.com>
- Teknoloji Yatırım A.Ş. <http://www.teknolojiyatirim.com.tr/>
- TEYDEB. <http://www.tubitak.gov.tr/home.do?sid=478&pid=478>
- TTGV. <http://www.ttg.gov.org.tr>
- Turkbarter International. <http://www.turkbarter.com/124.aspx>
- Türk Eximbank. <http://www.eximbank.gov.tr>
- Türk Franchising Derneği. <http://www.franchisedunyasi.com>
- Türkiye Sınai Kalkınma Bankası. <http://www.tskb.com.tr/>
- Uslusoy, Vedat. “Risk Yönetimi Nedir?”, <http://riskyonetimi.azbuz.com> (12.11.2009)
- Yavuzarslan, Feride Şeyma. “Derecelendirme, Tahvil derecelendirmesi ve Derecelendirme Kurumları” http://www.sonergokten.com/supportingdocuments/RN/RN_derecelendirme.pdf (03.05.2010).